

Грађански парнични поступник и спроводбени закон, 1921.

Садржај

A) Грађански парнични поступник

I Судови

II Странке

III Поступак пред судовима првога степена

IV Правна средства

V Обнова парнице

**VI Поступак у сум. парницама о репозицијама и у сум.
парницама о границама**

VII Суђење у рударским стварима

VIII Поступак о платежним налозима

**IX Налози на основу меница, трговачких упутница, бонова и
чекова**

X Поступак у предмету укидања најамних односа

XI Поступак у брачним стварима

XII Поступак у парницама за нападај на законитост деце

**XIII Поступак ради продужења малолетности, ради стављања под
старатељство, и поступак којим се напада укидање вршења
очинске власти**

XIV Поступак о проглашењу умрлим

XV Поступак о поништењу исправа

XVI Општинско суђење

XVII Избрани судови

XVIII Завршне одредбе

Б) О спровођењу у живот зак. чл. I : 1911. о грађ. парн.
поступнику

347.91/.95

ПРАВИЛНИК ПАРНИЧНИ
ПОСТУПНИК (ЗАК. ЧЛ. I.:1911)

И

СПРОВОДБЕНИ ЗАКОН (ЗАК. ЧЛ. LIV.:1912.)

ПРЕВОД С МАЂАРСКОГА — ИЗДАЊЕ МИНИСТАРСТВА ПРАВДЕ

ШТАМПАРСКО ПОДУЗЕЋЕ „ЗАСТАВА“ Д. Д., НОВИ САД 1921.

Уведено у нови инвентар бр. ~~364/1~~
1 јануара 1942 год.
Београд.

ГРАЂАНСКИ ПАРНИЧНИ ПОСТУПНИК

(ЗАК. ЧЛ. I.: 1911)

И

СПРОВОДБЕНИ ЗАКОН

(ЗАК. ЧЛ. I IV.: 1921.)

ПРЕВОД С МАЂАРСКОГА

ИЗДАЊЕ МИНИСТАРСТВА ПРАВДЕ

33709

Нови Сад
Штампарско подuzeће „Застава“ д. д.
1921.

ГРАЂАНСКИ ПАРНИЧНИ ПОСТУПНИК

(ЗАК. ЧЛ. I.: 1911.)

ГЛАВА ПРВА.

С У Д О В И.

ОДСЕК I.

СУДСКИ ДЕЛОКРУГ.

§ 1. У делокруг среских судова спадају:

1) парнице о праву на имаовину, ако им вредност парничнога предмета не прелази две хиљаде пет стотина круна, у колико оне без обзира на вредност нису упућене у делокруг судбених стола;

2) без обзира на вредност парничнога предмета:

а) парнице о праву на имаовину, за које је уговорен делокруг срескога суда; но такво уговарање важи само онда, ако је написано у јавној исправи или у приватној исправи изданој сходно §-у 317., ако је у таквој исправи означен правни однос из кога парница потиче, и ако парница није без обзира на вредност упућена у делокруг судбенога стола;

б) спорови који потичу из односа о изнајмљивању (кирији) и закупу;

в) сумарне парнице о репозицијама, исто тако и сумарне парнице о границама (§§-и 575—582.);

г) парнице покренуте на основу истеклог времена употребе, на основу отказа или опозива ради тога да се уступи натраг зграда, део зграде или некретнина, која је, осим односа о изнајмљивању и закупу, уступљена на употребу на одређено време, отказ или опозив;

д) парнице настале међу послодавцем и предузимачем рада из уговора о служби;

ђ) парнице засноване на јемству за мане стоке;

е) парнице настале између путника с једне, гостионичара или домаћина, киријаша или возара с друге стране у питању давања стана, исхране и путовања;

ж) парнице покренуте ради потраживања о привременом издржавању жене, у колико нису упућене суду за брачне парнице (§ 674.);

з) парнице покренуте ради потраживања која потичу из ванбрачног рађања, амо подразумевајући и парнице покренуте ради издржавања незаконите деце;

и) парнице које посебан закон упућује у делокруг срескога суда.

§ 2. У делокруг судбенога стола спадају све оне парнице, које нису упућене у делокруг срескога суда.

Без обзира на вредност у делокруг судбенога стола спадају:

1) парнице које потичу из односа фидеикомиса;

2) парнице покренуте против судија и других државних чиновника, против изабраних судија, исто тако и против судија нарочитих судова будимпе-

штанске берзе за робу и ефекте и покрајинских смештишта (магазина) за производе и жито, даље против муниципалних и општинских чиновника и представника, одборских чланова и заступника, или њихових правних последника ради накнаде штете, проузроковане у њиховом службеном пословању;

3) парнице покренуте против државе, односно муниципије или општине ради накнаде штете, проистекле из службеног пословања личности наведених у пређашњој тачци;

4) парнице којима је предмет право на употребу трговачке фирме, даље парнице ради накнаде штете због неовлашћене употребе трговачке фирме између оних који су такм употребом фирме у својим правима повређени и оних који фирму неовлашћено употребљују;

5) парнице које члан каквога колективног или командитног друштва покрене ради разрешења друштва, ради искључења којег члана, ради опозивања права на заступништво или ради опозивања пуномоћства за вођење послова, или ради остваривања надзорног рада, даље парнице које приватни поверилац којег члана покрене ради разрешења друштва;

6) парнице којима се нападају скупштинске одлуке деоничких друштава или задруга;

7) парнице ради накнаде штете, које се на основу неправилности и немарности приликом протестовања меница покрећу против оних који протесте примају или против њихових правних последника (§ 98. зак. чл. XXVII. 1876.);

8) парнице које посебан закон упућује у делокруг судбенога стола.

§ 3. Судове за рударске ствари и делокруг тих судова прописује глава седма.

§ 4. У смислу закона виши су судови:

1) над краљ. среским судом онај краљ. судбени сто, у чије подручје спада дотични краљ. срески суд;

2) над краљ. судбеним столом она краљ. судбена табла, у чије подручје спада краљ. судбени сто;

3) над краљ. судбеном таблом краљ. курија.

Судски делокруг за правна средства прописује глава четврта о правним средствима.

§ 5. При утврђивању делокруга, све дотле док то туженик не оспори, меродавна је вредност парничнога предмета, означена од тужиоца, у колико она не стоји у противречности с оним што је о томе опште познато, или што суд службено зна, или што иначе не изгледа да је невероватно. У осталом суд, ради одређивања свога делокруга, вредност парничнога предмета утврђује по своме нахођењу. При том утврђивању суд може одбити од странака понуђено доказивање, али може се у том погледу и службено распитивати, вршити увиђаје, па и вештаке саслушати.

У колико нема других података, вредност некретнине треба определити на основу процењене вредности, доказане званичном сведоџбом о порези и процени.

У парницама које нису покренуте за одређено потраживање у новцу, срески суд је дужан

вредност, која је од значаја са гледишта правних средстава (§§-и 476., 513., 521., 525., 545., 550.), и службено, по могућности, рашчистити у току расправе.

У стварима које с гледишта на вредност парничнога предмета спадају у делокруг срескога суда, вредност парничнога предмета се ни у поступку по правном средству не може начинити већом од две хиљаде пет стотина круна, изузевши случај да суд по правном средству треба да реши питање: да ли та ствар спада у делокруг срескога суда.

§ 6. При одређивању вредности парничнога предмета меродавна је:

1) у парницама о сопствености и поседу вредност ствари, односно вредност онога дела ствари, за који се сопственост или посед оспорава;

2) у парницама којима је предмет земљишна службеност, вредност послужног земљишта; али ако сопственик повласнога земљишта докаже да службеност подиже вредност повласнога земљишта изнад вредности послужнога земљишта, онда је меродавна вредност, којом службеност повећава вредност повласнога земљишта;

3) у парницама о деоби вредност имовине која се има поделити, у парницама пак о границама вредност оспоренога земљишта;

4) у парницама којима је предмет осигурање потраживања, заложно право или хипотека, сума потраживања, ако је пак вредност залогe мања, онда та вредност;

5) у парницама којима је предмет право о

наследству, вредност целе оставине без одбијања дугова и терета;

6) у парницама о правноме односу који заснива обвезу на издржавање или исхрану, вредност трогодишњег издржавања или исхране; у парницама о правноме односу који заснива обвезу о осталим рентама, другим повременим давањима или користима, ако је трајање правног односа ограничено но неизвесно, десетогуба вредност годишњих давања, а ако је то трајање неограничено, онда двадесетогуба вредност давања, у случају пак да је трајање одређено, вредност свих давања која се још имају испунити, и уколико би ово одређено време трајања прешло двадесет година, онда двадесетогуба сума годишњих давања;

7) у парницама којима је предмет однос о изнајмљивању или закупу, једногодишња кирија или свота једногодишње закупнине;

8) у парницама ради утврђивања тачности рачуна, сума потраживања, а ако су дугови већи од потраживања, сума дугова; али у парницама ради утврђивања обавезе на полагање рачуна, она свота коју тужилац у својој тужби наведе за случај неполагања рачуна (§ 130.).

§ 7. Ако се тужба подигне само на један део некога потраживања, при утврђивању вредности меродавна је вредност целог потраживања које постоји, но још недоспеле рате се не узимају у обзир.

Ако једно или више лица у истој тужби про-

тив једнога или више лица обухвате више потраживања, вредност треба сабрати.

§ 8. При одређивању делокруга за основ се има узети вредност, која је постојала на дан предаје писмене тужбе.

При израчунавању вредности не узимају се у обзир споредна тражења која се уз главно потраживање траже, као: користи, — амо подразумевајући камате и плодове, — даље накнаде штета и трошкови.

Ако странка у течају парнице потраживање подигне, онда то утиче на делокруг; но смањивање потраживања нема утицаја на делокруг.

§ 9. У питању у колико се простира делокруг једнога домаћег суда на лица која у смислу међународнога права уживају ванобласност, меродавне су одредбе међународнога права.

Против таквих лица могу се у овој земљи, — осим случаја својевољнога подвргавања, — покренути само такве парнице, за које је надлежност суда на основу положаја некретнине искључиво или у смислу §-а 41. утврђена, изузевши случај ако је предмет парнице плаћање кирије или закупа, или пак установљење тога: да ли однос о изнајмљењу или закупу постоји или не.

Изјава министра правде о томе: припада ли некоме лицу уопште или у колико ванобласност, обавезна је за судове. Ова се изјава у случају сумње има службено затражити.

§ 10. Суд узима свој делокруг службено у обзир,

У колико закон не одређује што друго, суд истинитост чињеница, изнесених ради тога да се утврди: постоји ли делокруг или не, — ако оне не стоје у противречности с оним што је о томе уопште познато или што суд службено зна, — испитује само онда ако их противна странка приче.

Ако делокруг зависи од вредности парничнога предмета, онда суд, после упуштања туженикова у парницу, не може више узети у обзир недостатак свога делокруга.

§ 11. Одлука судбенога стола не може се нападати правним средством с тога разлога да ствар спада у делокруг срескога суда.

§ 12. Кад се недостатак делокруга којег суда изрекче правноснажном пресудом, доцнији судови ствар из свога делокруга не могу одбити из узрока који је у противречности с основом раније пресуде.

ОДСЕК II.

ПРАВНА ПОМОЋ.

§ 13. Судске службене радње у подручју другог суда извршују се редовно путем молбе, изузевши случај да се службена радња има извршити у седишту суда.

Суд може поступити и ван свога подручја, ако је то потребно ради тога да се доврши радња која се има спровести на самој граници, или ако је непосредно спровођење радње образложено хитношћу или тиме да се тим путем о ствари може темељно расудити. Срески суд, у чијем се

подручју врши радња, треба о томе по могућности претходно извести, и он је дужан на молбу потпомоћи извршење радње.

Судбени столови и виши судови могу, ван свога седишта, и путем молбе вршити судске радње.

§ 14. Молбу треба упутити оном среском суду, у чијем се подручју радња има извршити.

Виши судови могу замолити и нижи суд који је у парници поступио.

§ 15. Извршење молбе не сме се одбити.

Али ако се радња коси с прохибитивним законом, или се путем молбе уопште не да извршити, извршење молбе мора се одбити.

Ако извршење молбе спада у дужност другог суда или власти, замољени суд послаће молбу том суду или власти, и о томе ће извести суд који је молбу послао.

И замољени суд може поступити ван свога подручја, ако је то потребно ради тога да се доврши радња која се има спровести на граници.

§ 16. На молбе иноземних судских власти, — у колико у том погледу не одређује што друго које посебно правно правило, — има се применити претходни §. Таке се молбе, у недостатку друкчијих међународних одређења, имају извршити само под условом узајамности. Изјава министра правде о узајамности обавезна је за судове. Ова се изјава у случају сумње има службено измолити.

Поступак и на основу молби иноземних судских власти бива по домаћим правним прописима.

Али на изречан захтев судске власти која молбу шаље, треба испунити и поступак одређен у иноземном праву, ако такав облик поступка није забрањен домаћим законом.

§ 17. О неиспуњењу молбе, као и о извршењу њену противно §§-има 15. и 16., — у колико за иноземне молбе не одређује које посебно правно правило што друго, — одлучује на молбу интересената, или на позив суда који је послао молбу, односно на позив на то позване иноземне власти она краљ. судбена табла, којој је замољени суд потчињен.

Краљ. судбена табла одлучује без усмене расправе; против њене одлуке правном средством има места само у случају ако је правна помоћ одбијена, и то са стране суда који је послао молбу само онда ако исти није потчињен краљ. судбеној табли.

§ 18. Молбе које се имају извршити у иноземству, издају се по посебним правним прописима који у том погледу постоје. У недостатку друкчијег прописа молба се издаје преко министра правде.

Судови су дужни поднети министру правде извештај о случајевима, у којима иноземне судске власти не поступају узајамно.

ОДСЕК III.

СУДСКА НАДЛЕЖНОСТ.

§ 19. Суд, у чијем подручју станује туженик, надлежан је у свима парницама, за које није

установљена искључива надлежност другога суда (општа надлежност). Између више места становања надлежност заснива ма које од тих места.

§ 20. Угарски држављанин, који има општинску надлежност на земљишту где важи овај закон, ако у иноземству ужива ванобласност, или ако је у иноземству у служби угарске државе, или је онде постављен као чиновник, подофицир или служитељ код власти и звања заједничких с Аустријом, у погледу надлежности задржава последње домаће место свога становања, у недостатку пак таквога има се сматрати као да станује у IV. округу Будимпеште.

§ 21. Ономе лицу које нема место становања, општу надлежност одређује место у коме пребива, ако је пак место његова пребивања непознато или је у иноземству, онда место његова последњег становања.

§ 22. Малолетнику или лицу које је под заштитом, ако се место становања не може утврдити, општу надлежност одређује седиште његове надлежне турске власти; ако се пак не може установити ни надлежна турска власт, има се применити претходни §.

§ 23. Општу надлежност краљ. ерара, фондова и задужбина (заклада) које су под државним руковањем, одређује седиште власти позване да буде заступник у односној парници. У парницама покренутим против заједничке војне власти, надлежност заснива седиште домаће власти позване да буде заступник.

§ 24. Општу надлежност муниципија и оп-

штина, као и задужбина (заклада) које су под њиховим руковањем, одређује седиште муниципалнога одбора, односно општинскога заступничког тела.

§ 25. Општу надлежност јавних завода, корпорација, трговачких и рударских друштава, удружења, заклада и других имовинских маса, — у колико не потпадају под одређења §§-а 23. и 24., или им општа надлежност у закону није друкчије одређена, — одређује им њихово седиште. Седиштем у случају сумње има се сматрати место где се воде њихови послови.

§ 26. У имовинско-правним парницама, за које није установљена искључива надлежност, надлежан је и онај суд, у чијем подручју пребива туженик у околностима које указују на пребивање дужега времена (нпр. чељаде, ручни или фабрички радник, занатлијски помоћник, ученик). На чланове војне силе, који су у активној служби испуњујући само своју војну обвезу, ово се наређење има применити тако да према њима ту надлежност одређује место њихове сталне војничке станице (сталнога гарнизона).

Овим §-ом одређена надлежност не важи према туженој странци која нема парничне активне способности.

§ 27. У имовинско-правним парницама, споменутим у претходном §-у, против лица које у домовини нема места становања надлежан је и онај суд, у чијем је подручју ствар која је предмет парнице или така имовина туженикова која може бити предмет судскога пописа. Ако се имо-

вина састоји из потраживања, оно се сматра да се налази у месту становања дужника, ако је пак потраживање обезбеђено каквом ствари, оно се има сматрати да постоји и на месту где се та ствар налази.

За иноземне јавне заводе, корпорације, трговачка и рударска друштва, удружења, закладе и друге имовинске масе је, осим тога, у овим парницама надлежан и онај суд, у чијем подручју оне имају своје стално заступништво, у недостатку пак таквих, где имају органе којима је поверено вођење послова.

§ 28. Против онога ко има фабричку, трговачку, занатлијску или такovu другу радњу где се непосредно бави склапањем послова, парнице које се односе на делокруг тих радњи могу се покренути и пред судом онога места где се налази дотична радња. Против онога ко води економију на добру које је снабдевано зградама за становање и за економију, парнице које се односе на економију тога добра могу се покренути пред судом и онога места где лежи то добро или из кога се места води економија.

§ 29. Парнице којима је предмет признање: да ли уговор постоји или не постоји, којима је предмет испуњење или раскидање уговора, као и накнада штете која потиче из тога што је пропуштено испуњење уговора, могу се покренути пред судом и онога места где се уговор има испунити, ако се из исправе може установити место за испуњење, или ако се туженику позив пред суд у подручју или у седишту суда може

доставити. Ако има више места за испуњење уговора, надлежност одређује ма које место.

Што се тиче потраживања из послова на отплате, надлежност се према купцу који станује у области важности овога закона не може установити на основу овога §-а.

§ 30. Меничне и регресне тужбе, било да су управљене на плаћање било пак на осигурање, исто тако и тужбе које су на основу меничнога закона управљене на остваривање права на задржање, могу се покренути и пред судом места где је меница платива. На основу чека може се регресна тужба покренути и пред судом где је чек платив.

Објава спора који се заснива на меничном закону као и на закону о чековима, мора се учинити искључиво код онога суда, који је надлежан за регресну тужбу.

§ 31. Трговац и занатлија може за своје потраживање, које потиче из послова склопљених у оквиру његове радње, тужити и пред оним судом, у чијем је подручју онда када је посао склопљен становала странка која је с њим склопила уговор, или је онде пребивала сходно §-у 26., ако исправом докаже: да од онога времена кад се је туженик одселио из подручја суда или своје пребивање сходно §-у 26. прекинуо до предавања тужбе још није прошла година дана.

Протоколисани трговац може за своје потраживање, које потиче из продавања у оквиру његове радње, од последње наруџбине рачунајући за две године тужити и пред судом онога места

где се налази његова радња, ако исправом докаже наруџбину као основ потраживања, као и фактички пријем робе.

Занатлија за своје потраживање, које потиче из продавања у оквиру његове радње, може пред судом онога места где му је радња подићи тужбу под истим условима, ако туженик станује као и тужилац у подручју истог судбенога стола, или ако станује у подручју судбенога стола онога места где је радња тужиочева.

На потраживања из послова на отплате, према туженику који станује у области важности овога закона не може се применити друга и трећа алинеја.

При пословима склопљеним на основу пуномоћства, опуномоћење наручиочево мора се исправом доказати.

§ 32. За потраживање протоколисаног трговца према другоме трговцу, ако тужилац покаже односни извод из трговачких књига, може се, од датума убележења последњег пословања рачунајући за две године, подићи тужба и пред судом онога места где су књиге вођене онда када је пословање склопљено. Ако се протоколисана фирма избрише, то не укида ову надлежност.

Ако тужилац, очевидно против свога бољег знања, на основу овога §-а увуче у парницу не-трговца, има се казнити глобом од сто до шест стотина круна.

§ 33. Парнице наведене у тачкама 4., 5. и 6. §-а 2., спадају искључиво у надлежност онога суда, код којег је дотична фирма протоколисана,

или, ако је протоколисање фирме пропуштено, код којег је фирма требала да буде протоколисана. Ако се протоколисана фирма избрише, то не укида ову надлежност.

§ 34. Суд који је у смислу § 25. уопште надлежан за корпорације, трговачка и рударска друштва и удружења, надлежан је и у оним парницама, које исто покрене против својих чланова, или чланови на основу односа у чланству један против другог.

Пред судом који је уопште надлежан за трговачка друштва, може се покренути парница против чланова друштва и ради потраживања које се оснива на њиховој одговорности за друштвене обвезе.

§ 35. Парнице настале из руковања имовином међу онима који су у томе заинтересовани, овамо подразумевајући парнице у погледу рачуна, могу се покренути пред оним судом у чијем се подручју руковало имовином.

Ако се руковање имовином врши под судским надзором, надлежан је искључиво суд који врши надзор; ако пак ствар прелази делокруг тога суда, онда је надлежан онај судбени сто, у чијем је подручју седиште суда који води надзор.

§ 36. Парнице којима су предмет адвокатска награда и трошкови, могу се покренути и пред судом онога места, где је била канцеларија адвоката у времену када му је ствар била поверена.

Ова се надлежност има применити и онда ако адвокат, коме је поверено да у некој ствари заступи другог адвоката, своју награду и трошко-

ве затражи према адвокату који му је ствар поверио.

§ 37. Парнице ради накнаде штете, ако не спадају под § 29., могу се покренути и пред судом на чијем се подручју догодило оштећење.

§ 38. Сумарне парнице о репозицијама које се односе на некретнине, могу се покренути и пред судом у чијем се подручју догодило узнемиравањеседа.

§ 39. Парнице којима је предмет остваривање права на власништво и других стварних права или терета на стварима, или којима је предмет ослобођење некретнина од тих права, даље парнице о деоби, о границама и о поседу некретнина, — амо подразумевајући и сумарне парнице о репозицијама и о границама, — исто тако и парнице о грунтовном брисању спадају искључиво у надлежност суда на чијем је подручју дотична некретнина.

У парницама којима је предмет земљишна службеност меродавно је где лежи послужна некретнина, а у парницама којима је предмет какав терет на стварима меродавно је где лежи оптерећена некретнина.

Ако некретнина лежи у подручју више судова, парница се може покренути ма пред којим судом.

§ 40. Пред судом који је надлежан по месту где лежи некретнина, могу се покренути и парнице којима је предмет оправдање груптовнога предбележења. Пред истим се судом могу даље покренути и парнице којима је предмет оствари-

вање и испитивање: да ли постоји или не постоји које потраживање обезбеђено интабулацијом или предбележењем, или друго које лично право; исто тако и парнице којима је предмет утеривање заосталих личних чињења на основу терета на стварима, ако су управљене против онога истог лица против кога би се могла покренути тужба због којег стварног права на некретнину. Пред истим судом могу се напослетку покренути и оне парнице, које се због остваривања, због постојања или непостојања којег личног права покрећу против власника или поседника некретнине у овом његовом својству.

§ 41. Парнице које потичу из односа о изнајмљивању или закупу некретнина, као и парнице одређене у тач. 2. г) §-а 1., могу се покренути и пред судом онога места где лежи некретнина.

§ 42. Парнице које потичу из односа о фидеи-комисима, спадају искључиво у надлежност онога судбеног стола, који води надзор над фидеи-комисом.

§ 43. Парнице којима је предмет наследство, завештај и уопште неко право које потиче из расположења за случај смрти, а исто тако и право на заједничку тековину и право удовичко, могу се, све ако се тичу и некретнине, покренути и пред судом који је надлежан за оставински поступак; односно ако би ствар прелазила делокруг тога суда, пред судбеним столом у чијем је подручју седиште тога суда.

• За исте парнице искључиво је надлежан домаћи суд, пред којим је у течају оставински по-

ступак, односно у чијем је подручју седиште тога суда, све дотле док се оставински поступак не доврши.

За некретнине у домовини, у парницама наведеним у првој алинеји, искључиво је надлежан домаћи суд.

Пред судом који је надлежан по другој алинеји, могу и оставински повериоци остварити своја потраживања, док се не доврши правно-снажно оставински поступак.

§ 44. Имовинско-правне парнице које потичу отуда што је брак проглашен неважним, што је исти разрешен, или што је изречено одлучење од постеље и стола, могу се покренути и пред судом надлежним за брачну парницу; ако пак имовинско-правна парница спада у делокруг срескога суда, пред оним среским судом, за који постоје разлози (§§-и 630.—641.) који опредељују надлежност суда за брачну парницу.

§ 45. У таким имовинско-правним парницама, за које закон не одређује искључиву надлежност, надлежан је и суд којем се туженик подвргне. То подвргавање, — ако га туженик не изјави у парници, — важи само онда, ако је написано у јавној исправи или у приватној исправи издатој сходно §-у 317., ако је у исправи одређен правни однос из кога потиче парница, и ако се надлежност преноси на један одређени домаћи суд.

У случају подвргавања, надлежност која иначе постоји не може се употребити само онда, ако су се странке у исправи горње врсте тако спо-

разумеле, да у парници буде надлежан само том исправом одређени суд.

За потраживање из послова на отплату, надлежност не може бити ни исправом условљена према купцу који станује у области где важи овај закон, ако цела куповна цена робе не прелази пет стотина круна.

§ 46. Ако се у другој држави против угарског држављанина могу покренути грађанске парнице и пред судом, који по овоме закону у тим парницама или уопште није надлежан или не на такав начин, онда се на држављанина те државе, осим надлежности одређене овим законом, може применити и она надлежност.

§ 47. Ако има више подједнако надлежних судова, тужилац између њих може слободно бирати.

§ 48. Под местом у погледу надлежности има се разумети општина.

Ако је област једне општине подељена међу више среских судова, онда под местом ваља разумети подручје дотичнога среског суда. Ако се пак надлежност на тој основи не може одредити, онда тужилац може слободно бирати између среских судова који су у области општине.

§ 49. Надлежност суда, у колико закон drukчије не опредељује, има се ценити по времену кад је предата писмена тужба.

§ 50. Суд пази на надлежност по службеној дужности.

Кад туженик суду предстане или се већ упусти у парницу, суд недостатак своје надлежности по

службеној дужности узима у обзир само онде, где закон одређује искључиву надлежност.

У колико закон не одређује што друго, суд само у случају порицања противне странке испитује истинитост чињеница, изнесених ради утврђивања надлежности или њенога недостатка, — ако исте чињенице нису у противности с оним што је о томе уопште познато или што суд службено зна.

§ 51. Најближи заједнички виши суд одређује суд који ће поступити, у овим случајевима:

1) кад је, с обзиром на границе, за више судских подручја неизвесно који суд треба да поступи;

2) кад се правноснажно прогласи да једна иста ствар спада у надлежност или у делокруг разних судова;

3) кад се више судова, од којих један треба да је надлежан, правноснажно прогласе ненадлежнима, или кад између више судова наступи исти сукоб у погледу делокруга;

4) кад је тужба по истом предмету покренута пред више судова, па се на основу превенције не може решити, које парнице спречавају наставаљање осталих.

Најближи неспречени виши суд одређује надлежан суд ради поступка и онда, кад је иначе надлежни суд фактички спречен у вршењу судске власти.

§ 52. Ако се парница у области где важи овај закон може покренути, али ако чињенице за одређење надлежности суда недостају или се не

могу сазнати, онда краљ. курија одређује суд који је надлежан за ту ствар.

§ 53. Одређивање надлежнога суда бива на молбу ма које странке, или на службену представку суда. Странка молбу може поднети и код вишега суда.

Суд може у предмету одређивања суда до-
нети одлуку и без усмене расправе (§ 254.).

Одлука којом је одређен надлежан суд, не може се напасти правним средством.

Виши суд може, пре одређивања суда, непосредно издати неодгодива наређења.

ОДСЕК IV.

УНУТРАШЊА ОРГАНИЗАЦИЈА СУДОВА.

§ 54. Краљ. срески судови поступају као јединачни судови.

§ 55. Краљ. судбени сто, краљ. судбена табла и краљ. курија одлучују у сенату.

Сенат краљ. судбенога стола састоји се, осим председника, из два члана.

Призивни сенат краљ. судбене табле састоји се, осим председника, из четири судије, а ревизиони сенат, осим председника, из два судије.

Сенат краљ. курије састоји се, осим председника, из четири судије.

§ 56. Сенати могу одлуке доносити само са члановима у броју који закон одређује. Но за дуже расправе могу се узети и чланови-заменици, из којих се сенат попуњује у случају да је који члан спречен,

§ 57. Послове који су овим законом додељени председнику, врши председник дотичнога сената; код среских судова пак послове који су додељени председнику, сенату или члану сената, врши судија.

Послове додељене председнику суда, код среских судова врши старешина срескога суда.

У непарничним стварима судске одлуке може доносити, у парничним стварима пак судске радње које се имају спроводити на основу молбе или налога може вршити и бележник, кога министар правде снабде самосталним делокругом. Тај делокруг министар правде одређује путем наредбе. У овом делокругу имају се применити и на бележнике прописи о поступку који су законом одређени за судије.

§ 58. Изаслани судија (бележник) судске радње може вршити само у случајевима које закон означаје.

ОДСЕК V.

ИСКЉУЧЕЊЕ СУДСКИХ ЛИЦА.

§ 59. Судија већ по закону не може поступити у ствари:

1) у којој долази сам као странка, или је заједно са странком овлашћен или обвезан, или је обвезан на накнаду која зависи од исхода;

2) у којој је у смислу 1. тачке заинтересована његова жена или бивша жена, његова вереница, који сродник му у правој линији или сродник по тазбини, сродник му у побочној линији закључно до деце од браће и сестара, брат

или сестра његове жене, или супруг брата или сестре његове;

3) у којој је у смислу прве тачке заинтересовано такво лице, с којим је судија у односу родитеља-усвајача (поочима или помајке) или родитеља-храниоца, односно у односу детета, или у односу тудора или старатеља;

4) у којој је сарађивао као законити заступник, пуномоћник или адвокат које странке, даље у којој је са законитим заступником, пуномоћником или адвокатом у односу назначеноме у тачци другој или трећој;

5) у којој је преслушан као сведок или вештак;

6) у којој је учествовао као члан нижега суда или изабраног суда у доношењу нападнуте одлуке, или у којој је ствари поступио као изаслани или умољени судија, у колико је, услед поднесене представке, реч о ревизији његова поступка или његове одлуке.

У даљем току поступка не може учествовати судија, на кога се позивају као сведока, ако суд нареди његово преслушање.

§ 60. Суд пази службено да у смислу претходнога §-а по закону искључени судија не учествује у поступку. Судија који зна да према њему постоји такав основ за искључење, дужан је то одмах пријавити председнику суда.

Против судије, који се у смислу закона има искључити, ма која странка може уложити приговор ма у којему стадијуму парнице.

§ 61. На приговор ма које странке има се

искључити и онај судија, у чију би се судску исправност у тој ствари могло посумњати.

Може се посумњати у исправност судије, ако постоје такви узроци, који с обзиром на парничну ствар дају повода основној сумњи о његовој непристрасности у тој ствари.

Увреда части или клеветање учињено против судије с обзиром на његову службену дужност, или после покретања парнице против њега учињена казнена или дисциплинарна пријава, сама по себи, не може бити узрок да се посумња у његову судску исправност.

Ако се странка пред судијом упусти у расправу или му поднесе какву молбу, а при томе се не користи већ постојећим или њој познатим разлогом сумње у исправност његову, — после тога из узрока сумње у исправност не може више против судије уложити приговор.

§ 62. Судија против кога се може уложити приговор због сумње у његову исправност, овлашћен је, уз пријаву узрока за такву сумњу, захтевати да се ослободи од учествовања у поступку.

§ 63. Молба ради искључења има се поднети ономе суду, којему припада судија против кога се улаже приговор.

Странка може молбу, ако ју поднесе ван усмене расправе, предати написмено или је може изјавити у записник.

Странка која подноси приговор, мора одмах учинити вероватним узрок своје молбе, амо подражавајући и ту околност, да узрок за сумњу о исправности онда кад се она пред судијом упу-

стила у расправу или кад му је поднела молбу још није постојао или њој није био познат (§ 61.). Ради тога да се приговор учини вероватним, странка се може позвати и на изјаву судије против кога улаже приговор.

Судија против кога се улаже приговор, дужан је изјаснити се о томе приговору.

§ 64. О искључењу судије срескога суда одлучује судбени сто, а о искључењу другог судије пак по правилу онај суд, којем припада судија против кога се улаже приговор.

О искључењу председника судбенога стола, већине његових чланова или целог сената одлучује краљ. судбена табла, а о искључењу председника краљ. судбене табле, већине њених чланова или целог судског сената одлучује краљ. курија. О искључењу председника краљ. курије, већине њених чланова или целог сената одлучује краљ. курија — у пленарној седници судија одсека грађанскога и казнога.

Судија против кога се улаже приговор, не може учествовати у доношењу одлуке.

Молба ради искључења може се, уз пристапак судије против кога се улаже приговор, решити у оквиру руковођења послова путем одређења заменика (супституције), и без доношења одлуке.

§ 65. Суд може по молби за искључење донети одлуку без саслушања противне странке.

Против одлуке којом се уважава молба за искључење, нема места правном средству. Но

против одлуке којом се одбија молба за искључење, има места утоку.

§ 66. Судија против кога је уложен приговор, до решења молбе о његову искључењу нека свршава само такве радње које не трпе одгађање.

§ 67. И осим случаја молбе за искључење, има се § 64. и § 66. сходно применити и онда, кад судија пријави да је у смислу закона искључен, или се у том погледу иначе појави сумња, а исто тако кад судија на основу сумње у своју судиску исправност захтева да се ослободи суђења.

Одлука се о овим случајевима има донети без саслушања странака.

§ 68. Ако се због тога што су неки чланови суда искључени или ослобођени (§ 62.) суд не може да образује, исто тако и у том случају кад је у смислу тачке 1—4. §-а 50. искључен старешина срескога суда, председник судбенога стола или краљ. судбене табле, онда онај виши суд, који у смислу §-а 64. одлучује о искључењу, између судова сличнога делокруга на своме подручју одређује суд који ће у ствари поступити.

На саслушање странака, као и на то да се одлука о одређењу новог суда не може напаст, исто тако и на наређења о неодгодивим расположењима, има се применити § 53.

69. Овај се одсек сходно примењује и на перовође.

О искључењу перовође одлучује суд код којег је исти постављен.

СТРАНКЕ.

ОДСЕК I.

ПАРНИЧНА СПОСОБНОСТ.

§ 70. Странка може бити свако ко је по приватном праву правно способан. По одредбама приватнога права се има ценити и то: да ли може бити странка детињи зачетак и непознати наследник.

§ 71. Активну парничну способност има свако ко се уговором може на што обвезати.

Активну парничну способност има и оно лице, које ван парнице може о предмету парнице о којој је реч пуноважно располагати.

§ 72. Потребу о законитом заступништву, као и о томе: да ли је потребно нарочито пуномоћство за вођење парнице, треба ценити по правилима која у том погледу постоје.

§ 73. Ако је законски заступник овлашћен на вођење парнице, онда му односно појединих парничних радња према противнику није потребно нарочито пуномоћство, изузевши случај да постојећи прописи захтевају нарочито пуномоћство или накнадно одобрење за то да се парница заврши путем поравњања, признања или одрицања.

§ 74. Недостатак активне парничне способности неугарског држављанина не може се узети у обзир, ако му та способност припада по праву парничнога суда. Но ово правило не искључује,

да уместо њега пред суд може ступити законски му заступник, који је на то по иноземном закону овлашћен.

§ 75. Суд ма у којем стадијуму парнице, по службеној дужности, узима у обзир недостатак парничне способности, а исто тако и недостатак легитимације законскога заступника и евентуално потребнога опуномоћења његова.

Ако се недостатак може отклонити, онда суд одређује рок за отклањање недостатка; и, ако би од одлагања било опасности, међувремено може поступак са странком односно са заступником наставити, но ипак коначну одлуку не може донети пре него што се недостатак не отклони, односно пре истека одређенога рока.

Ако се недостатак не може отклонити, или ако се исти не отклони у року одређеном у смислу претходне алинеје, онда суд поступак обуставља пресудом (§ 181.), и онога који је неоправдано ступио пред суд осуђује на проузроковани трошак.

Легитимација законскога заступника није потребна, ако је заступништво опште позната ствар, или ако о томе суд има службенога знања.

Док законски заступник не ступи пред суд, све радње учињене од странке или у њено име не важе, ако их законски заступник изречно или прећутно не одобри.

§ 76. Ако би требало какву радњу извршити према коме лицу без активне способности које нема законскога заступника, а постоји опасност од одлагања, онда ће суд по молби поставити

старатеља ствари на време док не предстане законски заступник.

ОДСЕК II.

САУЧЕСНИЦИ У ПАРНИЦИ.

§ 77. Више странака могу заједнички покренути парницу, или се против њих може заједнички покренути парница, ако је парнични предмет које заједничко право, односно заједничка обвеза, или ако су странке по суштини из истог стварног или правног основа овлашћени, односно обвезани.

Ако нема домаћег суда који би био надлежан за све тужене, тужилац може тужити тужене пред оним домаћим судом који је уопште надлежан ма по коју тужену странку. Међутим споредни се обвезаник заједно с главним обвезаником може, и осим овога случаја, тужити пред домаћим судом који је за последњег уопште надлежан. Није допуштено главног обвезаника потчинити надлежности споредног обвезаника, а исто тако ни главног као ни споредног обвезаника који у овој земли има општу надлежност потчинити надлежности иноземног суда.

Менични обвезаници, у случају да за све тужене нема надлежног домаћег суда, могу се само заједно с акцептантом, односно с издаваоцем сопствене менице, — обвезаници на основу чекова пак могу се само заједно с издаваоцем чека тужити пред домаћим судом који је за њега уопште надлежан. Менични јемац с глав-

ним обвезаником заједно може се тужити и пред домаћим судом који је за последњег уопште надлежан.

§ 78. Више странака могу заједнички покренути парницу, или се против њих заједнички може подићи парница и онда, ако парнични предмет чине права и обвезе које по суштини потичу из једнородног стварног и правног основа, а надлежност суда може се засновати у погледу сваког туженика.

§ 79. У колико закон не чини изузетак, сваки саучесник у парници је самосталан, и радња или пропуштање једног парничног учесника не може послужити осталима ни на корист ни на штету.

§ 80. Ако се спорно право у корист парничних саучесника или против њих може само јединствено решити, или ако би се правна снага у парници донесене пресуде по законском пропису распростирала на парничне учеснике и онда кад они у парници не би ни учествовали, онда радње активних парничних учесника важе и за парничне учеснике који пропусте које рочиште или рок, у колико они активно сами не ступе пред суд.

Ово се правило не односи на поравнање, на признање или на одрицање од којег права.

У случајевима прве алинеје суд према приликама парнице цени утицај противречних или једно од другог различних исказа парничних учесника на решавање ствари.

§ 81. Ма који парнични учесник, без обзира на однос који је међу њима, овлашћен је да

поспешу парницу. На рочиште имају се позвати сви парнични учесници.

ОДСЕК III.

УЧЕСТВОВАЊЕ ТРЕЋИХ ЛИЦА У ПАРНИЦИ.

§ 82. Ако неко једну ствар или право, о којем се међу другим лицима води парница, у целини или деломично захтева за себе, може док се парница правноснажно не пресуди своје право остварити парницом главног мешања.

§ 83. Парницу главног мешања треба покренути пред првостепеним судом главне парнице тужбом управљеном против обе странке.

Позив пред суд може гласити и на рочиште, одређено у главној парници.

Парница главног мешања самостална је парница. Но суд може главну парницу обуставити, док се правноснажно не пресуди парница главног мешања, а може наредити да се обе парнице и уједно расправе (§ 236.).

§ 84. Ако је неко правно заинтересован да се нека парница која је у течају међу другим лицима сврши у корист једне странке, може се умешати у парницу (споредно мешање) ради тога да потпомогне да парницу ова странка добије.

Законске одредбе о споредном мешању имају се применити и у случајевима кад нарочит закон дозвољава споредно мешање.

§ 85. Споредно мешање може бити ма у којем стадијуму парнице док се ова правноснажно не реши, а и у вези с којим правним средством.

§ 86. Умешач је дужан у пријави спореднога мешања изложити и свој интерес.

Пријава о споредном мешању бива писменим путем, и има се саопћити странкама. У поступку пред среским судом пријава се може изјавити и у записник о расправи.

§ 87. Ако ма која странка моли да се споредно мешање одбаца, онда суд после расправе одржане у том предмету са странкама и с умешачем одлучује о томе решењем. Ако умешач свој интерес учини вероватним, мешање се не може одбацити.

Против решења којим се мешање одбацује, има места утоку.

Док се одбацивање правноснажно не изрече, споредни умешач може учествовати у парници.

§ 88. Споредни умешач у интересу странке властан је извршити сваку радњу која се према стању парнице може учинити; међутим за странку та радња има важности само у толико, у колико није у супротности с радњом саме странке.

Одлуке и списе, који се имају саопћити странкама, треба саопћити и споредноме умешачу.

Ако се правна снага пресуде која се у парници има донети простире и на однос спореднога умешача према противној странци, онда се на његове радње има сходно применити § 80.

§ 89. Странка која у случају да изгуби парницу мисли да ће против трећега лица моћи остварити какво потраживање за јемство или за накнаду штете, или која се у случају да изгуби парницу боји каквог потраживања од стране тре-

нега лица, а исто тако и странка коју туже због каквог потраживања које и неко треће лице за себе тражи, може док се парница правомоћно не реши треће лице позвати у парницу. Онај ко је позван у парницу може се користити даљим позивом у парницу.

§ 90. У позиву у парницу има се означити основ таквога позива као и стање парнице.

Позив у парницу бива писмено, и има се саопштити и противној странци. У поступку пред среским судом позив у парницу може се изјавити и у записник о расправи.

§ 91. Ако се онај ко је позван у парницу придружи ономе кога у парницу позива, онда он има улогу спореднога умешача.

Правни однос између онога ко позива и онога ко је позван у парницу не може се решити у парници, и из примања одбране не може се извести закључак да исти тиме признаје обвезу о јемству или о накнади штете.

§ 92. Ако утужени дужник позове у парницу треће лице које у целини или делимице за себе тражи потраживање, и ако онај ко је позван у парницу у исту ступи, онда се дужник по својој молби има из парнице решењем отпустити, ако суму потраживања положи у судски депозит у корист оних који на то полажу право и одрекне се права на повраћај.

Ако се дужник отпусти из парнице, парницу треба наставити само међу повериоцима који полажу право на то: да се одлучи коме припада право на потраживање. Положена свота има се досудити

странци која добије парницу, и онај ко изгуби парницу има се осудити на сношење и онога трошка који је проузроковао дужнику, амо подразумевајући и трошак око депоновања; но дужник се и тада има осудити да сноси безразложно проузроковане трошкове.

Против решења којим се дужник отпушта из парнице, има места утоку.

§ 93. Онај кога туже као поседника неке ствари коју он држи у име трећега лица у државини, или кога туже због такве службености или због другог кога права на ствари које он врши у име кога трећега лица, — може изјавити да се неће упустити у парницу, ако именује то треће лице као свога претходника и замоли да се оно позове у суд ради изјашњења.

Ако на одређеном рочишту треће лице које је као претходник позвано пред суд оспори то својство, или се не изјасни, онда тужени не може више одбијати да се упустити у парницу, и према лицу које је именовано као претходник овлашћен је задовољити тужбено потраживање.

Ако треће лице на одређеном рочишту призна својство претходника, онда оно уз пристанак туженога може ступити у парницу, и тужени се у том случају на његову молбу, уз пристанак тужиоца, има из парнице решењем отпустити.

ОДСЕК IV.

ПУНОМОЋНИЦИ И АДВОКАТИ.

§ 94. Пред среским судом парничне радње могу предузимати лично или преко пуномоћника:

странке, затим законски заступници, прокуристи, а и они који су у смислу опредељења трговачког закона овлашћени да пред судом заступају трговачка друштва.

Ако вредност парничнога предмета прелази једну хиљаду круна, у меничним парницама пак, без обзира на вредност предмета меничне тужбе или регресне тужбе, странку мора заступати адвокат.

Изузетне случајеве одређује закон.

§ 95. Ако странка не поступи лично, онда она пред среским судом може именовати за пуномоћника по правилу само адвоката. Ако заступање по адвокату није обавезно, онда осим адвоката као пуномоћник може заступати:

1) сродник у усходној (асцендентној) линији свога сродника у нисходној (десцендентној) линији и обратно, муж своју жену и женине сроднике у усходној и нисходној линији, жена свога мужа, браћа и сестре једни друге, и парнични учесник један другог;

2) економски, шумарски и рударски чиновник, а исто тако и онај коме је стално поверено склапање послова везаних с управом неке непокретности, може у стварима које истичу из управе економијом или некретнином заступати онога код кога је у служби;

3) у радњи стално намештени трговачки помоћник и обртнички (занатлиски) вођ свога шефа у парницама које из радње потичу;

4) господар може заступати свога слугу, а

економски чиновник онога слугу који је у економији употребљен.

Ко није самовластан, може бити пуномоћник само онда ако је навршио двадесету годину живота.

§ 96. Пред судбеним столом, краљ. судбеном таблом и краљ. куријом странка мора бити заступљена од адвоката. Изузетке одређује закон.

§ 97. У својству судије или држ. тужиоца постављени државни чиновник, краљ. јавни бележник, јавни професор права, онај ко има диплому за судију или адвоката, и доктор права у својој ствари или у ствари свога малолетнога детета које је под његовом очинском влашћу, у ствари онога ко је под његовим туторством или старатељством, даље као пуномоћник своје жене не мора бити заступљен по адвокату.

Опредељења овога зазока о обавезном заступању средством адвоката не дирају у прописе који се односе на парнично заступништво краљ. ерара и јавних заклада, амо подразумевајући и прописе који се односе на заступништво краљ. уг. држ. жељезница.

Лица и органи који су овлашћени по првој и другој алинеји сматраће се са гледишта овога закона као и адвокати, у колико закон не чини изузетак.

§ 98. И у оним парницама, у којима је заступање по адвокату обавезно, могу странке и без адвоката лично или преко пуномоћника, назначеног у тачци 1—4. §-а 95., пред парничним судом склопити поравнање, спорно право у це-

лини или делимице признати или га се одрећи, даље могу поступати пред перовођом у судској канцеларији, исто тако и пред замољеним судијом, и у колико закон друкчије не опредељује и пред изасланим судијом.

Странка може и у парницама, у којима је заступање по адвокату обавезно, са својим заступником лично предстати првостепеном и призивном суду, и ту усмено давати изјаве.

§ 99. Ако је заступање по адвокату обавезно, суд ће службено одбацити радњу странке која без адвоката дође пред суд; ако пак странка коју у парници још није заступао адвокат на расправу дође без адвоката, суд ће расправу на трошак те странке одгодити, с том напоменом да ће је суд, ако и на ново рочиште дође без адвоката, сматрати као да и није предстала суду. Ова се одредба има применити и онда, ако се заступање по адвокату у току расправе покаже потребним услед повишења тужбе, подизања нове тужбе или противтужбе. Ако се недостатак заступања по адвокату покаже тек у току поступка, онда се извршене радње не могу нападати због недостатка заступања средством адвоката.

§ 100. Пуномоћник је дужан приликом првога ступања пред суд приказати у оригиналу или у овереном препису писмено пуномоћство, ради тога да се исто прикључи списима.

Ако је пуномоћство написано у приватној исправи, издавалац га мора потписати у присутности два сведока који то имају потврдити, или

пред њима мора исказати да је потпис на исправи од његове руке; ако пак не зна писати, онда у присуству два сведока, од којих ће један потписати име издаваоца, потпис треба да снабде знаком своје руке.

Ако пуномоћство гласи за адвоката, доста је да га издавалац потпише својом руком.

Пуномоћство, које је истављено у иноземству, има се написати у јавној или у овереној приватној исправи.

Ако пуномоћство, које гласи за адвоката, није издато на мађарском језику, пуномоћник је дужан поднети и мађарски превод истога.

§ 101. Странка која лично предстане може и усменим путем дати пуномоћство, које ће се забележити у расправни записник, и што ће странка потписати.

§ 102. Странка може код судбенога стола или срескога суда у напред пријавити опште пуномоћство, које је дала једноме адвокату за вођење парница. Пријави се има у оригиналу приложити пуномоћство оверено судским путем или путем јавнога бележника.

Суд о тим пријавама води списак. Ти су спискови јавни.

За пуномоћство, које је убележено у списак, није потребна потврда пред судом код кога се води списак. У свакој парници у првome поднеску, односно приликом првога доласка пред суд треба се позвати на пуномоћство. Пред другим судом пуномоћство се има доказати изводом из списка, који издаје судска канцеларија. Опo-

живање или отказ пуномоћства има се у облику овереном судским путем или путем јавнога бележника пријавити суду, ради тога да се уведе у списак, јер се иначе према трећим лицима не може истицати престанак пуномоћства са тих разлога. Ова одредба не дира у § 107.

§ 103. Ако је заступање по адвокату обавезно, адвокат мора имати пуномоћство за вођење парнице. У осталим случајевима пуномоћство може гласити и на поједине радње.

§ 104. Пуномоћство дато за вођење парнице простире се на све радње које се односе на парницу, амо подразумевајући и тужбе које се покрену у току расправљања, тужбе о мешању, даље радње које се односе на расположења о осигурању и на извршни поступак, као и на радње које се односе на парнице које се покрећу услед тога; пуномоћство се то простире даље на завршетак парнице путем поравњања, признања или одрицања кога права, даље на примање и квитирање спорне суме или ствари и парничких трошкова, као и на наименовање заменика.

Правни делокруг старатеља ствари кога именује суд, — у колико се из закона не види што друго, — јесте исти као и правни делокруг пуномоћника за вођење правнице, с тим ограничењем да старатељ ствари не може склопити поравнање, не може признати или се одрећи некога права, нити може без нарочитога пуномоћства од стране суда примити спорну суму или ствар, нити ју квитирати.

§ 105. Ограничење законскога обима пуномоћства за вођење парнице према противној странци важи само у толико, у колико је то ограничење изречно наведено у самом пуномоћству.

Ако је заступање по адвокату обавезно, законски обим пуномоћства може се пуноважно ограничити само у том погледу, да се парница не може завршити поравњањем, признањем или одрицањем којег права, исто тако и у погледу примања и квитирања спорне суме или ствари.

Пуномоћство пријављено у смислу §-а 102. не може се ограничити.

§ 106. Пуномоћство за вођење парнице не престаје ни смрћу властодавца, ни променом која наступи у парничној активној способности властодавца или у личности његова законскога заступника. Али ако пуномоћник хоће да поступи у име правних последника, мора показати пуномоћење са њихове стране.

§ 107. Ако заступање средством адвоката није обавезно, онда према противној странци опозивање пуномоћства са стране странке ступа на снагу саопштењем опозивања, отказ пуномоћства пак са стране пуномоћника ступа на снагу саопштењем престанка пуномоћства.

Ако је заступање по адвокату обавезно, онда престанак пуномоћства услед опозивања или отказа ступа на снагу према противној странци саопштењем да је узет други адвокат.

Саопштење бива писменим путем, које суд противној странци доставља. На расправи при-

сутна противна странка може се о томе и усмено обавестити.

§ 108. Радње које пуномоћник у оквиру свога пуномоћства изврши, имају се према противној странци тако сматрати као да их је сама странка извршила, сем ако их противна странка одмах не опозове или не исправи.

§ 109. Од више пуномоћника странку може заступати ма који пуномоћник. Ако би се противно уговорило, онда то према противној странци не важи.

§ 110. Недостатак пуномоћства суд узима ма у коме стадијуму парнице службено у обзир.

Ако онај ко ступи као пуномоћник не покаже своје пуномоћство, суд одређује кратак рок да се недостатак отклони; уз то може лице које је ступило без пуномоћства привремено пустити да учествује у поступку, а на захтев противне странке суд га је дужан пустити да учествује у поступку.

Суд пуштање лица без пуномоћства да учествује у поступку може учинити зависним од кауције која се даје због трошкова и штете; количину и начин те кауције суд одређује по своме увиђењу.

Пре него што истече рок који је одређен за доказ пуномоћства, односно пре него што се доказ изврши или поступак одобри, коначна се одлука не може донети.

Ако се за време одређенога рока недостатак не отклони или поступак не одобри, радње лица које је деловало уместо странке без дејства су, те се према томе тужба поднесена без пуномоћ-

ства има решењем одбацити по службеној дужности; међутим у осталим случајевима недостатка пуномоћства, пошто се странка има сматрати као да није предстала суду, против ње се имају применити правне последице непредстајања, и у оба случаја се уједно има лице које је поступило уместо странке осудити на сношење трошка проузрокованог противној странци.

Странка недостатак пуномоћства не може остваривати, ако је пуномоћство дала ма само и усмено, или ако је поступак било изречно било прећутно одобрила.

§ 111. Суд може странкама или пуномоћницима, који немају способности да разумљиво прикажу ствар, забранити даљи говор, оним пуномоћницима пак, који по §-у 95. нису овлашћени да буду заступници или који су због надри-адвокатства правноснажно били осуђени, дужан је то забранити.

Ако услед тога странка остане незаступљена, онда се расправа на трошак странке има одгодити, с том напоменом да ће суд странку у случају да се опет осујети расправа сматрати као да није предстала суду.

Онај ко на основу тачке 1.—4. §-а 95. ступа као пуномоћник, ако у погледу односа који га овлашћује на пуномоћство исказе неистину, биће осуђен на новчану глобу до две стотине круна. Против осудне одлуке има места утоку у једном степену.

На адвокате се овај § не може применити.

Лица именована у првој алинеји §-а 97. не сматрају се адвокатима при примени овога §-а.

ОДСЕК V.

ПРАВО СИРОМАШТВА.

§ 112. Право сиромаштва може по правилу добити странка, чији приход није већи од уобичајене обичне наднице у месту.

Но суд може, узевши у обзир све околности, право сиромаштва подарити и оној странци, која није у стању да подмири парничне трошкове тако, да при томе не буде оштећено потребно издржавање њено и оних јој припадника које је по закону и законској пракси дужна издржавати.

Онај чије се парничење већ у напред покаже као посве безуспешно, не може добити право сиромаштва.

Право сиромаштва не може добити ни странка која ступи као цесионар, изузевши случај ако се покаже као вероватно да цесија није учињена ради тога да се може парничити на основу права сиромаштва.

Странцима се може право сиромаштва, ако нема другога међународног споразума, подарити само у случају узајамности. Изјава министра правде о узајамности обавезна је за судове. Ова се изјава у случају сумње има службено затражити.

§ 113. Услед подаренога права сиромаштва странка је:

1) привремено, почевши од подношења молбе ради подарења сиромаштва, ослобођена од пла-

ћања доспелих пристојби и таксених марака (би-лега);

2) ослобођена обвезе дати кауцију за покривање парничнога трошка;

3) овлашћена захтевати да јој се ради привремено бесплатног вођења парнице одреди адвокат (§ 116.);

4) привремено ослобођена од плаћања награда и издатака судских изасланика, од плаћања пристојби сведока и вештака, а исто тако и од плаћања трошкова око потребних објава и трошкова старатеља ствари, што све предујмљује државна каса.

Колико се неко због сиромаштва може опростити од плаћања таксених марака и пристојби, одређују посебна правила.

§ 114. Одобрење права сиромаштва нема према противној странци никаквог утецаја на обвезу да се парнични трошкови накнаде.

§ 115. За одобрење права сиромаштва може се код парничнога суда молити писмено или усмено.

Ако странка станује или пребива у подручју срескога суда који је ван седишта парничнога суда, своју молбу може усмено исказати и пред среским судом места свога становања или пребивања, који ће о том састављени записник послати парничном суду.

У молби се има, према потреби, приказати стање парничне ствари, с навођењем доказних средстава за њу. Поред молбе има се даље показати сведоџба власти, која сведочи о положају или занимању странке, о њеним имовним прили-

кама, о величини директне државне порезе коју плаћа, даље о тој околности да јој приход није већи од уобичајене просечне наднице у месту. Ако странка на основу друге алинеје § 112. моли за право сиромаштва, онда сведоџба власти, осим положаја, занимања, имовног стања и осим величине директне државне порезе коју плаћа, има потврдити и то, какве су породичне прилике странкине, уз уменовање оних лица о чијем је издржавању дужна се странка старати, а у сведоџби има се навести и то: да странка не може сносити парничне трошкове. За оне који су под туторством или старатељством, сведоџбу може издати и туторска власт.

У осталом путем наредбе је одређено, како власт има издавати таку сведоџбу.

§ 116. Адвокат може бити одређен да бесплатно води посао за сиромашну странку само онда, ако то странка изречно моли. У колико заступништво по адвокату није обавезно, суд цени према приликама, да ли постоји потреба да се одреди адвокат.

У хитним случајевима суд одређује адвоката за сиромашну странку, и о томе извештава адвокатску комору. У осталом одређивање адвоката регулише закон о адвокатима.

Одређење адвоката за сиромашну странку замењује пуномоћство за вођење парнице.

§ 117. Подарено право сиромаштва простире се и на поступак по правним средствима и на извршни поступак.

Адвокат који је одређен за сиромашну странку

може, ако не станује у седишту призивнога суда, молити код призивнога суда да се на призивну расправу одреди други адвокат.

На молбу, коју парничноме суду поднесе за сиромашну странку одређени адвокат, може се одредити други адвокат, ако се покаже да је заступништво по адвокату потребно при парничној радњи, која се има путем молбе предузети у месту које је удаљено од места његова становања.

На одређење адвоката има се применити друга алинеја претходнога §-а тако, да адвоката у хитноме случају одређује замољени суд.

§ 118. Право сиромаштва престаје смрћу странке којој је дато. Но такав престанак не искључује, да адвокат који заступа сиромашну странку може по праву сиромаштва вршити потребне радње.

Парнични суд право сиромаштва може од странке ма у коме стадијуму парнице и службено одузети, ако се покаже да услови за право сиромаштва нису постојали или да више не постоје. Ако већ у напред изгледа да ће парнице бити посве безуспешно, суд је дужан, и на молбу адвоката који је одређен за сиромашну странку, донети одлуку у питању одузимања права сиромаштва.

Странка, која што се тиче имовних услова право сиромаштва изради свесно на основу лажног исказа, има се осудити на новчану глобу до шест стотина круна.

§ 119. Странка, која се парници уз помоћ права сиромаштва, дужна је накнадно уплатити

своте, које на основу права сиромаштва привремено није морала платити, чим се покаже да код ње више не постоје имовни услови за право сиромаштва.

§ 120. Трошкови наведени у тачци 4. §-а 113., које сиромашна странка привремено није морала платити, морају бити наплаћени од противне странке, ако је она била осуђена на накнаду парничких трошкова.

У том погледу суд у својој одлуци (§ 424.) сходно чини расположење. У осталом извршење је нормирано наредбом.

§ 121. Адвокат који је одређен за сиромашну странку, може непосредно од противне странке, осуђене на сношење парничких трошкова, наплатити своје установљене издатке и своје награде. Противна странка може се према адвокату приговором, који јој из односа њена према сиромашној странци припада, користити само у толико, у колико може нарачунати (прибити) трошак, који је њој у истој парници досуђен према противној странци.

§ 122. У предмету одобрења, одузимања права сиромаштва и наређења накнаднога плаћања суд може без саслушања противне странке доносити одлуке. Евентуално потребно распитивање суд може учинити и службено.

Пре него што се одузме право сиромаштва и нареди накнадно плаћање, противна се странка има саслушати.

Странка која моли за право сиромаштва може у том поступку лично поступити, или се може

дати заступити од пуномоћника, који је одређен у тачци 1—4. §-а 95. и онда, кад би у тој ствари било обавезно заступство по адвокату.

§ 123. Против решења којим се право сиромаштва подарује, и против решења којим се одбија одузимање истога или одбија наређење накнаднога плаћања, нема места утоку. Но против решења којим се одбија и одузима право сиромаштва, и наређује накнадно плаћање, странка се може користити утоком.

ОДСЕК VI.

КАУЦИЈА.

§ 124. Иноземни тужилац дужан је на захтев туженика, ради покрића парничког трошка и пристојбе за пресуду, дати кауцију, изузевши случај да у оној држави, чији је грађанин тужилац, у одговарајућем случају угарског држављанина не обвезују да положи кауцију.

Изјава министра правде о томе обавезна је за судове. Ова се изјава у случају сумње има службено затражити.

§ 125. Туженик може тражити кауцију и у том случају, ако у току парнице наступи узрок за давање кауције, изузевши случај да је признати део тужиочева потраживања довољна кауција.

§ 126. Количину кауције суд одређује према вероватној своти трошкова тужене странке.

Трошкови који потичу из тужбе, покренуте у току парнице са стране тужене странке, неће се узети у обзир при одређењу кауције.

У поступку по правном средству даља се кауција може од тужиоца тражити само онда, ако је тужилац употребио позив или молбу ради ревизије, а још правноснажно недосуђени део његовог потраживања није довољан за кауцију.

§ 127. Кауција се, у колико то странке што се тиче начина осигурања споразумно друкчије не одреде, има положити у готовом новцу или у вредносним папирима проглашеним за подобне за кауцију. Вредносни папири могу се примити до две трећине вредности онога курса, који је као последњи забележен на берзи будимпештанској један дан пре него што је папир депонован, али никако преко њихове номиналне вредности.

§ 128. Ако у току парнице престане узрок да се кауција положи, на молбу тужиоца кауција се има вратити, односно тужилац се има ослободити обвезе да положи кауцију.

О тој се молби тужена странка има са-слушати.

Против одлуке којом се наређује повратак кауције, има места утоку.

ГЛАВА ТРЕЋА.

ПОСТУПАК ПРЕД СУДОВИМА ПРВОГА СТЕПЕНА.

ОДСЕК I.

ПИСМЕНА ТУЖБА И ДРУГИ ПОДНЕСЦИ.

§ 129. У писменој тужби треба:

1) означити суд;

2) треба по имену, сталежу или занимању, по парничном положају и становању означити странке, исто тако треба означити име, положај или занимање и становање заступника странкиних;

3) треба саопштити тужбу која се има на дан прихватања парнице приказати, т. ј. има се приказати право које тужилац хоће да оствари, осим тога у писменој тужби треба саопштити и одређени захтев; није потребно формално именовати право, али правна тврдња мора бити основана целом садржином тужбе.

Ради припреме расправе имају се даље у писменој тужби приказати и све стварне тврдње, на којима тужилац оснива своју тужбу, а исто тако и докази за тврдње.

У писменој тужби се, према потреби, имају приказати подаци на основу којих се одређује делокруг и надлежност суда, као и друге околности које се службено имају узети у обзир. У колико је за потврду тих околности потребна исправа, она се у оригиналу или у препису (изводу) има прикључити. Исправа се нарочито има приложити онда, кад закон делокруг или надлежност заснива на исправи.

У писменој тужби треба означити прилоге, с примедбом да су исти приложени у оригиналу или у препису.

§ 130. Тужба се може покренути и ради тога да се установи: да ли постоји или не постоји неки правни однос или неко право, исто тако да се судски утврди: да ли је нека исправа истинита или није, ако се покаже да је тако установљење

потребно ради тога да се осигура правно стање тужиоца према туженом.

Ради тога се утврди обвеза о полагању рачуна, тужбу може покренути странка која тражи да се рачун положи; а ради тога да се установи: да ли је неки рачун положен правилно или није, тужбу може покренути како странка која тражи полагање рачуна, тако и она која је обавезана то да учини. У тужби која се покреће ради тога да се установи обавезност за полагање рачуна, тужилац може уједно поднети и обрачун, који жели да му се установи за случај да тужени не поднесе обрачун.

§ 131. У тужбама покренутим ради плаћања ренти или ради других повремених давања која не зависе од противуслуга, може се молити осуда и за услуге које ће истећи после изречене пресуде.

Ако се која некретнина, стан или други локал треба да врати натраг у дан који је календарски одређен, тужба се може покренути и пре тога рока.

§ 132. Тужилац може против исте тужене странке једном писменом тужбом обухватити више тужби, ако исте спадају у делокруг (§ 7.) и надлежност суда, и под исти род поступка.

§ 133. Исправе које се наводе у тужби а у рукама су странкиним, морају се првоне примерку писмене тужбе приложити у оригиналу или у простом односно, — где то закон наређује, — у овереном препису, осталим примерцима писмене тужбе пак прилажу се у простом препису. Суд-

ска канцеларија је дужна, на захтев странке, о исправама које су у оригиналу приложене издати потврду.

Ако имају важности само поједини делови исправе, довољно је да се приложи извод, који у себи садржи увод исправе, значајни њен део, завршетак исправе, датум и потписи.

Ако су исправе и у рукама противне странке, или ако су врло опсежне или их има врло много, довољно је исте подробно означити и понудити их на увиђај. Овај се пропис не може применити на исправе, које се имају прикључити у смислу претпоследње алинеје §-а 129.

Оригинали у писменој тужби наведених исправа о дану прихватања парнице, на захтев противне странке, имају се показати, изуzeвши случај ако су оригинали приложени првоне примерку писмене тужбе, или су пре дана за прихватање парнице депоновани у смислу §-а 201.

§ 134. Писмена се тужба има предати код парничнога суда на мађарском језику у два примерка и с једним рубрумом, а ако има више туженика, онда у толико даљих примерака да сваки туженик добије по један примерак. Ако тужилац захтева да се туженику у исто време покуша на више места достављање писмене тужбе, онда о свом трошку може поднети и више примерака писмене тужбе.

Писменој се тужби има приложити даље онолико примерака решења о позиву пред суд, — које се има издати слогом одређеним у §-у 142., — колико се тих примерака има доставити.

Ако више заинтересованих странака имају једнога заједничког заступника, или ако се између више заступника које заинтересоване странке достављање пуноважно може обавити у руке ма којег заступника, писмена се тужба за њих има поднети само у једном примерку.

Ако тужиоца заступа адвокат, сваки поједини примерак писмене тужбе адвокат треба да контрасигнира. У недостатку заступања по адвокату, странка или њен пуномоћник има писмену тужбу саставити по другој алинеји §-а 100.

Ако странка не приложи потребне примерке писмене тужбе, рубрум или прилоге, онда ће судска канцеларија о спису, на трошак странке, службено спремити преписе и оверити их.

Ако странка не приложи примерке решења о позиву пред суд, исти се службено имају саставити.

§ 135. У поступку пред средским судом тужба се може пред парничним судом изјавити и у записник.

У случају да се тужба усмено поднесе, суд је дужан странци дати потребна упутства и упозорити је на недостатке њенога излагања, но не може ускратити да се о тужби узме записник, ако то странка и после опомене захтева.

Преписе записника потребних за достављање и за исте преписе потребне прилоге (§ 133.), судска ће канцеларија спремити службено и оверити их.

§ 136. Свака писмена молба и свака писмена изјава, која се ван усмене расправе може под-

нети, мора одговарати захтевима који су побројени у тачкама 1. или 2. §-а 129. У писменој поднеску мора се даље означити ствар на коју се поднесак односи, и ако се поднесак односи на коју парницу која је већ у течају, на истоме се има јасно означити и судски деловодни број.

Пропис последње алинеје §-а 129., који се односи на назначење прилога, примениће се и на оваке поднеске.

У поднеску, на основу кога се има одредити рочиште за усмену расправу, треба навести молбу која ће се на рочишту изнети, а и чињенице на којима се молба оснива, као и доказе за њих.

Ако суд о поднеску може донети одлуку без усмене расправе, онда се, ради потребног доказивања или да се ствар учини вероватном, исправе морају у оригиналу приложити поднеску. У осталом има се применити § 133.

§ 137. Писмене поднеске, сем првога примерка који се има приложити судским списима, треба поднети у оноликом броју примерака колико је потребно за достављање (§ 134.). На појединим примерцима има се назначити, коме се и у каквом својству имају они доставити. Ради тога да сама странка буде извештена, дужна је она приложити рубрум.

На језик поднесака, на адвокатску контра-сигнацију примерака односно на потписе, као и на допуну недостатних примерака има се применити § 134.

§ 138. У поступку пред средским судом молбе и изјаве које се смеју поднети ван усмене

расправе, могу се пред парничним судом исказати и у записник.

У поступку пред судбеним столом могу се такве молбе и изјаве усмено поднети само у законом одређеним случајевима. Усмени приказ у том случају бива пред перовођом, и бележи се у записник.

Опредељења §-а 136. треба сходно применити и на записник.

На упутство и опомену странке, као и на спремање потребних преписа има се применити § 135.

§ 139. Пре него што се тужба покрене, може се код онога срескога суда, који би у случају парнице био надлежан без обзира на вредност, молити за позив да се покуша поравнање. Такав позив, у којем се укратко има назначити ствар, може се доставити само у седишту или у подручју суда. Странци која моли за позив, рочиште се може и усмено доставити до знања.

О склопљеном поравнању има се саставити записник, и оно важи као судско поравнање.

Ако обе странке предстану, али до поравнања не дође, онда суд, у колико ствар спада у његов делокруг, а ни недостатак заступања по адвокату није препрека (друга алинеја §-а 94.), узима по захтеву тужиоца тужбу на записник, и ствар одмах расправља; ако се пак покаже као потребно да се расправа одгоди, онда суд одређује одмах рочиште за расправу и о томе усмено обавештава странке.

Ако странка која позива не дође на рочиште

одређено за покушај поравнања, или ако на захтев противне странке своју тужбу не прикаже, — ако иста спада у делокруг срескога суда, — онда се она на молбу противне странке решењем има осудити на накнаду проузрокова-нога трошка. Ако пак противна странка не предстане, трошак овога поступка треба додати трошку парнице која се има покренути.

ОДСЕК II.

ПОЗИВ ПРЕД СУД.

§ 140. На основу писмене тужбе председник издаје решење о позиву пред суд.

Ако тужилац у тужби није поднео податке и исправе који су потребни ради одређења судскога делокруга и надлежности, а и других околности које се службено имају узети у обзир (§ 129.), или ако тужба услед других каквих недостатака који се накнадно могу исправити, а нарочито услед недостатнога означања странака или ствари, услед недостатка пуномоћства, адвокатске контрасигнатуре или потписа није погодна за издавање позива пред суд, председник уз одређење краткога рока тужбу враћа натраг ради поправка.

У поступку пред среским судом суд може странку која живи у месту позвати пред себе ради исправка писмене тужбе.

Против одлуке којом се одређује исправка писмене тужбе, нема места утоку.

За одређено време исправљена писмена тужба

сматра се као да је првобитно била прописно поднесена.

Овај §, — у колико закон не одређује што друго, — треба сходно применити и на остале поднеске.

§ 141. Ако се већ приликом решавања о писменој тужби види: да постоји нека околност, обележена у 1) 2) 3) 5) и 6) тачци §-а 180., која спречава парницу, да постоји недостатак заступања по адвокату (§. 98.) или неки други неотклоњиви недостатак који се службено има узети у обзир, а исто тако ако тужитељ на исправку враћену му писмену тужбу поново преда с недостатком, онда суд без издавања позива у суд службено одбацује писмену тужбу.

Ако у поступку пред судбеним столом председник нађе да писмену тужбу треба одбацити, поднеће је сенату, који у питању одбацивања одлучује без саслушања странака. Ако сенат писмену тужбу не одбаци, председник издаје решење о позиву пред суд, без саопштења сенатске одлуке.

У поступку пред среским судом у случају усмене тужбе (§ 135.) одлуку којом се тужба одбацује, ако је одмах донесена, треба тужитељу објавити усмено, а писмено је треба доставити само на његов захтев.

Ако неки суд писмену тужбу одбаци службено на основу прве алинеје због недостатка свога делокруга, онда суд који доцније буде поступио не може ускратити издавање позива пред суд због узрока који се противи основи раније одлуке.

Наређење §-а 184. има се применити и у случају одбацивања писмене тужбе на основу прве алинеје.

§ 142. У поступку пред судбеним столом морају се у решењу о позиву пред суд, донесеном по писменој тужби, позвати странке, да на тачно означено место и у означени дан и час средством опуномоћенога адвоката, под теретом законских последица, дођу на расправу за прихватање парнице.

У поступку пред среским судом странке се имају позвати тако, да на прихватање и мериторну расправу парнице, под теретом законских последица, дођу лично или заступљени пуномоћником који је према §-у 95. на заступање овлашћен и легитимиран, а уједно се имају позвати и на то, да на расправу понесу са собом своје оригиналне исправе које се на ствар односе, а по могућности и остале доказе, нарочито да поведу сведоке (§ 205.). У парницама поменутим у другој алинеји §-а 94. странке морају бити тако позване, да дођу заступљене опуномоћеним адвокатом.

Решење о позиву пред суд мора се туженоме доставити на другом примерку писмене тужбе, ако пак има више тужених, овима на даљим примерцима писмене тужбе, а тужиоцу на рубруму. Први примерак писмене тужбе има се задржати код суда.

У случају усмено поднесене тужбе туженик се мора позвати преписом записника.

§ 143. Расправа се мора одржати у седишту

и у званичној просторији суда, у колико закон друкчије не наређује.

Расправу или један део исте, нарочито доказни поступак може суд одржати и на другом месту, ако темељна оцена ствари то оправдава, или ако се тиме знатно уштеђују трошкови.

§ 144. У недељне дане и обичне празнике по грегоријанском календару, као и у дане народних празника могу се рочишта одредити само у хитним случајевима.

Против оваког одређења рочишта или против одбијања молбе за овако одређење, нема места правном средству.

§ 145. Рок, који има протећи од достављања решења о позиву пред суд до рочишта за прихватање парнице (временски размак за прихватање парнице), износи у поступку пред судбеним столом најмање осам дана, ако достављање туженоме бива у седишту суда, а најмање петнаест дана, ако оно бива другде у унутрашњости.

У поступку пред среским судом тај рок износи, према случајевима прве алинеје, три односно осам дана.

У хитном случају може председник без саслушања противника одредити и краћи рок за прихватање парнице.

Ако се решење о позиву пред суд има доставити за иноземство, а исто тако и у случају достављања путем огласа, потребни рок за прихватање парнице одређује председник.

§ 146. У поступку пред среским судом странке

могу у судом одређене и објављене редовне судске дане, и без позива, предстати суду ради расправе својих спорова. У таком случају тужбу треба увести у записник о расправи.

Суд ће се уверити о идентичности парничара.

§ 147. С достављањем писмене тужбе, снабдене решењем о позиву пред суд, наступају дејства покренуте парнице наиме:

1) у току парнице не може се ради истога права ни пред истим ни пред другим судом покренути нова парница (парнична зависност);

2) приватноправна дејства скопчана с достављањем тужбе.

Приватноправна дејства, везана за подношење тужбе, наступају већ с предавањем писмене тужбе, односно с узимањем тужбе у записник.

Ако се писмена тужба туженоме не може доставити због његове смрти или из другог узрока, онда с предавањем писмене тужбе везана приватноправна дејства престају, ако тужилац за тридесет дана од примљеног обавештаја о неуспешно покушаном достављању не затражи позив путем огласа, или ради извршења достављања не пријави потребне податке.

У погледу тужбе, несаопћене писменом тужбом, дејства покренуте парнице, као и предаје писмене тужбе наступају онда, кад се поднесе тужба ради прикључка записнику о расправи, у поступку пред среским судом пак онда, кад буде тужба узета у записник.

§ 148. У стварима које су у течају мора између

достављања позива противној странци и рочишта бити бар толико размака у времену, колико је за долазак потребно.

Прва алинеја §-а 140. и § 142. да се сходно примену и на остале позиве пред суд.

§ 140. На рочишта, одређена у објављеним одлукама, странку за коју је одлука објављена није потребно позивати.

ОДСЕК III.

ДОСТАВЉАЊЕ.

§ 150. Достављања, у колико закон не чини изузетке, врши судска канцеларија службено.

§ 151. Органи за достављање јесу: органи краљ. поште, судски разносачи, неки погодан орган вароши с муниципалним правом или с одређеним магистратом, као и великих и малих опћина, даље пријавно звање онде где је овака установа организована. Делање општинских разносача у малим и великим општинама дужни су контролисати општински или окружни бележници, који ће настојати да разносачи прописно врше своју дужност.

Министар правде наредиће, који органи за достављање и по каквим специјалним правилима имају у појединим случајевима поступати, и то што се тиче поштанских органа споразумно с министром трговине, а што се тиче административних органа споразумно с министром унутрашњих дела.

На захтев и трошак заинтересоване странке достављање се мора поверити судском извршитељу.

§ 152. Наредбом ће се прописати, у колико може судска канцеларија органима за достављање непосредно наложити достављање.

§ 153. Уместо странке може се доставити ономе кога закон или посебно пуномоћство овлашћује на примање достава, даље у смислу §-а 102. пријављеном адвокату, у парницама пак насталим из вођења трговине прокуристи.

§ 154. Ако странка има свога пуномоћника за вођење парнице (§ 104.), у току парнице достављање мора се овоме учинити.

Ако је странка за примање достава пријавила суду посебног пуномоћника, — пуномоћника за примање достава, — онда се достављање чини овоме.

Пуномоћнику више интересаната што се тиче примање достава, треба за сваког интересанта предати засебан примерак списка који се има доставити.

§ 155. Ако се пуномоћник за пријем достава због недовољне ознаке не може пронаћи, достављање се врши тако, да се за достављање одређени спис поштом упути на последњу познату адресу странци, односно, ако га има, пуномоћнику за вођење парнице. Достављање је у таком случају с предајом на пошту извршено, све ако би пошиљка као неуручива и натраг стигла.

Предајом на пошту врши се достављање и онда, ако се пуномоћник за вођење парнице не може пронаћи зато, што му стан није никако или је погрешно пријављен. У таком случају

предаја пошти нека гласи на последњу познату адресу странкину.

§ 156. Достављање се може извршити свугде, где буде нађењо лице, за које гласи спис који се доставља.

Али ако ово лице у месту достављања има стан, локал за радњу или канцеларију, онда достављање ван ових просторија важи само онда, ако оно није ускратило пријем.

§ 157. Ако разносач не затече дома лице коме треба да достави, може достављање учинити одраслом члану породице који с њим заједно станује, нема ли пак такога, онда одраслом лицу које стоји у његовој служби или у служби којег породичног члана који с њим живи у заједничком домаћинству.

Ако се у стану не нађе таквих лица, општински органи спис за доставу депоноваће код општинског поглаварства, остали пак разносачи код срескога суда онога места где се доставља, — ако пак у месту нема среског суда, онда код општинског поглаварства.

Депоновани спис по истеку тридесет дана може се вратити судској канцеларији која посредује при достављању.

О депоновању, — по могућности у присуству два одрасла сведока који станују у истој кући или суседству, — разносач извештава адресата објавом која се има на врата од његова стана приковати или у стану оставити. Садржину објаве треба саопћити приведеним сведоцима, и, ако је могуће, станодавцу или надзорнику куће.

Достављање сматра се да је извршено приквивањем објаве или остављањем листе у стану.

§ 158. Ако онај ко има засебну, отворену радњу не буде затечен у својој радњи, онда се може доставити присутном одраслом помоћнику његовом.

Код оних који у општини где се достављање има извршити имају отворену радњу, која је на спису за достављање назначена или се по извешћу добивеном у стану одмах може пронаћи, достављању путем депонирања има места само онда, ако се спис ни у радњи није могао предати. Објаву и у оваком случају треба приковати или оставити у стану.

§ 159. За адвоката и краљ. јавног бележника, ако се не затеку у канцеларији, може се доставити присутном помоћнику или њихову писару.

Код достављања адвокатима и краљ. јавним бележницима има места поступању по §-у 157. само онда, ако немају засебну канцеларију, или ако је покушај предаје за време уобичајених пословних часова и у канцеларији био безуспешан.

§ 160. Ако се законити заступник или представник неке власти, општине, завода, тела, удружења, деоничарског друштва или задруге за време уобичајених званичних или пословних часова не узмогне наћи у звању или у радњи, или је у примању спречен: може доставити чиновнику одређеном за примање списка, ако пак овакога лица нема или је спречено, онда другом ком чиновнику или у службеном односу стојећем лицу,

које се буде затекло у званичним или пословним просторијама.

Ако се законити заступник односно представник не могу наћи у њихову стану, онда је поступак по §-у 157. допуштен само онда, ако немају свога засебног званичног или пословног локала, или ако је покушано достављање онде остало безуспешно.

§ 161. Неважно је достављање у случајевима §§-а 157—160., ако је учињено лицу, које је парнички противник онога коме треба да се достави.

§ 162. Ако разносач у току свога поступка дозна, да је лице коме би спис требало доставити одсутно, а за примање својих списа да је одредило пуномоћника у месту, објаву о депонирању предаће и том пуномоћнику. Ако пак, у недостатку оваког пуномоћника, дозна за садашње боравиште одсутне странке, известиће о том у другој алинеји §-а 157. споменуто надлештво, које ће објаву путем поште препоручено послати одсутној странци. Ово ће се надлештво о обавештају постарати и у том случају, ако је њему познато опуномоћавање или боравиште одсутне странке.

§. 163. Писмена тужба снабдевена с позивом у суд мора бити достављена самом туженику или лицима означеним по §-у 153.

Ако се достављање на овај начин не може извршити, разносач ће објавом, која мора бити у стану, односно у пословном, званичном или канцеларијском локалу туженога предана особама, означеним у првој алинеји §-а 157. и у §§-има

158, 159 или у §-у 160., ставити до знања туженику, да ће ради достављања опет доћи у време одређено према околностима, и да се спис за предају може у звању разносача уз доказ о идентичности и преузети. Ако се објава не може предати особама означеним у §§-има 157—160., онда се мора на начин одређен у четвртој алинеји §-а 157. приковати на врата од стана или оставити у стану.

Ако разносач туженога у време објавом одређено опет не нађе, спис ће се доставити особама, означеним у првој алинеји §-а 157., односно у §§-има 158., 159. и 160.

Ако пак у одређено време разносач не затече ни тако лице, коме би се спис према параграфима наведеним у претходној алинеји могао предати, вратиће га судској канцеларији за посредовање достављања.

Парнични суд ће у таком случају, на тужитељеву молбу, за туженика именовати старатеља ствари, и наредити да се писмена тужба преда овоме, о чему ће уједно извести и туженога у препорученом, на његов стан адресованом писму. Пре именовања старатеља ствари, суд може наредити да се достављање покуша поново.

§ 164. Члан оружане силе или жандармерије у активној служби, исто тако и лице које припада особљу полиције или финансијског редарства, било у својству странке било у својству сведока или вештака има се позвати пред суд путем надлежне му претпостављене власти; али у хитном случају, ако му претпостављена власт није

у месту, уз истовремени обогештај ове последње, може се позвати пред суд и непосредно.

Достављање одлука које не садрже никакав позив пред суд лицима споменутим у првој алинеји врше грађански органи за постављање, ако се пак достављање лично дотичнима или лицима споменутим у првој алинеји §-а 157. не може да изврши, онда ради предаје треба замолити претпостављену власт. Претпостављена се власт може замолити за достављање, и осим овога случаја.

Молбу ће поднети председник, односно изаслани или умољени судија.

§ 165. У војничкој или војнички поседнутој згради (лађи) допуштено је достављање извршити, само по обавештају заповедника зграде (лађе), у присуству војнога лица које овај изашље. Ако заповедник у ову сврху војно лице не изашље, или изаслано војно лице не дође, онда ова околност не спречава достављање.

У војничкој или војнички поседнутој згради (лађи) спис упућен члану оружане силе или жандармерије у активној служби, — уколико се овај дотичноме или некоме од лица побројаних у првој алинеји §-а 157. не може доставити, — треба предати заповедништву зграде (лађе).

§ 166. Ако особа, којој се спис пуноважно може доставити, ускрати пријем списка који јој се има доставити, онда се исти спис с дејством доставе оставља код њега.

Ако је ускраћење имало законитог узрока, достављање нема важности.

§ 167. Достављање се врши уз потврду о достављању.

168 §. Ако лице, коме је предан спис за достављање, не зна читати или не разуме језика на коме је спис састављен, разносач ће му и речима саопштити битну садржину достављенога списка, а на потврди о достављању ставиће приредбу да је то учињено.

§ 169. Ако се достављање треба да изврши предавањем на пошту (§ 155.), онда на омот пошиљке треба забележити да је достављање извршено предајом на пошту.

Извршену предају и време предаје потврђује у том случају судска канцеларија у списима.

§ 170. Ако се спис за достављање налази у судској канцеларији за посредовање достављања, онда онај коме би спис требало доставити може исти онде и непосредно примити, ако се тога ради у судској канцеларији пријави и своју идентичност докаже.

Потврда пријема бива у овом случају у актима.

§ 171. Судска канцеларија за посредовање достављања службено пази на правилност достављања, и стара се да се отклоне погрешке у поступку.

Онај орган достављања, који се не придржава правила за достављање или поступа немарно, да се казни глобом до десет круна, у случају повратка пак глобом до двадесет круна. Глобу на основу извештаја судске канцеларије за посредовање достављања изриче председник онога суда, односно старешина онога срескога суда, чија је канцеларија издала налог.

§ 172. Ако се поштански орган или пријавно звање не придржавају правила о достављању, треба се обратити њиховој претпостављеној власти.

§ 173. Важност у иноземству извршеног достављања, ако оно одговара прописима овога закона, не може се напасти на основу закона који важи у месту достављања.

§ 174. Ако се достављање сходно осталим одредбама овога одељка не може извршити због непознатог боравишта странкиног или због другог каквог узрока, или ако се у напред види да покушај достављања неће имати успеха, онда се оно врши путем огласа.

О допустивости достављања путем огласа решава парнични суд, на молбу заинтересоване странке. Да је боравиште странкино непознато, треба учинити вероватним. Против одлуке којом се така молба одбија, има места утоку.

§ 175. Ако се докаже да је странка у писменој тужби затајала познато јој боравиште противниково или познате јој наследнике, онда је неважан цео поступак, а ако је достављање путем огласа тражила касније, неважно је ово достављање и поступак иза тога, и странку осим накнаде трошка треба осудити на новчану глобу до једне хиљаде круна. Ове последице изриче суд службено решењем по саслушању странака.

Ако је огласом извештена странка било изреком било ћутке одобрила поступак, онда је неважност поступка излечена. Али то не искључује примену новчане глобе.

§ 176. Достављање путем огласа извршује судска канцеларија.

Достављање путем огласа бива прикивањем судске одлуке коју треба доставити и прикивањем овереног преписа рубрума на објавној судској табли.

Ако путем огласа туженику треба доставити писмену тужбу снабдевену решењем о позиву пред суд, онда ће суд туженоме поставити старатеља ствари, и наложити да се писмена тужба с позивом пред суд преда и овоме, а уједно ће осим прикивања издати оглас у новинама, у коме треба означити парнични суд, странке, предмет парнице, одређено рочиште и наименованог старатеља ствари.

Оглас у новинама има странка бар једанпут обнародовати у службеним новинама. Но парнични суд може наредити да се оглас обнародује и у другим, по потреби, и у иноземним новинама, и у одређеним размацама времена и више пута.

Ако вредност парничног предмета не прелази две стотине круна, онда се може место обнародовања у новинама исти извршити у последњем познатом месту становања или у месту боравишта странкиног, на начин који одговара обичају места.

Ако се позив пред суд преда старатељу ствари, даља се достављања предају старатељу ствари, без обнародовања огласа.

§ 177. Када се достављање врши и обнародовањем у новинама, онда се као дан достављања

сматра петнаести дан од последњег изласка огласа у новинама, а у осталим случајевима достављања путем огласа петнаести дан од призивања огласа на судску објавну таблу. Суд мога одредити и дужи рок.

ОДСЕК IV.

РАСПРАВА О ПРИХВАТАЊУ ПАРНИЦЕ.

§ 178. У почетку расправе о прихватању парнице тужилац излаже своју тужбу (тач. 3. §-а 129.).

При излагању своје тужбе тужилац није везан за садржину писмене тужбе, саопћене позивом пред суд.

Ако тужилац изјави да остаје при својој тужби саопштеној у писменој тужби, усмени приказ или читање тужбе потребно је само у толико, у колико то суд нареди.

Ако тужилац хоће да одступи од своје у писменој тужби наведене тужбе, дужан је своју тужбу, — под теретом да се иначе неће узети у обзир, — у поступку код судбеног стола прочитати из списка који се има оставити код суда, ради прикључења записнику о расправи.

У поступку пред среским судом, ако тужба изнесена на рочишту одступа од писмене тужбе саопштене позивом пред суд, таква одступања унеће се службено у записник о расправи, ако их тужилац није написмено предао.

§ 179. На молбу туженика суд је дужан ради изјаве на тужбу дати одгоду, ако пронађе да под-

несена тужба уопште није или није за времена или није сходно §-у 128. и 133. саопћена туженику, који се због тога није могао припремити за прихватање парнице.

§ 180. Ако туженик хоће да учини приговоре који спречавају парницу, дужан их је после поднесене тужбе, а пре упуштања у парницу скупно поднети, касније пак може их употребити само у толико, у колико се односе на такве сметње, које је суд пре изрицања пресуде ма у ком добу поступка дужан службено узети у обзир, или у колико туженик одмах учини вероватним да своје приговоре, без своје кривице, раније није могао узети.

Приговори за спречавање парнице ово су:

1) да остваривање тужбеног потраживања не потпада уопште под грађански парнички поступак, или да је за њ одређен нарочити поступак;

2) да грађанској парници по закону мора претходити други неки поступак власти;

3) да парница не спада у делокруг суда или да суд није надлежан;

4) да у спору треба да поступи избрани суд;

5) приговор о зависности парничној (§ 147.);

6) да једна странка нема парничне способности, односно да њен законски заступник није присутан или није легитимирани;

7) да тужилац није у смислу закона исплатио на основу §-а 186. и 439. одређене трошкове претходнога поступка;

8) да тужитељ није положио кауцију за парничне трошкове (§§-и 124—128.).

Околности за спречавање парнице које су споменуте у 1) 2) 5) и 6) тачци, морају се ма у којем стадијуму парнице службено узети у обзир.

§ 181. О приговорима за спречавање парнице има се одмах, одвојено од меритума парнице, расправљати и пресудом одлучити. Одбијање приговора за спречавање парнице бива у поступку пред среским судом решењем.

Ако се због настављања расправа о приговорима за спречавање парнице рочиште за прихватање парнице мора одгодити на дуже време, онда суд може на молбу тужитеља уједно одредити и ново рочиште и за мериторну расправу.

У случају одбијања приговора за спречавање парнице, дужан је суд у поступку пред среским судом увек, а у поступку код судбенога стола на молбу противника наредити наставак поступка, без обзира на правну снагу одлуке.

Ако туженик приговоре за спречавање парнице изнесе после свога упуштања у парницу, онда суд на молбу тужитеља може наредити једновремени претрес истих с меритумом парнице, и одбијање приговора за спречавање парнице може изрећи у коначној пресуди.

У поступку пред среским судом против решења, којим се одбија приговор за спречавање парнице, може се тражити лека само једновременно с правним средством против одлуке изречене у меритуму ствари.

§ 182. Ако суд уважи приговор за спречавање парнице, обуставиће парницу, а у случају тач. 6. §-а 180. поступиће у смислу §-а 75.

Ако суд у случају тач. 7. и 8. §-а 180. уважи приговоре за спречавање парнице, обуставу парнице изрећи ће само у случају, ако тужитељ за осам дана, рачунајући од правноснажности пресуде, у случају тач. 7. не исплати или код суда у готовом не депонује трошак за претходни поступак, у случају пак тач. 8. ако одређену своту као кауцију не депонује код суда у готовом новцу или у вредносним папирима подобнима за кауцију (127.), или ако заједно с туженим не пријави да су споразумно објавили други начин обезбеђења.

Тужени у случају тач. 8. §-а 180. не може у питању суме кауције употребити никакво правно средство.

§ 183. Кад суд било на претресу о прихватању парнице било касније сазна за околност о спречавању парнице, коју треба службено узети у обзир, а странке ју нису отклониле, онда се имају сходно применити § 181. и прва алинеја §-а 182.

§ 184. Кад суд на основу §-а 182. или §-а 183. обустави парницу, или тужбу из другог узрока службено одбаци, приватноправна дејства поднашања писмене тужбе и покретања парнице остају на снази, ако тужилац за тридесет дана од правноснажности обуставне одлуке, односно одлуке о одбацивању, прописно поднесе писмену тужбу, или своје приватноправно потраживање оствари другим прописним начином.

§ 185. Туженик је у поступку пред судбеним столом дужан прочитати своју написану мери-

торну противмолбу. Спис се по прочитању прикључује записнику о расправи. У случају неодржања овога правила, противмолба се не може узети у обзир. Признање потраживања важи и онда, ако је само усмено учињено.

У поступку пред среским судом противмолбу треба усмено поднети, и она се има службено записати у расправни записник.

§ 186. Пре него што се туженик упусти у парницу, тужилац може одустати од своје тужбе.

Одустајање од тужбе на рочишту за прихватање парнице бива усмено, а иначе суду поднесеним списом, који се туженику има саопћити.

Услед одустајања од тужбе престају у овом закону одређена дејства подизања писмене тужбе и покретања парнице; но приватноправна дејства подизања тужбе и покретања парнице остају и даље на снази, ако тужилац за тридесет дана од пријаве одустанка од тужбе прописно поднесе писмену тужбу или своје приватноправно потраживање оствари другим прописним начином. На молбу туженога, која се може поднети на рочишту за прихватање парнице, суд решењем утврђује одустанак од тужбе, и уједно осуђује тужиоца на сношење насталих трошкова, у колико у том погледу још нема правноснажне одлуке.

Ако тужилац поново покрене парницу, онда туженик може упуштање у парницу ускратити све дотле, док тужилац не накнади одређене трошкове (§ 189.).

Овај § не искључује, да тужени на рочишту за прихватање парнице поднесе тужбу ради суд-

ског утврђења: да не постоји право које тужилац својом тужбом остварује (§ 189.).

§ 187. После упуштања туженога у парницу, тужилац може одустати од парнице само уз пристанак туженога. У таком случају имају се сходно применити 2., 3. и 4. алинеја претходнога §-а.

Изречна изјава тужиочева о одустанку од тужбе, — кад нема пристанка туженикова, — има се сматрати као изостанак са рочишта. Ако се пак тужилац одрекне свога тужбом остварива-нога права, онда се има применити § 390.

§ 188. После упуштања туженикова у парницу, тужилац без пристанка туженика не може више мењати своју тужбу.

Ако се туженик упусти у усмену расправу измењене тужбе, не приговарајући против измене, онда не може више нападати измену тужбе.

Не сматра се изменом:

1) ако тужилац без измене тужбом остварива-нога права наведе нове или исправи наведене чињенице, да би доказао постојање права;

2) ако тужбени захтев у погледу главног предмета или у погледу припадака подигне или снизи, или захтев протегне и на првобитно не-захтеване припатке;

3) ако тужбу покренуту ради ренти или ради других, од противдавања независних повремених давања протегне и на оне рате, које су плативе после покренуте тужбе;

4) ако тужбу ради кирије или закупнине протегне и на оне рате, којима је истекао рок на-кон подигнуте тужбе;

5) ако место првобитно траженога предмета тражи, услед касније наступеле промене, други предмет или накнаду штете;

6) ако место утврђења једнога права, замољеног на основу §-а 130., захтева извршење, или уместо извршења на основу §-а 130. захтева утврђење права.

Против судске одлуке да не постоји измена тужбе, нема места правном средству.

§ 189. Све до закључења усмене расправе која претходи коначној пресуди, може како тужилац против туженика тако и туженик против тужитеља подићи у току расправе нову тужбу, односно противтужбу, ако је предмет нове тужбе истовестан (§ 188.) с пређашњом, или ако нова тужба стоји у вези с пређашњом; туженик пак против тужиоца осим овога случаја и онда, ако је тужба туженикова против тужиоца могла бити остваривана и као одбрана. Тужба, односно противтужба ради судског утврђења: да ли постоји или не постоји неки правни однос, о којем се у току парнице изродио спор, а од кога уопће или деломце зависи решење спorne ствари, може се подићи и без претпоставака §-а 130.

Ако се тужбом остваривано право против више лица може само једноставно решити (§ 80.), онда тужилац може, до закључења усмене расправе која претходи коначној пресуди суда првога степена, протегнути своју тужбу и на туженике који првобитно нису били увучени у парницу.

Пред судбеним столом може се нова тужба или противтужба покренути и онда, ако би иначе долазила у делокруг срескога суда.

Пред среским судом може се подићи и така противтужба, која би с обзиром на целу своту потраживања спадала у делокруг судбенога стола, ако је противтужбом остваривано потраживање погодно и за урачунавање, а онај део потраживане своте који премаша тужитељево потраживање спада у делокруг срескога суда.

За противтужбу суд је надлежан и у недостатку другог узрока за надлежност, изузев ако суд своју надлежност у парници, покренутој противтужбом, не би могао засновати ни пристанком парничара на надлежност суда.

§ 190. Ако је противна странка присутна, суд може по новој тужби одмах одржати расправу за прихватање парнице, а као наставак и мериторну расправу нове парнице.

Ако је противна странка одсутна, суд ће по новој тужби одредити рочиште за прихватање парнице, и на исто одсутну противну странку позвати према §-у 142. доставом писмене тужбе, односно у поступку пред среским судом доставом записничкога преписа.

На рочишту одређеном по новој тужби за прихватање парнице, може се нова тужба према приликама и мериторно претрести.

§ 191. Ако се у поступку код судбенога стола ствар на претресу за прихватање парнице не може да сврши одлуком донесеном на основу недоласка, признања, одустанка или одрицања, или се не може да сврши поравнањем, и, ако се парница услед околности која спречава парницу не обустави, онда ће суд након подношења мери-

торне противмолбе туженикове (§ 185.) за мериторну расправу одредити рочиште.

Рочиште за мериторну расправу треба одредити од прилике са тридесетодневним роком.

Ако се странке узајамно споразумеју, а у хитном случају и на молбу једне странке суд може расправни рок скратити, шта више може по свршетку послова пријављених за прихватање парнице одржати и мериторну расправу на рочишту за прихватање парнице.

У поступку пред среским судом мериторну расправу треба после упуштања туженикова у парницу редовно одржати као наставак. Али ако то странке узајамно затраже, суд ће у року одмереном према приликама одредити ново рочиште за мериторну расправу. На молбу једне странке или службено суд може одредити ново рочиште само онда, ако све присутне странке, односно њихови заступници станују у седишту суда.

§ 192. Ако судбени сто у случају одбијања приговора за спречавање парнице не нареди наставак поступка (трећа алинеја §-а 181.), онда ће он, након правноснажности одлуке о одбијању приговора, службено одредити рочиште за прихватање парнице и уједно за мериторну расправу, а ако је туженик већ поднео своју мериторну противмолбу (§ 185.), за мериторну расправу.

Ово наређење има се сходно применити и у том случају, ако виши суд правноснажно измене одлуку нижега суда о обустави парнице.

§ 193. У колико из §§-а 178—192. не следује што друго, на расправу за прихватање парнице

треба применити правила одређена за мериторну расправу.

ОДСЕК V.

ПРИПРЕМАЊЕ МЕРИТОРНЕ РАСПРАВЕ.

§ 194. Ако тужилац писмено не поднесе стварне тврдње и доказе који му служе као основа његове тужбе, дужан их је након одређења мериторне расправе, односно након пријема решења о том одређењу (§ 192.) за три дана саопћити у припремном спису, који треба доставити адвокату туженикову.

§ 195. У првој половини расправнога рока адвокат тужеников дужан је адвокату тужиочеву доставити припремни спис, у коме ће се изјаснити о саопштеним му стварним тврдњама и доказима, а истовремено саопћити своје сопствене стварне тврдње и доказе, као и своје евентуалне нове молбе.

Ако је расправни рок краћи од петнаест дана, суд ће одлучити: има ли места саопштавању припремних списа, и кад их треба доставити.

§ 196. Ако једна странка на усменој расправи хоће да поднесе какве даље стварне тврдње, доказе или молбе, по којима се противников адвокат без претходног распитивања, вероватно, неће моћи изјаснити, онда је она дужна саопћити исте противничком адвокату за времена, т. ј. у таком времену, да се распитивање може пре усмене расправе извршити.

Ако се мериторна расправа због недовољне

припреме мора одгодити, суд ће одредити рок за доставу потребних припремних списа.

§ 197. Ако туженик на усменој расправи хоће да подигне противтужбу против тужиоца (§ 189.), дужан је и то навести у свом припремном спису.

§ 198. У погледу саопштавања преписа исправа треба § 133. сходно применити на припремне списе.

§ 199. Други примерак односно даље примерке припремног списка адвокат ће противничком адвокату доставити непосредно, ако с њим живи у једном месту, или ће му препоручено послати поштом. Адвокат-прималац (§ 159.) непосредно достављање припремног списка потврдиће на првом примерку припремнога списка. Ако противнички адвокат ускрати пријем списка или потврду доставе, или ако живи у другом месту, адвокат-достављач послаће му припремни спис препоручено поштом. Пуномоћнику за примање достава припремни спис се може предати у руке само онда, ако је он адвокат, и ако с адвокатом-достављачем станује у истом месту.

§ 200. Први примерак припремнога списка с прилозима, снабдевен потврдом достављања или поштанском потврдом о предаји, мора се након достављања односно предаје неодложно депоновати у судској канцеларији, ради прикључења списима.

§ 201. Свака је странка, ако је противник на то за времена позове, дужна исправе које поседује и на које се у своме припремном спису

позива, изузев у §-у 324. споменућу исправу, за времена, а пре расправе депоновати у оригиналу у судској канцеларији. Депоновање може се извршити и без претходног позива. У оба случаја противну странку о депоновању ваља известити.

Исправе може противна странка у току осам дана после обавештаја прегледати. На молбу заинтересоване странке, председник може тај рок продужити или скратити. Скраћење рока треба саопштити противној странци једновременно с обавештајем о депоновању.

§ 202. Адвокати могу и ван суда један другом достављати исправе.

Адвокат, коме је исправа показана, дужан је о томе дати писмену потврду.

§ 203. На усменој расправи странке нису везане за садржину припремних списа, и ова се садржина при решавању ствари може узети у обзир само у толико, у колико је усмено изнесена. Али она странка, која своју дужност у погледу припреме расправе (друга алин. §-а 129., §§-и 133. и 194—202.) пропусти или изврши са задоцњењем, ако се због тога расправа мора да одгоди, у смислу §-а 431. треба да буде осуђена на сношење проузрокованих трошкова.

О томе: да ли се признање у припремним списима може сматрати признањем ван суда, и као таково колику доказну снагу има, суд цени у смислу §-а 270.

§ 204. Ако се из припремних списа види, да је то ради окончања мериторне расправе потребно, председник може:

1) службено позвати странку, која станује у седишту судбенога стола и у подручју срескога суда који се налази у седишту судбенога стола, да лично дође на расправу (§ 226.);

2) у припремном спису именованог сведока, на молбу ма које странке, позвати на расправу, и уједно му наложити да понесе на расправу исправу која се код њега налази и на ствар односи, као и какве мање предмете за увиђај, који се без трошка могу донети пред суд (§ 308., 345.);

3) службено може упутити странку, да понесе на расправу исправе које се код ње налазе и такве мање предмете за увиђај који се без трошка могу понети пред суд, а на које се је у коме припремном спису позивала (§§-и 326., 340.), даље да припремном спису прикључену исправу која није састављена на мађарском језику на расправи прикаже у овереном преводу (§ 332.);

4) службено може за расправу прибавити исправу која се налази код јавног надлештва, јавног чиновника или јавног бележника, као и овима на чување поверене мање предмете за увиђај, који се без трошка могу донети пред суд, у колико ће то према припремним списима бити потребно ради доказивања спорних стварних околности (§§-и 329., 343.).

§ 205. У поступку пред среским судом не могу се применити §§-и 194—201.

Али ако се расправа мора одгодити, судија може ма којој странци наредити, да исправе које

жели употребити депонује у извесном року у судској канцеларији, да би их противник могао прегледати. Она странка која не поступи по овој наредби, а ни према §-у 202. не покаже исправе, биће, ако се због тога морала расправа одгодити, у смислу §-а 431. осуђена на сношење проузрокованих трошкова.

Расположења која одговарају §-у 204., на основу писмене тужбе или на нарочиту молбу, може учинити и срески суд.

ОДСЕК VI.

МЕРИТОРНА РАСПРАВА.

§ 206. Пред парничним судом расправа и проглашење одлука бива јавно.

Деца и особе, које долазе у суд на начин који не одговара достојанству места, могу се искључити из реда слушалаца.

Председник може у случају недовољна простора искључити оне који дођу доцније, или може појединим особама посебно дозволити да присуствују.

§ 207. Суд може и службено наредити искључење јавности, ако би јавна расправа угрожавала јавни поредак или јавни морал.

Суд може на молбу једне странке наредити искључење јавности, ако би јавна расправа вређала правичан интерес дотичне странке.

Искључење јавности може се, — према разлогу, — наредити за цео течај расправе, рачу-

најући у то и објављивање одлука, или се може ограничити на један део расправе.

Странке и њихови заступници, а исто тако и по две особе којезначи свака странка могу, и у случају искључења јавности, присуствовати на расправи.

Ако се јавност расправе искључи, садржај расправе забрањено је саопћити ма на који начин.

§ 208. Питање о искључењу јавности треба расправити у затвореној седници; но донесена одлука се има јавно објавити.

Против решења којим се одређује јавност правном средству нема места, а против решења којим се искључује јавност нема места посебном правном средству.

§ 209. Одржање реда и достојанства расправе дужност је председникова.

Председник ће оне слушаоце, који нарушавају ред расправе или вређају њено достојанство, који дају израза своме допадању или недопадању, упутити на ред, а ако ту буде безуспешно, таким слушаоцима моћи ће наредити да се удале из дворнице, у случају потребе пак моћи ће их дати извести. Ако је немогуће друкчије одржати ред на расправи, председник може наредити да се одстрани сви слушаоци.

Председник располаже како ће се извршити наређења суда о одржању реда.

§ 210. Председник може лица која не учествују у расправи, исто тако и странке, њихове заступнике, сведоке и вештаке у случају тежега узнемиривања реда, а нарочито ако увреде чла-

нове суда, противника или његова заступника, сведоке или вештаке, — казнити новчаном казном до две стотине круна.

§ 211. Суд може странке, њихове заступнике, сведоке и вештаке, ако се не покоравају наређењу председникову, упутити напоље из дворнице, у случају потребе може их дати извести.

Ако се странка или њен заступник позове да се из дворнице удале, треба применити другу алинеју § 111., ако се пак на то позове сведок или вештак, примењује се § 303. односно 357.

§ 212. И на лица која потпадају под војни казнени суд може се применити § 209. и 211., али председник или срески суд према њима не може изрећи новчану казну која се спомиње у §-у 210., него се ради њихова кажњења обраћа надлежној им војној власти.

§ 213. На адвоката који учествује у расправи не може се применити § 210. и 211.

Ако адвокат који учествује у расправи наруши ред, председник га може упутити на ред, у случају поновљенога или тежега нарушавања реда пак суд га може казнити глобом до две стотине круна.

Ако је нарушавање реда толико да се расправа с адвокатом не може наставити, онда суд може расправу на трошак адвоката и одгодити.

Лица која се спомињу у првој алинеји §-а 97., што се тиче примене овог §-а, не сматрају се адвокатима.

§ 214. Ако суд или председник због нарушавања реда изрекне новчану казну или глобу,

онда треба ту одлуку заједно са стањем ствари уписати у засебан записник, али ако суд да удалити из дворнице лица која учествују у расправи, онда се одлука заједно са стањем ствари уводи у расправни записник.

У случају §-а 213. одлуку заједно са стањем ствари треба послати надлежној адвокатској комори, а што се тиче заступника овлашћених по другој алинеји §-а 97. њиховој претпостављеној власти.

§ 215. Ако се у току расправе учини дело које се има казнити по казном закону или дисциплинарним путем, онда се стање ствари има унети у засебан записник и овај саопћити надлежној власти.

Ако по казном парничном поступнику има места претходном притвору, суд ће учиниоца притворити и неодложно га ставити пред надлежну власт.

§ 216. Против одлука споменутих у §-у 210. и у другој алинеји §-а 213., исто тако и против онога дела одлуке споменуте у трећој алинеји §-а 213. којом се досуђују трошкови, има места утоку у једном степену.

§ 217. Права која на основу §-а 209—213. може вршити срески суд, припадају и изасланом и замољеном судији у његову поступању.

И у поступању изаслатог и замољенога судије треба применити §§-е 214—216.

§ 218. На дан рочишта предмети се објављују оним редом, како су уведени у расправни дневник.

Искљичење предмета не може бити пре одређенога часа.

По реду расправног дневника састављени списак предмета, одређених за расправу, треба код суда на одређеном месту приковати.

§ 219. Расправа је усмена.

Уместо усменог излагања није слободно позивати се на садржај списка. Прочитању списка има места само онда, где то овај закон наређује или где је меридаван њихов дословни садржај.

§ 220. На почетку расправе странке приказују своје молбе.

§ 221. Тврдње о чињеницама, изјаве на тврдње противникове о чињеницама, именовање и приказивање доказа, и изјаве које се односе на доказе могу се, по правилу, учинити ма кад до завршетка расправе, која претходи одлуци којом се решава расправљано питање. Но странка која својим излагањима, која је по уверењу суда могла раније учинити, даде узрока за одгођење расправе, има се осудити на плаћање отуда наступелих трошкова и онда ако парницу добије.

§ 222. Суд може таква, у претходном §-у споменута накнадна излагања странкина и накнадно понуђене доказе, чије би узимање у обзир тражило да се расправа одгоди, и службено не узети у обзир, ако се увери да је странка своја излагања намерно одлагала да би задржала свршавање ствари.

Странку или заступника, који и против свога бољег знања тврди односно ствари чињеницу која је очевидно неистинита, или очевидно неосновано спори неку чињеницу која се односи на дотичну ствар, или се очевидно неосновано

позива на неки доказ, суд ће казнити новчаном глобом до шест стотина круна.

§ 223. Странка не може неправилност поступка, а нарочито погрешке неке парничне радње нападати, ако је на неправилност пристала, или ако се, — ма да је неправилност познавала или је требала познавати је, — упустила у усмену расправу о ствари, или је расправу наставила, а неправилност није напала.

Ово се наређење не простире на повреду таких прописа поступка, чије се примене странке не могу одрећи.

Ако странка неправилност нападне на усменој расправи, и њен такав поступак не доведе одмах успеху, то ће се онда тако држање увести у записник.

§ 224. Расправу води председник.

Председник отвара расправу, он позива странке на говор, а он им и одузима реч, он испитује лица која се имају преслушати, он затвара расправу, он објављује судске одлуке.

Председник је дужан старати се о томе да се ствар исцрпно расправи, но ипак зато да се расправа не омета опширношћу и одступањима која не спадају на ствар, он пази да се ствар без прекидања, по могућности, доврши у истој седници.

Ако странке протестују против којег наређења председникова, које се не односи само на одржање реда, онда о томе одлучује суд.

§ 225. Председник је дужан старати се о томе да странке протумаче своје нејасне молбе, стварне тврдње и изјаве, да своје непотпуне стварне

тврдње и доказе допуне, и да уопште ставе потребне молбе и даду изјаве. Дужан је даље pazити да се објасне околности које се службено имају узети у обзир.

Тога ради председник може странкама стављати питања. Така питања стављати овлашћен је и сваки поједини члан суда. Питања могу предложити и странке. О томе да ли се могу дозволити питања која предложи странке, одлучује суд.

Изјава која се има дати о стварној тврдњи или о исправи противниковој може се сматрати пропуштеном само онда, ако је странку председник или који члан суда позвао да изјаву учини.

У поступку пред среским судом судија је дужан странку коју адвокат не заступа, према потреби, опоменути на последице њених радња и њене немарности, исто тако и на рокове за правна средства која може поднети против објављених одлука, као и на прописе о заступању (§ 96.).

§ 226. Суд може ради објашњења стања ствари наредити, уз претходно саопћење питања која ће се странци упутити или без тога, да једна или обе странке суду предстану. У случају потребе суд може извршити испитивање странке и путем изаслатога или замољенога судије.

И у овом случају треба применити §§-е 290. и 294.

§ 227. Суд по §-у 270. цени последице околности, ако странка или њен заступник на постављена им питања не одговоре, или ако странка суду лично не предстане, ма да је на то била позвана.

Због тога што странка лично не предстане, нема места молби ради повраћаја у пређашње стање, но суд узевши у обзир околности може наредити да странка поново предстане суду.

§ 228. Да се објасни стање ствари, суд може наредити да странка има подастрети таблице о пореклу, планове, скице и друге нацрте ради обавештаја.

У колико суд ради објашњења стања ствари може наредити да се преслушају сведоци, да се прикажу исправе, изврши увиђај и саслушају вештаци, о томе говоре одсеци IX.—XII. ове главе.

§ 229. Ако се било у току расправе било изван ње има саслушати лице које не зна мађарски, онда треба употребити тумача.

У записник је слободно на немађарском језику унети само поједине изразе, и то само онда, ако суд нађе да је то по ствар важно. Ако се који израз узме у записник на немађарском језику, с њим у вези треба у записник увести и превод дотичног изрази.

Ако судије који поступају знају употребљени језик, а странке не траже да се употреби тумач, употреба тумача није потребна.

Тумача треба употребити и онда, ако треба преслушати лице које је глуво, немо или глуво-немо, с којим се на други који поуздан начин не може опћити.

§ 230. За тумача се може употребити и перовођа, или други који члан суда који у дотичној ствари не суди, или други чиновник суда.

Друге тумаче, ако су стално постављени,

треба после њихова именовања, иначе пак од случаја до случаја заклетити на то да ће верно тумачити оно што им буде саопштено.

У осталом и на тумача треба применити прописе који су донесени за вештаке.

§ 231. Суд може ма у коме стадијуму парнице покушати да се правни спор или поједина спорна питања сврше поравнањем.

Тога ради он може странке на њихову заједничку молбу упутити пред изаслатог или замољеног судију.

Поравнање се може учинити зависним од заклетве која се односи на спорне фактичке околности. (§ 377.)

Странке могу свршавање ствари учинити зависним и од судске одлуке о појединим спорним фактичким и правним питањима. У таком случају суд ће свој рад ограничити на пресуђење тих спорних питања, у осталом пак дужан је своју пресуду засновати на споразуму странака.

§ 232. Суд може наредити да се, ако је у парници реч о више потраживања, једно или више потраживања, даље, ако се потраживање може поделити на делове, један део потраживања, или да се претходно питање потраживања, а исто тако од спорних тачака које служе за поткрепљење или за побијање потраживања да се једна или више таквих тачака по утврђеном реду расправе одвојено.

§ 233. Суд може ради заједничког расправљања и решавања наредити, да се сједине парнице, које су пред њим у течају због таквих

потраживања, која су једно с другим у вези било међу истим било међу разним странкама.

§ 234. Ако решавање парнице у целини или деломце зависи од такве околности, чије је утврђење предмет другога којег, већ покренутог грађанског парничног или ванпарничног поступка, или казног поступка, или спада у делокруг административне власти, — исто тако кад се у парници појаве знаци таквих кажњивих дела, чије је утврђење од битног утицаја на решавање парнице, онда суд може расправу парнице обуставити до правноснажног свршетка грађанског или казног поступка, односно до коначног решења административне власти.

Ако поступак још није покренут, онда се суд службено стара о покретању казног поступка, односно у случају кажњивог дела које се има прогонити на приватну тужбу може одредити рок да се поднесе така тужба, исто тако и да се покрене поступак код административне власти.

§ 235. Ако решавање парнице зависи у целини или деломце од тога: да ли брак има важности или нема, да ли брак постоји или не постоји, или да ли је дете законито или није, и ако је у том погледу у течају парница, у којој ће будућа одлука важити према свакоме: — онда је суд дужан расправу обуставити, док се правноснажно не сврши та парница.

Ако решавање неке парнице зависи у целини или деломично од ништавости којег брака, а та се ништавост може остваривати само тужбом о ништавости: онда ће суд за покретање парнице

о ништавости брака одредити рок, који кад безуспешно истече суд је дужан наставити обустављену расправу.

§ 236. Против решења којим се одређује обустава расправе, као и против решења којим се ускрађује укидање обуставе, има места утоку.

Суд може и службено укинути своју одлуку о одвојењу, сједињењу и обустави расправе.

237. Кад ствар или које питање, погодно за посебно решење, по мишљењу суда сазре за доношење одлуке, председник закључује расправу.

§ 238. Рочиште се може, пре него што се ствар искликне, на молбу ма које странке одложити, ако странка одмах учини вероватним да је важна дужност спречава да дође на рочиште, и ако се противник још за времена може извести о одлагању расправе.

О молби ради одлагања рочишта, председник може донети одлуку без саслушања противне странке.

Поновљено одлагање може дозволити само суд, и то само по саслушању противника.

§ 239. Суд може после искличења ствари расправу одгодити, осим случајева одређених у закону, из важног узрока на молбу ма које странке.

О молби за одгађање рочишта треба саслушати противника, ако је присутан.

§ 240. Странке могу, ако се споразумеју и то најмање осам дана пре расправе пријаве суду, расправу одложити. Осим тога случаја, пристанак противников не накнађује законите услове одлагања и одгађања, означене у §§-има 238. и 239.

§ 241. Суд може само онда службено наредити одлагање рочишта и одгађање расправе или њено продужење, ако одржање или продужење расправе спречава какав неодгодиви службени задатак друге врсте или други који важан узрок.

§ 242. У случају одлагања или одгађања рочишта председник једновременно одређује ново рочиште.

Ако се о новом рочишту суд састоји из других чланова, — а према потреби и у другом случају, — расправа се има поновити. Резултат раније расправе, у колико се из списка или и иначе, — но без новог доказног поступка, — може утврдити, задржава и у овом случају своју важност.

Ако се излагање странака не слаже с резултатом раније расправе, у колико се то из списка или иначе може утврдити, онда ће се председник постарати да се излагања исправе, и у случају потребе предаће списе једном члану суда или перовођи да их прочита.

§ 243. О расправи се мора саставити записник (§ 440.).

При расправи пред судбеним столом мора се увек, а пред среским судом по могућности треба употребити перовођу.

Записник треба у себи да садржи:

- 1) ознаку суда, место и време расправе;
- 2) имена судија, евентуално перовође и тумача;
- 3) имена суду предсталих странака и њихових заступника, и парнични им положај;

4) ознаку ствари;

5) навод о томе: да ли је расправа одржана јавно, или је јавност била искључена.

О расправи која је настављана у више рочишта може се саставити један записник. У том случају околности означене у тачкама од 1—5. треба поновити само у толико, у колико се оне преиначе у новој расправи.

§ 244. Ток расправе у записнику треба навести само уопште.

Увођењем у записник, или списом који се прилаже записнику и на који се спис записник позива, треба нарочито посведочити:

1) признање и одрицање неког права, поравнање, којим се парнична ствар у целини или делимице свршава, исто тако и споразум странака до којег се дошло по последњој алинеји §-а 231.;

2) молбе и изјаве, о којима закон наређује да се имају увести у записник;

3) резултат доказног поступка одржаног пред судом, нарочито: исказе странака, мњење вештака, исказе странака које су преслушане под заклетвом, споразум странака о заклетви (§ 377.), полагање или ускраћење заклетве, као и резултат увиђаја;

4) пресуде и решења донесена на основу усмене расправе, и њихово објављивање.

Посебно написано мњење вештака, као и посебне записнике о одржаном доказном поступку и о личном испитивању странака, треба приложити расправном записнику.

§ 245. У поступку пред судбеним столом странке имају право да у току расправе списом, који ће се прикључити записнику, утврде такве молбе и стварне тврдње (§ 221.), које у припремним списима нису наведене или одступају од садржине тих списа. Суд контролише исправност списка, и, ако спис не одговара захтевима, ускраћује да се приложи записнику.

Председник може и службено наредити да се непосредно одмах уведу у записник молбе и измене истих, ако се изнесу на расправи и ако су од важности по решавање ствари или по ток поступка, даље да се непосредно уведу у записник признања и друге битне изјаве, као и то да се странка ни после позива са стране суда није изјаснила о стварној тврдњи нити о исправи противниковој.

На молбу странке у записнику треба утврдити, да је она своје стварне тврдње, садржане у припремном спису, на усменој расправи изложила без икакве измене или пак с преинакама утврђеним у смислу прве и друге алинеје.

§ 246. У поступку пред среским судом морају се молбе изнесене на расправи, ако су по решавање ствари или ток поступка од важности, а исто тако и њихове преинаке службено унети у записник. Исто тако службено треба, у што је могуће збијенијој форми, унети у записник стварне тврдње странака, ако су битне по решавање ствари и по ток поступка, као и изјаве противне странке о истинитости или неистинитости тврдње,

с позивом на понуђене доказе, и без обзира на ред како су се странке препирале.

Ова одредба не искључује, да се суд у својој одлуци може позвати и на такве околности, које су произашле из усменог излагања странака и из одржаног доказног поступка, а које нису уведене у расправу и записник.

§ 247. Записник и његове прилоге треба странкама прочитати или им дати да га прегледају. Да је то учињено, треба назначити у записнику.

Записник се на основу примедба странака може попунити и исправити.

Записник потписују председник, перовођа, евентуално и тумач.

У поступку пред среским судом записник, сем судије, евентуално сем перовође и тумача, потписују и странке. Ако странке ускрате потпис записника, то треба у записнику назначити.

У записнику не сме се ништа написати између редова, изнад или испод редова. Ако неке речи треба прецртати, то треба тако извршити да се речи могу прочитати. Допуне треба написати на ивици или на доњем делу записника, и, — ако су битне, — треба их засебно потписати.

§ 248. Суд на молбу странке може наредити, да се усмена расправа или један део исте забележи стенографски, ако молилац онда кад поднесе таку молбу депонује код суда трошак за употребу стенографа.

Због употребе стенографа не сме се расправа одгодити ни одложити.

Ако суд нареди стенографске белешке, онда стенографа одређује председник, по саслушању молиоца.

Стенограф пре него што отпочне свој посао полаже заклетву: да ће оно што чује верно забележити и правилно пренети у обично писмо. Ако се судски чиновник употреби за стенографа, он не полаже таку заклетву.

Стенограф је дужан за 48 сати по свршетку бележења пренос стенографских бележака у обично писмо предати председнику, који исте белешке прилаже списима.

Ако за стенографско бележење не моле све странке, трошак за исто бележење сноси странка или странке, које су то молиле и онда ако је противник осуђен на парничне трошкове.

Стенографске белешке може суд, према приликама, употребити само при исправци стања чињеница у пресуди (§ 408.).

Против решења или наређења на основу овога §-а, нема места правном леку.

§ 249. Да су формалности прописане за расправу одржане, то се може доказати само расправним записником.

§ 250. Садржај расправног записника, као и садржај онога записника и прилога, који се пред изаслатим или замољеним судијом узме у току парнице, суд узима службено у обзир.

§ 251. У поступку пред изаслатим или замољеним судијом треба употребити перовођу. У таквом случају записник, осим онога што је споменуто у тачкама 1—4. §-а 243., треба да садржи

у себи исцрпно оно што је свршено у поступку.

Записник треба прочитати лицима које учествују у поступку, и та лица треба записник да потпишу, или у записнику треба назначити зашто записник нису потписали. У осталом на ове записнике примењује се § 247.

§ 252. Странке могу прегледати расправни записник, као и његове прилоге и остале списе који се односе на њихову ствар, и могу о њима узети и преписе по начину који је одређен у пословним правилима суда.

Трећем лицу, без пристанка странака, само председник суда може дозволити да прегледа списе и да о њима узме препис. Така се дозвола не може ускратити, ако треће лице свој оправдани интерес учини вероватним.

Странке не могу прегледати нацрте за одлуке, судске списе начињене ради припремања одлука, а исто тако ни списе који се односе на гласање.

§ 253. Прописи који се садрже у овом одсеку сходно се примењују и у оним случајевима, у којима се по закону одржава усмена расправа или у којима судбени сто странке саслушава путем расправе.

У међу-питањима противник није дужан дати припремни спис.

§ 254. О молбама, које се по закону уз саслушање противника могу решити без усмене расправе, председник или судија кога он на то овласти саслушаће противника написмено или на записник. Ако суд у таквом случају нађе да је потребна усмена расправа, одредиће рочиште и на исту ће позвати странке.

Ако се у случајевима, у којима се нека молба по закону може решити без саслушања противника, ово покаже као потребно, онда се прва алинеја има сходно применити.

ОДСЕК VII.

ПРИПРЕМНИ ПОСТУПАК У ПАРНИЦАМА О ПОЛАГАЊУ РАЧУНА, О ОДВОЈЕЊУ ИМАЊА И У ДРУГИМ СЛИЧНИМ ПАРНИЦАМА.

§ 255. У парницама о полагању рачуна, о одвојењу имања и у парницама које имају за предмет сличне односе, судбени сто може по отпочињању мериторне расправе, у колико се то због великога броја спорних потраживања и противпотраживања покаже као потребно, одредити припремни поступак пред судијом кога ће одредити између чланова сената.

У поступку пред среским судом нема места таквом припремном поступку.

§ 256. Судбени сто у решењу којим наређује припремни поступак именује изаслатог судију и одређује рочиште за припремни поступак, изузев ако се покаже за целисходније да се одређење рочишта повери изаслатом судији.

У случају одлагања или одгађања рочишта, ново рочиште одређује изаслани судија.

О замени изаслатога судије, у случају да је спречен, стара се председник.

§ 257. Странке и у поступку пред изаслатим судијом треба да буду заступљене по адвокату.

Поједина потраживања, у реду како га од-

реди изаслани судија, треба одвојено расправити по прописима о поступку пред среским судом.

Расправу треба продужити дотле, док цео главни спор или које спорно питање, погодно за посебно решење, не сазре за доношење одлуке или за одређење доказног поступка.

§ 258. У записнику о припремном поступку треба утврдити:

1) која су потраживања изнесена;
2) да ли је противник потраживање признао, или према потраживању какву је противмолбу навео;

3) у доказ и за побијање спорног потраживања какве су стварне тврдње наведене; од тих које су признате а које су оспорене, у доказ оспорених чињеница пак који су докази наведени и о тим доказима какве су изјаве учињене.

Утврђивање бива у записнику, изостављајући препирку странака, после свршетка расправе о сваком поједином потраживању, а на основу резултата расправе.

§ 259. Ако која странка не дође на рочиште одређено за припремни поступак, онда изаслани судија расправља ствар са странком која предстане.

Ако предстала странка изнесе о неком потраживању само такве стварне тврдње, које је она непредсталој странци саопштила припремним списом који је већ пре тога суду предат, онда изаслани судија односно тога потраживања завршује расправу. У том случају за тврдње предстале странке нису потребни докази, напротив

излагања непредстале странке сматраће се као да су пропуштена.

Што се тиче оних потраживања, за која се расправа у смислу друге алинеје још не може завршити, изаслати судија узеће у записник излагања предстале странке, која припремним списом још нису саопштена, а ради продужења расправе одмах ће наредити ново рочиште, на које ће позвати непредсталу странку, и једно-временно ће јој саопћити препис записника, који се односи на раније несаопштена излагања. Ако странка не дође ни на ново рочиште, онда, осим последица споменутих у другој алинеји, и тврдње које се преписом записника саопште исто тако не потребују доказа.

Ако која странка са рочишта изостане, то не шкоди важности њених излагања која су на ранијем рочишту узета у записник.

Ако се пропусти рочиште пред изасланим судијом, молби за повраћај у пређашње стање нема места.

§ 260. После свршетка припремног поступка, изасланик судија приказује списе председнику, који за усмену расправу ствари одређује рочиште.

Ако на припремну расправу не дође ни једна странка, онда за три месеца од пропуштеног рочишта ма која странка може код изаслатог судије молити, да се одреди ново рочиште за припремну расправу. Ако у том времену ни једна странка не поднесе такву молбу, изаслани судија приказује списе председнику. У том случају без одређења расправе треба применити наређења прве и последње алинеје §-а 446.

§ 261. За основу усмене расправе служи записник о припремном поступку и у том случају, ако ма која странка не дође на рочиште одређено за усмену расправу.

У записник неунесене стварне тврдње, докази и изјаве могу се приликом усмене расправе накнадно поднети само онда, ако странка одмах прикаже као вероватно, да без своје кривице није могла доћи на рочиште пред изасланим судијом, или да излагања о којима је реч пред изасланим судијом ван своје кривице није могла навести. Ако противник пропусти усмену расправу, онда последице недоласка, што се тиче попуења, наступају само онда, ако су те допуне немарној странци, после свршетка припремног поступка, по пропису биле саопштене.

§ 262. Резултат припремног поступка приказују странке на усменој расправи. Ако излагање странака, односно излагање предстале странке не одговара садржини записника о припремном поступку, председник ће се постарати да се излагање исправи, и у случају потребе предаће записник једноме члану суда или перовођи да га прочита.

Суд може наредити да се припремни поступак допуну.

ОДСЕК VIII.

ДОКАЗНИ ПОСТУПАК.

§ 263. Не треба доказивати стварне тврдње, које противна странка на усменој расправи призна.

Исту важност има и признање, које је учињено пред изаслатим или замољеним судијом и које је узето у записник.

§ 264. На важност признања не утиче то, што су с њиме везане друге самосталне тврдње, које нису у супротности с признатом чињеницом.

У колико треба да се нека изјава, која измењује тврдњу противникову о некој чињеници, сматра признањем или порицањем, то пресуђује суд према приликама случаја.

§ 265. Суд брижљивом оценом свију прилика оцењује, кад ће услед опозивања изгубити своју важност признање учињено у парници.

Признање губи своју важност, ако противник пристане на то да се оно опозове.

§ 266. Не треба доказивати стварне тврдње, које туженик у току усмене расправе изречно не порекне онда кад се позове да се о њима изјасни, а које се не могу сматрати ни да су посредно порекнуте излагањем које се не може сложити с њиховом истинитошћу, — осим ако из других исказа противникових не следује да их противник хоће да порекне.

Суд ће брижљивом оценом свих прилика оценити, да ли се изјава једне странке: да не зна да ли је истинита тврдња противникова о некој чињеници или да се тога не сећа, — може сматрати порицањем.

§ 267. Није потребно доказивати чињенице, о којима суд зна да су уопште познате. Исто важи и за оне чињенице, о којима суд има службенога знања.

Те чињенице суд узима у обзир и онда ако их странке и не наведу, но дужан је на расправи скренути пажњу странака на те чињенице.

§ 268. Правне прописе који важе за друге државе, амо подразумевајући и оне прописе о узајамности, даље обичаје некога места и друге посебне обичаје, као и прописе месних власти треба доказивати само онда ако их суд не познаје. Но суд може, тога ради да упозна те правне прописе, употребити и изворе које не наведу странке, и може тога ради потребне кораке и службено учинити.

§ 269. Терет доказивања пада на ону странку, у чијем је интересу да суд сматра истинитом чињеницу о којој се нешто тврди. Према томе чињенице које служе на то да се заснује неко право, треба да доказује странка која хоће да остварује своје право; напротив чињенице које искључују постанак права које се остварује или које укидају тако право, треба да доказује странка која се противи да се исто право остварује.

§ 270. Да ли је тврдња о некој чињеници истинита или није, суд цени брижљивим испитивањем целе садржине расправе и доказнога поступка. Разлоге на којима почива убеђење суда, а исто тако и оне разлоге, због којих суд сматра да доказ није довољан, или због којих је од странке понуђени доказ одбио, треба у пресуди подробно изложити.

Суд је у стварању свога убеђења везан за законске прописе о доказивању само у случајевима које одређује овај закон.

§ 271. Суд по своје нахођењу утврђује, с обзиром на све околности, величину неке штете, изостале користи или другог којег по основи својој неоспоренога или доказаног потраживања, — у колико зависи од судскога решења, — ако од странке понуђени доказ није дао задовољавајући резултат, или, у колико се може предвидети, не обећава резултата. Суд може, ако налази да је ради стварања његова мњења потребно, службено наредити не само саслушање вештака, него и предузимање доказног поступка а и распитивања.

§ 272. Правни прописи, по којима се нека чињеница има уопште или до доказа о противноме сматрати истинитом, као и законске претпоставке не бивају додирнуте одређењима §§-а 269. и 270.

§ 273. Доказивати се може и таким стварним околностима, које саме по себи или скупа омогућују основано закључивање о истинитости или неистинитости стварних тврдњи. Осим тога може суд о истинитости или неистинитости неке стварне тврдње извући закључак и из осталих околности расправе.

§ 274. Доказни поступак суд предузима у току усмене расправе, и може доказни поступак само у случајевима који су означени у овом закону поверити изасланом или замољеном судији.

§ 275. Ако се услед тога што је наређен доказни поступак мора одгодити расправа, онда ће суд у решењу свом којим наређује да се предузме доказни поступак означити чињенице које

се имају доказати, као и доказна средства, и уједно ће одредити рочиште за нову расправу.

Но ако доказни поступак предузима изаслани или умољени судија, онда ће суд у своје решењу којим наређује да се предузме доказни поступак одредити рочиште за продужење расправе само у том случају, ако се може у напред одредити време кад ће се довршити предузети доказни поступак; у противном случају суд ће службено одредити рочиште за продужење расправе после свршетка предузетог доказног поступка.

Ако се покаже као сумњиво да ће се предузети доказни поступак моћи обавити, или ако исти наилази на такве сметње за које се не зна докле ће трајати, суд ће онда кад одреди предузимање доказног поступка или доцније, на молбу ма које странке, одредити сходно рочиште за продужење расправе. Ако се молба од стране противника странке која има да доказује изјави ван усмене расправе, онда о њој треба саслушати странку која има да доказује.

У случају претходне алинеје може се записник о предузетом доказном поступку узети у обзир само онда, ако стигне пре закључења расправе која претходи одлуци којом се дотично питање решава.

§ 276. Суд није везан за своје решење, којим наређује предузимање доказног поступка.

Суд може наредити да се предузети доказни поступак понови или допуни. Може даље наредити, да се доказни поступак који је предузео изаслати или умољени судија у току усмене расправе понови или допуни.

§ 277. Ако суд изаслатоме судији повери да предузме доказни поступак, онда суд у решењу којим наређује да се предузме доказни поступак именује судију који се изашиље, и одређује рочиште за предузимање доказног поступка, изуzeвши случај да се покаже као целисходније да се одређење рочишта повери изаслатоме судији.

Ако је евентуално нужно да се одреди ново рочиште за предузимање доказног поступка, одређује га изаслани судија.

Ако је изаслати судија спречен у извршењу добивенога налога, председник ће уместо њега именовати новог судију.

§ 278. Ако предузимање доказног поступка треба да изврши други који суд, тај ће суд за то замолити председник.

Ако у току доказнога поступка буде потребно да се замоли други замањски суд, онда ће га замолити за предузимање доказнога поступка изаслати или умољени судија, и о томе известити странке.

§ 279. Странке при предузимању доказнога поступка могу бити присутне и у том случају, ако то не бива пред парничним судом. Тога ради изаслати или умољени судија обавестиће странке о рочишту које буде одредио.

§ 280. Предузети доказни поступак има се, по могућности, известити и онда, ако су прописно обавешћене странке одсутне.

Странка која не буде присутна при предузимању доказног поступка, не може због пропуштања рочишта тражити повраћај у пређашње

стање, али парнични ће суд на њену молбу и трошак наредити да се доказни поступак поново предузме и допуни, ако странка одмах вероватним учини, да приликом предузимања доказнога поступка без своје кривице није могла бити присутна и да преузети доказни поступак због тога има празнина.

§ 281. Ако се ради предузимања или продужења доказнога поступка треба да одреди ново рочиште, онда ће рочиште изаслати или умољени судија службено одредити и у том случају, ако на раније рочиште није дошла странка која доказује или ако није дошла ни једна странка.

§ 282. Ако приликом предузимања доказнога поступка пред изаслатим или замољеним судијом искрсне какво спорно питање, од кога зависи продужење предузетог доказног поступка, онда парнични суд доноси одлуку, изуzeвши случај да је решавање тога питања законом упућено у делокруг изаслатог или умољенога судије. Ради расправљања о тим међупитањима, парнички суд ће службено одредити рочиште.

Ако молба потиче од иноземнога суда, умољени судија доноси одлуку и о оном питању, које је иначе упућено парничноме суду.

§ 283. Ако се предузети доказни поступак треба да изведе у иноземству, молбу за то поднеће председник по прописима који постоје према дотичној држави. Ако странка на позив суда изјаве да хоће да буду присутне при предузимању доказнога поступка, дотичну власт треба замо-

лити и на то, да за времена саопшти време и место предузимања доказног поступка.

Суд може у за то погодном случају, на молбу странке која доказује, предати молбу странци која доказује ради тога да она изрази извршење њено, или може без сваке молбе поверити странци која доказује да набави према законима дотичне државе јавну испрау о томе да је доказни поступак предузет. У тим случајевима се мора странци одредити рок за подношење списка о предузетом доказном поступку, и, кад исти безуспешно истече, ма која странка може молити да се ради продужења расправе одреди роциште. Последња алинеја §-а 275. има се сходно применити.

Странка која доказује дужна је у случајевима претходне алинеје обавестити противну странку, по могућности благовремено, кад и где ће се предузети доказни поступак. Ако странка пропусти да прописно обавести, суд ће одредити, у колико ће се моћи у парници употребити предузети доказни поступак.

Суд може на молбу противне странке одустати од наређивања доказног поступка који се има извести у иноземству, ако се по саслушању странака покаже као вероватно, да наређивање предузимања доказног поступка неће имати резултата.

Ако пак постоји бојазан да ће предузимање доказног поступка у иноземству јако успорити свршавање парнице, онда суд може поступити по трећој и последњој алинеји §-а 275.

Наређење друге, треће, четврте и пете алинеје овога §-а не треба применити, ако иноземни

суд на непосредну молбу домаћег суда треба да изведе предузети доказни поступак.

§ 284. Ако предузети доказни поступак, који је изведен ван области важности овога закона, одговара овоме закону, суд га може узети у обзир и онда ако се важност његова може напасти по законима онога места где је доказни поступак предузет.

§ 285. Што се тиче предузетог доказног поступка као и резултата његова, странке могу на то учинити своје примедбе у току даље расправе о меритуму саме ствари.

Ако доказни поступак не предузима сам суд који доноси пресуду, онда резултат такога доказног поступка изложиће саме странке на расправи. Ако излагања странака, односно странке која суду предстане не одговара садржини списка, председник ће се постарати да се излагање исправи, а у случају потребе списе ће предати једном члану суда или перовођи да их прочитају. Ови се прописи сходно примењују и онда, ако излагање резултата доказног поступка, који је изведен пред парничним судом у току расправе, буде потребно због тога, што је у саставу суда наступила каква промена или са кога другог разлога. Суд раније предузети доказни поступак може употребити и онда, кад наступи каква промена у члановима суда.

ОДСЕК IX.

СВЕДОЦИ.

§ 286. Ако странка хоће сведоком што да докаже, мора означити чињенице које хоће да

докаже сведоком, и сведока тако именовати да се може позвати у суд.

§ 287. Странка може на усмену расправу и довести са собом свога сведока. У том случају суд је дужан сведока преслушати у току расправу, ако се иначе види да је његово преслушање потребно.

§ 288. Суд може и службено наредити да се преслушају сведоци ради објашњења стања ствари или доказа околности које су међу странкама спорне, ако се из навода странака, — ма то било и у припремним списима, — из резултата другог којег предузетог доказног поступка или из других парничних података види, да ће преслушање сведока потпомоћи да се објасни стање ствари или докажу чињеничне околности.

Суд може ради преслушања сведока позвати сваку странку да именује сведоке (§ 286.), па ће, ако странка без довољног разлога не именује сведока, по §-у 270. пресудити утицај те околности на решење питања.

§ 289. Суд може преслушање сведока повести изасланом или умољеном судији;

1) ако се ради тога да се сазна истина покаже као целисходно преслушање сведока на лицу места;

2) ако је сведок спречен да предстане парничноме суду;

3) ако би преслушање сведока пред парничним судом проузроковало несарамерно велике трошкове, изузевши случај да која странка изјави да је готова поднети вишак трошкова који отуда

буде настао, не тражећи накнаде, и за покриће тога вишка утврђену своту по налогу суда положи у одређеноме времену код парничнога суда;

4) ако је преслушање сведока пред парничним судом спојено са знатним тешкоћама.

У војничкој или у војнички поседнутој згради (лађи) преслушање сведока сме се извршити само после саопштења заповеднику зграде (лађе), и у присуству војничкога лица које он одреди. Ако заповедник тога ради не одреди војничко лице, или ако одређено војничко лице не дође, то неће сметати да се сведок преслуша.

§ 290. У њихову стану треба преслушати:

1) чланове владалачкога дома.

2) оне који због своје старости, болести, телесне мане или због другог којег узрока не могу на позив суду предстати.

Чланове владалачкога дома у Будимпешти преслушаће председник краљ. курије, у провинцији, и то у седиштима краљ. судбене табле председник краљ. судбене табле, а у другим местима председник онога судбенога стола, у чијем подручју станује или се налази онај члан владалачкога дома који се има преслушати.

Остале одредбе међународних уговора и међународнога права, које се односе на преслушање оних лица као сведока који уживају лично ослобођење остају недирнуте. Последња алинеја §-а 9. сходно се примењује.

§ 291. Сведока, ако је потребно да се позове, позива на преслушање председник, а ако преслушање треба да изврши изаслати или умољени судија, тај судија.

Позив пред суд треба да садржи, осим броја решења којим се наређује преслушање сведока, имена странака, за тим позив да је сведок у означено време и на означеном месту дужан предстати суду под теретом законитих последица недоласка, и према потреби у њему се имају ради оријентисања означити и чињеничке околности по којима ће се сведок преслушати.

§ 292. Ако странка прими на себе обавезу да ће сведока довести пред суд, онда позивање сведока није потребно. Ако странка не доведе сведока на рочиште одређено за преслушање, онда суд може одустати од преслушања тога сведока.

§ 293. Ако позив сведока није имао успеха, а има основа бојати се да он ни на поновљени позив неће доћи пред суд, то ће се сходно применити трећа и последња алинеја §-а 275.

§ 294. Ако је лице које треба да се као сведок позове пред суд у таковој јавној служби или је оно код таквог приватног предузећа у служби, код којих је са гледишта јавнога интереса потребно поставити заменика за случај одсуства тога лица, то ће се онда о позиву обавестити једновремено старешина тога лица.

Ако се у суд позове који активни члан оружане силе или жандармерије, као и лице које припада полицији или финансијској стражи, онда је меродаван § 164.

§ 295. Парнички суд може изрећи да ће сведока позвати пред суд, или ако преслушање сведока треба да изврши други суд, да ће замо-

лити у тој ствари други суд, под условом ако странка која доказује код парничнога суда положи извесну своту у року, одређеном у решењу, ради тога да се покрију трошкови сведока (§ 304.), евентуални трошкови и награде за тумача, као и судски трошак.

Такав налог ради депозита треба издати странци која се позива на сведоке; ако пак суд одреди службено да се сведок преслуша, онда се налог ради депозита издаје странци, којој је у интересу да се стање ствари рашчисти, односно докаже.

Ако странка у одређеном року не положи, онда сведока не треба позвати пред суд, односно ако би преслушање сведока требало да изврши други суд, тај други суд не треба за то замолити, изузевши случај да странка депозит накнадно положи још у таком времену да се сведок, без успоравања поступка, може преслушати.

§ 296. Правилно позваног сведока, који на рочиште за преслушање не дође, треба осудити да сноси трошкове које је својим изостанком проузроковао, као и на новчану казну до шест стотина круна.

Ако правилно позвани сведок опет не дође треба га поново осудити да сноси трошкове и на новчану казну, и може се наредити да се доведе пред суд.

Против осуде на трошкове и на новчану казну, има места утоку у једном степену.

Ако треба да се казни или пред суд доведе

лице које је подложно војничком казненом суду, суд нека се обрати његовом претпостављеном старешини.

§ 297. Ако сведок основаним разлогом оправда свој изостанак, онда се не може осудити на трошкове и на казну, а ако је осуђен, осуду треба ставити ван крепости.

Парнични суд, узевши у обзир прилике које сведок наведе, може одређену новчану казну и снизити.

Сведок о томе може своју пријаву и молбу поднети писмено, или код перовође исказати на записник, но најдоцније има их на првом рочишту одређеном за преслушање на које дође поднети усмено.

Суд може о молби сведока одлучити без саслушања странака.

Против одлуке којом се молба одбија, има места утоку. Молба као и уток, ако се поднесе против одлуке којом се молба одбија, има одгодну силу за то да се извршење нареди и продужи.

§ 298. Као сведок не може се преслушати:

1) свештеник о ономе што му неко саопшти при исповедању или иначе под црквеним теретом чувања тајне;

2) лице које је у јавној служби или је из ње иступило о таком питању, за које би, ако би сведочило, повредило обавезу чувања службене или званичне тајне, ако га те обавезе надлежна му власт не ослободи;

3) лице у јавној служби о таквој чињеници, која се јавном исправом може посведочити, изу-

зевши ако је јавна исправа сумњива, непотпуна, или ако је предмет доказивања то: како је она издана.

Од ове забране краљ ослобађа мађарске и заједничке министре, бана Хрватске, Славоније и Далмације, председнике државнога и заједничкога рачунарскога двора.

Ради тога да се добије ослобођење по тачци 2), парнични суд ће службено замолити дотичну надлежну власт, у случају друге алинеје пак обраће се министру правде. Ослобођење се може ускратити само у том случају, ако се његово давање коси с општим интересом.

§ 299. Сведочење се може одрећи:

1) ако је сведок којој странци сродник у правој линији, брат или сестра, брачни друг или вереник;

2) ако би одговор на стављено питање могао послужити као основ за кривичан поступак против сведока, даље против његова сродника у правој линији или против зета, брата или сестре од стрица, ујака или тетке, или против још ближег му рођака из побочне линије, против брачнога му друга или вереника, против брата или сестре брачнога му друга, против брачнога друга његова брата или сестре, против поочима или поматере, против усвојенога или одхрањенога детета, против татора, старатеља, против његова штићеника или противу онога који је под старатељством, и то у погледу оних који су у брачној или пријатељској вези, без обзира на то да ли још постоји брак који је основ овој вези или не;

3) ако би одговором на стављено питање сведок или које од оних лица, која су с њиме у вези споменутој у тачци 1., претрпели знатну повреду у части или сведок у имању;

4) о такој чињеници, о којој сведок не може ништа исказати, а да тиме нарочито као адвокат, јавни бележник, лекар, апотекар, бабица или као њихов помоћник не повреди обвезу чувања тајне спојене са својим позивом, у колико није ослобођен од обвезе чувања тајне;

5) ако би сведок својим одговором на стављено питање издао какву техничку или индустријску тајну.

Ако сведок само с једним или с појединцима од више парничних учесника стоји у свези споменутој у тачци 1., онда он може сведочење односно осталих одрећи само у том случају, ако му се исказ не може одвојити.

Сведока треба у случајевима овога §-а пре преслушања, или чим се види да постоји горња свеза, опоменути да има права да свој исказ одрекне.

§ 300. На основу тачке 1. и 3. претходнога §-а сведочење се не може одрећи:

1) ако се питање односи на такав правни посао, у коме је онај који се има преслушати био као сведок употребљен;

2) ако се питање односи на таку радњу, коју је сведок у погледу спорног правног односа извршио као заступник или пуномоћник које странке, или односно које је странци издао какав налог, или ако се сведок у погледу спорног правног односа појављује као правни претходник;

3) ако има да се докажу околности које се односе на рођење, брак, живот или смрт којега члана породице сведокове;

4) ако се питање односи на коју имовно-правну ствар која се оснива на породичним односима.

§ 301. Ако сведок сведочење одбије у смислу §-а 299., онда он може узроке за то изјавити писмено или у записник пре рочишта одређеног за преслушање, али најкасније при преслушању их изнети. Овим се правом може користити и онај ко је позван као сведок, и ако се по §-у 298. не може преслушати као сведок.

Узрок одбијања да се сведочи мора се у слушају потребе учинити вероватним. Тога ради може суд сведока о узроку одбијања преслушати и позвати га да се на исказ свој закуне.

О изјави сведока треба странке обавестити, по могућности, пре рочишта за преслушање.

§ 302. О оправданости одбијања да се сведочи одлучује суд решењем, по саслушању странака.

Ако је за преслушање странака рочиште одређено пред парничним судом, онда парнични суд на том рочишту одлучује о оправданости одбијања, без поновног позивања странака и сведока.

Али ако је преслушање требао да изврши изаслати или умољени судија, онда парнични суд службено одређује рочиште ради расправљања о оправданости одбијања и евентуално ради продужења расправљања о ствари, и о томе ће обавестити сведока.

Пријава сведока има се при расправи узети у обзир и у том случају, ако сведок не дође на расправу. Није потребно да сведока на расправи заступа адвокат.

Против решења које сведока обвезује на сведочење, сведок може уложити уток који има одгодну силу.

§ 303. Ако сведок одбије да сведочи, без навођења разлога, или после правноснажног одбачаја изнесеног разлога, амо подразумевајући и полагање заклетве (§ 310.), премда је опоменут на последице, онда ће бити осуђен да сноси трошкове које је одбијањем проузроковао, као и на новчану казну до шест стотина круна.

Ако изрицање казне не би имало успеха, сведок се може затворити и држати шест недеља у затвору. Овај се затвор мора одмах прекинути, ако сведок својој дужности одговори, а и онда ако се покаже да је његов исказ излишан, ако се парница заврши у дотичној инстанцији, или ако парница мирује.

Против решења којим се сведок осуђује на трошкове и на новчану глобу, као и против решења којим се наређује затвор, сведок може изјавити уток у једном степену.

Према лицима који су потчињени војничком казненом суду не може суд применити у овом §-у споменуту новчану казну и затвор, него се има ради примене сходних принудних мера обратити претпостављеној власти дотичнога непослушнога сведока, који ће истога приморати да се покори закону.

§ 304. Сведоци се морају преслушавати појединце. Ако у једној истој ствари треба преслушати више сведока, ни један од њих не може бити присутан при преслушању другога сведока. Председник може забранити сведоку да буде присутан при расправи дотичне ствари.

Ред којим се сведоци преслушавају одређује председник.

Сведок се може пре свршетка расправе уклонити и избећи последице §-а 296., само с дозволом председника.

Сведоци се могу суочити, ако им искази противуслове један другоме.

§ 305. Пре преслушања, сведока треба опоменути, да је по своме најбољем знању и савести дужан исказати чисту и потпуну истину, и да ће свој исказ морати заклетвом потврдити; уједно пак сведока треба према ступњу његове интелигенције поучити о значају заклетве и последицама кривога сведочења.

Ова поука може се према потреби у току преслушања и пре полагања заклетве поновити.

§ 306. У почетку преслушања сведока треба питати: како се зове, колико година има, где је рођен и где станује, је ли ожењен (удата), чиме се занима. Према потреби сведоку треба ставити даље и питања која се односе на његов одношај према странкама, и на друге околности које могу бити од утицаја по веродостојност његова исказа.

После тога сведоку треба дати прилике да све оно што зна о предмету свога преслушања искаже у непрекидној свези. Сведоку треба ста-

вити потребна питања и ради тога да свој исказ објасни и допуни, нарочито да објасни извор откуда је дознао оно што исказује.

§ 307. Сведока преслушава председник.

Остали чланови суда имају такођер права да ставе сведоку питања.

Питања могу предложити и странке. Председник може странкама на њихову молбу дозволити да сведоку могу и непосредно ставити питања.

Странке могу своја предложена питања предати и написмено.

Суд одлучује о томе: да ли се може дозволити да се стави питање које је предложила која странка или које је сведоку непосредно стављено.

§ 308. Парнични суд може наредити, да сведок приликом свога преслушања покаже исправу која му је у рукама и која се односи на ствар, да се показана исправа у препису приложи списима, и да за неко време у оригиналу своје буде прикључена списима или да се положи код суда. Ако се само један део показане исправе односи на ствар, онда без пристанка дотичнога сведока оригинал исправе могу у целости прегледати само суд и судски вештаци, а странкама се може показати само увод исправе, датум и потписи, као и онај део исправе који се односи на ствар; списима се може приложити само извод спреmlен од суда, који у себи садржи горње податке, а оригинал исправе у случају потребе треба запечатити и тако чувати код суда.

Ако неки сведок неосновано одбије показивање исправе, која је по његовом исказу у његовим рукама и која се односи на ствар, онда према њему треба применити последице одбијања сведочења (§ 303.)

Осим случајева у којима се сведочење може одрећи, може сведок одбити показивање исправе и онда, ако је исправа у његовим рукама у име трећег лица које није у парници. Што се тиче пријаве одбијања, као и расправе о оправданости његовој, доношења решења и утока, примењују се §§-и 301. и 302.

Овај § не дира у право странке, да од сведока тражи посебном парницом да јој се исправа изда или покаже, да јој се накнади штета која је наступила отуда што исправа није показана.

§ 309. После преслушања сведоку треба из записника прочитати његов исказ, и то треба забележити у записник. Записник се мора на основу примедаба сведокових допунити и исправити.

У поступку пред среским судом сведок свој исказ потписује. Ако сведок потпис ускрати, онда то с ознаком узрока треба навести у записнику.

У поступку пред изаслатим и умољеним судијом примењује се § 231.

§ 310. Сведоци морају, по прочитању односно потписивању својих исказа, појединце бити позвати да положе заклетву.

Заклетва се полаже на то: да је сведок по своје најбољем знању и савести исказао истину и само истину, и да од тога није ништа прећутао.

Заклетва почиње овим речима: „Заклињем се свемогућим и свезнајућим Богом“ — и завршава се речима: „Тако ми Бог помогао!“.

Ако неко тврди да се заклетва коси с његовим верским убеђењем, онда он има у место заклетве свечано датом речи да потврди свој исказ. Свечано дата реч почиње овим речима: „На своју част и савест тврдим“.

Судија може оном сведоку, који је у парници поновно или ради допуне преслушан, наредити да доцнији исказ уместо поновне заклетве потврди позивом на раније положену заклетву. Така потврда важи као заклетва.

§ 311. Сведок заклетву обично полаже живом речју, тиме што сам понавља прочитану заклетву, и за то време десну руку држи на срцу.

Неми и глувонеми, ако знају писати или читати, полажу заклетву тако што потписују њен слог, а глуви сведоци пак само прочитају слог који им се саопшти.

Ако пак глуви, неми и глувонеми не знају читати ни писати, онда они уз сарадњу претходно заклетога тумача полажу заклетву знацима.

§ 312. Не треба заклети као сведока онога:

1) ко приликом свога преслушања још није навршио четрнаесту годину свога живота, или ко нема појма о значају заклетве због неразвијености и слабости свога духа;

2) ко због телесне и душевне мане није могао истину сазнати, или није у стању да је саопшти;

3) ко је због лажнога сведочења или због криве заклетве правноснажно осуђен, ако је казну и издржао;

4) ако заинтересоване странке споразумно одустану од тога да се сведок закуне.

Од заклетве треба одустати и онда, ако онај ко је преслушан учини само диспозитивну изјаву, чија важност не зависи од потврде заклетвом.

Сведок се не мора заклети, — и то ако су странке присутне, по саслушању њиховом, — ако исказ сведока не би био веродостојан ни у случају да се потврди заклетвом. Ако због тога узрока сведока није пустио да се закуне изаслати и умољени судија, онда парнични суд може наредити да се сведок накнадно закуне.

§ 313. Судији који се изашиље или умољава да преслуша сведока, треба саопштити чињенице које се имају сведоџбом сведока доказати, заједно са списима који су потребни ради преслушања, а тако исто и питања која ће се упутити сведоку.

Изаслати или умољени судија може, осим оних питања која су му саопштена и која су у смислу §-а 307. странке предложиле, упутити сведоку и друга питања, која му се приликом преслушања учине као потребна, но на показивање исправе (§ 308.) може сведока обвезати само онда, ако то нареди парнични суд. Он одлучује даље претходно о томе: да ли су поједина питања дозвољива, као и о заклињању сведока. Он издаје и повлачи законске наредбе, ако му сведок не предстане. Ако сведок без навођења узрока или када се наведени узрок правноснажно одбије неће да сведочи, он одређује према таком сведоку последице које су одређене у §-у 303.

§ 314. Сведок може захтевати да му се накнади с његовим доласком везани путни трошак и евентуално потребни трошак за живот.

Накнаду изгубљенога времена сведок може захтевати само онда, ако је одласком својим пред суд претрпео какву штету у својој заради.

Свакога сведока треба запитати: тражи ли какву накнаду. Сведок је дужан одмах казати шта тражи, и исто израчунати. Накнадној пријави или израчунању нема места.

Накнаде одређује суд, односно судија који преслушава, те из положене своте одмах упућује на исплату; ако пак депоновање своте није било наређено, или ако депонована свота није довољна, онда ће наредити странци означеној у другој алинеји §-а 295. да одређену своту има одмах платити или накнадити, под претњом да ће се одмах приступити извршењу. Против решења о одређивању накнаде може се уложити уток у једном степену, који нема одгодне силе. Против заступника нема места извршењу ради тога да се накнаде наплате.

Ако се сведок позове из другог места, председник односно изаслати или умољени судија може му пре његова преслушања, на његову молбу, из депоноване своте издати као предујам своту која му је потребна за време бављења у месту где ће се преслушати.

ОДСЕК X.

ИСПРАВЕ.

§ 315. Исправа, коју је издала у области важности овога закона која јавна власт у своме

службеноме делокругу, или лице с јавним поверењем у своме делокругу а у облику који је за то прописан, ствара као јавна исправа потпун доказ о наређењима, одлукама, изјавама или сведочанству које се у њој садржи, а исто тако ствара потпун доказ о томе, да су у њој од јавне власти или лица с јавним поверењем осведочене изјаве и друге чињенице истинито посведочене.

У првој алинеји утврђену доказну силу има и она исправа, коју нарочита законска одредба проглашује јавном исправом.

Ако изван земљишта важности овога закона која јавна власт у своме службеном делокругу, или које лице с јавним поверењем у своме делокругу изда исправу, која се по праву онога места где је издана треба да сматра јавном исправом која има потпуну доказну снагу, онда така исправа има исту доказну снагу као и јавна исправа издана у области важности овога закона.

Исправе, које су издале изван области важности овога закона угарске државне власти или власти заједничке с Аустријом, сматрају се у смислу овога закона јавним исправама.

§ 316. Противдоказ је дозвољен и према јавној исправи.

§ 317. Приватна исправа, ако истинитост њена није оспорена или ако је истинитост њена доказана, заснива док се не докаже противно потпун доказ за то, да у њој садржане изјаве њен издавалац сматра као своје:

1) ако је издавалац својеручно написану исправу својом руком потписао;

2) ако је он туђом руком написану исправу потписао у присуству два сведока који то треба да овере, или ако је пред њима признао да је потпис на исправи његов својеручан потпис;

3) ако се потпис или ручни знак издаваоца на исправи судским путем или путем јавнога бележника овери.

Ако издавалац не зна читати или не разуме језик исправе, потребно је још и то, да присутни сведоци или лице које оверава издаваоцу протумаче садржину оним језиком који он разуме, и да то потврде на расправи, односно у клаузули оверавања.

Туђом руком писана приватна исправа има овим §-ом одређену доказну снагу и онда, ако је потписана фирмом трговца који је обвезан да судски протоколише своју радњу.

§ 318. Доказну снагу приватне исправе, ако она није издата у облику одређеном у §-у 317., суд слободно цени у смислу §-а 270.

§ 319. Посебна законска опредељења, која се односе на формалну важност правних послова, овај закон не додирује.

Овај закон не дира ни она законска опредељења, по којима се доказивање исправама може извршити само онда ако се то чини исправама јавнога бележника.

§ 320. Суд цени по §-у 270., у колико обара или укида доказну снагу неке исправе то, што је на њој нешто прецртано, изгребено, или што се на њој виде други спољни недостаци или неправилности.

§ 321. Ако је нека приватна исправа издана ван области важности овога закона, онда доказну снагу такове исправе суд цени по прописима овога закона. Но приватна исправа, ако је издавалац изда тога ради да докаже који правни посао, задржава доказну снагу која јој припада по закону онога места где је издана и онда, кад не одговара формалностима које су прописане овим законом за приватне исправе с потпуном доказном снагом.

§ 322. Овај закон не дира у §§-е 31—36. и 541—543. зак. чл. XXXVII.: 1875. о доказивању трговачким књигама, даље дневницама и закључницама посредника. Но што се тиче заклетве споменуте у §-у 31. и 54. зак. чл. XXXVII.: 1875., као и оцено доказне њене снаге, треба применити §§-е 375. и 376. овога закона.

Доказну снагу трговачких књига вођених у иноземству, као и дневника и закључница иноземних посредника, у колико у том погледу међународни уговори не одређују што друго, суд цени слободно по §-у 270.

§ 323. Исправа, којом странка хоће да докажује, има се показати на расправи.

На захтев противне странке или по наређењу суда треба исправу, којом странка хоће да докажује, показати на расправи одмах у оригиналу. Осим тога случаја, може странка исправу показати у препису, а и у изводу, ако су у исправи од значаја само поједини делови њени (§ 133.).

Ако је оригинал, препис или извод исправе прикључен судским списима који се односе на парницу, онда уместо показивања те исправе довољно је позвати се на њу.

§ 324. Ако странка хоће да доказује само појединим ставкама из трговачких књига, онда на расправи треба да покаже само судски или путем јавнога бележника оверени извод из трговачких књига. Али суд на молбу противникову или и службено може наредити да се књиге у оригиналу покажу (§ 331.).

§ 325. На молбу странке која доказује, противна странка дужна је показати исправу која је у њеним рукама, ако би она по прописима приватнога права и иначе дужна била издати или показати исправу.

У спорним случајевима суд одлучује решењем о дужности противне странке да покаже исправу. Против решења нема места посебном правном средству.

§ 326. Ради тога да се открије право стање ствари, или да се докаже чињеница која је спорна међу странкама, може суд и службено наредити да странка покаже исправу, која је по исказу странке, — ма и у припремним списима, — или по резултату предузетог доказног поступка у њеним рукама.

§ 327. Ако странка, која је по §-у 325. и 326. обвезна да исправу покаже, тврди да исправа није у њеним рукама, онда је суд може под заклетвом преслушати (§ 373.), ради тога да се утврди истинитост порицања, као и то где је исправа, а не мање и та околност: није ли исправа намерно уништена или неупотребљивом учињена.

Ако странка не покаже исправу, која се по њеном признању или према резултату доказнога

поступка у њеним рукама налази, исто тако ако одбије да се под заклетвом изјасни, или ако се из њенога исказа или иначе утврди да је исправу намерно уништила или учинила неупотребљивом, — онда ће суд оценити по §-у 270. утицај ове околности на исход парнице, као и то: колико су веродостојни од странке или противне странке показани препис или њина навођења о садржини исправе.

У случају потребе суд може странке под заклетвом преслушати о садржини исправе (§ 383.).

§ 328. Ако је исправа на чувању код суда или код које друге јавне власти, јавнога чиновника или јавнога бележника, и ако странка исту исправу може да набави у оригиналу, онда на расправи треба показати само оверен препис или оверен извод исправе. Ако странка не може да набави ни оверен препис или оверен извод исправе, исто тако и ако суд поред тога сматра за потребно да види оригиналну исправу, онда ће службено учинити што треба да се набави оригинална исправа.

Суд може ради тога да се утврди право стање ствари или да се докаже чињеница која је међу странкама спорна, и службено набавити у оригиналу или у оверовљеном препису, односно у изводу исправу, која је код суда или код које друге јавне власти, код јавнога чиновника или код јавнога бележника.

§ 329. Издавање односно показивање исправе (§ 331.) може се одрећи само онда, ако је садржина њена званична или службена тајна, или

ако је садржину њену надлежна власт на автентичан начин и у автентичном облику публиковала.

Што се тиче ослобођења од обвезе чувања тајне, има се применити § 298.

§ 330. Суд може у погледу неке чињенице, коју странка може доказати исправом која се може набавити, одустати од другог доказивања. (не предузети друго доказивање.)

§ 331. Ако се исправа не може донети пред парнични суд, или изгледа да исправу не би било добро донети пред суд због важности саме исправе и због опасности да ће нестати или бити оштећена, или би то иначе било скопчано са знатним тешкоћама, онда суд оригинал исправе може прегледати и на лицу места, или може наредити да се оригинал исправе покаже изаслатоме или замољеноме судији. Оригинал исправе може изаслати или замољени судија у случају потребе прегледати на лицу места, и без упутства парничнога суда.

Суд одређује које околности треба да утврди изаслати или замољени судија у записнику, а може наредити да се записнику прикључи оверени препис или извод из дотичне исправе.

Ако странка не покаже исправу изаслатоме или замољеноме судији на одређеном рочишту, или на други који начин спречи да се исправа прегледа, онда се продужење парнице због обзира на исправу не може одгодити.

§ 332. Суд може наредити да се исправа, која није издата на мађарском језику, покаже у овереном преводу.

Ако странка превод само с тешком муком може набавити, а према потреби и осим тога случаја, суд се може и службено постарати да се исправа преведе на трошак странке.

§ 333. Показану исправу може прегледати како суд тако и противна странка у целости. Но ако се на ствар односи само један део исправе, онда суд може по молби наредити, да противна странка исправу прегледа само у толико, у колико има важности по саму ствар.

§ 334. Колика се доказна снага, и да ли се уопште може приписати нека доказна снага овереном или простом препису једне исправе, ако се оригинал на захтев противне странке или по наредби суда не покаже, или ако се оригинал исправе не може набавити, — то суд цени по §-у 270.

§ 335. Јавна исправа, ако по своме облику и садржини изгледа као таква, сматра се као истинита, док се противно не докаже.

Но суд може, ако нађе да је истинитост сумњива, и службено позвати власт или лице коме се приписује издавање дотичне исправе, да се о истинитости исправе изјасни.

У колико се може о иноземној јавној исправи претпоставити да је истинита, то ће суд, у недостатку посебних законских одредаба, пресудити по околностима дотичнога случаја. Ако исправу овери заједничко министарство спољашњих послова, или посланик или конзул аустроугарске монархије, онда је то довољно за доказ истинитости исправе.

§ 336. Истинитост приватне исправе треба да докаже странка која том исправом хоће што да докаже.

Истинитост приватне исправе не треба доказивати, ако је противна странка у току усмене расправе не оспори.

На оцену изјаве о томе треба применити прописе §-266.

Ако се покаже, да је било сам издавалац било његов заступник, и против свога знања, оспорио да је сам, односно његов штићеник нешто написао или потписао, онај ко тако што оспори да се осуди на новчану глобу до шест стотина круна.

§ 337. Ако се потпис на приватној исправи не оспори или се исти докаже, мора се претпоставити да је слог пред потписом, док се томе противно не докаже, истинит, изузев ако спољашњи недостаци или неправилности исправе ту претпоставку обарају.

§ 338. Да ли је неко писмено или потпис истинит или лажан, може се доказати и упоређењем с другим писменом, чија истинитост није оспорена или је доказана.

Суд може ради поређења наредити да странка, која је писмено или свој потпис оспорила, пред судом, односно пред изаслатим или умољеним судијом напише речи које буде одредио суд. Ако странка налог не испуни, суд ће утицај те околности на решавање ствари ценити по §-у 270.

Суд може доказну снагу такога поређења оценити и без саслушања вештака, но по потреби може саслушати и вештаке.

§ 339. Показану исправу треба било у оригиналу било у препису, односно у изводу прикључити расправном записнику, ако већ иста није приложена судским списима.

Ако противна странка оспори истинитост исправе, или ако тврди да је лажна, онда оригиналну исправу треба, док се парница правноснажно не реши, чувати код суда.

Суд и ван тих случајева може наредити да се оригинална исправа, коју странке покажу или коју суд набави, неко време буде прикључена списима или депонована код суда.

Суд може наредити да се оригинална исправа запечати и тако чува.

ОДСЕК XI.

УВИЂАЈ.

§ 340. Суд може, ради објашњења ствари или ради доказа чињеничних околности које су међу странкама спорне, и службено наредити увиђај, ако се из исказа парничара, — садржаним ма и у припремним списима, — из резултата којег другог доказног поступка или из других података парнице покаже, да увиђај може послужити за објашњење стања ствари или за доказ чињеничне околности.

§ 341. Ако се предмет увиђаја не може донети пред суд, или ако је непосредно извршење увиђаја спојено с великим тешкоћама, онда се извршење увиђаја може поверити за то изаслатом или умољеном судији.

У војничкој или војнички поседнутој згради (лађи) увиђај је слободно извршити само после обавештаја саопштеног заповеднику зграде (лађе) и у присуству одређенога војничког лица. Ако заповедник тога ради не одреди војничко лице или одређено лице не дође, то не спречава да се увиђај изврши.

§ 342. Ако која странка предмет увиђаја не покаже на рочишту за увиђај или увиђај спречи, суд ће утицај те околности на решавање ствари оценити по §-у 270.

Ако странка пориче да је предмет увиђаја у њеном поседу, суд је може преслушати под заклетвом (§ 373.), ради тога да се утврди да ли порицање одговара истини, као и то: где се налази предмет увиђаја, даље и то: није ли странка сама намерно уништила или неупотребљивим учинила предмет увиђаја.

§ 343. Ако се предмет увиђаја налази на чувању код суда или код друге које јавне власти, код јавног чиновника, јавног бележника или пак на основу наредбе власти код којег приватнога лица, онда суд, односно судија који врши увиђај, службено предузима мере да се предмет може прегледати.

Преглед предмета може се ускратити само онда, кад би то спојено било с повредом дужности чувања службене или званичне тајне.

На ослобођење од дужности чувања тајне има се применити § 298.

§ 344. Ако је предмет увиђаја у поседу трећег лица које није у парници, оно се на рочиште

увиђаја има позвати с напоменом, да ће се увиђај извршити у његовој одсутности.

Треће се лице може противити да се увиђај изврши, ако по њега или по друго које лице, у чије име оно држи код себе предмет увиђаја, отуда наступа каква штета или знатна повреда. Таково противљење се може код суда који води увиђај писмено пријавити пре одређенога рочишта за увиђај, или се може изјавити у записник, али се најкасније има пријавити приликом увиђаја.

Узрок противљења мора се учинити вероватним.

О оправданости противљења одлучује парнични суд.

На саслушање странака као и на саслушање трећег лица, а исто тако и у погледу евентуалног утока против донесенога решења, имају се сходно применити одредбе §-а 302.

Ако је противљење правноснажно одбијено, исто тако ако треће лице без саопштења узрока увиђај спречава, увиђај се у случају потребе има спровести силом, но преметачина се не може употребити.

§ 345. Ако се код трећег лица не може извршити увиђај без сарадње његове, парнични суд може онда кад одреди увиђај или после неуспешног покушаја да се увиђај изврши наредити, да се треће лице преслуша као сведок. Парнични суд може даље наредити и то, да лице које је позвано као сведок донесе са собом пред суд мањи предмет увиђаја, који се има прегледати и који се може без трошка донети пред суд.

На треће лице, које је преслушано као сведок, а које неосновано неће да покаже предмет увиђаја који се по његову исказу налази код њега, имају се применити последице ускраћења сведочења (§ 303.).

Осим случајева кад се сведочење може ускратити, показивање предмета увиђаја може се ускратити и онда, кад треће лице дотични предмет не држи код себе у своје име. На пријаву ускраћења, као и на расправу о оправданости истога, на доношење одлуке и на уток треба сходно применити § 301. и 302.

Овај § не дира право странке, да може од трећега лица засебном парницом тражити, да јој изда или покаже предмет увиђаја, и да јој накнади штету која је потекла због тога што предмет у своје време није показан.

§ 346. Треће лице, које дође на преглед предмета који је у његову поседу, може захтевати пристojбе које се могу одредити за сведоке, и у случају да није било позвано као сведок. У осталом и у овом се случају има сходно применити § 314.

Ако пак треће лице претрпи штету тиме што је увиђај одржан, онда може тражити накнаду штете, и у случају да се није противило одржању увиђаја. На ово право суд треба треће лице да упозори.

Величину штете одређује суд, односно судија који врши увиђај, и под претњом извршења наређује странци, која је дужна сносити трошкове око увиђаја, да штету исплати. Против решења има места утоку у једном степену.

§ 347. Парничне странке могу чинити предлоге у погледу на правац и начин увиђаја.

§ 348. Судија који води увиђај може и без упутства парничнога суда наредити, да се записнику прикључи нацрт или фотографски снимак предмета за увиђај, зготовљен у случају потребе од кога вештака.

§ 349. Трошак увиђаја дужна је у први мах дати странка, у чијем је интересу суд наредио увиђај. О томе одлучује суд решењем којим се наређује увиђај.

Ако је увиђај, — у колико се може предвидети, — скопчан с трошком, суд решењем који наређује увиђај одређује једновременно и своту, која се ради подмирења трошкова око увиђаја у одређеноме року има положити код суда.

Ако странка у одређеном року своту не положи, увиђај не треба одржати, изузев случај да странка накнадно не положи своту још у таком времену, да се увиђај може одржати без оспоравања самога поступка.

Трошак увиђаја одређује суд, односно судија који увиђај врши, па га одмах и упућује на исплату из положене своте; ако пак полагање новца није било наређено или положена свота није довољна, суд наређује странци, која је дужна своту положити, да своту плати или допуни под претњом да ће се одма приступити извршењу. Против решења донесенога у питању одређивања своте, може се уложити уток у једном степену, но исти нема одгодне силе.

Трошак се има службено наплатити. Против

заступника нема места извршењу ради наплате трошкова.

ОДСЕК XII.

ВЕШТАЦИ.

§ 350. Ако је ради оцене којег значајног стварног питања у парници, или ради извршења увиђаја потребно нарочито стручно знање којим суд не располаже, онда суд одређује једнога или више вештака.

При одређивању броја вештака суд нека има обзира и на вредност парничне ствари.

Пре одређивања вештака, суд ће што се тиче броја и личности вештака саслушати странке. Ако се странке споразумеју у личности једнога или више вештака, онда суд именује вештака по предлогу парничних странака. Но суд може и ограничити број вештака које предложи парничне странке.

Ако за нека стручна питања има стално намештених вештака, онда ће суд друге вештаке именовати само у случају, ако га странке споразумно траже или ако за то говоре нарочити разлози.

Суд може поред или уместо именованог вештака поставити друге вештаке. Али ако суд вештаке именује на основу споразумнога предлога парничних странака, онда му то право пре преслушања вештака припада само онда, ако именовани вештак не може да поступи или ако с подношењем свога мњења без икаквога важног узрока оклева.

§ 351. Парнични суд може саслушање вештака поверити изаслатом или умољеном судији, ако је саслушање спојено с увиђајем који се има извршити на лицу места, или ако је непосредно саслушање вештака спојено с великим тешкоћама.

Парнични суд може у тим случајевима поверити изаслатоме или умољеноме судији и то да именује вештаке, — одређујући му број њихов или без тога, — и судија ће што се тиче именовања вештака поступити по §-у 350.

§ 352. За вештаке не може бити именовано лице, које не би могло у тој ствари као судија у смислу §-а 59. деловати или које би се у смислу §-а 61. услед приговора странке морало искључити. Но та околност, што је неко као сведок или вештак у једној ствари био преслушан, не може бити узрок да се не употреби за вештака.

Уколико може заједнички споразум парничних странака укинути разлог да се неко употреби као вештак, то ће суд према околностима случаја оценити.

§ 353. И парничне странке могу захтевати, да се вештак, који је именован противно одребама пређашњег §-а, искључи.

Молба за искључење може се поднети усмено или писмено, пре него што поднесе вештак своје мњење, код суда односно судије који је вештака именовао, и то најдаље до дана кад вештак почне подносити своје стручно мњење, односно до дана кад је своје писмено мњење поднео. Узрок такове молбе мора се учинити вероватним.

Суд односно судија може и без саслушања

противне странке донети одлуку о молби за искључење. Против такога решења нема места посебном правном средству.

Кад вештак поднесе своје мњење, онда парничне странке само у току расправе могу пред парничним судом изнети своје приговоре против вештака, који ће о тим приговорима, односно о именовању новог вештака донети одлуку, узев у обзир поднесено мњење вештаково.

§ 354. Од стране суда именовани вештак дужан је као вештак извршити своју дужност, ако је у дотичној струци стално постављен ради давања стручног мњења, или ако се струком, чије је познавање потребно за тражено мњење, бави као својом зарадом.

§ 355. У §-у 59. наведени узроци, као и они због којих сведок може да ускрати сведочење, дају права и вештаку да у некој ствари ускрати своје стручно мњење.

Суд може и због других узрока ослободити вештака дужности, да у некој ствари даје своје мњење.

Вештак, који пред судом изјави да је готов у некој ствари дати своје мњење, ма да иначе на то не би био обвезан, може давање свога мњења ускратити само из такога узрока, који је наступио после примања дужности да поднесе стручно мњење.

Лице у јавној служби не може се употребити за вештака, ако његова надлежна власт изјави да се то коси с интересима његове јавне службе.

§ 356. Ако вештака именује изаслати или

умољени судија, он га може и ослободити дужности да своје мњење поднесе суду.

Али ако изаслати или умољени судија налази да није оправдано што је ускраћено подношење стручног мњења, исто тако ако вештака именује парнични суд, онда овај суд одлучује о ослобођењу од давања стручног мњења. Против решења којим се одбија тако ослобођење вештак може уложити уток у једном степену, који уток има одгодну силу.

§ 357. Ако вештак који је обвезан да поднесе стручно мњење на уредан позив не дође, или без навођења узрока ускрати полагање заклетве или подастирање стручног мњења, или то учини онда када му је наведени узрок правноснажно одбијен, исто тако ако мњење и после опомене на време не поднесе, онда ће суд, односно судија који саслушава вештака казнити га новчаном казном до две стотине круна, у поновном случају пак до шест стотина круна, осим тога осудити га и на сношење проузрокованог трошка.

Против такога решења вештак се може послужити утоком у једном степену.

Ради кажњавања личности која подлежи војничком казненом суду треба се обратити надлежној му власти.

§ 358. Вештак мора бити пре саслушања, према степену своје интелигенције, опоменут на значај заклетве и на последице криве заклетве; затим га треба заклети да ће своје мњење поднети беспристрасно, по своме најбољем знању и савести.

На слог заклетве и свечане речи које се могу дати уместо заклетве, примењује се § 310.

Заклињање вештака неће се извршити, ако заинтересоване странке споразумно одустану од захтева да се вештак закуне.

Вештак, који је стално постављен за давање мњења и у том својству заклетву положио, мора бити уместо посебног заклињања опоменут на своју службену заклетву.

§ 359. Вештаку се морају саопштити списи и друга помоћна средства, која су му потребна ради давања стручнога мњења.

Вештак може ради припремања свога мњења код суда учинити предлог да се странке саслушају, сведоци преслушају, исправе и предмети увиђаја покажу или набаве. Осим тога вештак може с дозволом суда и непосредно ставити питања на странке или сведоке.

§ 360. Ако увиђај треба да се изврши средством вештака, онда суд или судија који саслушава вештака може после предочења ствари према приликама наредити, да вештак предмет увиђаја испита у његову одсуству, исто тако из разних разлога може наредити и то, да при том испитивању странке не буду присутне.

§ 361. Ако вештак одмах не може да поднесе темељито и исцрпно мњење, онда суд или судија који га саслушава одређује ново рочиште за подастирање усменог мњења, или му наређује да мњење у одређеноме року писмено поднесе.

Странке треба известити о томе да је писмено мњење припело.

Вештака може како парнични суд, тако исто и изаслани или умољени судија позвати да му предстане ради објашњења свога писменог мњења.

§ 362. Више вештака могу бити укупно саслушани и могу дати заједнично мњење.

§ 363. Ако парнични суд налази да мњење не задовољава, може саслушање вештака поновити или саслушати и друге вештаке.

§ 364. Трошак око саслушања вештака дужна је за први мах дати странка, у чијем је интересу суд наредио саслушање вештака. У том питању одлучује парнични суд решењем којим се наређује саслушање вештака, и једновременно утврђује и своту која се ради покрића трошкова има код суда претходно положити.

Вештак може, осим накнаде за своје издатке у готовом и дангубу, тражити још и сходну награду. Вештак може молити и предујам ради покривања својих издатака.

Против решења којим се установљују пристојбе вештакове има места утоку у једном степеноу, који има одгодну силу на налог за исплату, односно на исплату пристојби.

§ 365. У колико се из овога одсека не може извести што друго, имају се на вештаке сходно применити прописи који се односе на сведоке.

§ 366. У колико стручна лица сведоче о таким стварним околностима или стањима из прошлости, за чије је посматрање било потребно стручно знање, имају се она сматрати сведоцима, па се као такви имају преслушати.

§ 367. Суд може званично умолити власти и корпорације, да у некој ствари као вештаци кажу своје стручно мњење или да таково мњење проуче.

ОДСЕК XIII.

ПРЕСЛУШАЊЕ СТРАНKE ПОД ЗАКЛЕТВОМ И ЗАКЛЕТВА СТРАНKE.

§ 368. Суд може на молбу а и службено наредити, да се странка преслуша под заклетвом, ако је за неку одлучну стварну околност потребна допуна доказивања, или ако других доказа уопште нема.

Ради тога да се нека тврдња учини вероватном, странка се не може преслушати под заклетвом.

§ 369. Ако је потребно да се у погледу које одлучне спорне стварне околности докази допуне, суд ће према приликама парнице по своме нахођењу пресудити, да ли ће преслушати странку која доказује или њенога противника.

Ако напротив о одлучној стварној околности нема других доказа, суд нека преслуша противника странке која доказује, изузевши случај ако дотични сам тражи да се странка која доказује преслуша под заклетвом, или да исти противник ускрати свој исказ.

§ 370. Ако суд нареди преслушање које странке, онда он може, пре него што би иста положила заклетву, и службено наредити да се преслуша и друга странка.

Ако друга странка подастре таку молбу, пре него што је заклетва положена, онда се од њеног преслушања може одустати само онда, ако би се због тога морала расправа одгодити.

§ 371. Ако суд преслуша обе странке, онда после преслушања одлучује, коју ће странку припустити да свој исказ потврди заклетвом. Али ако о одлучној стварној околности нема других доказа, онда ће суд, и у случају да су обе странке преслушане, странку која доказује само онда припустити полагању заклетве, ако по оцени свих прилика у смислу §-а 270. налази, да је од једно другом супротних исказа исказ странке која доказује вероватан, или ако противна странка неће да положи заклетву.

Ако о одлучној стварној околности само странка која доказује има непосреднога знања, или ако се на заклетву може пустити само странка која доказује (§ 375.), онда суд може ту странку пустити да се закуне, осим случаја да на то противник пристане, само онда, ако постоје такве околности, — које се у смислу §-а 270. имају ценити, — које потпомажу истинитост исказа странке која доказује.

§ 372. Ради тога да се омогући одређивање величине штете или изгубљене добити (§ 271.), може странка која доказује, — и то без обзира на ограничења садржана у §§-има 369 — 371., — под заклетвом бити преслушана о томе, на колико процењује своју штету или отпалу добит.

§ 373. Странка, која је дужна открити неку имовину, поједине саставне делове исте, какове

дугове или доказна средства, може се на молбу противне странке у току усмене расправе о томе преслушати под заклетвом.

§ 374. Суд према приликама парнице по своме нахођењу цени, да ли ће под заклетвом преслушати: од више парничних учесника, од више чланова којег колективног или командитног друштва, или од више заступника некога правног лица — једнога или више њих или њих све, затим у парници малолетника или онога ко је под старатељством да ли ће под заклетвом преслушати саму странку или њенога законског заступника или обоје, у парници стечајне масе да ли ће преслушати стечајног дужника или старатеља масе или и једнога и другог.

§ 375. На испитивање странке имају се применити одредбе садржане у §§-има 306. и 307., на претходно опомињање и заклињање одредбе §§-а 305, 310. и 311, а на вођење записника одредбе §-а 309.

У случају тачке 1., 2. и 4. §-а 312. изостаће и заклињање странке; у случају тачке 3. странка се може припустити заклетви само онда, ако на то противник да свој пристанак.

Заклињање треба да изостане и онда, ако исказ странке ни у случају да се потврди заклетвом не би био веродостојан, или ако суд сматра да је заклетва из другог којег разлога изlišна.

Странка се може преслушати и путем молбе или преко изаслатог судије, ако постоји неотклоњива препрека да странка парничном

суду предстане, или ако би то проузроковало толики трошак који није у саразмери с предметом парнице. У таком случају кад приспе исказ парнични суд одлучује, да ли се преслушана странка има припустити заклетви. Но парнични суд у своме налогу може изаслатог или умољеног судију и упутити, како да поступи у погледу заклињања странке, ако се противник, у колико се може предвидети, неће морати преслушавати.

И у случају да се странке преслушавају под заклетвом, примењују се §§-и 290. и 294.

§ 376. Суд пресуђује по §-у 270. доказну снагу исказа странке, као и колико утиче на истинитост или неистинитост стварних тврдњи то, што на преслушање позвана странка није предстала или што је исказ у целости или делимиче ускратила, или што није хтела да положи заклетву.

Због недоласка на рочиште за преслушање нема места молби за повраћај у пређашње стање; али суд може, узевши у обзир све околности, поново наредити преслушање.

§ 377. Странке се могу споразумети у томе, да се истинитост или неистинитост које одлучне стварне околности учини зависним од заклетве, коју о тој околности има положити једна странка или треће лице.

Странке могу слат пл о етве саставити или тако: да је стварна околност непосредном знању онога који заклетвује за истинитост или није истинита, или тако: да је а оој ко заклетву по-

лаже на основу савеснога истраживања и распитивања уверио се о томе да је стварна околност истинита или није истинита, или напослетку тако: да се онај ко заклетву полаже по претходном савесном истраживању и распитивању није уверио о томе да је стварна околност истинита.

У случају тачке 1. и 2. §-а 312. странка или треће лице не може се припустити да се закуне.

§ 378. Суд у случају претходнога §-а наређује у току расправе решењем полагање заклетве, и врши заклињање, ако је могуће, одмах, или пак у решењу за полагање заклетве наређује једновременно рочиште за полагање заклетве. Ако се ово рочиште пропусти, има места повраћају у пређашње стање.

Заклетва се из важнога разлога може положити и пред изаслатим или умољеним судијом.

Суд се мора, пре него што странку или треће лице припусти полагању заклетве, уверити о томе, да ли је странка или треће лице потпуно разумело смисао слога заклетве. Тога ради суд треба да им прочита речи заклетве, а по потреби нека их и протумачи.

Пре полагања заклетве, мора онај ко полаже заклетву у смислу §-а 305. бити опоменут на значај заклетве и последице криве заклетве. У погледу на почетне и завршне речи заклетве примењује се § 310.

§ 379. Ако лице, које би морало положити заклетву, пре полагања заклетве умре или изгуби способност за заклетву, онда споразум односно заклетве губи важност.

§ 380. И у случају да странке уместо заклетве истинитост или неистинитост одлучне околности учине зависним од тога, да се странка или треће лице изјави о њој на своју поштену реч и част, примењују се §§-и 377.—379.

Исти се §§-и примењују сходно и онда, ако је поравнање учињено зависним од заклетве или од исказа на поштену реч и част, као што је наведено у првој алинеји овога §-а.

ОДСЕК XIV.

ПРЕТХОДНИ ДОКАЗНИ ПОСТУПАК.

§ 381. На захтев заинтересоване странке, допуштено је ради осигурања доказа ма у којем стадијуму парнице, шта више и пре почетка парнице претходно преслушавање сведока или извршење увиђаја, ако је вероватно да се у редовном току поступка доказивање неће моћи успешно извести или да ће бити отежано, као и без тога, ако противна странка пристане да се претходно предузме доказни поступак.

Странка може предложити претходни доказни поступак и без погодаба наведених у првој алинеји, ако се имају утврдити такви недостаци неке ствари или дела, за које противник одговара. Ако купац извести продавца о неким недостацима или због недостатка ствар не прими, онда и продавац може тражити да се отпочне претходни доказни поступак. Исто тако може то предложити и предузимач, ако га поручилац извести о недостацима дела или неће дело због недостатака да прими.

При претходном увиђају могу се употребити и вештаци.

§ 382. Молба се има поднети парничном суду, али ако парница није још у течају, онда оном среском суду, у чијем подручју сведок борави или где се предмет увиђаја налази. У хитном случају молба се може и у току парнице поднети код тога срескога суда.

Ако сведоци пребивају или се предмет увиђаја налази у подручју више среских судова, молба се може поднети ма код којег од ових судова.

§ 383. Молба, која се може изјавити пред среским судом у записник, мора садржавати:

1) име противника или узрок немогућности означања његова, што се у случају потребе мора учинити вероватним;

2) означање чињеница које се имају доказати;

3) означање сведока или предмета увиђаја, евентуално молбу ради саслушања вештака;

4) ако пристанак противника није доказан, означање оних чињеница које оправдавају претходно доказивање. Ове чињенице треба у случају потребе учинити вероватнима.

§ 384. Суд може о такој молби донети одлуку без усмене расправе, у хитном случају пак, а исто тако и онда, ако је противник непознат или је његов пристанак као што треба доказан, и без саслушања противне странке. О томе да је наређено отпочињање доказног поступка, као и рочиште за исти, има се познати противник по

могућности извести саопштењем писмене молбе, односно преписом записника о учињеној усменој молби и у том случају, ако је суд о молби донео одлуку без саслушања његова.

Ако је противник непознат или се за времена не може обавестити, а према приликама се може претпоставити да је потребно да приликом доказног поступка буду и његови интереси заступљени, онда ће суд на трошак молиочев онемо службено поставити старатеља ствари.

Против решења којим се наређује доказни поступак, утоку нема места.

Против решења којим се одбија молба за доказни поступак, може се уложити уток.

§ 385. У колико се у овоме одсеку не одређује што друго, на претходни доказни поступак примењују се опште одредбе о доказном поступку, а исто тако и оне о сведоцима, увиђају и вештацима.

§ 386. Резултатом претходнога доказног поступка може се користити ма која парнична странка.

При оцени резултата претходнога доказивања пресудиће парнични суд по §-у 270. утицај околности, да противна странка за времена није била извештена о предузимању доказивања.

Парнични суд може и службено наредити да се понови или допуни претходни доказни поступак.

Трошкови претходнога доказног поступка додаће се трошковима парнице.

СУДСКЕ ОДЛУКЕ.

§ 387. Кад меритум парнице толико сазре да се може коначно решити, онда суд доноси коначну пресуду.

Коначну пресуду (одвојену коначну пресуду) доноси суд и онда, кад се између више парница спојених у један поступак ма само и једна може коначно решити, а за друге парнице се расправа мора одгодити. Но ако су у један поступак спојене тужбе једне с другима у вези, или ако се једна тужба може против друге употребити као одбрана, онда суд може не изрећи одвојену коначну пресуду.

§ 388. Ако се између више потраживања, поднесених једном писменом тужбом, само и једно може коначно решити, даље ако се само један део тужбеног потраживања, — рачунајући амо и тужбе спојене у један поступак по наређењу суда, — може коначно решити: онда суд може донети делимичну пресуду.

§ 389. Ако туженик као урачунбени приговор поднесе тако противно потраживање које није у свези с тужбеним потраживањем, па ако би решавање о противпотраживању учинило потребним да се рочиште одгоди, суд може на молбу тужиочеву донети делимичну пресуду о тужбеном потраживању. У том случају у питању урачунавања суд расправу наставља, и према резултату исте делимичну пресуду одржава, ограничава или је ставља ван снаге.

Туженик може у парници која је у течају тражити и пред призивним судом, да му се накнади штета која је проистекла отуда што је делимична пресуда испуњена или извршена.

§ 390. Ако туженик у целини или делимично призна тужбено потраживање, исто тако ако се тужилац у целини или делимице одрече свога потраживања, онда је суд на молбу противне странке дужан донети на основу признања или одрицања коначну или делимичну пресуду.

§ 391. Суд може при споровима, код којих се може одвојити основа и коначни износ потраживања, међу-пресудом утврдити да основа потраживања постоји. У случају да се пресуди да постоји основа потраживања, расправа о количини потраживања може се продужити само онда кад претходна пресуда о основи потраживања постане правноснажна (§ 506.).

§ 392. У доношењу пресуде, као и других одлука на основу усмене расправе, може учествовати само онај судија, који је био присутан на усменој расправи на којој се оснива пресуда односно одлука.

Ако се суд пре доношења одлуке буде са-стојао из других планова, расправа се има поново отворити. У овом случају сходно се примењују §§-и 242. и 285.

§ 393. Саветовање и гласање судија није јавно.

§ 394. Досудити се може само онолико колико се молбом потражује. Ово се правило примењује и на интерес, на плодове и на друга споредна потраживања.

У питању подношења парничнога трошка суд одлучује и без молбе.

§ 395. У случају да је једна странка у смислу §-а 71. имала активну парничну способност само на тој основи, што парничним предметом може ван парнице правноснажно располагати, мора се у пресуди изрећи: да се извршење против те странке сме наредити само на иметак, којим та странка правноснажно располаже.

§ 396. То што је потраживање постало плативо тек у току парнице, не спречава осуду. Ако потраживање постаје плативо тек после закључења усмене расправе, онда се странке, пре него што се донесе пресуда, имају по потреби поново са-слушати.

§ 397. Ради тога да се испуни обвеза пресудом наређена, има се одредити рок од петнаест дана. У случају потребе суд може на молбу тужиочеву одредити и краћи рок, а у ванредним приликама на молбу туженикову и дужи рок. Суд може даље уз пристанак тужиочев одредити и sukcesivне рокове, ради тога да се обвеза испуни у ратама, и то тако да се све заостале рате имају одмах испунити ако би се пропустило испуњење које рате.

У случају §-а 131. у пресуди се има назначити дан, кад се имају испунити давања која доспевају после изречене пресуде.

У пресудама, које некога обавезују на вршење некога посла или на рад који по природи ствари захтева дуже времена, суд за испуњење обавезе одређује рок према приликама.

Рок испуњења почиње с даном који наступа после саопштене пресуде (§ 399.), и не може се продужити.

§ 398. Пресуда се има објавити на дан расправе, евентуално у други који дан који се има одмах одредити. Објављење пресуде не може се одгодити на време дуже од осам дана.

Објављење пресуде бива прочитањем наредбенога дела пресуде. Ако пресуда приликом објављења још није потпуно написана, суштина разлога мора бити усмено саопштена.

Објављење је пуноважно и онда ако странке нису присутне. Због тога што која странка при објављењу пресуде није била присутна, не може се тражити повраћај у пређашње стање.

На пресуди има се назначити објављивање и дан кад је то учињено, с напоменом да ли су странке при објављењу биле присутне; ову белешку потписују председник и перовођа.

§ 399. У поступку пред судбеним столом објављена пресуда има се странкама саопштити путем предаје целог отправка, изузев пресуду донесену на основу пропуштеног рока за прихватање парнице и пресуду донесену на основу приговора који спречавају вођење парнице.

У поступку пред среским судом пресуде се странкама саопштавају објављењем (§ 398.); али странци, која није била присутна на усменој расправи која је претходила доношењу пресуде, има се пресуда, после објављења и потпуног писменог састављања, саопштити достављањем отправка без образложења, изузев случај ако суд

после закључене расправе одреди рочиште за објављење пресуде и на исти позове странку која није била присутна.

У смислу друге алинеје имају се у поступку код судбених столова саопштити и пресуде донесене на основу недоласка туженика, а исто тако и оне које су донесене на основу приговора о спречавању парнице.

§ 400. Ако суд одгоди објављење пресуде, пресуда се има пре објављења потпуно написати.

Пресуде, које се на усменој расправи објаве, морају се у поступку пред среским судом потпуно написати после објављења за три дана, а у поступку пред судбеним столом за осам дана.

§ 401. Пресуда потпуно написмено састављена мора садржавати:

1) израз да је пресуда донесена у име Његова Величанства Краља;

2) означање суда;

3) имена странака и њихових заступника, сталез или занимање, место становања и парнични положај странака, као и предмет парнице;

4) дан кад је довршена усмена расправа и кад је изречена пресуда;

5) наредбени део пресуде, који се има одвојити од образложења;

6) образложење, у којем се има укратко изложити и стање ствари.

Стање ствари мора на основу усмене расправе поглавито у себи садржати: захтев тужбе и противзахтев, исто тако и друге молбе и изјаве које су од утицаја на пресуђење ствари и ток

поступка, стварне тврдње и исказе о њима, као и резултат евентуалнога доказног поступка. У стању ствари морају се даље навести и докази које су странке на усменој расправи понудиле а које је суд одбио, као и оне молбе које суд није усвојио. Чињенице утврђене од суда имају се нарочито нагласити.

Излагање стања ствари може се и с позивом на садржину припремних списа и судских аката надопунити и накнадно што-шта додати, али спорноправно питање које чини предмет парнице и стварне околности које су потребне за разумевање пресуде морају се и тада навести у образложењу пресуде.

Ако суд не узме у обзир накнадни исказ или накнадно поднесене доказе странке у смислу §-а 222., или не узме у обзир које доказно средство због безуспешно протеклог рока одређенога за доказивање (§§-и 275. 283. 293.), — онда је он дужан у пресуди споменути и навести, које излагање и који докази нису узети у обзир.

У поступку пред среским судом, у случају да се одбију приговори о спречавању парнице, има се у образложењу пресуде, донесене у меритуму ствари, навести стање ствари које се на то односи.

§ 402. Стање ствари онако како се садржи у пресуди потпун је доказ за оно што су странке усмено изложиле. Овај доказ могу обеснажити само записник о расправи и прилози истог.

§ 403. Пресуду су дужни потписати судије који су учествовали у доношењу њену. Ако је

који члан судскога сената спречен да пресуду потпише, онда то на пресуди назначује председник, а у случају његове спречености судија који је по рангу старији.

§ 404. О пресудама, кад се по објављењу потпуно писмено саставе, судска канцеларија саставља списак, који се у седмичне дане, одређене у напред од председника, има изложити најмање за недељу дана. Дан кад је пресуда изложена, судска канцеларија назначује на пресуди.

§ 405. После објављења и потпуног писменог састављања, пресуду може свака странка прегледати и о њој узети обичан или оверен препис. Странка, којој пресуду не треба доставити, може о свом трошку тражити потпун препис или препис без образложења пресуде.

Потпун препис пресуде или извод из ње има старешина судске канцеларије снабдети својим потписом и судским печатом.

§ 406. Одлука објављене пресуде веже суд у парници, у којој је суд ту одлуку донео.

§ 407. Очевидне погрешке у пресуди што се тиче имена, броја, исто тако погрешке које су рачунске или друге сличне природе, може суд код кога је погрешка учињена ма кад и службено исправити. Исто бива и онда, кад отправак пресуде одступа од оригиналнога слога.

О исправци може суд одлуку донети и без усмене расправе.

Решење о исправци пресуде има се странкама објавити или доставити, и треба га убележити на оригиналну пресуду, а по могућности и на њезине отправке.

Против решења којим се одбија исправак, нема места утоку.

Исправак може виши суд и службено наредити.

§ 408. Ако у стању ствари, садржаном у пресуди, има погрешака које не потпадају под претходни §, даље ако има недостатака, противречности или нејасности, онда ма која странка може тражити исправку у току осам дана. Овај рок почиње с даном кад је пресуда објављена, а ако пресуда приликом објављења још није била потпуно написана, од дана кад је изложен списак пресуда, но она странка којој је пресуда достављена може своју молбу у тој ствари поднети још у току осам дана рачунајући од дана достављања.

У молби ради исправке има се одређено навести шта да се исправи.

Суд одлучује о молби после усмене расправе, без доказнога поступка. У доношењу оваке одлуке може учествовати само онај судија, који је учествовао у доношењу пресуде. Ако је који члан судскога сената спречен, одлучује у случају једнакости гласова глас председников, а у случају спречености председника глас судије старијега по рангу.

Неприсутност прописно обавештених странака или једне од њих не спречава да се молба реши.

Исправка се може односити само на оно што је наведено на усменој расправи.

Наређена исправка не додирује остале де-

лове пресуде. Одлука о наређеној исправци има се забележити на оригиналну пресуду, и по могућности и на њезине отправки.

У случају да се одбије молба ради исправке, странка која је умолила исправку има се осудити на сношење проузрокованог трошка. У осталом на плаћање трошкова примењују се опште одредбе.

Против решења донесеног о молби за исправку, нема места утоку.

Нема места ни повраћају у пређашње стање, у случају да се пропусти поднети молба ради исправке или да је пропуштена расправа за то.

Молба ради исправке нема одгодне силе ни на правно средство против пресуде, а ни на извршење њено.

§ 409. Ако суд у пресуди не учини расположење о неком делу парничне молбе или противмолбе у погледу главне или споредне обвезности, или не учини расположење о плаћању трошкова, исто тако ако суд не донесе одлуку о молбама у погледу извршивости пресуде, или против законског прописа не изрекче да је пресуда извршива, онда ма која странка може молити да се пресуда допуни.

Предлог ради допуне има се у току осам дана поднети, и то у поступку пред судбеним столом од дана достављања, а у поступку пред среским судом од дана објављења пресуде, односно за странку којој је пресуда достављена од дана достављања.

У молби се има одређено молити, шта да се допуни.

Суд о молби одлучује после усмене расправе. Одлука се може односити само на питање допуне и на још нерешени део правног спора. Изостанак странака или једне од њих не спречава да се одлука донесе. Ако суд уважи молбу, доноси допунску пресуду, која се прикључује првобитној пресуди, у противном случају пак молбу решењем одбија.

Против решења којим се одбија молба ради допуне, има места утоку.

У погледу трошкова примењује се одредба §-а 408.

Допунски поступак нема одгодна дејства на правно средство против донесене пресуде, а ни на извршивост њезину.

§ 410. Пресуда, у колико се може правним средством или контрадикцијом напасти, постаје правноснажном тек с даном, који долази после истека законског рока за поднашање правног средства или контрадикције. Благовремено поднесено правно средство или контрадикција одгађа правноснажност пресуде. Дејство правног средства или контрадикције једног парничног саучесника, изузев § 80., не односи се на остале парничне саучеснике.

Пресуда, која се не може напасти ни правним средством ни контрадикцијом, постаје правноснажна с објављењем (§ 398.); али рокови, који се за странку имају разумети од правноснажности пресуде, почињу за њу од дана кад је пресуда странци саопштена.

Напуштање права на које правно средство

пре објављења пресуде, нема важности. Тако напуштање, међутим, учињено после објављења пресуде, може се у погледу утврђивања правноснажности пресуде узети у обзир само онда, ако је оно приликом објављења пресуде изречено усмено и у записник уведено, или ако је писмено пријављено суду. Суд такову пријаву саопштава противнику.

§ 411. Пресуда донесена о меритуму ствари постаје правноснажна само у толико, у колико она одлучује о праву које се тужбом остварује. Ово наређење не искључује, да нужне последице одлуке не постају правноснажне.

Суд службено узима у обзир правноснажност пресуде.

§ 412. Противпотраживање, које је у пресуди урачунато, не може се више остварити до висине урачунавања.

§ 413. Ако се странка на основу §-а 131. правноснажном пресудом обвезе на испуњење неких давања, која постају платива после донесене пресуде, а оне се околности, на основу којих је суд установио количину и трајање давања, међутим, битно промене, онда ма који од заинтересованих може код суда пређашње парнице предати тужбу, да се измени установљена количина и трајање истога давања.

Промена околности може се узети у обзир само у толико, у колико је наступила у времену кад је тужилац у пређашњој парници није више могао истицати.

Ранија се пресуда може изменити само с деј-

ством које почиње од дана кад је покренута нова парница.

§ 414. У колико међународни уговор друкчије не наређује, пресуда иноземнога суда не може се примити као пуноважна:

1) ако суд који је донео пресуду по угарском закону није био надлежан, или ако је поступио на основу такога основа за надлежност, који се по закону дотичне државе где је суђено не може применити према грађанину дотичне државе;

2) ако је осуђени туженик угарски држављанин, па се услед недоласка на суд није упустио у парницу, изузев случај да му је позив пред суд правилно у његове руке предат или услед молбе путем којег овоземнога суда;

3) ако је странка угарски држављанин, па је услед неправилних поступака била искључена из учешћа у парници;

4) у парницама које се тичу личнога стања угарскога држављанина;

5) ако је признање важности пресуде у опреци с којом домовинском правноснажном пресудом, с јавним моралом или са циљем којег домовинскога закона;

6) ако у овом погледу не постоји узајамност с државом чији је суд донео пресуду, изузев случај да пресуда није донесена у имовинскоправној парници, а за парницу у овој земљи да нема надлежнога суда.

Изјава министра правде о узајамности обавезна је за судове. Ова се изјава у случају сумње има службено затражити.

§ 415. Без обзира на правно средство огласиће се као извршиве:

1) пресуде, у којима је осуда изречена на основу признања (§ 390.), односно онај део осуде који се оснива на признању некога права;

2) пресуде, у којима је осудом изречено да се има платити нека новчана свота или дати заменљиве ствари и вредносни папири, ако се дужник на испуњење обвезао јавном исправом или приватном исправом издатом по §-у 317., и ако су све стварне околности које су потребне за оправдање тужбенога потраживања доказане таквом исправом;

3) пресуде о осуди на обвезу давања издржавања или исхрањивања, у колико се односе на потраживања која се већ пола године пре подношења тужбе дугују и која су платива постала у току парнице;

4) пресуде, у којима досуђена свота без припадака не прелази две стотине круна у готовом новцу, или ако странка-победница у парници изјави да је готова уместо досуђенога предмета без трошка примити две стотина круна;

5) осудне пресуде, које наређују предају или повраћај изнајмљенога стана, којег другог локала или земљишта, издавање покретности које је закупник донео на закупљено добро или у случају тачке 2. алин. г) §-а 1. повраћај на употребу датих зграда или других којих некретнина, као и оне осудне пресуде које су изречене у случају тачке 2. алин. е) §-а 1.

У овим случајевима у наредбеом делу осудне

пресуде има се изрећи, да се пресуда у целини или у назначеном делу може извршити после истека рока, одређенога за испуњење обвезе, без обзира на правно средство.

Пресуда се само у погледу парничних трошкова не може прогласити извршивом.

§ 416. Суд је дужан огласити своју пресуду за извршиву, сем случајева пређашњег §-а, на молбу поднесену пре свршетка усмене расправе која је предходила пресуди, уз кауцију положену од стране повериоца, ако се осуда не простире ни на новчану своту ни на право које се може осигурати грунтовном предбелешком, и ако молилац одмах учини вероватним да би за њега, у случају да се извршење осуде одгоди, настала штета која би се тешко могла накнадити или тешко утврдити.

§ 417. Ако дужник одмах учини вероватним да би од извршења имао ненакнадиве штете, онда на молбу његову неће се изрећи извршивост осуде. Ако пак дужник одмах учини вероватним то, да му је угрожено евентуално регресно право на противизвршење, суд може извршивост осуде учинити зависним од давања кауције.

Молба се има изнети пре свршетка усмене расправе која претходи пресуди.

§ 418. Изузевши случајеве у којима по закону треба одлучивати пресудом, суд одлучује решењем.

За испуњење обвезе утврђене решењем треба, ако закон друкчије не располаже, одредити рок највише од осам дана, који почиње с даном

који долази иза објављења решења, ако је пак решење достављено, с даном који долази после достављања.

§ 419. Суд је, у колико закон не чини изузетке, везан у даљем току поступка својим решењима.

За своје решење којим се једнострана молба одбија и за решење којим се одређује начин вођења парнице, суд није везан. Решења, којима се наређује глоба, новчана казна или притвор, суд из важних разлога може службено опозвати.

Но решење, којим се одбацује дело везано за изврстан рок, осим случаја у §-у 555., суд не може опозвати.

§ 420. Решења донесена на основу усмене расправе имају се странкама саопштити путем објављења.

Она решења, против којих има места одвојеним утоцима или којима се одређују нови рокови, имају се путем достављања саопштити странци, која није била присутна на усменој расправи која је претходила донетом решењу.

Необјављена решења суда, као и председника, изаслатога и умољенога судије имају се доставити заинтересованима.

На објављење и писмено састављање решења треба применити §§-е 398. и 400., с том разликом да није потребно писмено састављање решења пре него што се оно објави.

§ 421. Решења којима се нешто одбија и решења која одлучују о каквој спорној молби, треба образложити.

§ 422. Судска решења, која се прилажу записнику о расправи, потписује председник, односно код среских судова судија који поступа, а ако је био употребљен и перовођа, онда и он; судска решења пак, донесена ван расправе, потписују судије који су учествовали у доношењу решења; решења председника, даље решења изаслатога или умољенога судије потписују они сами.

На отправке решења сходно се примењује § 405., на исправке решења и његових отправака § 407., на правноснажност решења пак § 410.

Ако суд у решењу, којим се пред њим завршује судски поступак, не учини расположење о парничним трошковима, има се применити § 409. с том изменом, да суд о молби за допуну без саслушања странака одлучује решењем и у случају ако се уважи молба за допуну.

§ 423. Судско поравнање узима суд на знање решењем, у колико нема препреке, и на молбу странака одређује парничне трошкове.

Судско поравнање свака странка може ма кад прегледати, и о њему узети обичан или оверен препис.

Судско поравнање, које је суд правноснажним решењем узео на знање, важи као правноснажна судска пресуда.

ОДСЕК XVI.

ПАРНИЧНИ ТРОШАК.

§ 424. Суд у коначној пресуди, као и у одлуци којом се пред њим завршује поступак, службено решава у погледу накнаде парничних трошкова.

У другим одлукама таквом расположењу има места само онда, ако је обвеза да се трошак накнади независна од крајњег пресуђења спора или ако је наступила после донесене пресуде.

Сума трошка има се у осудној одлуци, — не узимајући у обзир евентуалне пристojбе које се још имају одредити, — цифром утврдити. У колико странка у току поступка није урачунала свој трошак или га није доказала, суд при утврђењу своте узима у обзир само оне податке, који су му познати из закљученог поступка. Накнадном нарачунању нема места, шта више код нижега суда пропуштено нарачунавање трошка не може се накнадити ни пред судом по правном средству.

§ 425. Странка која изгуби парницу има се осудити на накнаду трошкова странке која добије парницу, у колико суд налази да је тај трошак потребан за целисходно остваривање или за одбрану права, без обзира на то да ли је тај трошак учињен пред судом или ван суда.

Трошку који се има накнадити има се додати и награда и издаци адвоката. Ако је заступање у парници било поверено коме адвокату који не станује у месту суда, сувишак трошка који отуда истиче има се платити само онда, ако суд нађе да је за целисходно вођење парнице било потребно да се заступање повери адвокату који не живи у месту суда.

У корист лица, наведених у првој алинеји §-а 97., зарада се не може одредити.

Трошковима који се имају накнадити има се додати и трошак за пут, евентуално и за издржање странке коју није заступао адвокат, даље и оне странке која је лично преслушана (§§-и 226. и 368.), а исто тако и трошак за пут, евентуално и за издржање пуномоћника, наведенога у тачци 1—4. §-а 95., не мање и накнада му за губитак времена, на одређивање чега имају се применити одредбе §-а 314.

§ 426. Ако свака странка делом добије а делом изгуби парницу, трошкови се имају узајамно укинути. Но суд може, према томе какав је случај, једну странку осудити да поднесе цео или један део трошка противне странке. Нарочито може суд осудити странку да сноси цео трошак у парници, ако је недосуђени вишак потраживања противне странке несарамерно мали био или је потекао отуда што је сума потраживања зависила од судскога утврђивања или међусобнога одрачунавања.

§ 427. Ако туженик није дао повода за парницу и на првome рочишту одмах призна потраживање, онда је тужилац дужан сносити трошкове.

§ 428. Трошак скопчан с доказом да је потраживање прешло на другога терети тужиоца, ако суд налази за потребно доказивање тога прелаза, ради тога да би туженик могао мирне душе платити потраживање.

§ 429. Парнични саучесници трошкове поступка по правилу накнађују у једнаким деловима.

У случају знатне разлике у учешћу, суд може трошак поделити у саразмеру учешћа.

Парнични саучесници, за које је парнични предмет неподељив или који солидарно имају права или обвеза, у парничним трошковима имају се солидарно осудити.

Трошак, који је настао услед засебног напада или одбранбеног средства једног парничног учесника, не терети другог.

§ 430. Странка, која се безуспешно послужила појединим нападним или одбранбеним средствима, може бити осуђена да сноси тиме проузроковани трошак, све ако је у ствари и добила парницу.

§ 431. Странка, која пропусти рочиште или рок, дужна је сносити трошак који отуда настане, а исто тако и трошак контрадикције и повраћаја у пређашње стање, изузевши случај ако је пропустила проузроковала противна странка.

Странка, која својом кривицом да повода да се рочиште одложи, одгоди или да се одреди ново рочиште, дужна је свакако сносити и трошак који отуда истиче.

§ 432. Трошак поравнања, у случају да није што друго уговорено, сматра се да је међусобно укинут. Исто важи и за трошак парнице окончане поравнањем, у колико у том погледу још није донесена правноснажна одлука.

Трошкови због покушаја безуспешног поравнања пред судом, имају се додати парничним трошковима.

§ 433. И на трошак, који проистиче из споредног мешања у парницу, имају се применити §§-и 425.—432. У случају последње алинеје §-а 88. меродзван је § 429.

Странка, осуђена да сноси парничне трошкове по §§-има 424—431, има се у корист онога који се умеша осудити и на плаћање трошка споредног мешања у корист противника. Изузевши тај случај, трошак споредног мешања терети умешача.

§ 434. Трошак, који проистиче из именовања старатеља ствари, дужна је предујмити странка, чија је парнична радња дала повода да се именује старатељ. Ова одредба не дира право странке која је предујмила на евентуалну накнаду.

§ 435. Парнични суд може судске чиновнике, као и органе за достављање, даље старатеља ствари кога је именовао суд, — а судије може суд по правном средству осудити на плаћање онога трошка који су проузроковали својом очевидном кривицом.

Одлука о томе има се донети одвојено од парнице која је у току, и то по претходном усменом или писменом саслушању дотичнога. Против одлуке може се уложити уток у једном степену.

ОДСЕК XVII.

ПРОПУШТАЊЕ.

§ 436. Ако се у парници пропусти извршити која парнична радња, онда то уопште повлачи за собом последицу да се пропуштена радња више не може с дејством извршити.

Посебне последице, које су осим тога спојене с неким пропуштањем, одређује закон.

§ 437. Последице пропуштања наступају саме

по себи и без претходне опомене, у колико закон у том погледу не чини какве изузетке.

Ако последице пропуштања наступају само на молбу, онда се пропуштена радња може надокнадити до подношења такве молбе, а ако се молба поднесе приликом усмене расправе, онда до свршетка усмене расправе о поднесеној молби.

§ 438. Рочиште је пропуштено, ако странка суду не предстане, од часа кад је ствар гласно искликнута до свршетка усмене расправе, или ако парничну радњу не изврши.

§ 439. Ако рочиште за прихватање парнице пропусти тужилац, на молбу туженика има се позив у суд решењем поништити, а тужилац се има осудити да плати проузроковане трошкове, у колико у том погледу још није донесена правноснажна одлука.

У том случају тужилац због пропуштања рочишта не може молити за повраћај у пређашње стање, али дејства подношаја тужбе и покретања парнице остају у снази, ако тужилац, рачунајући од дана кад је рочиште пропуштено, за петнаест дана моли да се позив у суд понови.

Ако тужилац моли да се позив у суд понови или ако парницу наово покрене, туженик се све дотле може противити да се у парницу упусти, док му се не накнаде утврђени трошкови.

Овај § не искључује да туженик на рочишту за прихватање парнице поднесе тужбу, да се судски утврди: да не постоји право које тужилац у својој тужби износи (§ 189.).

§ 440. Ако рочиште за прихватање парнице

пропусти туженик, онда ће он на молбу тужиоца, према молби тужбе, пресудом бити осуђен. Ова се пресуда има доставити туженику по §-у 163.

Ако суд на основу тога што туженик није предстао донесе пресуду, онда се о расправи не мора саставити записник, него на писмену тужбу треба у најкраћим потезима забележити: ко је од странака предстао суду, које су судије учествовале у доношењу пресуде, затим молбу тужбе и наредбени део пресуде. Код образложења пресуде довољно је ову означити као пресуду услед изостанка. Ову белешку потписује само председник, у случају његове спречености пак по рангу старији судија, за тим перовођа.

Странка која предстане суду, на расправи ради прихватања парнице дужна је, ради достављања пресуде донесене на основу тога што туженик није предстао суду, тужбену молбу изнесену на расправи написати и предати у толико примерака да свака странка којој се пресуда има доставити добија по један примерак. Спис мора у себи садржати имена парничних странака и тачно означавање предмета молбе с припацима.

Ако предстала странка примерке списка не поднесе, онда ће достављање отправка изостати до накнадног њиховог подношења. Ако спис не поднесе странка која на расправи није заступљена по адвокату, исти се спис има ради достављања написати службено.

Ако се на рочишту за прихватање парнице туженик на тужбу само делимично не изјасни, или се у случају више потраживања која се

једном тужбом остварују не изјасни о свима потраживањима, онда се на молбу тужиоца последице пропуштања могу изрећи делимичном пресудом.

§ 441. Као рочиште за прихватање парнице има се сматрати и оно рочиште, на које суд пре упуштања туженика у парницу одгоди расправу.

Као рочиште за прихватање парнице сматра се и оно рочиште, које је осим за прихватање парнице одређено и за мериторну расправу.

§ 442. Ако странка која не предстане суду није била законито извештена о расправном рочишту, или ако није одржан између достављања позива пред суд и рочишта за долазак законом захтевани временски размак, или ако је странку која је рочиште пропустила у томе спречио какав опште познати природни догађај или друга неотклоњива препрека, решењем треба, уз одређење новог рочишта, ускратити изрицање последица пропуштања.

Ако потврда о достављању до рочишта не дође, суд ће о недолажењу пред суд и последицама тога одлучити онда кад дође потврда о достављању, изузев случај кад се изрицање последица пропуштања има ускратити без обзира на достављање. Донесену одлуку треба у том случају и у поступку пред среским судом доставити обема странкама.

§ 443. У случају §-а 440. суд решењем ускраћује изрицање последица пропуштања и онда:

1) ако постоји случај обуставе поступка због какве околности која спречава парницу, а која се службено има узети у обзир;

2) ако предстала странка не поднесе потребне доказе у погледу околности која се службено узима у обзир, нарочито ако не покаже у оригиналу или у овереном препису исправу која је потребна ради установљења делокруга и надлежности (§ 129.), па услед тога остаје спорно питање: да ли постоји или не постоји та околност;

3) ако на рочишту за прихватање парнице поднесена тужба није била саопштена туженику који није предстао суду;

4) ако тужбена молба по гласу садржине саопштене тужбе није одређена.

У случају тачке 2) поступак почива, о чему се има извести и странка која није предстала. У том случају може ма која странка молити да се поступак поново отпочне.

У случају тачке 3) и 4) суд на молбу тужиоца, уз коју се мора приложити препис изнесене односно поправљене тужбе која се туженом има саопштити, одређује ново рочиште. У поступку пред среским судом изнесена односно поправљена тужба може се узети и на записник, и у том случају туженику се има саопштити препис записника.

У случају тачке 1) има се сходно применити четврта алинеја §-а 141. и § 184.

§ 444. Против одлуке којом се ускраћује изрицање последица пропуштања, допуштен је уток, који у погледу држања нове расправе има одгодно дејство.

У случају тачке 4) пређашњег §-а и против

одобравајуће одлуке другостепенога суда има места утоку, изузевши случај ако тај суд у тој ствари као позивни суд одлучује коначно.

Ако се уток уважи, суд о новом рочишту које се службено одређује одлучује о последицама пропуштања, без саслушања странке која је рочиште пропустила.

§ 445. Ако која странка пропусти рочиште за мериторну расправу или за њен наставак, суд ће на молбу противне странке расправу с њом одржати односно наставити.

У овом случају наступају према странци која рочиште пропусти, осим општих последица пропуштања, и последице које овај закон одређује за пропуштање појединих радња.

Изјава о стварној тврдњи или о доказном средству, изнесеном у одсуству странке изостале са рочишта, може се сматрати пропуштеном само онда, ако је изношење, како треба, достављено одсутној странци.

У случају да се пропусти наставак мериторне расправе, резултат ранијих расправа, у колико је утврђен у записнику или у његовим прилозима, или у колико то суд иначе може утврдити, а исто тако и резултат доказнога поступка мора се узети у обзир приликом доношења одлуке.

Ако предстала странка на расправи хоће да изнесе нове чињенице, доказе или молбе које противнику нису саопштене у писменој тужби, у претходном спису или на ранијој расправи, или ако странка хоће оно што је на претходним расправама изнесено на штету странке која

није дошла да измени, суд је дужан, уз одгођење расправе, наредити да се така изношења припремним списом саопште.

О тужби, поднесеној у току расправе против странке која није дошла на рочиште, наређује § 189.

У осталом има се применити § 442. с том разликом, да суд расправу може одгодити у случају да не дође потврда о достављању. Ако је странка која пропусти рочиште, како треба, била извештена, онда суд на новом рочишту без њена саслушања решава о последицама пропуштања.

У поступку пред среским судом овај се § примењује с том изменом, да против странке која не дође на рочиште последице пропуштања наступају и у погледу тврдњи о чињеницама и у погледу доказа који нису у напред саопштени, и да се на молбу предстале странке на записник има узети измена молби и исказа учињених на ранијој расправи, а исто тако и потраживање изнесено на усменој расправи, и да се странка која није дошла на рочиште има на расправу позвати уз саопштење преписа записника који се на то односи.

§ 446. Ако ни једна странка не дође на рочиште за прихватање парнице или за расправу, или ако предстала странка не тражи да се ствар расправи, поступак почива све дотле, док која од странака не узбуди тражила одређење новог рочишта. Трошак око такве молбе у сваком случају сноси онај ко поднесе такву молбу.

Одређење новог рочишта не може се молити, пре него што истеку два месеца од пропушеног рочишта за прихватање парнице или за расправу, изузев случај ако странка вероватним учини да је рочиште пропустила без своје кривице.

Ако још у току седнице обе странке предстану, суд може на молбу ма које странке одржати расправу, но само кад сврши расправе са странкама које су биле предстале приликом искличења рочишта, или пак одмах наређује ново рочиште за одржање расправе.

Кад прођу три године од пропушеног рочишта за прихватање парнице или за расправу, сматра се да је парница престала. Ово се наређење сходно примењује и у случају тачке 2) 3) и 4) §-а 443.

§ 447. Рок је пропуштен, ако странка у одређеном роковном времену не изврши парничну радњу.

§ 448. Рок одређен судом, у колико суд при одређивању не нареди што друго, почиње тећи с даном кад је објављена одлука којом се рок одређује, а ако се одлука има достављањем саопштити, онда од дана достављања.

§ 449. Код рокова који су одређени данима, не рачуна се у рок дан с којим рок почиње.

Рокови који су одређени недељама или месецима, истичу с даном који својим именом или бројем одговара почетноме дану, ако пак таквога дана нема у месецу у коме истиче, онда се рок свршава с последњим даном тога месеца. Године и делови године треба прерачунати у месеце,

Ако крај рока истиче с пола дана, у рок се има урачунати цео дан.

Ако последњи дан рока пада у недељу, у обичан празнични дан по григоријанском календару или на дан којег народног празника, рок истиче најближег радног дана.

§ 450. Суд из вероватно учињених важних узрока може на молбу странке продужити судске, а где то закон допушта, и законске рокове.

За продужење се мора молити пре истека рока.

Суд може решити таку молбу без саслушања противника, али поновно продужење рока може одредити само по саслушању противне странке.

Нови се рок, у недостатку других расположења, има рачунати од истека ранијег рока.

Одлука којом се одобрава молба за продужење рока не може се уопште напасти правним средством, а одлука којом се одбија така молба не може се напасти посебним правним средством.

Права која по овоме §-у припадају суду, може вршити председник, као и изаслати или умољени судија у погледу рокова које он може одредити.

ОДСЕК XVIII.

ПОВРАЋАЈ У ПРЕЂАШЊЕ СТАЊЕ И КОНТРАДИКЦИЈА.

§ 452. Ако странка или њен заступник о рочишту без своје кривице не предстане, или строги

рок без своје кривице пропусти, последице пропуштања могу се отклонити повраћајем у пређашње стање.

Као строги рок сматра се само онај који је у закону као такав означен.

У случајевима, у којима закон искључује повраћај или где за случај недоласка закон допушта контрадикцију, исто тако кад пропуштање рочишта није везано са штетом која би се имала изрећи судском одлуком, нема места повраћају у пређашње стање.

§ 542. Молбу ради повраћаја треба поднети оное суду, код кога је рочиште пропуштено или код кога је пропуштену радњу требало извршити.

Рок за повраћај износи петнаест дана. Овај се рок има рачунати од пропуштенога рочишта, код рокова пак од последњег дана рока, ако су пак странка или њен заступник тек доцније сазнали за пропуштање, или ако је препрека тек доцније отпала, од дана кад су за пропуштање сазнали, односно кад је препрека престала.

По истеку шест месеци од дана пропуштања, повраћај се више не може молити.

§ 453. У молби за повраћај имају се навести чињенице на којима се оснива молба за повраћај, као и средства којима се приказују те чињенице вероватнима.

У случају пропуштања кога рочишта повраћај мора се спојити с молбом да се наместо пропуштенога рочишта одреди ново рочиште, а у случају пропуштенога рока повраћај се мора спојити с тим да се пропуштена радња накнади.

§ 454. О молби за повраћај одлучује онај суд, који је позван да одлучује о надокнађеној парничној радњи или пред којим је рочиште пропуштено.

§ 455. Суд молбу за повраћај, ако је поднесена после рока од шест месеци, одређенога §-ом 452., или ако је пропуштено рочиште или рок код којих је повраћај по закону искључен, решењем одбацује.

Ако у поступку пред судбеним столом председник налази да се молба за повраћај у смислу пређашње алинеје има одбацити, онда је износи пред судски сенат, који без саслушања странака одлучује о томе да ли да се молба одбаци. Ако сенат молбу не одбаци, одлука се странкама не саопштава.

§ 456. Молба за повраћај има се решити по поступку, који је меродаван за надокнађену парничну радњу, односно за ново рочиште.

Ако се према томе има држати усмена расправа, питање о повраћају има се претходно расправити и решити.

Повраћај се не може ускратити, ако странка чињенице на којима се оснива молба за повраћај прикаже као вероватне.

Ако суд уважи повраћај, одмах ће одржати расправу о надокнађеној парничној радњи, односно о питању које се имало расправити на пропуштеноме рочишту.

§ 457. Против решења којим се повраћај одбацује или ускраћује, може се поднети уток.

Против решења којим се уважава повраћај,

уток се не може поднети, па се дозвола за повраћај уопште правним средством може напасти само у толико, у колико је молба за повраћај поднесена после истека старог рока од шест месеци, одређених §-ом 452., или у колико је суд уважио повраћај за пропуштено рочиште или за рок за које закон искључује повраћај.

§ 458. Странка која моли за повраћај, ако пропусти рочиште које је одређено услед молбе за повраћај, даљи повраћај не може молити.

§ 459. Молба за повраћај не може одгодити ни извршење а ни продужење поступка. Суд који одлучује о молби за повраћај, може ипак на молбу странке и без саслушања противне странке наредити, да се привремено обустави извршење или поступак, ако се из приказаних података докаже да је успех молбе за повраћај вероватан. Суд може своју одлуку о обустави на молбу и опозвати.

Против решења којим се обуставља решење или опозива обустава, нема места посебном правном средству.

§ 460. Ако туженик не предстане о рочишту за прихватање парнице, против пресуде (§ 440.) може се послужити контрадикцијом.

Нема места контрадикцији, ако је туженик предстао о којем пређашњем рочишту за прихватање парнице, или ако је пређашње рочиште за прихватање парнице на његову молбу одложено, или ако се у тој ствари већ послужио контрадикцијом.

§ 461. Контрадикција се има поднети код парничнога суда.

Рок за контрадикцију је петнаест дана. Овај је рок строги рок, и има се рачунати од достављања пресуде. Но контрадикција се може поднети већ после објављене пресуде.

Ако достављање бива у иноземству или путем огласа, суд рок за контрадикцију утврђује у својој пресуди или доцније решењем.

У своје време поднесена контрадикција одгађа извршење.

§ 462. Ако против пресуде има места контрадикцији, онда нападање ма које врсте против пресуде са стране туженика има се сматрати контрадикцијом.

Контрадикција има да послужи и на то, да се припреми расправа за прихватање парнице, а исто тако и за мериторну расправу.

§ 463. Суд службено испитује, има ли места уопште контрадикцији и да ли је контрадикција поднесена у законитом року. Ако који од ових захтева недостаје, суд контрадикцију службено решењем одбацује.

У поступку пред судбеним столом друга алијеја §-а 455. има се и у овом случају сходно применити.

§ 464. О рочишту одређеном услед контрадикције, кад се туженик упусти у парницу, суд ће продужно одржати мериторну расправу, и према исходу исте својом ће пресудом контрадикцијом нападнуту пресуду у целости или делимице одржати у крепости или ће је ставити ван крепости.

Ако туженик пропусти рочиште, на молбу

тужиоца контрадикција се има решењем одбацити, и ранија се пресуда има одржати у крепости.

Туженик не може молити повраћај због тога, што је пропустио рочиште одређено услед контрадикције.

ОДСЕК XIX.

ПРЕКИД И ОБУСТАВА ПОСТУПКА.

§ 465. У случају смрти које странке поступак се прекида (§ 470.).

Да се прекинути поступак продужи, то може код суда који је позван да поступак продужи молити и правни последник, а и противна странка.

Продужење бива молбом за позив пред суд, којом се, — ако према приликама парнице томе има места, — мора молити и за позив на расправу главне ствари.

Ако продужење моли противник правнога последника, позив се правном последнику доставља по правилима, како се туженику доставља писмена тужба снабдевана с позивом пред суд.

Суд о овлаштености или дужности продужења одлучује међупресудом, али ако позив гласи и на расправу главне ствари и суд утврди правно последовање, онда то изриче у коначној пресуди.

Суд овлаштеност или дужност продужења утврђује само у том случају, ако се то учини вероватним.

Ако суд међупресудом утврди правно последовање, прекид поступка престаје саопштењем међупресуде (§ 399.), но с тим саопштењем суд

може везати и друга саопштења евентуално потребна у главној ствари, и у случају потребе може поново одредити у главној ствари прекинуте рокове.

Овај се § има сходно применити и онда, ако правни последник продужење на усменој расправи пријави присутној противној странци.

§ 466. Ако која странка изгуби своју активну парничну способност, или ако законски заступник које странке умре или изгуби овлашћење за заступање, а заступљена странка међутим није добила активну парничну способност, онда се поступак прекида све дотле, док законски заступник или нови законски заступник не извести противну странку, или противна странка заступника да парнични поступак жели наставити.

Обавештење бива писмено, које суд саопштава противној странци. На расправи присутна противна странка може се о томе обавестити и усмено. С обавештајем могу се везати и парничне радње које се односе на главну ствар.

Овај § не искључује примену §-а 76.

Ако се у случају смрти које странке именује старатељ за заступника оставине, овај се § има сходно применити.

§ 467. Ако се против неке странке отвори стечај, поступак се прекида у оним парницама, које су у смислу закона о стечају не могу продужити против дужника или које дужник не може продужити.

Прекид, у колико о трајању његову не одређује што закон о стечају, траје до продужења поступка или до престанка стечаја.

На продужење поступка сходно се примењује пређашњи §.

§ 468. Поступак се прекида, ако адвокат које противне странке умре или изгуби способност да заступа странке.

Ако је заступништво по адвокату обавезно, прекид овај престаје кад се противна странка обавести да је узет други адвокат. За такав обавештај меродавна је друга алинеја §-а 466. Но противна странка може захтевати, да се странка на расправу позове сходно првој алинеји §-а 142., или да се позове да у року који за то одреди председник пријави свога новог адвоката.

Позив странци треба тако доставити, као што се доставља туженику писмена тужба снабдевена позивом пред суд.

Ако позив не буде имао успеха, прекид поступка престаје, и странци се, ако не станује у месту седишта суда, достављање може вршити путем поште.

Ако заступање по адвокату није обавезно, прекид престаје, ако странка лично или преко пуномоћника ступи пред суд, или ако се одлука по молби ма које странке достави самој странци. За достављање је меродавна трећа алинеја.

§ 469. Ако због рата или услед другог којег узрока суд престане радити, поступак се за време трајања препреке прекида.

§ 470. Ако странка, која умре или изгуби активну парничну способност или свог законског заступника (§§-и 465., 466.), има пуномоћника за вођење парнице, онда се поступак не прекида, него

суд по молби пуномоћника, а у случају смрти странке, и по молби противне странке може поступак обуставити.

На трајање обуставе и на продужење поступка сходно се примењују §§-и 465. и 466. У случају смрти једне странке, позив пред суд има се доставити и пуномоћнику.

§ 471. Ако која странка за време рата врши војничку дужност, или ако се странка налази на таком месту с којим се из седишта парничнога суда услед каквога расположења власти, услед рата или другог којег догађаја не може саобраћати, онда суд поступак док траје препрека може и службено обуставити.

§ 472. Обустава поступка мора се молити код парничнога суда.

Суд може о молби, ако се поднесе изван расправе, одлучити без саслушања противне странке.

§ 473. С прекидом или с обуставом поступка прекида се и ток свакога рока, и од престанка прекида или од престанка обуставе поступка ток рокова почиње изнова.

Парничне радње, које ма која странка за време трајања прекида или обуставе поступка предузме у главној ствари, немају важности према противној странци. Немају важности ни саопштења одлука, донесених са стране суда у главној ствари (§§-и 399., 420.).

§ 474. Суд може своју одлуку, којом обуставља поступак или којом обустављање одбија, по молби или службено опозвати, све према томе, да

ли у ствари обустављања може одлучивати по молби или по службеној дужности.

Против одлуке којом се изриче обустава поступка, као и против одлуке којом се ускраћује престанак обуставе, има места утоку.

§ 475. На основу међусобнога споразума странка, ако се суду пријави, судски поступак мирује све дотле, док која странка не затражи да се поступак продужи.

Ако странке одреде време докле да мирује судски поступак, онда се продужење поступка, пре него што истече одређено време, не може тражити без пристанка противне странке; но пре него што прођу два месеца од дана кад је пријављен споразум о мировању поступка, продужење поступка се уопште не може тражити.

Мировање поступка у смислу овога §-а, не утиче на ток законских рокова, а ни на важност радњи које се имају извршити у току истих рокова.

После три године од дана кад је пријављен споразум о мировању судскога поступка, парница се има сматрати као да је престала.

ГЛАВА ЧЕТВРТА.

ПРАВНА СРЕДСТВА.

ОДСЕК I.

ПРИЗИВ.

§ 476. Призиву има места против пресуда судбенога стола као суда првога степена и против пресуда среских судова, изузев случај где закон призив искључује.

Против пресуда среских судова, донесених у парницама због плаћања у готовом новцу, због извршења некога посла или због покретних ствари, нема места призиву, ако вредност парничнога предмета не прелази педесет круна. Ово се ограничење не протеже на пресуде, донесене у парницама набројеним у тачкама 1—6. §-а 758.

Вредност парничнога предмета у случају потребе дужна је странка која улаже призив учинити вероватном. У осталом на утврђење вредности треба применити §§-е 5—8. с том разликом, да се припаци, ако сами за себе прелазе педесет круна, имају узети у обзир, и да је у случају снижења потраживања меродавна вредност која преостаје после снижења. У случају заједничке пресуде, донесене у парницама сједињеним у један поступак, меродавна је она парница које предмет представља највећу вредност,

§ 477. Против пресуда, донесених у смислу §-а 440. и 441. због пропуштенога рочишта за прихватање парнице, — ако пресуда није нападнута у питању подношења и величине парничних трошкова, — призиву има места само на тој основи, да је пресуда донесена противно §§-има 440—443., или да пропуштања у осталом није ни било.

Туженик не може уложити призив против пресуде, која се по закону може контрадикцијом напасти.

§ 478. У парницама које се призивом нападну код среских судова, призивно суђење врши надлежни краљ. судбени сто, а у парницама које се нападну код краљ. судбених столова,

призивно суђење врши надлежна краљ. судбена табла.

§ 479. Услед призива, под преглед потпадају и одлуке донесене у поступку који претходи изрицању пресуде, изузев случај да закон уопште искључује свако правно средство против тих одлука, или да се те одлуке могу напасти посебним правним средством (§ 499.).

§ 480. Рок за призив износи петнаест дана.

Овај је рок строги рок, и има се рачунати од саопћења пресуде, према §-у 399. Но призив се може, и у случају да се пресуда доставља, уложити односно пријавити већ после објављене пресуде.

§ 481. Призив се подноси код првостепенога суда писмено.

У призиву:

1) треба навести пресуду против које се улаже призив;

2) дотични треба да изјави да улаже призив;

3) призивну молбу треба тачно одредити, и навести: да ли призивач пресуду напада у целиности или у једном јој делу, ако у једном делу, онда у којем делу.

Правно средство у случају нетачнога назива треба оценити по његовој садржини.

Ради припреме призивне расправе, призивач је дужан саопштити све нове стварне тврдње, изјаве или доказе које жели изнети на расправи, а ако жели да се понови или допуни доказни поступак одржан пред првостепеним судом, онда је дужан саопштити и ту молбу уз навођење разлога за то. На саопћење исправа има се применити § 133.

§ 482. Против пресуде срескога суда призив се може исказати и на записник.

У случају да се призив поднесе усмено, срески суд ће странци, ако није заступљена по адвокату, дати потребна упуства у погледу призива, па ће јој сходно претходном §-у ставити потребна питања.

§ 483. Кад рок за подношење призива за све странке истече, или кад све странке поднесу призиве, онда се призови без одлагања имају послати призивном суду. Ако је пресуда без обзира на призив извршива, призив се тужеников чим стигне без одлагања мора послати призивном суду.

С призивом треба поднети и списе који се односе на ту ствар. Но списе, који су потребни у поступку који ће се за време призивнога поступка евентуално код првостепенога суда наставити, треба задржати, — а ако су ти списи у призивном поступку неопходно потребни, онда треба задржати потребне преписе односно изводе из тих списа.

Ако су списи услед ранијега призива призивном суду већ поднети, то се у доцнијем поднашању има назначити.

§ 484. У колико се из одредаба овога одсека не види што друго, на призивни поступак се сходно примењују прописи за поступак пред судбеним столом.

I. Поступак за случај усмене расправе о призиву.

§ 485. Ако не постоје случајеви §-а 512. и 513., председник призивнога сената одређује за усмену расправу призива рочиште, и на исто по-

жива странке. Рочиште за расправу треба тако одредити, да између достављања призива противној странци и одређенога рочишта буде петнаест дана. У хитним случајевима тај се размак времена може скратити.

На решење о позиву пред суд сходно се примењује прва алинеја §-а 142. Осим тога, решењем о позиву пред суд противник призивачев треба да се позове и на то: ако у призивном поступку хоће на усменој расправи да употреби такве стварне тврдње, изјаве или доказе које није навео у поступку пред судом првога степена, да исте као и евентуалну своју молбу о придружењу (§ 493.) саопшти у првој половини времена између достављања позива пред суд и рочишта за расправу, и то припремним списом премапотписаним од адвоката у смислу §-а 489.

§ 486. Ако се покаже да је призив задоцнео, или да је упућен против такве одлуке против које нема места правном средству, исто тако ако призив не одговара прописима наведеним у тачкама 1. и 2. §-а 481., или се покаже да се има одбацивати због недостатка који се не може накнадити, председник износи призив пред призивни сенат, који одлучује о одбацивању призива без саслушања странака. Ако сенат призив прими, позив пред суд издаје председник без назначења сенатске одлуке.

Председник може поднесак по правном средству пред сенат изнети и онда, ако није извесно у коју категорију спада правно средство.

Односно враћања призива на поправак, имају се применити одредбе §-а 140.

§ 487. Први примерак писмено поднесенога призива остаје код призивнога суда. Противник призивачев позива се пред суд на другом примерку призива, а ако има више противника, они се пред суд позивају средством даљих примерака призива, сам призивач се пак пред суд позива на рубруму уз употребу примерака о решењима за позив пред суд, које је приложио призивач (друга и последња алинеја §-а 134.).

Ако се призив пријави усмено, противник се призивачев позива пред суд преписом записника. У случају §-а 80. и парнични саучесници призивачеви се рубрумом позивају на призивну расправу. Исто тако треба рубрумом позвати и спореднога умешача, који је у поступку пред првостепеним судом учествовао поред призивача или поред његова противника.

§ 488. Позив на призивну расправу за противну странку као и за све остале заинтересоване, ако код призивнога суда немају за ту ствар већ пријављенога адвоката, треба доставити ономе адвокату који је странку заступао пред првостепеним судом. А ако странку пред првостепеним судом адвокат није заступао, или ако се достављање адвокату иначе не може извршити, позив се има доставити странци.

§ 489. Ако противник призивачев на усменој расправи хоће да изнесе пред првостепеним судом ненаведене стварне тврдње, стварне изјаве, доказе или молбе, дужан је исте, као и евентуално своје придружење и своје молбе услед тога, саопштити призивном суду у првој половини временскога размака за позив пред суд.

У осталом на припрему позивне расправе примењује се пети одсек треће главе.

§ 490. Ако се на позивној расправи покаже да је позив задовољено пријављен, или да је поднесен против такве одлуке против које нема места правноме средству, позив треба — по саслушању присутних странака — решењем и службено одбацити, а позивача осудити да сноси проузроковани трошак.

§ 491. Ако је позив управљен против делимичне пресуде, исто тако ако је пред првостепеним судом у смислу §-а 409. у течају расправа за допуну, онда се позивна расправа може и службено обуставити, док коначна пресуда односно допундбена пресуда не постане правноснажна, или док против тих пресуда не стигне какав позив.

Ако позивни рок за противника позивачева или за све парничне саучеснике, заинтересоване у смислу §-а 80., на дан расправе још није истекао, или ако поднесени позив позивноме суду још није стигао, онда ће се расправа на молбу заинтересоване странке одгодити, док не истече позивни рок односно док позив не стигне.

Ако се пак покаже, да је код првостепенога суда због пропуштенога расправнога рочишта које је претходило пресуди поднесена контрадикција или молба за повраћај, позивна се расправа и службено има обуставити, док се контрадикција или повраћај не реши.

Ако услед контрадикције или повраћаја првостепена пресуда изгуби важност, позив без истацања расправе треба службено одбацити.

§ 492. Позивна расправа почиње читањем позивне молбе и противмолбе.

У случају да је позив поднесен против пресуде срескога суда, позивна се молба и противмолба може и усмено изјавити, и у том случају оне се узимају у записник.

§ 493. Противник, док се не сврши усмена расправа, може се придружити позиву. Придружење не спречава ни то, ако се странка одрекне позива.

Придружење губи важност, ако суд позив одбаци, или ако странка, пре него што се молба о придружењу на усменој расправи изјави, позив опозове.

Ако се придружење пријави суду у позивном року, оно се сматра као самосталан позив.

§ 494. У позивној молби или противмолби, ни с пристанком противне странке, није слободно тужбу преиначити. Питање: има ли промене у тужби, треба ценити по §-у 188.

У позивноме поступку нова се тужба — амо подразумевајући и противтужбу — не може подићи.

§ 495. Позивна молба и противмолба, у границама претходнога §-а, може се преиначити, док се не сврши усмена расправа која претходи коначној одлуци; трошак који евентуално наступи услед такога преиначења, има се противнику накнадити.

§ 496. Док се не сврши расправа која претходи коначној одлуци, позив се може опозвати. На усменој расправи опозив бива усмено,

иначе пак списом који се подноси призивном суду; опозив призива суд саопштава противној странци.

У случају опозива суд решењем проглашује, да је дејство призива престало, и призивача осуђује да противној странци накнади трошак који је призивом проузрокован.

497. После подастирања молби, странке изnose нападнуту пресуду и одлуке које су претходиле пресуди заједно с разложима за њих, као и резултат расправе и доказнога поступка пред првостепеним судом, у колико је то потребно да се молбе схвате и нападнута одлука расмотри. Председник је дужан пазити да изношење странака буде тачно и потпуно; у случају потребе председник предаје пресуду, као и списе о резултату поступка пред првостепеним судом, једноме члану суда или перовођи да их прочита.

§ 498. Пред призивним судом парница се, у границама призивне молбе и противмолбе, поново расправља.

Пред призивним судом странке могу навести и таке стварне тврдње и доказе, а исто тако у границама §-а 494. могу као одбрану и нападај остваривати и така нова права, која пред првостепеним судом нису навеле или нису остваривале.

Што се тиче стварних тврдњи и исправа, на призивној расправи могу се надокнадити изјаве, које су пред првостепеним судом биле ускраћене или пропуштене.

Признање учињено пред првостепеним су-

дом, као и заклетва положена или ускраћена у смислу §§-а 377.—380., задржава своје дејство и у призивноме поступку. Призивни суд према приликама цени, у колико се судско признање, учињено пред среским судом, може узети у обзир, ако није наведено у записнику.

§ 499. Околности за спречавање парнице, које првостепени суд није био дужан ма у коме стадијуму парнице службено узети у обзир, могу се пред призивним судом износити само онда, ако је странка те околности већ пред првостепеним судом у своје време износила.

Околности за спречавање парнице, које је првостепени суд био дужан ма у коме стадијуму парнице службено узети у обзир, дужан је и призивни суд службено узети у обзир, и то и онда ако је одлука првостепенога суда о тим околностима постала правноснажна.

На основу приговора за спречавање парнице мериторна расправа призива не може се ускратити, али суд може и службено наредити да се приговори расправе одвојено. Одбијање приговора за спречавање парнице бива у овоме случају решењем, против кога нема места посебном правном средству.

Ако призивни суд уважи приговор тужеников, да тужилац у смислу §-а 126. није положио кауцију за трошак призивнога поступка, онда се има применити § 182. с том разликом, да се у случају пропуштенога осигурања има сматрати да је тужилац одустао од призива.

§ 500. Неправилност поступка пред прво-

степенем судом, странка пред призивним судом не може напасти, ако је то њено право у смислу §-а 223. престало већ у поступку пред првостепеним судом.

§ 501. Призивни суд може наредити, да се у поступку пред првостепеним судом већ извршено доказивање, амо подразумевајући и преслушање странке под заклетвом, допуни или понови.

Призивни суд може и противника странке, која је пред првостепеним судом преслушана под заклетвом, преслушати и заклетви.

Ако странка пред првостепеним судом ради преслушања под заклетвом није предстала, или је сасвим или делимице ускратила исказ под заклетвом, онда ће призивни суд оцењујући разлоге недолажења или ускраћења заклетве решити, може ли се странка припустити новоме преслушању.

§ 502. Ако се продужење призивне расправе мора одгодити, призивни суд према резултату одржане призивне расправе може извршење пресуде првостепенога суда, извршиве у смислу §-а 415. и 416., на молбу делимице или у целисти обуставити, или је може, ако првостепени суд своју пресуду противно §§-има 415. и 416. није прогласио извршивом, прогласити извршивом.

И у току призивнога поступка призивни суд по молби проглашује извршивом пресуду првостепенога суда у оним деловима, који призивним молбама и молбама о придружењу, изнесеним на усменој расправи, нису нападнути.

У питању извршивости призивни ће суд на молбу расправљати и одлуку донети и онда, ако иначе у смислу §-а 491. расправу обуставља или одгађа.

Против решења донесених на основу §-а нема места утоку.

§ 503. Призивни суд може пресуду првостепенога суда изменити само у толико, у колико то траже странке. У границама призивне молбе и противмолбе призивни суд доноси одлуке и у оним питањима, која код првостепенога суда нису била расправљена или нису била решена.

§ 504. Призивни суд решењем разрешава пресуду првостепенога суда у ономе њеном делу, који је призивном молбом и противмолбом нападнут:

1) ако првостепени суд није био правилно састављен, амо подразумевајући и случај да пред судбеним столом на расправи није био употребљен перовођа;

2) ако је у доношењу нападнуте пресуде учествовао судија који је у смислу закона искључен, изузев случај да је његово искључење безуспешно тражено;

3) ако је у доношењу нападнуте пресуде учествовао судија који је услед приговора странке био искључен;

4) ако су прописи о јавности поступка били повређени;

5) ако су, уз повреду прописа о вођењу записника, странке или њихови заступници у записник уписали или диктовали какве изјаве;

6) ако је нападнута пресуда донесена на основу пропуштања рочишта за прихватање парнице, док у смислу закона пропуштања није било.

Недостатке споменуте под тачкама 1—3. и 5. призивни суд узима службено у обзир.

Призивни суд решењем којим пресуду првостепенога суда разрешава, ствар враћа натраг првостепеноме суду уз ознаку недостатака и с потребним упутствима.

§ 505. Ако призивни суд парницу због које околности за спречавање парнице укине, онда својом пресудом једновременно ставља пресуду првостепенога суда, донесену у меритуму ствари, ван крепости у оном њеном делу, који је призивном молбом и противмолбом нападнут.

Призивни суд службено ставља ван крепости пресуду првостепенога суда и у ономе делу њеном, који призивном молбом и противмолбом није нападнут, ако у поступку пред првостепеним судом:

1) једна странка није имала парничне способности, односно ако је њен законски заступник био запостављен или није био исказан као такав;

2) ако је за једну странку поступило треће лице без пуномоћства;

3) ако је једна странка, прећутавши место пребивања свога противника које јој је познато, истога позвало у парницу као лице непознатог боравишта, или ако је њој познате наследнике позвала у парницу као непознате.

Недостаци споменути у тачкама 1—3. могу се пред призивним судом и одобрењем поправити.

§ 506. Ако је нападнута пресуда решила само питање о правом последовању (§ 465.), онда призивни суд ствар, ако је даља расправа потребна, својом пресудом упућује ради даље расправе и доношења пресуде натраг првостепеноме суду.

Ако је пак нападнутом пресудом у потраживању, спорном по основи и количини, одлучено само о основи потраживања, или ако је нападнута пресуда решила само питање о обновљењу парнице, онда призивни суд може и у питањима која првостепени суд није решио расправљати и донети одлуку, или може своју одлуку ограничити само на питања која је првостепени суд решио, а ствар, у колико је потребно, ради даље расправе и доношења пресуде вратити натраг првостепеноме суду.

Првостепени суд, у случају да му се пресуда врати натраг, службено одређује рочиште ради продужења расправе.

§ 507. Призивни суд у излагању стања ствари може се у својој пресуди позвати и на пресуду првостепенога суда.

§ 508. Трошак безуспешнога призива сноси призивач; ако пак призив повуче за собом измену одлуке првостепенога суда, онда призивни суд, што се тиче накнаде трошкова како призивнога поступка тако и поступка пред првостепеним судом, чини расположење у смислу §-а 424.—433.

Ако странка у призивном поступку добије

парницу на основу такога новог излагања (§ 498.), које је по уверењу суда могла употребити већ и пред првостепеним судом, онда призивни суд може је осудити да сноси цео или један део трошка у призивноме поступку.

Ако призивни суд пресуду првостепенога суда разреши, или ствар ради даље расправе и доношења пресуде врати натраг првостепеноме суду, призивни суд утврђује само количину трошка у призивноме поступку, питање пак ко треба да сноси тај трошак треба решити у новој одлуци, која ће се донети услед тога што је пресуда првостепенога суда разрешена или натраг враћена.

§ 509. Призивни суд, — без обзира на ревизиони поступак, — прогласиће претходно извршивом своју осудну пресуду, ако, ма било из других разлога, пресуду првостепенога суда одобри, односно прогласиће претходно извршивим одобравајући део такве пресуде, даље тако ће поступити и с пресудом, којом без припадака осуђује на своту која не прелази једну хиљаду круна.

У осталом §§-и 415.—417. сходно се примењују и на пресуду призивнога суда.

§ 510. Ако призивач пропусти расправно рочиште, пре него што се призивна молба усмено изнесе, призив се на молбу противне странке решењем одбацује, а изостала странка се осуђује на проузроковани трошак.

О молби ради придружења може се у таким случајевима расправљати само онда, ако се та молба у смислу §-а 493. сматра као самосталан призив. У том случају у пресуди донесеној о при-

дружењу имају се изрећи и последице пропуштања призивачева.

Ако расправно рочиште пропусти противник призивачев, исто тако ако призивач после усмено изнесене призивне молбе пропусти расправу, призивна се расправа на молбу предстале странке има одржати. У том случају није потребно да се доказују усмене стварне тврдње предстале странке, ако су како треба саопштене противној странци, у колико се не косе са стањем ствари које је утврђено у пресуди првостепенога суда, а о попуњеним и онако како треба саопштенним доказима пак претпоставља се, у колико томе уопште има места, да су намеравану сврху постигли.

Ако предстала странка на расправи хоће да изнесе такве нове стварне тврдње, доказе или молбе, које призивом, припремним списом или на ранијој расправи противнику нису саопштене, или ако хоће на штету непредстале странке да измене оно што је изнесено на ранијој расправи, призивни суд, уз одгођење расправе, има наредити да се та изношења припремним списом саопште противнику.

У осталом, и у случају да се пропусти призивна расправа, имају се сходно применити §§-и 438. и 442.—448.

§ 511. Пресуде странкама доставља призивни суд.

Кад одлука призивнога суда постане правноснажна, сви се списи шаљу првостепеноме суду.

Ако се због пропуштене призивне расправе поднесе молба за повраћај, онда председник кад

одреди рочиште за расправу једновременно наређује, да се евентуално првостепеноме суду већ повраћени списи пошљу натраг.

II. Поступак за случај јавнога реферисања о призиву.

§ 512. Ако странка у призиву изјави да жели да се призив реши без усмене расправе, онда се призив противној странци — уз сходну примену друге и последње алинеје §-а 134. — саопштава с позивом: ако са своје стране жели да се призив расправи усмено, да ту своју молбу пријави писмено призивноме суду за осам дана рачунајући од достављања призива, но с друге стране да може, ако не жели усмену расправу, у истом року писмено поднети своје примедбе на призив, премапотписане од адвоката.

Молба за усмену расправу, а тако исто и примедбе на призив подносе се у два примерка; ако су пак више призивача одвојено уложили призив, онда се горњи списи подносе у толико примерака, да суд и сваки призивач добије по један примерак.

Ако од више призивача не желе сви да одустану од усмене расправе, или ако од више противника ма само и један моли да се одреди усмена расправа, онда се ствар мора за све заинтересоване странке решити на основу усмене расправе.

§ 513. Призив треба свршити без одређења усмене расправе, ако је призив уложен против пресуде само на основу тачака 1—5. §-а 504. или

на основу §-а 505., исто тако ако је пресуда нападнута само у питању сношења или количине парничких трошкова, или ако је призив поднесен против пресуде донесене на основу пропуштања расправе за прихватање парнице или у предмету приговора за спречавање парнице.

Без одређења усмене расправе треба даље решити и призив против пресуде срескога суда, ако вредност парничнога предмета не прелази једну стотину круна. Да се вредност утврди и учини вероватном, сходно се примењује § 476.

У овим случајевима противник се о призиву обавештава с тим, да за осам дана рачунајући од достављања призива може призивноме суду своје примедбе на призив поднети написмено. На број и опрему примерака за те примедбе сходно се примењује претходни §.

§ 514. Кад призив треба у смислу §-а 512. и 513. решити без усмене расправе, призивни суд о призиву доноси одлуку на основу јавнога реферата.

Странке се о дану кад ће се призив јавно реферисати обавештавају само путем излагања списка о стварима које ће се реферисати. То излагање бива на судској табли за објаве, и то на осам дана пре него што ће се ствар реферисати, а у хитним случајевима пак најмање три дана пре тога.

На извештај референтов о призиву примењује се § 497.

После извештаја референтова странке могу усмено образложити своје молбе.

§ 515. Ако суд призив реши без усмене расправе, при доношењу одлуке меродавно је стање ствари, које се види из пресуде првостепенога суда, затим из расправнога записника и из његових прилога. Чињенице и докази, неупотребљени пред првостепеним судом, у призивном поступку могу се навести само у случајевима §-а 513., и то само у толико, у колико је реч о такој околности која се службено има узети у обзир, или је у питању да се утврди да је првостепени суд неко правило применио нетачно или да га није узео у обзир. Таке стварне тврдње и докази могу се изнети само у призиву или у писменим изјавама, и не могу се усменим излагањем странака надокнадити.

§ 516. У случајевима §-а 513. противник се призиву уопште не може придружити, у случајевима пак §-а 512. само онда, ако једновременно и са своје стране моли да се одреди усмена расправа.

§ 517. Ако призивни суд у случајевима §-а 512. и 513., после излагања ствари, ради решења призива нареди доказни поступак, или ако треба да донесе одлуку о питању које код првостепенога суда није било расправљено, исто тако ако нађе за потребно да се ради објашњења ствари преслушају странке, онда ће он одредити усмену расправу. Ако су при реферисању ствари присутне обе странке, суд усмену расправу може одмах отворити.

Ако суд у питању повраћаја држи усмену расправу, онда се и призив има решити на основу усмене расправе.

На усмену расправу у сваком погледу имају се применити прописи, који се примењују у случају призива који се има решити на основу усмене расправе; но у случајевима §-а 513. ипак призивна се молба не може ни проширити а ни применити, а ни придружењу нема места.

§ 518. Ако је нападнута пресуда одлуку изрекла само по приговору туженикову за спречавање парнице или ако је пресудом изречено укидање парнице само на основу које околности која спречава парницу а која се службено има узети у обзир, онда призивни суд својом пресудом, ако је даља расправа потребна, ствар враћа натраг првостепеноме суду ради расправе и доношења пресуде.

§ 519. Ако из §§-а 512—518. не следује што друго, одредбе §§-а 486, 487, 488, 490, 491, 494, 500, 503—509, 511, и прве, друге и четврте алинеје §-а 499. треба сходно применити и у случају призива који се има решити на основу јавнога реферата, но с том разликом да се призив има одбацити и онда, ако не одговара прописима тачке 3. §-а 481., даље да заинтересоване уместо позива пред суд, који је одређен §§-има 486—488., треба обавестити у смислу §-а 512. односно §-а 513, на послетку да је призивни суд у случају друге алинеје §-а 506. дужан ограничити се на питања која је решио првостепени суд.

ОДСЕК II.

РЕВИЗИЈА.

§ 520. Против пресуда призивних судова, у границама §§-а 521—523., има места ревизији.

§ 521. Ако вредност парничнога предмета не прелази пет стотина круна, а у парницама набројеним у тачкама 3. и 5. §-а 758. пак онда, ако вредност парничнога предмета не прелази једну стотину круна, ревизији против пресуда судбенога стола као призивнога суда нема места. Да се вредност парничнога предмета утврди и учини вероватном, треба применити § 476.

Против пресуда призивнога суда у питању сношења и количине парничких трошкова ревизији има места само онда, ако је ревизија уједно управљена и против осталих делова пресуде.

§ 522. Против пресуде призивнога суда којом се утврђује надлежност, или против онога дела пресуде којим се утврђује надлежност, ревизији има места само у том случају, ако закон утврђује надлежност као искључиву.

Ревизији против пресуде призивнога суда нема места на основи: да парница спада у делокруг срескога суда, а ни на тој основи: да парница с обзиром на вредност спада у делокруг судбенога стола.

§ 523. Против пресуде призивнога суда којом се одобрава пресуда првостепенога суда, или против потврђенога дела таке пресуде, странка која призивном молбом или противмолбом није напала пресуду првостепенога суда односно потврди део таке пресуде, не може се користити ни молбом ради ревизије.

§ 524. Ревизија се простире у смислу §-а 479., али у границама §-а 522., и на одлуке које су донесене у поступку пре изрицања пресуде.

§ 525. Над пресудама краљ. судбених табли као призивних судова ревизионо суђење врши краљ. курија.

Над пресудама краљ. судбених столова као призивних судова без обзира на вредност, даље у парницама које су упућене у делокруг среских судова, ако вредност парничнога им предмета прелази две хиљаде пет стотина круна, ревизионо суђење врши краљ. курија, у свима другим случајевима пак надлежна краљ. судбена табла.

§ 526. Рок за ревизионе молбе износи петнаест дана. Овај је рок строги рок, и рачуна се од достављања пресуде, но ревизиона молба може се поднети већ и после објављене пресуде.

§ 527. Ревизиона се молба подноси код призивнога суда писмено, и мора бити од адвоката премапотписана.

Ревизиона молба мора у себи садржати:

1) ознаку пресуде која треба да се подвргне ревизији;

2) одређену молбу, с изјавом о томе: да ли странка напада пресуду у целости или ако у једном делу, онда у којем;

3) изјаву у томе: са кога разлога странка напада пресуду.

§ 528. Ревизиона се молба подастире ревизиономе суду, уз сходну примену §-а 483., пошто се у случају потребе од првостепенога суда изишту списи који се односе на ствар.

§ 529. Ако се ревизиона молба покаже као задоцњена, или да је управљена против таке одлуке против које нема места правноме средству,

исто тако ако ревизиона молба не одговара прописима одређеним у тачкама 1—3. §-а 527., или се покаже да се има одбацити због другог којег недостатка који се не да накнадити, онда председник износи ревизиону молбу пред ревизиони сенат, који у питању одбацивања ревизионе молбе доноси одлуку без саслушања странака.

Ревизиона се молба износи даље пред ревизиони сенат и онда, ако председник ревизионога сената налази да ревизија у смислу §-а 525. не спада у делокруг онога суда којем су списи поднесени, о чему ревизиони сенат такође одлучује без саслушања странака. Ако ревизиони сенат краљ. судбене табле нађе да ревизија спада у делокруг краљ. курије, онда списе подастире и службено краљ. курији. Ако пак ревизиони сенат краљ. судбене табле утврди да ствар спада у ревизиони делокруг краљ. судбене табле, онда са тога разлога нема места правноме средству. Ако ревизиони сенат краљ. курије нађе да ревизија ствари, поднесене од призивнога суда или од краљ. судбене табле, спада у делокруг краљ. судбене табле, онда по утврђењу ове околности списе упућује надлежној краљ. судбеној табли. Овако утврђење краљ. курије обавезно је како за краљ. судбену таблу тако и за странке. Кад председник ревизионога сената или ревизиони сенат краљ. курије одреди рочиште за реферисање и расправу ствари, онда се више не може ни молити а ни наредити да се ревизија ствари упути краљ. судбеној табли.

У случају пријема ревизије, председник не саопштава странкама одлуку сената.

§ 530. Ако не постоји случај §-а 545., онда председник ревизионога сената за реферисање и расправу ствари одређује рочиште, и о томе обавештава странке уз сходну примену друге и последње алинеје §-а 134.

Рочиште се одређује тако, да између достављања обавештаја противној странци и рочишта остане од прилике петнаест дана.

У хитном случају размак времена за расправу може се скратити.

§ 531. Противна странка у првој половини размака времена за расправу може ревизионом суду предати одговор премапотписан од адвоката, у којем се може придружити ревизионој молби. То се придружење може ограничити и на питање подношења и количине парничких трошкова.

Први примерак одговора прилаже се списима, други се примерак доставља противној странци, а ако има више противних странака, даљи се примерци њима достављају службено.

Молба о придружењу, ако се садржи у одговору који је поднесен задоцњено или тек накнадно на ревизионој расправи, може се узети у обзир само у том случају, ако странка на расправи учини вероватним да је својим одговором задоцнела без своје кривице.

§ 532. Ревизиона расправа почиње с извештајем референта. У извештају се наводе молбе странака с приказивањем њихових разлога, као и стање ствари, у колико је то потребно за разумевање молби странака и за испитивање нападнуте пресуде. Податке који се односе на ток поступка

треба приказати само у толико, у колико је поступак у молби за ревизију или о придружењу изречно нападнут, или у колико је то потребно за оцену околности које се службено имају узети у обзир.

После извештаја референтова странке могу и усмено образложити своје молбе.

§ 533. Молбе за ревизију и за придружење, приказане у списима, не могу се преиначити, а ни предмет молбе се не може проширити.

§ 534. Ревизиони суд разматра пресуду-призивнога суда на основу стања ствари како је изнесено у пресуди.

Нападање стања ствари, изнесенога у пресуди призивнога суда, може се узети у обзир само онда, ако је странка то нападање у ревизионој молби односно у одговору изречно остваривала. Против стања ствари које је изнесено у пресуди, као доказ могу се употребити само расправни записник и његови прилози (§ 402.).

Утврђивање истинитости или неистинитости стања ствари може се ревидирати само на тој основи: да се утврђивање збило услед нетачне примене или непримене кога правнога прописа, или да је из чињеница изведен очевидно погрешан закључак, или да је то утврђивање у опреци са садржином списка.

Осим случаја §-а 535. и 537., ревизиони суд стање ствари на основу оцењивања доказа или на основу расправе не може утврдити.

§ 535. Пред првостепеним или призивним судом ненаведене чињенице и докази могу се у

ревизиономе поступку навести само у толико, у колико је реч о томе: да се утврди околност која се по §-у 540. службено има узети у обзир, или да се утврди то: да је призивни суд који пропис о поступку применио нетачно или да га није применио.

Таке стварне тврдње и докази се морају остваривати у ревизионој молби односно у одговору. На усменој расправи таково изношење може се накнадно учинити само онда, ако странка учини вероватним, да у своме спису без своје кривице није могла употребити те чињенице и доказе. Тако накнадно изношење о томе, има се и писмено поднети ради тога да се приложи списима.

§ 536. Странка неправилност призивнога поступка не може истицати, ако је њено право на то у смислу §-а 223. престало већ у призивном поступку.

§ 537. Доказни поступак који је дозвољен у случају §-а 535. ревизиони суд може поверити и умољеном и изаслатом судији, а може, у колико се покаже као потребно, позвати ниже судове да се изјасне.

Исто се тако доказни поступак може извршити у питању повраћаја, или у питању прекида, обустављања поступка или престанка ових.

§ 538. Изостанак правилно обавештене странке или једне од њих не спречава да се ревизија изврши.

Због изостанка са расправе нема места повраћају у пређашње стање.

§ 539. Ако на усмену расправу дође само

једна странка, и изнесе чињенице и доказе који се у смислу §-а 535. накнадно могу остваривати, онда суд, ако нађе да су те чињенице или докази важни по решавање ревизионе молбе, расправу одгађа. Странка која на расправу није дошла, о одређеном рочишту биће обавештена службено, уз саопштење преписа списка који садржи накнадно изношење. Овај препис странка мора накнадно поднети за двадесет и четири сата.

Овај се § има применити и у случају да је без кривице пропуштено подношење одговора.

§ 540. Околност за спречавање парнице, наведено у тачкама 1. и 2. §-а 180., као и недостатак делокруга у границама друге алинеје §-а 522., исто тако и недостатке споменуте у тачкама 1—3. §-а 505., даље и то: да се у поступку пред призивним судом појавио један од случајева наведених у тачкама 1—3. и 5. §-а 540., ревизиони суд узима службено у обзир, и то и онда ако је одлука призивнога суда о тим питањима постала правоснажна.

§ 541. Ревизиони суд може пресуду расмотрити само у толико, у колико је ревизионом молбом односно молбом о придружењу нападнута.

Ако се у поступку пред призивним судом показао који од случајева наведених у тачкама 1—3. §-а 505., онда ревизиони суд поступа без обзира на границе, повучене молбом за ревизију односно молбом о придружењу.

§ 542. Ревизиони суд може повреду некога прописа који се односи само на поступак, осим случајева §-а 540., узети у обзир само у толико, у

колико је пресуда изречно с тога разлога у молби за ревизију односно у молби о придружењу нападнута.

Ако је пресуда нападнута само с тога разлога, да се је у поступку пред призивним судом показао који од случајева споменутих у §-у 504. или у тачкама 1—3. §-а 505., или да је призивни суд донео одлуку противно §§-има 503.—506. и 518., или да није уважио коју околност за спречавање парнице, онда се ревизиони суд у својој одлуци ограничава само на ревизиону основу коју су изнеле странке, но случајеве споменуте у тачкама 1—3. §-а 505. узима у обзир и онда ако исти и нису наведени.

Ревизиони суд дужан је у разлозима своје одлуке изјаснити се о образложењу ревизионе молбе односно молбе о придружењу, а нарочито о изнесеном правном пропису.

§ 543. Ако се ствар може решити на основу стања ствари, утврђенога у пресуди призивнога суда или на основу стања ствари, које се у ревизионом поступку у смислу §§-а 534.—537. може утврдити, онда ревизиони суд доноси пресуду у самом меритуму ствари, или стављајући ван снаге пресуду призивнога суда доноси сходну одлуку. У том погледу суд није везан за молбе странака.

Ако ревизиони суд у смислу претходне алинеје не може донети одлуке, он ће онда пресуду и поступак призивнога суда у целости или делимице разрешити, и упутити призивни суд на даљи поступак и на доношење нове одлуке.

У новом поступку и доношењу нове одлуке призивни суд је дужан држати се становишта ревизионога суда.

У питању парничних трошкова треба применити § 508. Ако је пресуда призивнога суда нападнута и у питању подношења и количине парничних трошкова, ревизиони суд поступа у тим питањима по прописима §§-а 424—434.

§ 544. Ако и ревизиони суд одбије странку, која се против две једнаке пресуде послужила молбом за ревизију, и нађе да је ревизиона молба очевидно била неоснована, онда ће он странку као упорнога парничара осудити на глобу до хиљаде круна, која ће се одредити према приликама парнице и према мери упорности. На глобу до хиљаде круна треба осудити и онога, ко ревизиону молбу поднесе против такве пресуде, против које се по закону ревизиона молба неопорно не може поднети.

Одговорност за глобу у првоме реду терети адвоката који ревизиону молбу премапотпише; адвокат према својој странци има право на противпотраживање само у том случају, ако је ревизиону молбу употребио на основу нарочитога писменог упутства дотичне странке.

§ 545. Ако се нападне пресуда краљ. судбенога стола као призивнога суда, и вредност парничнога предмета не прелази једну хиљаду круна, онда ревизиони суд доноси о ревизионој молби одлуку без усмене расправе на основу јавнога реферата. Да се вредност утврди и учини вероватном, сходно треба применити §-а 476.

Председник ревизионога сената ревизиону молбу саопштава противној странци, и обавештава је да за осам дана рачунајући од достављања молбе може ревизионом суду поднети одговор премапотписан од адвоката.

Противник се не може придружити ревизионој молби. О времену кад ће се ревизиона молба јавно реферисати, странке се обавештавају само путем излагања по §-у 514. Странке немају права да на рочишту узму реч (§ 532.)

§ 546. Кад се ревизиона молба реши, ревизиони суд списе — заједно с отправцима одлуке који се прилажу списима, као и с онима који гласе за странке — шаље призивном суду, а овај, ако није упућен на даљи поступак, све то шаље првостепеноме суду.

Отправак одлуке странкама доставља првостепени суд, а ако је призивни суд упућен на даљи поступак, онда призивни суд.

§ 547. У колико из овога одсека не излази што друго, у ревизионом поступку сходно се примењују прописи, који су одређени за призивни поступак.

ОДСЕК III.

УТОЦИ.

§ 548. Против решења, у колико закон не чини изузетке, има места утоку.

§ 549. Против решења донесених у току поступка, утоцима има места само у случајевима које закон одређује.

§ 550. О утоку одлучује, у колико закон не чини изузетке, непосредни виши суд.

У стварима, у којима пресуде судбених столова у смислу §-а 525. ревидира краљ. курија, и о утоцима који се поднесу против решења судбених столова одлучује краљ. курија, изузев случај да закон изречно дозвољава уток у једном степену.

Друга алинеја §-а 529. има се сходно применити и у случају утока.

§ 551. Против решења онога суда, који у ствари као призивни или ревизиони суд коначно одлучује, нема места утоку односно даљем утоку, изузев ако закон изречно дозвољава уток у једноме степену.

Осим тога случаја, против решења суда другог степена којим се прво решење мења, има места, у колико се то решење уопште по закону може утоком напасти, даљем утоку, изузевши ако закон изречно дозвољава уток у једном степену.

§ 552. Рок за утоке износи осам дана.

Рок за утоке је строги рок, и има се рачунати од дана кад је решење објављено, а за странку којој се решење има доставити од дана достављања.

§ 553. Уток се подноси код онога суда, који је у првоме степену донео нападнуто решење.

Ако решење донесе призивни суд у призивноме поступку, уток се подноси код призивног суда.

У колико у поступку, који је основ донесеном решењу, заступање по адвокату није обавезно, уток се може поднети без заступства по адвокату или се може изјавити на записник.

§ 554. Уток се може заснивати и на новим чињеницама и доказима.

§ 555. Суд који донесе нападнуто решење може, у колико за исто није везан, и сам задоста учинити утоку, а иначе га без одлагања подноси уточном суду, снабдевши га списима који су потребни за решавање, ако је потребно, заједно са својом представком ради обавештаја.

Списе, који су у поступку нижег суда неопходно потребни, треба задржати у препису односно у изводу.

§ 556. Уток нема одгодне силе, осим слушајева наведених у овоме закону.

Утоци против решења која у себи садрже новчане осуде или којима се наређује притвор, даље утоци против решења којима се на исплату упућују судски депозити, имају одгодну силу, изузевши ако закон друкчије наређује.

Суд извршење својих решења може, док се не реши поднесени уток, обуставити и осим слушајева пређашње алинеје, уточни суд пак може забранити да се нападнуто решење изврши, пре него што се реши уток.

§ 557. Уток се може решити и без саслушања противника. Ако уточни суд нареди писмено саслушање, изјава се може дати на записник у случајевима у којима је дозвољено да се уток искаже на записник.

Последња алинеја §-а 553. сходно се примењује.

§ 558. Уточни суд службено испитује, да ли има уопште места утоку и да ли је уток поднесен у прописаном року и облику.

§ 559. Ако суд уток уважи, може наредити суду који је донео нападнуто решење, да има учинити расположења која су потребна услед одлуке уточнога суда.

§ 560. Кад се уток реши, уточни суд списе — заједно с отправцима своје одлуке који се имају прикључити списима, као и с отправцима одлуке одређеним за странке и за заинтересоване — шаље суду који је у првом степену донео нападнуто решење.

§ 561. Сходно се примењују §§-и 548—560. и на решења председника, а исто тако и у случајевима где закон дозвољава уток против решења изаслатога или умољенога судије.

Против решења изаслатога судије утоци се подастиру код суда који је судију изаслао, и тај суд уток може и сам задовољити.

§ 562. Против поступка и одлука изаслатога судије може се, ако закон не наређује што друго, код парничнога суда подићи представка.

Од председника судскога сената може се молити да се измене расположења која учини перовођа и судска канцеларија. Ако председник нађе да се представка не може уважити, износи је пред суд.

Ако је суд на основу нападнутога поступка донео решење које се већ више не може опозвати, онда се представка не може поднети, и против такве повреде права може се тражити лек само путем правнога средства које је дозвољено против донесене одлуке.

Представка се може поднети и усмено, и може

се решити и без саслушања противне странке. Евентуално потребне обавештаје треба службено набавити.

ГЛАВА ПЕТА.

ОБНОВА ПАРНИЦЕ.

§ 563. Правноснажне коначне пресуде, амо подразумевајући и делимичне пресуде, могу се нападати тужбом за обнову парнице:

1) ако суд који је донео пресуду није био правилно састављен;

2) ако је у доношењу пресуде учествовао судија који се по закону има искључити, под претпоставком да је молбом ради искључења или правним средством та препрека без успеха била изношена;

3) ако је у доношењу пресуде учествовао судија који је искључен услед приговора странке;

4) ако је странка која није имала активне парничне способности у судском поступку учествовала без свога законскога заступника;

5) ако је у име које странке поступило треће лице без пуномоћства;

6) ако је која странка свога противника тужила суду као странку непознатог боравишта, прећутавши место његова борављења, и ако јој је оно познато било, или ако је њој познате наследнике тужила суду као непознате наследнике;

7) ако је у доношењу пресуде учествовао судија, који је у парници повредио своју службену дужност према којој странци на начин забрањен кривичним закоником;

8) ако је која странка изгубила парницу услед такове радње противне странке или других лица, која је кривичним закоником забрањена;

9) ако је дејство пресуде казненога суда, која је служила као основ донесеној пресуди, укинута другом правноснажном пресудом казненога суда;

10) ако која странка покаже правноснажну пресуду, донесену раније у истој ствари, којом се у првобитној парници није користила;

11) ако која странка изнесе доказ за неку чињеницу изнесену или неизнесену у првобитној парници, исто тако ако изнесе правноснажну судску или административну одлуку или поравнање, којима се у првобитној парници није користила, а што би за њу у меритуму ствари могло донети повољнију одлуку;

12) ако која странка изнесе такве чињенице или доказе, које суд није узео у обзир у смислу §-а 222. или због безуспешног протекла рока одређенога за доказни поступак (§§-и 275. 283. и 293.), у колико би исте чињенице или докази у меритуму ствари за њу довели до повољније одлуке.

Пресуда донесена на основу признања или одрицања (§ 390.) може се тужбом ради обнове парнице напасти само на основу тачке 1—11., и то на основу тачке 11. само онда, ако се странка у првобитној парници није могла користити одлуком, поравнањем или доказом.

Судско поравнање може се сходном применом пређашње алинеје исто тако напасти тужбом ради обнове парнице.

§ 564. Из узрока наведених под тачком 1. и 3. §-а 563. парница се може обновити само онда, ако странка без своје кривице није могла правним средством остварити разлог за обнову парнице.

У случајевима наведеним под тачком 4., 5. и 6. §-а 563. странка која одобри поступак не може тражити обнову парнице.

На основу тачке 7. и 8. §-а 563. парница се може обновити само онда, ако је правноснажна пресуда казненога суда установила кажњиву радњу, или ако се казнени поступак не може покренути или није довео до осуде не из другог ког узрока, него због тога што нема доказа.

На основу тачке 11. §-а 563. нема места обнављању парнице, ако је чињеница која се има доказати решена заклетвом или датом речи, положеном у смислу §§-а 377., 378., 380.

Ако која странка на основу тачке 11. и 12. §-а 563. моли обнову парнице, на основу тачке 11. ма која странка парницу може обновити само онда, ако се странка доказом ни у првобитној ни у обновљеној парници није могла користити.

§ 565. Правноснажна коначна пресуда може се напасти и са тога разлога, да који од узрока за обнову парнице постоји против одлуке која је претходно донесена у тој ствари, претпоставивши да се коначна пресуда оснива на тој одлуци.

§ 566. Тужба ради обновљења парнице против правноснажне коначне пресуде суда првога степена подноси се по правилу код првостепенога суда који је у тој ствари поступио, а тужба

против правноснажне коначне пресуде призивнога суда код дотичнога призивнога суда. Али ако је разлог за обнову парнице управљен против одлуке призивнога суда, која је служила као основа коначној пресуди првостепенога суда, или и против те одлуке, тужбу за обнову парнице треба предати код призивнога суда.

Ако је разлог за обновљење парнице управљен против коначне пресуде ревизионога суда или против одлуке истога суда, која је служила као основа коначној пресуди, онда се тужба за обнову парнице мора предати призивном суду. Али ако се коначна пресуда или одлука ревизионога суда напада на основу тачака 1—7. §-а 563. или и на основу тих тачака, тужбу за обнову парнице треба предати ревизионом суду.

Надлежност установљена овим §-ом је искључива.

Овај се § има сходно применити и на обнову парница против судских поравнања.

§ 567. Рок за обнављање парнице износи шест месеци. Овај је рок строги рок, и има се рачунати од дана правноснажности коначне пресуде, донесене у првобитној односно у обновљеној парници, односно од дана кад је поравнање закључено; ако је пак странка тек доцније сазнала за разлог на обновљење или је тек доцније дошла у положај да се тим разлогом може користити, рок се има рачунати од дана кад је странка за тај разлог сазнала или се њиме могла користити.

Изузев случајеве наведене у тачкама 4., 5. и 6. §-а 563., обновљењу парнице нема места после

пет година, како је коначна пресуда донесена у првобитној односно у обновљеној парници постала правноснажном или како је поравнање закључено.

§ 568. У колико из ове главе не следује што друго, на обнављање парнице примењују се прописи, који су меродавни за покретање и за даљи поступак парнице.

§ 569. Писмена тужба за обнову парнице треба да садржи: ознаку пресуде која се напада, и изјаву о томе да се парница понови.

Осим тога у писменој тужби треба ради припреме за усмену расправу навести чињенице које оправдавају одржавање строгога рока за обнову парнице, заједно с доказима за њихову вероватност; даље у писменој тужби треба навести разлог: зашто се понавља парница, одређену молбу како у том погледу да се нападнута пресуда стави ван снаге тако исто и у погледу нове пресуде која се има донети, заједно с чињеницама и доказима на којима се оснива тужба.

§ 570. Позив пред суд гласи на прихватање парнице и уједно и на мериторну расправу тужбе за обнову парнице. Пред судбеним столовима и вишим судовима рочиште се има тако одредити, да између достављања позивнога решења и рочишта буде од прилике тридесет дана. У хитном случају овај се размак времена може скратити.

Припрема за усмену расправу, на коју се у осталом сходно примењују §§-и 194—205., бива у овом позивном међувремену.

На заступање странака примењују се правила, која су у првобитној парници меродавна у поступку пред дотичним судом.

Ако се тужба за обнову парнице покрене пред ревизионим судом, примењује се § 537.

§ 571. Суд службено, без одређења рочишта, сходном применом §-а 455., решењем одбацује тужбу за обнову парнице, која се покреће после рока од пет година, одређенога §-ом 567., или се не покреће пред надлежним судом.

Ако се пак на усменој расправи утврди, да тужба за обнову парнице није покренута у законском року или да нема законских услова, онда се тужба за обнову парнице мора пресудом службено одбацити.

Довољно је ако се чињенице, које оправдавају одржање строга рока за обнову парнице, учине вероватнима.

§ 572. Парничну ствар, у колико је то услед разлога за обнову парнице потребно, треба поново расправити, и то обично једновременно с питањем о обновљењу парница. Но суд може наредити, да се претходно расправи и реши питање о обновљењу парнице. Ако том приликом суд уважи обновљење парнице, онда о томе одлучује међу пресудом, и расправу о парничној ствари може наставити тек онда, кад пресуда којом се уважава поновљење парнице постане правноснажна (§ 506.).

На молбу странке која тражи поновљење парнице, суд својом коначном пресудом у обновљеној парници одлучује и о трошковима првобитне парнице, као и о накнади штете која је евентуално проистекла из пресуде донесене у првобитној парници.

Ако се из поднесених података учини као

вероватно да ће обновљење парнице имати успеха, онда суд може и без саслушања противника обуставити извршење пресуде или поравнања у првобитној парници. Суд може по молби опозвати своју одлуку о обустави горњих извршења. Против решења о обустави извршења или о опозиву исте обуставе, посебном правном средством нема места.

§ 573. За нову расправу односно за ново излагање првобитне парнице пред призивним или ревизионим судом, као и за одлуку која се има донети у првобитној парници, меродавни су прописи за призивни односно за ревизиони поступак.

Ако се у тужби за обнову парнице, покренутој пред ревизионим судом, остварује и такав узрок за обновљење, који се самостално пред призивним судом требао остварити, онда ревизиони суд, пошто реши разлог за обнову парнице (§ 566.) који спада у његов делокруг, расправу и решење тога питања упућује призивном суду.

§ 574. Против одлука донесених у питању обнове парнице и у парничној ствари, правном средством има места у толико, у колико се одлука дотичнога суда у првобитној парници могла напасти правним средством.

ГЛАВА ШЕСТА.

ПОСТУПАК У СУМАРНИМ ПАРНИЦАМА О РЕПОЗИЦИЈАМА И СУМАРНИМ ПАРНИЦАМА О ГРАНИЦАМА.

§ 575. У сумарним репозиционим парницама примењују се правила о поступку пред среским

судовима, с одступањима наведеним у §§-има 576—581.

§ 576. Сумарном тужбом ради репозиције не може се тражити да се сруши зграда, — овде не подразумевајући одстрањење ограда.

§ 577. Суд рочиште за расправу према приликама може одредити на лице места.

§ 578. Поступак се не може обуставити, док се не реши питање које спада у казни поступак (§ 234.).

§ 579. Ако тужилац својом тужбом тражи и накнаду штете која је проистекла из узнемиравања у поседу, или ако је ма која странка поднела тужбу ради права, па се ради решавања тих питања расправа мора одгодити, онда је суд на молбу тужиоца дужан донети делимичну пресуду у питању репозиције, односно у питању обуставе узнемиравања у поседу. Делимична пресуда, донесена у питању репозиције и обуставе узнемиравања у поседу, а исто тако евентуално и у погледу накнаде штете, може се у пресуди, донесеној у погледу права одржати, ограничити или ставити ван снаге.

Туженик може, и пред позивним судом, у парници која је у течају тражити, да му се накнади штета која је наступила услед испуњења или извршења делимичне пресуде.

§ 580. Ако суд у питању репозиције или обуставе узнемиравања у поседу расправу одгоди, онда на молбу ма које странке може ради заштите поседнога стања издати привремена расположења која се могу одмах извршити.

Суд под претњом извршења може и привременим својим расположењем забранити узнемиривање стања поседа.

§ 581. У пресуди туженику ваља наложити, да без одлагања има испунити расположења која се односе на репозицију у посед и на обуставу узнемиривања у поседу. Суд проглашује извршивом пресуду у том делу, без обзира на правноснажност, шта више може је према приликама одмах и извршити.

У погледу онога дела пресуде, који се односи на осуду на накнаду штете и на парничне трошкове, примењују се општа правила како у погледу извршивости пресуде, тако и у погледу рока за испуњење исте.

Против пресуде у питању репозиције и обуставе узнемиривања поседа, нема места обновљењу парнице.

§ 582. У сумарним парницама о границама §§-и 575.—581. имају се применити с том разликом, да суд приликом доношења пресуде одмах извршује потребно одређивање граница.

ГЛАВА СЕДМА.

СУЂЕЊЕ У РУДАРСКИМ СТВАРИМА.

§ 583. У рударским стварима у првome степену суде: судбени столови снабдевени судском влашћу за рударске ствари, и срески судови који су у седишту њихову и који спадају у њихов округ. Од више таквих среских судову рударску судску власт врши онај суд, који на то одреди министар правде.

§ 584. Рударски судски делокруг судбених столова — без обзира на вредност парничнога предмета — простире се:

1) на парнице о спорним питањима, која се појављују о прибављању или постојању рударских повластица, и која се тичу приватноправних питања која се имају решити по рударском закону;

2) на парнице, које се у погледу предмета рударства тичу остваривања власништва и других стварних права или стварних терета, или ослобађања речених предмета од тога, а исто тако које се тичу поделе између власника-другова и грунтовнога брисања;

3) на парнице о употреби предмета рударскога власништва, не рачунајући овамо парнице којима је предмет једино употреба спољашњих саставних делова који нису везани с рударским радом;

4) на парнице о поседу и о границама предмета рударскога власништва, не рачунајући овамо сумарне (краткога пута) парнице о репозицијама и парнице истога рода о границама;

5) на парнице покренуте ради употребе рударских вода;

6) на парнице настале на основу одношаја нормираних рударским законом међу рударским подузетницима међусобно, а исто тако међу рударским подузетницима и власницима или поседницима других некретнина;

7) на парнице које у предмету рада, употребе или уновчења искрсну из друштвених уговора о заједничком копању рудника;

8) на парнице које се међу рударским дружинама и њиховим члановима појаве на основу њихових одношаја нормираних рударским законом;

9) на парнице које међу рударским подузетницима и њиховим чиновницима или пуномоћницима искрсну у погледу руковања радом предмета рударскога власништва и вођења рачуна који се на то односе.

У делокруг среских судова који врше рударску судску власт (§ 583.), спадају сумарне (краткога пута) парнице о репозицијама и о границама. Ради суђења у овим парницама, судбени сто одређује једнога свог судију у срески суд. Такав изаслати судија остаје у осталом у статусу судија судбенога стола.

§ 585. Да ли ствар спада у делокруг рударскога суда или не, то суд узима у обзир по оним правилима, која овај закон поставља за искључиву надлежност.

§ 586. Парнице наведене у тачци 1. §-а 584. имају се покретати искључиво код суда онога места где лежи некретнина на коју се повластица односи, а парнице наведене под тачком 3. и 5. спадају искључиво под надлежност онога суда на чијем је земљишту некретнина

Ако некретнина лежи на земљишту више судова, парница се може покренути ма пред којим од тих судова.

§ 587. У колико из §§-а 583—586. не следује што друго, овај се закон има применити и на суђење у рударским стварима.

Са сумарним (краткога пута) парницама о репозицијама и о границама не може се везати тужба ради права.

ГЛАВА ОСМА.

ПОСТУПАК О ПЛАТЕЖНИМ НАЛОЗИМА.

§ 588. Платежним налозима могу се остваривати потраживања, која се односе на плаћање у готовом новцу или на давање заменљивих ствари или вредносних папира, у колико за случај парнице спадају у делокруг среских судова.

§ 589. Платежни налог издати надлежан је онај срески суд, који би у погледу потраживања био надлежан у случају парнице, претпоставивши да се платежни налог дужнику може доставити у подручју или у седишту суда.

§ 590. Издавање платежних налога може се молити усмено или писмено.

Така молба мора у себи садржавати:

1) означање странака по имену, сталежу или занимању, по месту њихова становања, евентуално и по месту боравишта;

2) означање чињеница из којих поверилац изводи своје потраживање; ако је о потраживању издата исправа, мора се молилац на њу позвати; ако закон делокруг или надлежност заснива на исправи, онда њу молилац мора поднети у оригиналу или у овереном препису (у изводу);

3) тачно означање предмета и количине потраживања, а исто тако и његових припадака;

ако се потраживање састоји из више ставака, онда треба навести основ, предмет и количину сваке ставке;

4) молбу да се изда платежни налог.

У писмено поднесеној молби мора се означити и суд.

Ако се потраживање не односи на готов новац, поверилац мора назначити новчану своту, коју је уместо испуњења готов примити.

Молба се може заједно поднети против једнога истога дужника у погледу више потраживања, а и против више дужника у погледу једнога истог потраживања. У последњем случају мора се назначити, у којем односу или у којем износу терети дуг дужнике. Ако су садужници солидарно обвезани, то се мора нарочито назначити.

Подношење молбе ради издавања платежнога налога важи као да је предата тужба.

Писмено поднесеној молби ради издавања платежнога налога треба приложити онолико примерака платежних налога, издатих слогом одређеним у §-у 592., у колико се примерака платежни налог има доставити. Ако странка не приложи потребне примерке, они ће се службено зготовити.

§ 591. Суд молбе решава без саслушања противника.

Молба се мора одбацити: ако не постоји случај издавања платежнога налога који је наведен у §-у 588., ако се из молбе види да суд није надлежан, или да постоји друга која околност за

спречавање парнице или недостатак што се службено има узети у обзир (§ 141.), ако молба не одговара прописима §-а 590., или ако се из садржине молбе види да је потраживање неосновано, да се судским путем не може остваривати, да још није плативо или да остваривање његово зависи од још неиспуњенога противдавања.

Молба се има одбацити и у том случају, ако постоји разлог за одбацивање само у погледу једнога дела потраживања или припадања, или само у погледу једнога дужника. Но више потраживања, спојених у једну молбу, треба при решавању одвојено оценити.

Решење којим се усмено поднесена молба одбацује, има се одмах објавити, и писмено се има издати само на молбу.

Против решења којим се молба одбацује, има места утоку у једном степену.

Молба се не може вратити ради тога да се недостаци попуне.

§ 592. Ако не постоји препрека да се молба задовољи, суд издаје платежни налог, који се у напису има тако назвати и који у себи садржи:

1) налог упућен дужнику, који се има назначити по имену, сталежу или занимању и по месту становања, да под претњом извршења измири повериоца, који се има исто тако означити, у потраживању, — чији се основ такође има навести, — заједно с припацима, амо рачунајући и цифром одређени трошак, и то за петнаест дана, рачунајући од достављања платежнога налога;

2) напомену упућену дужнику: да платежни

налог може напасти, — ако сматра да је потраживање неосновано, — с искључењем правнога средства, само код срескога суда који је издао платежни налог, и то усмено или писмено поднесеном контрадикцијом која се не мора образложити;

3) напомену: ако дужник суду не поднесе контрадикцију за петнаест дана, рачунајући да од дана достављања платежнога налога, контрадикција поднесена после овога рока не спречава наређење и спровођење извршења.

Ако се потраживање не односи на готов новац, у платежном налогу треба нарочито истаћи да дужник своју обавезу може намирити и плаћањем оне своте, за коју је поверилац изјавио да ју је готов примити уместо тражене ствари или вредноснога папира.

§ 593. Ако поверилац има више потраживања против истог дужника, може се издати један платежни налог, али се у њему има свако поједино потраживање с припацима по ставкама посебно набројати. Ако поверилац потраживања по претпоследњој алинеји §-а 590. обухвати у једну молбу, трошак се по суми појединих потраживања посебно има утврдити.

Против више дужника један платежни налог може се издати само у том случају, ако то потраживање заједнички терети дужнике. У том случају у платежном се налогу има навести, да ли потраживање с припацима садужнике терети солидарно односно у којем односу, или појединце у којој своти,

§ 594. Платежни се налог може пуноважно доставити дужнику односно дужницима само у подручју или у седишту срескога суда који је издао платежни налог.

Достављање дужнику бива по правилима, по којима се писмена тужба снабдевена позивом пред суд доставља туженику; путем огласа се достављање не може извршити.

У руке дужника правилно достављени платежни налог има исто дејство, као да му је достављена писмена тужба снабдевена позивом пред суд.

§ 595. Против платежнога налога дужник може ставити контрадикцију. Контрадикција се не мора мотивисати. Контрадикција се подноси писмено или усмено код суда који је издао платежни налог.

Нападај на платежни налог са стране дужника, био он поднесен ма под којим именом, има се сматрати контрадикцијом.

§ 596. Ако дужник за петнаест дана рачунајући од достављања против платежнога налога не поднесе контрадикцију, на молбу повериоца, на основу платежнога налога, може се одредити извршење ради намирања.

На основу платежнога налога, издатог против више садужника, извршење се може наредити само онда, ако је платежни налог достављен свима дужницима, и ако за петнаест дана није ни један дужник поднео контрадикцију.

У стварима које се односе на замењиве предмете или вредносне папире, дужник је властан и

у току извршнога поступка своју обвезу испунити тиме да плати новчану своту, означену у платежном налогу као еквивалент, и да плати нагомилане трошкове.

§ 597. Дејство и извршивост платежнога налога престаје:

1) ако платежни налог дужнику није достављен за шест месеци, рачунајући од истављања његова;

2) ако против дужника за три године, рачунајући од истека рока за испуњење потраживања, није никаква извршна радња спроведена.

Ако је платежни налог издат против више садужника, онда у тачци 2) речени рок према свима садужницима има се рачунати од дана, којег је рок за испуњење истекао према дужнику коме је платежни налог најраније достављен.

§ 598. Контрадикција се може поднети и после петнаест дана, наведених у §-у 596, све донде док не прође оних петнаест дана, који се рачунају од дана кад је дужнику достављено решење којим се на основу платежнога налога наређује намирно извршење. Овај последњи је рок строги рок, и контрадикција која се поднесе после истека рока, има се одбацити.

Кад прођу тих петнаест дана, платежни налог који није нападнут контрадикцијом има исту важност као и правноснажна пресуда, и против таког платежнога налога има места само обнови парнице по општим прописима.

§ 599. Контрадикцијом, која се поднесе против потраживања или припадака или против једнога дела истих, нападнут је цео платежни налог.

Али ако је платежни налог издат односно више самосталних потраживања, а дужник изречно контрадикцију поднесе само против неких од ових потраживања, онда контрадикција не додирује платежни налог у погледу осталих потраживања.

У случају да има више садужника, контрадикција једнога садужника иде у корист и осталих.

§ 600. Ако важност платежног налога престане (§ 597.), онда приватноправна дејства везана за молбу да се изда платежни налог остају, ако поверилац у току тридесет дана, рачунајући од дана престанка важности платежног налога, преда тужбу ради свога потраживања.

Ако се молба ради платежног налога одбаци (§ 591.), приватноправно дејство њено остаје, ако поверилац у року од тридесет дана, рачунајући од правноснажности решења којим је одбачен платежни налог, преда тужбу ради потраживања, или ако поднесе правилну нову молбу ради издавања платежног налога.

§ 601. У поступку о платежним налозима на заступање странака примењују се правила, која важе за поступак пред среским судовима, с овим одступањима:

1) адвокат није дужан показати своје пуномоћство при подношењу молбе ради платежног налога и при контрадикцији;

2) за контрадикцију овлашћеним сматра се свако својевласно лице, које покаже платежни налог или га прикључи писмено поднесеној контрадикцији.

У случају тачке 2. решење о позиву пред суд (§ 603.) треба доставити самом дужнику.

Ко молбу ради издавања платежног налога или контрадикцију поднесе без пуномоћства, а његовој се радњи ни накнадно странка не придружи, одговоран је за учињени трошак и штету.

§ 602. Молбу ради платежног налога и контрадикцију треба предати само у једноме примерку без рубрума и противној странци не треба је саопштити; у случају да се молба или контрадикција поднесе усмено, записник се о томе не мора саставити.

Ако поверилац преда молбу, или ако дужник преда контрадикцију у потребном броју примерака, молба односно контрадикција има се саопштити противној странци.

§ 603. Ако дужник платежни налог у своје време контрадикцијом нападне, онда суд који изда платежни налог по поступку пред среским судом одређује рочиште за прихватање и за мериторну расправу парнице, која се има сматрати да је достављањем платежног налога покренута.

У парници, која је настала услед контрадикције, нема места контрадикцији (§ 460.) због пропуштања расправе.

Пре него што се платежни налог достави дужнику, и, ако је платежни налог издат против више садужника, пре него што се исти достави свима садужницима, може и тужилац молити да суд одреди рочиште за прихватање и за расправу парнице.

Ако парница осим случаја платежног налога

спада у делокруг општинскога суда и вредност парничнога предмета не прелази педесет круна, онда у записник расправе треба записати само наредбени део пресуде и њено кратко образложење.

§ 604. У случају контрадикције која нема одгодне силе (§ 598.), суд у даљем току поступка извршење може решењем обуставити, — одржавајући у снази већ спроведене извршне радње, — ако би доношење коначне пресуде било спречавано доказним поступком који терети тужиоца, или ако је за одгоду расправе узрока дала погрешка тужиоца, а исто тако ако се на одржаној расправи покаже да је тужиочево потраживање ма и делимично неосновано.

Против решења о обустави извршења нема места посебном правном средству.

§ 605. У парници која је постала услед контрадикције, суд одлучује и о накнади штете, која је проистекла из молбе ради платежнога налога и из контрадикције.

Ако платежни налог изгуби важност, ни једна странка не може од противне странке тражити накнаду својих трошкова.

ГЛАВА ДЕВЕТА.

НАЛОЗИ НА ОСНОВУ МЕНИЦА, ТРГОВАЧКИХ УПУТНИЦА, БОНОВА И ЧЕКОВА.

§ 606. Тужилац може своју меничну тужбу ради исплате или ради обезбеђења, или своју регресну тужбу остваривати путем налога, ако у

оригиналу прикључи исправе, које су по меничном закону потребне да се тужба образложи.

Друге стварне околности, које су евентуално потребне да се тужба образложи, морају бити доказане јавном исправом, која се у оригиналу или овереном препису (изводу) има приложити, или приватном исправом издатом по § 317.

§ 607. Писменом тужбом треба молити, да се против туженика до висине цифром означенога потраживања и припадака изда платежни односно обезбедни налог.

Писменој тужби треба приложити онолико примерака налога, истављеног слогом који је одређен §-ом 609., у колико примерака налог треба доставити.

§ 608. Налог издаје председник.

Ако председник нађе да се налог у смислу тужбене молбе не може издати, ствар износи пред судски сенат.

Издавање налога треба ускратити, ако тужба не одговара прописима §-а 606. и 607., ако су исправе које доказују потраживање сумњиве, или ако се покаже да је тужба застарела, изузев случај ако тужилац докаже јавном исправом прекид или мировање застарелости.

Издавање налога треба ускратити и онда, ако основ за то постоји само за један део потраживања или његових припадака. Више самосталних, у једну тужбу спојених потраживања при решавању треба одвојено оцењивати.

Ако има више посебних меничних обвезаника, налог се против једних обвезаника може издати, а против других се може ускратити.

Ако судски сенат налази да нема места издавању платежног налога, писмена се тужба има решити позивом пред суд. У осталом на решавање писмене тужбе треба применити §§-е 140. и 141.

Ако тужилац не прикључи примерке потребне за издавање налога (§ 607.), они се имају службено зготовити.

§ 609. У платежном налогу суд туженику налаже, да под претњом извршења у току три дана, рачунајући од достављања платежног налога, тужиоцу плати цифром означену меничну своту односно регресну своту и припатке, исто тако и парничне трошкове које суд установи, или пак да у том року суду преда своје приговоре.

У обезбедном налогу суд исто тако налаже туженику, да код суда у готовом новцу положи у налогу цифром означену обезбедну своту која се у смислу меничног закона има дати, затим да тужиоцу плати утврђене парничне трошкове.

Платежни и обезбедни налог може се напаста само приговором. На то треба у налогу туженику скренути пажњу.

Платежни односно обезбедни налог мора се у нaтпису тако назначити, и треба уједно истаћи и то да је налог издан на основу менице.

§ 610. Налог се туженику доставља по истим правилима као и решење о позиву пред суд, издато по писменој тужби.

Налог се путем огласа туженику не може доставити. Ако се већ при решавању писмене

тужбе покаже да би се достављање могло извршити само тим путем, издавање налога треба ускратити (§ 608.); ако се пак после издатог налога види да се налог другим путем не може доставити, налог губи важност, и писмену тужбу треба решити на молбу тужиоцеву по општим правилима позивом пред суд.

Налог се тужиоцу мора доставити на првome примерку писмене тужбе, уз повратак оригиналних исправа.

§ 611. Туженик је дужан свој приговор против налога поднети у строгом року од три дана, означеном у налогу. Но ако је налог туженику достављен ван седишта суда, и ако туженик свој приговор пошље поштом, време које је потребно за поштански превоз не сме се урачунати у рок од три дана.

§ 612. Приговор треба у себи да садржи:

- 1) означање налога;
- 2) изјаву да туженик налог напада.

У поступку пред судбеним столом приговор осим тога треба да послужи и за припремање расправе.

Нападање налога са стране дужника ма под каквим именом има се сматрати приговором.

§ 613. Приговор треба поднети код суда који је издао налог у два примерка с једним рубром, а ако би ради обавештења тужилаца требало више примерака, онда с даљим примерцима.

Код срескога суда туженик приговор може поднети и усмено.

Приговор се може поднети без заступања адвоката (§ 94.).

Ако туженик свој приговор поднесе преко адвоката који не станује у седишту суда, а ни сам не станује у седишту суда, онда је у своме приговору дужан под теретом последица устављених у §-у 155. именовати пуномоћника за достављање, који станује у седишту суда.

§ 614. Кад истече рок одређен §-ом 661., приговором ненападнути налог важи као правно-снажна пресуда, и против њега по општим правилима има места обновљењу парнице.

§ 615. Доцкан поднесени или исказани приговор, исто тако и онај који не одговара прописима тачке 1. и 2. §-а 612., суд службено одбацује.

Ако не постоји случај да приговор треба одбацили, председник услед приговора одређује рочиште за прихватање парнице и за расправу ствари, и на исту позива тужиоца у суд на другом односно на даљем примерку приговора, а у случају усменог исказа на препису записника, туженика пак позива у суд на рубруму.

Рочиште треба тако одредити, да туженику, ако станује или пребива у седишту суда, од достављања позива у суд остане најмање двадесет и четири сата, ако пак станује или пребива ван седишта суда, да му остане довољно времена да суду предстане.

§ 616. Ако туженик против потраживања или његових припадака, или против једнога дела истих учини приговор, онда је нападнут цео налог.

Но ако је налог издат на више самосталних потраживања, а туженик приговор уч ни изречно

само против неких потраживања, онда приговор не додирује налог у погледу осталих потраживања.

Ако има више туженика, па од њих само један учини приговор против истог налога, онда се учињеним приговором остали садужници могу користити само онда, ако је тужба против њих управљена на основу истог меничног изјашњења као против санаследника или садругова некога друштва.

§ 617. На основу приговора за спречавање парнице упуштање у парницу и мериторна расправа не може се ускратити. Но суд може и службено наредити, да се приговор о спречавању парнице расправи одвојено.

Кад се туженик упусти у парницу, мериторну расправу и у поступку пред судбеним столом треба одржати као продужење.

§ 618. Ако туженик издати налог против-молбом (§ 185.) не нападне, онда суд на молбу тужиоца делимичном пресудом оглашује да налог остаје у снази, у недостатку пак такве молбе коначном пресудом то изриче.

У осудној пресуди треба одредити рок од три дана да се обавеза испуни.

Пресуда донесена на основу тога што странка није предстала, контрадикцијом се не може напаст.

§ 619. У колико из ове главе не следује што друго, у поступку за налоге меродавни су пред судбеним столом прописи поступка за судбени сто, а пред среским судом прописи за поступак пред тим судом.

§ 620. Поверилац може путем поступка за налоге по овој глави остваривати своје потраживање на основу чекова, даље — ако је дужник протоколисан трговац — на основу трговачких упутница или бонова, одређених §§-има 291. и 294. зак. чл. XXXVII. 1875., у свима случајевима претпоставивши да поверилац у оригиналу приложи чек, трговачку упутницу или бон, на којем оснива своја потраживања, а исто тако и потребни протест и друге исправе.

У натпису платежнога налога има се истаћи, да је налог издат на основу чека, трговачке упутнице или бона. У осталом на поступак примењују се §§-и 606.—619., с том допуном да тужилац, ако се потраживање не односи на готов новац, мора одредити новчану своту коју је готов примити у име намирења, и да се у том случају у платежном налогу нарочито има истаћи, да туженик своју обвезу може испунити и плаћањем новчане своте, за коју је тужилац изјавио да ју је готов примити уместо затражене ствари или вредноснога папира.

Последња алинеја §-а 596. примењује се и у овом поступку.

ГЛАВА ДЕСЕТА.

ПОСТУПАК У ПРЕДМЕТУ УКИДАЊА НАЈАМНИХ ОДНОСА.

§ 621. Најам стана, другогa локала или простора може како станодавац тако и изнајмљивач

отказати путем срескога суда, који је надлежан по месту где се налази предмет изнајмљивања.

Отказ се може писмено (§ 134.) или усмено (§ 135.) поднети; приложити треба толико примерака отказа а исто тако и решења за саопштење отказа, коликим се странкама има доставити. Примерци решења за саопштење отказа треба да су издани слогом по §-у 624.

Ако странка која најам отказује не приложи потребне прилоге, исти се имају службено зготовити.

§ 622. Отказ мора у себи садржати:

1) означење странака по имену, по сталежу или занимању и по становању њихову;

2) означење предмета најма;

3) изјаву о отказу, с тачним назначењем времена кад треба услед отказа да престане одношај о изнајмљивању;

4) ако у уговору постоји посебно одређење о томе: кад треба да се предмет изнајмљивања напусти, онда отказ треба да садржи у себи приказ тога одређења из уговора;

5) ако странка којој се отказ доставља не борава у подручју или у седишту срескога суда, онда у отказу треба навести име, стан, сталеж или занимање лица којем се отказ има доставити, односно у отказу треба навести молбу да се за таку странку именује старатељ ствари (§ 625.).

6) ако у подручју или у седишту срескога суда не пребива странка која отказује, онда у отказу треба по имену, стању и занимању озна-

чити пуномоћника за достављање, који борави у подручју или у седишту срескога суда.

Ако отказ поднесе њих више, они треба да су заступљени по заједничком пуномоћнику.

§ 623. Отказ се службено одбацује:

1) ако суд у смислу §-а 621. није надлежан за поступак;

2) ако писмени отказ није предат у облику који је одређен у §-у 134;

3) ако отказ не одговара захтевима прописаним у §-у 622.;

4) ако се из онога што је у отказу наведено види да је отказ поднесен онда кад је истекао рок за отказ.

Отказ се не може вратити ради тога да се недостатак у њему допуни.

§ 624. Ако не постоји случај да се молба за отказ одбацује, онда суд један примерак отказа или препис записника о усмено изјављеном отказу саопштава противној странци, с том напоменом да свој евентуални приговор против отказа може за осам дана, рачунајући од достављања отказа, поднети суду који јој отказ саопштава, јер ће у противном случају на основу отказа бити места извршном поступку (§ 628.).

У решењу којим се отказ саопштава треба означити дан кад ће исељење имати отпочети. У саопштењу треба тачно одредити рок у коме се исељење има извршити, на основу уговорног одређења изнесенога у отказу (тачка 4. §-а 622.), у недостатку такога излагања пак на основу у том погледу постојеће уредбе, месног обичаја или за-

кона; ако се пак на тој основи рок за испуњење обвезе не може одредити, онда се у саопштењу има навести да се исељење има извршити до дванаест сати пре подне онога дана који долази за последњим даном најамнога времена.

§ 625. Отказ се може доставити само у подручју или у седишту надлежнога среског суда.

Достављање за странку којој се отказује може се извршити и у руке онога лица, коме је поверено руковање или чување предмета који се изнајмљује. Ако се достављање ни тако не може извршити, отказ се има доставити, изостављајући достављање путем огласа, старатељу ствари кога ће суд именовати, и о томе се странка на коју се отказ односи има извести путем поште у препорученим писмом, које је адресовано у место где дотична странка станује.

На достављање, које се има извршити лицу којем се отказује, треба у осталом применити правила, по којима се туженику доставља писмена тужба снабдевена позивом у суд.

§ 626. Ако је достављање отказа извршено ономе коме се отказује по истеку отказнога рока који је одређен у уговору, или, ако таког одређења нема, после отказнога рока који је одређен на основу у том погледу постојеће уредбе, месног обичаја или закона, онда отказ важи само онда, ако због тога странка којој се отказује у одређеном року (прва алинеја §-а 624.) не поднесе приговор.

§ 627. Ако у погледу предмета наведених у §-у 621. најамни одношај у смислу уговора по

истеку уговоренога времена престаје без отказа, или ако отказ није извршен ни преко суда ни путем јавнога бележника по §-у 637., онда како станодавац тако и изнајмљивач може путем суда, означенога у §-у 621., позвати противну странку да предмет најма, кад истече уговорено време, преда односно прими натраг.

Ако је време најма дуже од шест месеци, овај се позив може предати само у току последњих шест месеци најамнога времена.

На такав се позив сходно примењују правила §§-а 621—625.

§ 628. Ако се против отказа (§ 621.) или позива (§ 627.) у одређеном року не поднесе приговор, и ако се исељење не изврши за оно време које је одређено у саопштењу (друга алинеја §-а 624.), онда срески суд, означен у §-у 621., на молбу странке наређује извршни поступак ради враћања односно пријема предмета најма. На основу отказа (§ 621.) или позива (§ 627.) једне странке може и друга странка молити да се нареди извршни поступак.

У решењу којим се наређује извршење треба применом друге алинеје §-а 624. одредити рок: кад се има испразнити предмет најма, ако је пак онда кад је донесено решење којим се наређује извршење већ потпуно истекло време, одређено за испражњење изнајмљенога предмета, онда се мора наредити да се предмет најма одмах испразни.

§ 629. Против отказа (§ 621.) или позива (§ 627.) може се поднети само приговор.

Изјава ма које врсте учињена од противника,

по којој отказ или позив не прима, сматра се приговором.

Приговор се може поднети код суда писмено (§ 134.) или усмено (§ 135.)

Приговор уједно треба да служи и као припрема за усмену расправу.

Ако има више противника, приговор учињен са стране једнога служи у корист и осталима.

§ 630. Задочњен приговор има се службено одбацити.

Због пропуштенога приговора повраћају нема места.

§ 631. Ако се не покаже да је приговор задочнео, онда суд одређује рочиште за прихватање парнице и за мериторну расправу.

У парници странка која отказује односно која позива, сматра се тужиоцем.

Мериторна расправа и пресуда простире се само на питања: да ли отказ односно позив важи или не важи; исто тако простире се на обавезност туженика, која истиче из отказа или из тога што је најам истекао: да ли је туженик дужан изнајмљени предмет предати односно преузети или није.

У случају §-а 627. расправа и пресуда може се распрострајети и на важност отказа, изузев случај ако је позив поднесен после истека рока, одређенога уредбом о изнајмљивању станова за покретање тужбе ради утврђивања важности отказа.

Доказивање, због чијег се пријема, — колико се може предвидети, — пресуда не би могла бла-

говремено донети, може се на предлог противне странке одбити.

§ 632. У осудној пресуди треба изречно одредити у смислу §-а 624. рок за испуњење о истеку најма. Ако се пак у време кад се пресуда донесе тај рок већ не може применити на испуњење због тога што је прошао, онда туженику треба наредити да обвезу одмах испуни.

Осудна пресуда има се без обзира на њену правноснажност прогласити извршивом.

Трошкови око отказа или позива и приговора, имају се додати парничним трошковима.

На основу пресуде ма која странка може молити да се нареди извршење (прва алинеја §-а 628.)

§ 633. Ако странка која отказује не дође на расправу, онда суд на молбу решењем проглашује да отказ не важи.

Противник не може контрадикцијом напасти пресуду, која је донесена на основу тога што је он сам пропустио предстати суду.

Молба ради повраћаја може се поднети само за осам дана рачунајући од пропуштенога рочишта или рока.

§ 634. Призивни рок износи осам дана.

Призив се има решити без одређења усмене расправе по правилима која се односе на случајеве §-а 513.

Против пресуде призивнога суда нема места ревизионом поступку.

§ 635. У стварима, које спадају под поступак који је одређен у овој глави, нема места обновљењу парнице.

Странка, која у поступку одређеном у овој глави претрпи какву правну повреду, може своје потраживање, — у колико се исто не односи на предају или примање предмета најма, — остваривати редовним правним путем закона.

§ 636. У колико §§-и 621—635. не одређују што друго, имају се у стварима, које спадају под поступак који је нормиран у овој глави, применити прописи који се односе на поступак пред среским судовима.

§ 637. Отказ и позив има исто дејство, као отказ или позив учињен путем суда:

1) ако је извршен путем краљ. јавног бележника, у чијем бележничком подручју лежи предмет најма;

2) ако отказ и обавештај (§§-и 98., 99., 101. и 103. зак. чл. XXXV.: 1874.) одговара прописима §-а 622., а осим тога садржи у себи и ту напомену: да странка којој је упућен обавештај, евентуалне приговоре против отказа или позива поднесе за осам дана од саопштења обавештаја среском суду, означеном у смислу §-а 621, јер ће у противном случају на основу отказа односно позива бити наређено извршење (§ 628.);

3) ако је у обавештају време за исељење тачно означено по начину нормираном у §-у 624.

На саопштење обавештаја (§ 99. зак. чл. XXXV.: 1874.) сходно се примењује друга алинеја §-а 625. У случају §-а 101. зак. чл. XXXV.: 1874. краљ. јавни бележник приказује обавештај среском суду, надлежном по §-у 621., који обавештај доставља по §-у 625.

У осталом на поступак се примењују §§-и 622—624. и 626—636.

§ 638. Одредбе §§-а 621., 625., и 631—636. сходно се примењују у парницама, у којима једна странка подиже тужбу да се изрекe важност или неважност отказа или позива, извршенога приватним путем, односно сем случаја пређашњег §-а путем јавног бележника.

Сходно се примењују одредбе §-а 625. и 631—636. и у оним парницама, у којима странка подиже тужбу да се изрекe важност или неважност отказа или позива, извршенога приватним путем, односно сем случаја пређашњег §-а путем јавног бележника непосредно ради тога: да се предмет најма уступи натраг односно прими натраг, и у којима странка изречно моли да се ствар реши по прописима ове главе.

Овај § не дира оно наређење уредбе о издавању станова у најам, које одређује рок за предавање такe тужбе.

ГЛАВА ЈЕДАНАЕСТА.

ПОСТУПАК У БРАЧНИМ СТВАРИМА.

ОДСЕК I.

ПОСТУПАК У БРАЧНИМ ПАРНИЦАМА.

§ 639. Ако су оба супруга или један од њих угарски држављанин, па имају општинску припадност на земљишту где важи овај закон, то онда последње место заједничкога становања супружника заснива надлежност у парницама, ко-

јима је предмет: ништавост брака, нападање на брак, развод брака и одвајање од стола и постеле. Ако то место није на земљишту где важи овај закон, треба узети као да супружници станују у четвртом округу Будимпеште.

У претходној алинеји установљену надлежност угарскога суда не мења то, што је један супруг после или пре извршења дела које служи као узрок за развод брака изгубио угарско држављанство, или на земљишту где важи овај закон општинску надлежност.

Надлежност утврђена овим §-ом искључива је.

§ 640. Угарска држављанка, која има општинску припадност на земљишту где важи овај закон, ако на земљишту где важи овај закон склопи брак с човеком који није угарски држављанин или који на том земљишту нема општинске припадности, па после склопљенога брака не оде с мужем изван земљишта где важи овај закон, може ради тога: да се брак прогласи ништавним или да се нападне, покренути парницу код онога овоземнога суда, у чијем је подручју жена последњи пут, пре закључења брака, становала. Ако жена није имала таког места становања на земљишту где важи овај закон, треба узети као да је последњи пут становала у четвртом округу Будимпеште.

Надлежност утврђена овим §-ом искључива је.

§ 641. У брачним парницама странаца, у којима у њима може поступати угарски суд (§ 116. зак. чл. XXXI.: 1894.), надлежан је суд по месту заједничкога становања супруга, ако пак место

становања супруга по законима њихове отаџбине није исто, онда је надлежан суд по месту становања туженика.

Ако један супруг остави другога, и у случају да се место становања промени онда кад је већ постојао узрок да се брак разведе или да се изрече одвојење од стола и постеље, онда се парница може покренути и пред судом по месту последњег заједничког становања.

Ако ранији брак једнога од иноземних супруга није престао или није проглашен неважним, а ранији је супруг угарски држављанин и има општинску надлежност где важи овај закон, онда се парница којој је предмет проглашење ништавости доцнијег брака може подићи и ван случаја §-а 116. зак. чл. XXXI.: 1894. пред судом, надлежним по месту становања ма кога супруга на земљишту важења овога закона.

Надлежност утврђена овим §-ом искључива је.

§ 642. У брачним парницама примењује се, у колико из ове главе не следује што друго, прописи о поступку пред судбеним столом.

С нападном тужбом, с тужбом за развод или за одвојење не може се везати тужба за ништавост или она споменута у §-у 686., нити се могу исте у току расправе остваривати противтужбом или којом новом тужбом (§ 189.).

§ 643. Адвокати супруга или њихових законских заступника морају показати нарочито пуномоћство, које гласи за вођење брачне парнице. Нарочито пуномоћство потребно је и за подизање тужбе или противтужбе.

За парничну способност супруга меродавна су одређења зак. чл. XXXI.: 1894.

§ 644. У брачним парницама може државни тужилац (главни државни тужилац, пред краљ. куријом врховни државни тужилац) учествовати и у том случају, ако по закону као странка не би могао ступити.

Тога ради о сваком рочишту службено се има обавестити државни тужилац, и њему се морају саопштити списи и одлуке које треба додати странкама. Начин обавештења и саопшења нормиран је уредбом.

Државни тужилац има права да прегледа списе, као и да се послужи правним средствима.

У парници због ништавости државни тужилац врши права странке, и може поступити како у интересу важности тако и неважности брака и онда, ако тужбу није он покренуо.

Ако државни тужилац ступи као тужилац, онда у случају да парницу изгуби на плаћање парничних трошкова осуђује се државни ерар.

§ 645. Пре него што се преда тужба за развод брака и за одвојење, странка може пред судбеним столом који је за парницу надлежан молити да се учини покушај за помирење.

Претходном покушају помирења нема места, ако тужбу за развод брака или за одвојење покреће у име умоболног супруга законски му заступник (§ 87. зак. чл. XXXI.: 1894.), или ако је противник умоболан или непознатог боравишта.

Подношење молбе одржава рок, установљен §-ом 83. и 105. зак. чл. XXXI.: 1894. ради покретања тужбе за развод брака и за одвојење.

Услед поднесене молбе председник или судија којега председник на то овласти одређује рочиште за помирење, и на то позива супруге с налогом да имају лично предстати.

Позив у суд сваком се супругу доставља у руке, ако пак који супруг пријем ускрати, позив му треба онде оставити.

Из важнога узрока покушај помирења може се извршити и путем умољавања.

Ако која странка због болести или због другог каквог важног узрока не може суду да предстане, странке се могу и засебно саслушати на згодноме месту, евентуално и путем умољавања.

§ 646. Приликом покушаја за помирење присутни могу бити само супрузи. Ово наређење не искључује да се не учини потребно расположење ради безбедности странака.

Ако после саслушања странака има основана изгледа да ће поновљени покушај помирења довести успеху, судија може за помирење одредити ново рочиште.

Ако молилац на одређеном рочишту суду не предстане, онда он код судије који врши акт помирења може молити да се за петнаест дана, рачунајући од одређенога рочишта, одреди ново рочиште. Ако и тај рок прође безуспешно, а исто тако ако молилац ни на новом рочишту суду не предстане, молба ради помирења има се сматрати као да не постоји.

Ако пак на одређеном рочишту предстане само молилац, има се сматрати као да помирење није успело.

Безуспешним се има сматрати помирење и онда, ако је у два пута безуспешно покушавано да се противник позове пред суд.

Ако се пропусти рочиште које се одреди за помирење, повраћају нема места.

§ 647. Ако помирење остане безуспешно, судија то утврђује решењем.

Ако молилац за тридесет дана рачунајући од дана горњег решења тужбу не поднесе, молба ради помирења има се сматрати као да није ни била. На ту последицу суд је дужан молиоца у своме решењу упозорити.

Против решења којим се утврђује неуспех помирења, нема места утоку.

§ 648. У случају тачке а) §-а 77. зак. чл. XXXI.: 1894., ако један супруг раскине брачни заједнички живот, треба код онога суда који је надлежан за брачну парницу молити, да се супруг обвеже да успостави брачни заједнички живот.

Таку молбу властан је поднети остављени супруг, у случају пак §-а 87. зак. чл. XXXI.: 1894. законски заступник.

У молби треба навести и вероватним учинити податке који се односе на остављање и на време колико то остављање траје.

Ако суд нађе да су наведени подаци довољни, онда решењем наређује супругу, који је свога друга оставио, да у року који је у решењу одређен успостави заједнички брачни живот, јер ће у противном случају суд услед тужбе молиоцeve донети одлуку о разводу брака.

Да се заједнички брачни живот успостави,

мора се по правилу одредити рок не дужи од тридесет дана рачунајући од достављања решења; но рок може трајати и деведесет дана, ако се због удаљености места где станује супруг који је свога друга оставио или због других узрока покаже да је целисходан толики рок.

Решење странци која остави свога супруга треба тако доставити, као што се туженику доставља решење о позиву пред суд; но достављању путем огласа нема места.

Против решења којим се наређује успостављање заједничкога брачног живота, нема места утоку.

§ 649. Ради издавања огласа, споменутога у тачци б) §-а 77. зак. чл. XXXI.: 1894., мора се замолити суд који је надлежан за брачну парницу.

Такву молбу властан је поднети остављени супруг, односно у случају §-а 87. зак. чл. XXXI.: 1894. год. законски заступник.

У молби се имају навести и вероватним учинити подаци, који се односе на остављање и на последње познато место пребивања одсутнога супруга, даље и то да је већ најмање година дана како се не зна где борави супруг који је оставио свога брачног друга.

Ако суд нађе да су поднесени подаци довољни, онда за одсутнога брачног супруга одређује старатеља ствари, и уједно издаје оглас, којим позива одсутнога брачног друга да заједнички брачни живот у току године дана успостави, јер ће у противном случају суд услед тужбе молиоце донети одлуку о разводу брака; даље суд

ће одсутнога брачног друга позвати да обавести суд о месту свога боравишта, јер ће га у противном случају у парници, која ће се покренути ради развода брака, — не употребивши позив путем новог огласа, — заступати именовани старатељ ствари.

Оглас код судбеног стола има се изложити и у званичним новинама два пута објавити. Суд може према приликама наредити, да се оглас у изводу објави и у другим, евентуално и у иноземним новинама, и да се то за време које је одређено за оглашивање учини и више пута.

Огласни рок има се рачунати од следећег дана после другог уврштења огласа у званичним новинама.

Старатељ ствари се о решењу има известити на другом примерку молбе, а молилац на рубруму.

Против решења које наређује издавање огласа, нема места утоку.

§ 650. Тужбу за ништавост треба један супруг да покрене против другог, ако пак тај супруг нема активне способности (§ 127. зак. чл. XXXI.: 1894.), онда против његовог законског заступника, а а државни тужилац или треће лице пак против оба супруга, односно против њихових законских заступника. О покретању парнице суд обавештава децу из тога брака, ако су пак деца потребни законски заступници, онда њихову надлежну тужорску власт.

Прва се алинеја сходно примењује и онда, ако државни тужилац у смислу тачке а) §-а 56.

зак. чл. XXXI.: 1894. или туторска власт у смислу тачке б) истога §-а покрене тужбу ради нападаја на брак. Али ако би у последњем случају законски заступник супруга који нема активне способности био заинтересован, онда се тужба уместо против њега мора упутити против старатеља кога на молбу суда поставља туторска власт.

§ 651. Ако тужилац своју тужбу за развод брака или за одвојење оснива на неверном остављању, онда он мора већ у писменој тужби посведочити да је извршен поступак одређен §-ом 648. односно 649.

У парници за развод брака и за одвајање мора се у писменој тужби споменути и то: да је покушај претходнога помирења већ учињен или да истоме на основу друге алинеје §-а 645. нема места.

Ради припремања расправе у писменој тужби треба изнети податке који се односе нарочито на склапање брака, у парницама за развод брака и за одвајање пак треба навести податке који се односе на рођење и евентуалну смрт деце из тога брака, а треба приложити и исправе које то потврђују. Ако странка те исправе не може да набави, онда треба да наведе друге своје доказе за то.

§ 652. На допуну недостатака у писменој тужби као и на одбацивање исте треба применити одредбе §-а 140. и 141. с овим одступањем.

Суд одбацује писмену тужбу и онда, ако тужилац очевидно није властан на подизање тужбе, даље ако се тужба оснива на неверном остав-

љању, а није извршен поступак означен у §-у 648. односно 649.

У случају ненадлежности суда треба тужиоца, ако законски чланак XXXI.: 1894. одређује рок за покретање тужбе, у решењу којим се тужба одбацује опоменути, да ће у смислу §-а 184. остати на снази приватноправна дејства покренуте парнице, ако за тридесет дана, рачунајући од правноснажности решења о одбацивању, своју тужбу поднесе надлежном суду.

§ 653. Ако тужбу ради нападаја на брак, који је склопљен противно §-у 8. зак. чл. XXXI.: 1894., не покрене туторска власт, онда један примерак тужбе треба послати надлежној туторској власти.

На тужбу коју поднесе законски заступник или родитељ поступак се може у течај ставити само онда, ако туторска власт у току три месеца, утврђена §-ом 59. зак. чл. XXXI.: 1894., извести судбени сто о томе да нападај на брак са своје стране усваја.

§ 654. Ако у парници за развод брака или за одвајање пре предаје писмене тужбе помирење није било покушано, или ако је од неуспешнога покушаја за помирење прошло више него тридесет дана (§ 647.), онда председник или судија кога он на то овласти одређује, — ако није реч о случају друге алинеје §-а 645., — претходно помирење без достављања писмене тужбе.

Од претходног покушаја помирења може се одустати, ако противник пребива у иностранству или ако је покушај за претходно помирење скопчан с великим тешкоћама.

У осталом на предузимање покушаја помирења сходно се примењује § 645. и 646.

Ако предузимања покушаја помирења није било или није извршено пред надлежним судом, онда то не спречава да се поступак продужи.

§ 655. Ако није реч о случају претходнога §-а, исто тако ако је остао безуспешан покушај за помирење које је наређено на тужбу о разводу брака или о одвајању, онда председник одређује једнога судију с налогом ради припреме за усмену расправу. Исто тако он се стара и о замени одређенога судије у случају спречености.

У решењу којим се наређује припремни поступак тужиоцу се може наложити, да пред изаслатим судијом надокнади податке и доказе потребне ради припремања поступка.

Рочиште за припремну расправу треба одредити у решењу којим се одређује судија с налогом. Рочишта потребна у току припремнога поступка одређује изаслати судија.

Председник може и умољеноме судији повелити вођење припремнога поступка, ако се то покаже као целисходно, и овај онда поступа по прописима који су одређени за изаслатога судију.

§ 656. Припремни поступак није јаван.

Судија коме је поверено вођење припремнога поступка саслушава странке, и на основу њихових исказа и изјава стара се о разјашњењу стања ствари и прибављању доказа, а у погледу чињеница споменутих у §-у 669. стараће се за то и службено.

Што се тиче смештања деце и имовних пи-

тања, судија је дужан покушати да међу странкама дође до поравнања.

У случајевима §-а 99. зак. чл. XXXI.: 1894. судија нека се постара и о томе: да се расветле околности од којих зависи, хоће ли се за супруге наредити одвојени живот и колико ће то трајати; а уједно нека саслуша супруге и у том погледу, да ли желе да се време њихова одвојенога живота одреди на дужи размак него што закон наређује.

§ 657. Судија је дужан ради расветљења ствари супруге лично саслушати, а према потреби саслушаће и законске заступнике и родитеље странака, као и друга лица. Супрузи се лично не морају саслушати, ако то саслушање по решење ствари нема важности или ако је скопчано с великим тешкоћама.

Судија може наредити, да се саслушање изврши у одсуству противне странке односно странака.

Ако лице које се има саслушати суду не предстане или се не изјасни, онда судија према њему примењује последице §-а 296. односно §-а 303., утврђене за случај кад сведок неће да сведочи. Околности међутим, на основу којих се сведочанство може ускратити, ослобађају и приликом саслушања од обвезе исказа. Ова се алинеја не може применити на супруге.

Судија може лично саслушање извршити и путем молбе (§ 226.).

§ 658. Судија коме је поверено вођење припремнога поступка доказни поступак по правилу не може отпочети.

Ако се покаже као вероватно да се доказни поступак у току редовнога поступка неће моћи с успехом отпочети, или да ће отпочињање доказнога поступка бити отежано, онда ће судија доказни поступак отпочети или сам или путем молбе.

§ 659. Припремни поступак се наставља дотле, док парница у целини или у којем питању које се посебно има решити не сазре за одлуку или за наређење доказнога поступка.

§ 560. И у припремном поступку сходно се примењују §§-и 666—670.

§ 661. Изостанак странака или једне од њих не спречава да се припремни поступак отпочне и настави. Ако судија за наставак расправе одреди ново рочиште, онда ће на то рочиште позвати и изосталу странку.

Ако странка пропусти рочиште одређено у припремном поступку, онда са тога разлога не може тражити повраћај, а не може ни молити да се припремни поступак понови или допуни.

У записник о припремном поступку треба унети и стање ствари које је службено расветљено, и навести доказна средства.

У записник треба, позивајући се на понуђене доказе, унети име присутнога државног тужиоца и његове предлоге, а исто тако и његове тврдње о чињеницама и изјаве које су од битнога значаја по решење ствари и по ток поступка.

У колико из ове главе не следује што друго, у припремном поступку примењују се прописи о поступку пред среским судом.

§ 662. После свршетка припремнога поступка,

судија подноси записник и остале списе председнику, односно шаље их судбеном столу. Председник одређује рочиште за усмену расправу ствари, на исту позива службено странку и сва она лица, чије се преслушање према резултату припремнога поступка покаже као потребно.

У осталом има се сходно применити § 204.

§ 663. На почетку усмене расправе странке после излагања својих молби приказују резултат припремнога поступка. Ако приказ странака, односно приказ суду предстале странке не одговара садржини записника о припремном поступку, председник ће се постарати да се приказ исправи; у случају потребе наредиће да записник прочита који члан суда или перовођа.

664. На основу приговора за спречавање парнице не може се ускратити расправа о меритуму ствари, но суд може и службено наредити да се тај приговор одвојено расправи.

§ 665. Ако суд у случајевима §-а 89. зак. чл. XXXI.: 1894. нареди за супруге одвојен живот од постеље и стола, онда о томе одлучује решењем, у којем се календарским назначењем последњег дана, рачунајући од објашњења решења, има одредити време: колико да траје одвојени живот.

Против наређења о одвојеном животу утоку има места само онда, ако се одвојени живот у смислу закона уопће не може наредити, или ако је трајање одвојенога живота одређено на дуже време него што закон одређује.

Кад истиче време одређено за одвојени живот, суд на молбу тужиоца, а у случају противтужбе

и на молбу туженикову одређује усмену расправу у предмету развода брака (§ 100. зак. чл. XXXI.: 1894.).

С променом околности, нарочито ако ма која странка за развод брака наведе такав узрок, на основу којег се брак и без наређења одвојенога живота може развести, расправа се може одржати и пре него што истече време за одвојени живот.

§ 666. Тужилац може ма у коме стадијуму парнице, док пресуда не постане правноснажна, одустати од своје тужбе и без пристанка противника.

Ако тужбу прихвати која од странака, које су исто тако на то овлаштене и које су у поступку учествовале, поступак се има наставити.

Ако приликом усменог одустајања овлаштена странка није присутна, одустајање се њој има саопштити. У том случају, а исто тако ако је одустајање учињено писменим путем, овлаштена странка може тужбу прихватити за петнаест дана, рачунајући од саопштења одустајања.

Одустајање од тужбе не смета да се расправи противтужба. У осталом овај се § има сходно применити и на противтужбу.

Опредељење §-а 68. зак. чл. XXXI.: 1894. о томе: да се нападај на брак не може опозвати, остаје недирнуто.

У брачној парници § 186. не налази примене.

§ 667. До завршетка расправе која претходи пресуди првостепенога суда, тужилац ради поткрепљења молбе може у покренутој тужби навести

и такве разлоге, које у својој тужби није навео.

Ради поткрепљења тужбе или противтужбе за нападање на брак, за развод брака и за одвајање од постеље и стола, странка може навести и такве разлоге, односно којих јој је припадало право тужбе у време подношења предлога за предузимање покушаја за помирење, ако пак таковог није било, у време подизања тужбе односно противтужбе, али који се разлог сада, због протека времена, самосталном тужбом не би могао износити.

У случају да се наведу нови разлози или да се покрене противтужба, нема места претходноме помирењу.

§ 668. У парницама за развод брака и за одвајање, као и у онима у којима се брак напада, суд може ма у коме стадијуму парнице покушати измирење странака, и тога ради их упутити изаслатоме или умољеноме судији.

§ 669. У парницама ради ништавости брака суд и службено узима у обзир све чињенице и доказе, који утичу на оцену разлога изнесених од странака за образложење тужбенога и противтужбенога захтева. О таким чињеницама и доказима странке треба саслушати пре него што се донесе одлука.

Прописи, који одређују последице пропуштања изјава које се имају дати о чињеницама или исправама, даље који одређују последице пред судом учињенога признања некога права, одрицања некога права или признања неких чињеница, не могу се применити у парницама ради ни-

штавости брака. Колика се доказна сила може дати признању неких чињеница, учињеном пред судом, то суд цени по §-у 270.

Странке не могу опростити заклетву сведоку, вештаку или противној странци.

Преслушавање странке под заклетвом може се наредити само у допуну другог доказа. Уговореној заклетви као и заклетви коју утврде странке (§ 377.), нема места.

§ 670. У парницама за нападање на брак, као и у парницама за развод брака и за одвајање, претходни се § има применити само у интересу одржања брака.

§ 671. У §-у 657. назначена лица може и суд саслушати, и наредити да се у припремном поступку већ извршено доказивање или саслушање допуну или понови.

У случају да лице које се има лично саслушати не дође или исказ свој ускрати, има се применити § 657.

Суд може наредити да се припремни поступак и допуну. У решењу којим се наређује таква допуна, суд по могућности заказује рочиште и ради продужења усмене расправе.

§ 672. Ако о рочишту за расправу туженик не предстане, суд ће на молбу предсталог тужиоца ствар расправљати.

Ако о расправном рочишту не предстане тужилац, или ако предстали тужилац не захтева да се ствар расправи, онда суд решењем изриче да је парница престала, изузев случај ако која странка, која је такођер овлашћена на покретање

тужбе, а која је учествовала у поступку, тужбу прихвати.

Решење којим се изриче престанак парнице губи важност, ако недошавши тужилац или странка која је овлашћена на покретање тужбе предложи у строгом року од петнаест дана, рачунајући од достављања решења, да се закаже ново рочиште за расправу.

Странка, која у смислу овога §-а предложи одређење новог рочишта за расправу, не може више, ако пропусти које од доцнијих рочишта, такав предлог ставити, али може своје пропуштање поправити повраћајем у пређашње стање.

Ако парницу ради ништавости покрене државни тужилац, и ако он пропусти расправно рочиште, суд службено заказује ново рочиште.

У брачним парницама не могу се применити §§-и 439., 440. и 443., прва алинеја §-а 445., као ни прва, друга и последња алинеја §-а 466., а § 442. пак налази примену тако, да против одлуке којом се одређује ново рочиште за расправу нема места утоку. Сходно §-у 669. и 670. треба применити 2—7. алинеју §-а 445.

У брачним парницама рок за повраћај износи петнаест дана, који се рачуна од пропуштеног рочишта, а код рокова пак од последњег дана рока. Пресуда постаје правноснажна тек по истеку рока.

§ 673. У записник о усменој расправи треба увести и име присутног државног тужиоца и његове предлоге.

Председник може наредити, да се у записник унесе и стање ствари, које је службено расветљено (§ 669.).

§ 674. После покретања тужбе или после предлога ради претходног помирења, парнични суд у смислу §-а 72. и 98. зак. чл. XXXI.: 1894. наређује привремени одвојени живот, и одлучује привремено о смештању и издржавању деце, као и о расположењима споменутим у §-у 102. зак. чл. XXXI.: 1894.

У хитним случајевима најпотребнија расположења може учинити председник или судија кога на то одреди председник.

Ако се предлог поднесе ван усмене расправе, онда се о њему може донети одлука и без усмене расправе, али противника треба саслушати, ако одлагање није спојено с опасношћу.

Стварне околности, на којима се оснивају предлози стављени у предмету смештања и издржавања деце, као и у предмету расположења наведених у §-у 102. зак. чл. XXXI.: 1894., треба учинити вероватнима. Суд се може по потреби и распитивати пре доношења одлуке.

Суд одлучује решењем, које се може одмах извршити.

Донесена одлука према приликама може се преиначити.

Против одлуке парничнога суда, председника или одређенога судије, има места утоку у једном степену.

Овај се § може применити и онда, ако би суд или турска власт већ донели одлуку о смештању и издржавању деце пре покретања тужбе или

пре предлога за предузимање претходнога покушаја за помирење.

§ 675. Привремена расположења, која одговарају §§-има 98., 101—103. зак. чл. XXXI.: 1894., могу се у случају §-а 118. зак. чл. XXXI.: 1894. предложити тужбом код краљ. среског суда.

Надлежност одређује место где станује или пребива муж.

Да се стварне околности на којима се оснива молба учине вероватнима, а и на овлаштеност суда у погледу распитивања, претходни § има се и у тим приликама сходно применити.

Расположења о одвојеном животу, а и она која су с тим у вези, могу се одмах извршити.

676. Ако који супруг умре пре него што пресуда ступи на правну снагу, парница се у меритуму не може наставити, и донесена одлука у меритуму губи важност. Што се тиче плаћања парничних трошкова, суд у таком случају према околностима парнице одлучује пресудом.

У парницама ради ништавости брака и у онима ради нападаја на брак, прва алинеја не налази примене, ако један супруг умре пре свршетка расправе, и краљ. курија уз разрешење пресуде не нареди даљи поступак и ново доношење одлуке; у том случају одлука се уместо умрлом супругу доставља познатим наследницима и старатељу ствари, именованом за непознате наследнике, а уједно и оставинскоме суду умрлога супруга.

§ 677. У призивном поступку § 512. не може се применити, међутим по прописима који су утврђени

за случајеве §-а 513. призив треба решити само онда, ако је предан против пресуде донесене у предмету приговора за спречавање парнице, или ако је пресуда нападнута само у питању плаћања и количине парничних трошкова.

Осим тих случајева парница се пред призивним судом расправља и одлучује без обзира на ограничења у призивној молби и противмолби.

У призивном поступку не може се подићи противтужба, а не може се остваривати ни разлог, који пред првостепеним судом није наведен ради поткрепљења тужбе или противтужбе.

Призивни суд недостатак надлежности узима службено у обзир само у случајевима §-а 640. и 641.

Призивни суд не може разрешити пресуду првостепенога суда с тога разлога: да пре доношења пресуде о разводу брака није био наређен одвојен живот супруга, а и одвојени живот може наредити само онда, ако га првостепени суд у случајевима §-а 80. зак. чл. XXXI.: 1894. није наредио, а призивни суд налази да се развод брака може изрећи само са којег разлога који је означен у том §-у.

У случају да се нареди одвојени живот, призивни суд поступа по §-у 665.

§ 678. Ако правилно позване странке или државни тужилац не дођу на призивну расправу, то не спречава да се призив реши.

Молбу изостале странке или државнога тужиоца да улаже призив или да му се придружује, из призива односно из припремних списка прочитаће перовођа или један члан суда.

§ 679. И у призивном поступку сходно се примењују §§-и 666., 669., 670., прва и друга алинеја §-а 671., као и §§-и 673. и 674.

§ 680. Ако призивни суд противно претпостављеној алинеји §-а 677. не нареди одвојени живот супруга, а ревизиони суд нађе да се развод брака има изрећи само из узрока који је одређен у §-у 80. зак. чл. XXXI.: 1894., онда ревизиони суд разрешује пресуду и упућује призивни суд да нареди одвојени живот и евентуално да даље поступи.

§ 671. Четврта алинеја §-а 677. примењује се и у ревизионом поступку.

Не може се применити § 544.

§ 682. Против пресуде којом се изриче неважност или развод брака, као и одвајање од постеље и стола, нема места обнови парнице у питању: да ли постоји брак.

Против одбијајуће коначне пресуде обнови парнице има места само у толико, у колико се обнова парнице не коси с расположењима зак. чл. XXXI.: 1894.

Обнова парнице против пресуде којом се одбија тужба за ништавост, није везана за рокове одређене §-ом 567., изузев тачке 1.—3. и 7. §-а 563.

Прописи у овој глави, установљени за дотичне брачне парнице, сходно се примењују на расправу и на решавање и тужбе ради обнове парнице. Но претходном покушају помирења нема места ни пред првостепеним судом.

§ 683. Код првостепенога суда раније парнице може се тужбом умолити, да се пресуда о одво-

јењу од постеље и стола претвори у пресуду о разводу брака (§ 107. зак. чл. XXXI.: 1894.). Суд заказује рочиште за усмену расправу тужбе, на којем се расправа може прострети само на то: да ли се измена може тражити у смислу §-а 106. и 107. зак. чл. XXXI.: 1894. на основу пресуде о одвајању од постеље и стола. Нов узрок за развод брака не може навести ни једна странка, а тако исто не може подићи ни другу тужбу.

§ 684. Ако иноземни суд одвојење од постеље и стола правноснажном пресудом изрекче пре задобијања угарског држављанства, то се онда на основу §-а 115. зак. чл. XXXI.: 1894. може подићи тужба за развод брака по истеку две године, одређене §-ом 107. наведеног закона. Тужби за развод брака у таком случају не претходи покушај претходног помирења, и нема места да се по §-у 99. зак. чл. XXXI.: 1894. нареди отвојени живот.

Суд се не може упустити у испитивање истинитости разлога за одвајање, који је разлог утврђен правноснажном пресудом иноземног суда.

Овај је § меродаван и онда, ако се § 115. зак. чл. XXXI.: 1894. примењује у смислу §-а 147. наведеног закона.

§ 685. Ако се брачна парница, која је пред иноземним судом, пре него што су брачне странке добиле угарско држављанство, била покренута и још је у течају, после добијања угарског држављанства покрене пред овоземним судом, то се онда прописи наведени у овој глави примењују с овим одступањима.

Тужба, за чије покретање § 57. и 83. зак. чл. XXXI.: 1894. одређује рок, може се покренути и после истека тога рока, претпоставивши да од добијања угарског држављанства није прошло шест месеци, и да је пред иноземним судом парница била покренута за трајања рока, одређеног ранијим правом супруга.

У парницама за развод брака и за одвајање предузимање претходног помирења није потребно, ако је у иноземству било покушано. У истим парницама даље не мора се наредити одвојени живот ни онда, ако је иноземни суд већ наредио био одвојени живот.

Овоземни суд може, по саслушању странака, употребити у иноземној парници извршени доказни поступак.

§ 686. Ако се ради утврђивања тога: да ли међу странкама брак постоји или не постоји, или да брак у недостатку неког одређеног узрока о ништавости има важности, покрене тужба пре него што брак престане, онда ће се на поступак, подразумевајући и судску надлежност, сходно применити прописи ове главе, који се односе на парнице за поништај брака.

На покретање тужбе овлашћени су супрузи, а на то да се утврди непостојање брака, осим тога и државни тужилац, а и онај ко докаже да у непостојању брака има каквог правног интереса.

И на парнице, које се могу покренути по овом §-у, простире се § 48. и 50. зак. чл. XXXI.: 1894.

ОДСЕК II.

ПОСТУПАК ПО ИМОВИНСКОПРАВНИМ ТУЖБАМА
У БРАЧНИМ ПАРНИЦАМА.

§ 687. С тужбама о ништавости брака, о нападају и разводу брака, као и о одвајању, а исто тако с тужбама покренутим ради утврђивања да брак не постоји, могу се спојити и имовинскоправне тужбе које су у вези с брачним односом, те се у истом поступку могу противтужбом остваривати, и то и онда ако би њихово остваривање спадало у делокруг срескога суда.

§ 688. Ако туженик своју имовинскоправну противтужбу изнесе у припремном поступку, дужан је противтужбу предати у два примерка судији, који други примерак тужбе предаје противној странци.

§ 689. Судија коме је поверено вођење припремног поступка стара се на основу исказа странака и о томе: да се утврди стање ствари које је потребно за имовинскоправне тужбе, у колико то не успорава свршетак припремног поступка; у случају потребе упућује странке на то, да у погледу имовинскоправне тужбе или противтужбе једно с другим измене припремне списе у року који он одреди (§§-и 194—200.).

Примерак припремних списа, који је одређен за суд, треба ради тога да се, пре него што се заврши припремни поступак, прикључи списима, оставити код судије коме је поверено вођење поступка, а после тога у судској канцеларији.

§ 690. Ако која странка у имовинскоправној

парници нема парничне способности, и тај се недостатак ступањем законскога заступника не отклони, онда суд у својој пресуди, којом изриче неважност или развод брака или одвајање, имовинскоправну тужбу или противтужбу упућује на посебну парницу.

Ако би пречишћавање имовинскоправне тужбе или противтужбе успоравало решавање брачне парнице, онда суд доноси одлуку у питању брака, а у питању имовноправном на молбу ма које странке наставља поступак само онда, кад пресуда ступи на правну снагу. У том случају суд може, ако сматра да ствар није довољно припремљена, наредити измену потребних припремних списа.

§ 691. Наредбени део пресуде, који говори о имовноправној тужби или противтужби, може се напасти посебним призивом, и, ако је суд у питању имовноправном донео посебну одлуку, у том предмету донесена пресуда може се напасти призивом само онда, ако вредност имовноправне парнице прелази пет стотина круна.

Ово се правило на пресуде призивнога суда има тако применити, да против тога посебној ревизији, односно ревизији има места само онда, ако вредност парничнога предмета прелази две хиљаде пет стотина круна.

§ 692. Ако првостепени суд о имовноправној тужби или противтужби пресуди једновременно с питањем брака, онда призив изјављен против пресуде само у имовноправном питању не спречава да пресуда у питању брака постане правно-

снажна, и у питању брака таком се призиву придружити не може. Призивни суд у таком случају пресуду у питању брака не може ни службено прегледати.

Пре него што пресуда донесена у питању брака постане правноснажна, у имовноправном питању пресуда се не може извршити.

§ 693. Ако првостепени суд једноремено с питањем о браку пресуди о имовноправној тужби или противтужби, а призивни суд напротив у питању брака одлучи посебном пресудом, онда у имовноправном питању призивна се расправа наставља тек онда, кад пресуда донесена у питању брака постане правноснажна. Тога ради призивни суд одређује службено рочиште за расправу.

§ 694. Ако суд обустави брачну парницу, или одбије тужбу односно противтужбу о ништавости брака, о нападајима на брак, о разводу брака или о одвајању, онда он изриче да је парница у погледу имовноправне тужбе или противтужбе престала.

§ 695. Овај се одсек не простире на питања, споменута у §§-има 90—96. и 105. зак. чл. XXXI.: 1894., која се у пресуди о разводу брака или о одвајању морају односно могу решити и без посебне тужбе или противтужбе.

ГЛАВА ДВАНАЕСТА.

ПОСТУПАК У ПАРНИЦАМА ЗА НАПАДАЈ НА ЗАКОНИТОСТ ДЕЦЕ.

§ 696. У парници, коју муж покрене ради нападаја на законитост деце, сходно се примењују

§§-и 642., 643., прва и друга алинеја §-а 652., § 655., прва и друга алинеја §-а 656., §§-и 657., 658., 659., 661., 662., 663. и 664., прва алинеја §-а 666., §§-и 669. и 671., прва, друга, трећа, четврта и шеста алинеја §-а 672., § 673., прва, друга и трећа алинеја §-а 677. и § 678.

Прва алинеја §-а 666. и § 669. сходно се примењују у припремном поступку, — а § 669., прва и друга алинеја §-а 671. и § 673. и у призивном поступку.

§ 697. Тужба се мора подићи против детета, а ако је мати детиња жива и против ње.

Ради тога да се одреди потребни старатељ као заступник малолетнога детета (тачка а) §-а 30. зак. чл. XX.: 1877.), треба замолити туторску власт.

§ 698. Родитељ, који је у смислу §-а 128. зак. чл. XXXI.: 1894. ограничен у активној способности, у овој парници има активну парничну способност.

У име родитеља који нема активне способности, у смислу §-а 127. зак. чл. XXXI.: 1894., може поступити законски му заступник, који треба за покретање тужбе да има посебно пуномоћство од туторске власти.

§ 699. У парници може учествовати и државни тужилац (главни државни тужилац, пред краљ. куријом врховни државни тужилац).

Ради тога државни тужилац се има обавестити службено о сваком рочишту и њему се имају саопћити списи и одлуке које се достављају странкама. Начин како се државни тужилац има

обавестити о рочиштима и како му се имају саопштавати списи и одлуке, нормиран је наредбом.

Државни тужилац има право списе прегледати, у погледу одлуке која ће се донети чинити предлоге, у интересу законитости детета има право навести чињенице и доказе, а исто тако послужити се правним средствима.

§ 700. У случају смрти мужа или детета, сходно се примењује опредељење §-а 676. о парници за ништавост.

§ 701. Ако после смрти мужа треће лице остварује своја права која зависе од незаконитости детета, онда у таквој парници ова глава не налази примене.

Не налази даље примене ова глава ни у парницама ради утврђивања: ко је отац незаконитог детета.

ГЛАВА ТРИНАЕСТА.

ПОСТУПАК РАДИ ПРОДУЖЕЊА МАЛОЛЕТНОСТИ, РАДИ СТАВЉАЊА ПОД СТАРАТЕЉСТВО, И ПОСТУПАК КОЈИМ СЕ НАПАДА УКИДАЊЕ ВРШЕЊА ОЧИНСКЕ ВЛАСТИ.

ОДСЕК I.

ПОСТУПАК РАДИ ПРОДУЖЕЊА МАЛОЛЕТНОСТИ И РАДИ УКИДАЊА ИСТОГА ПРОДУЖЕЊА.

§ 702. За продужење малолетности надлежан је искључиво онај судбени сто, у чијем се подручју налази седиште туторске власти малолетника.

§ 703. Продужење малолетности могу предложити: родитељи малолетнога, тутор малолетнога, одветник сирочадског стола, даље у случају да малолетник нема родитеља продужење малолетности могу предложити деда и баба малолетнога, у случају да нема ни деде ни бабе, онда ма који побочни сродник до братића и сестрића закључно, напоследку продужење малолетности може предложити и законски заступник малолетникова детета.

Ако су родитељи или деда и баба одсутни, или другим узроком трајно спречени, треба их сматрати као да их нема.

§ 704. Одветник сирочадског стола, као и отац или тутор који врше очинску власт, врше у поступку права странке и онда, ако покретање поступка нису они предложили. Као такви могу чинити представке како у интересу испуњења предлога тако и у интересу одбијања истога, па се могу послужити и правним средствима. Судске одлуке које се имају доставити странкама, треба доставити и њима.

Остала лица набројана у претходном §-у, ако су власна покренути тужбу, могу ступити у парници као споредни умешачи и без доказа о свом посебном интересу, и у том случају врше права странкина.

§ 705. Странке или њихови законски заступници могу како пред првостепеним тако и пред призивним судом у расправи учествовати и лично, а писмену тужбу, молбе и изјаве које се ван расправе могу поднети, могу код првостепенога суда

изрећи на записник пред председником или пред судијом кога за то одреди председник.

Осим случаја прве алинеје, странке морају бити заступљене од адвоката. Поднеске, — у колико закон не одређује што друго, — странке могу подносити само с премапотписом адвоката. За подизање тужбе треба посебно пуномоћство.

§ 706. У писменој тужби треба навести чињенице и доказе који потврђују оправданост предлога. У писменој тужби треба даље ради припреме поступка навести разлог са кога се предлага продужење малолетности, а исто тако и чињенице и доказе који то потврђују.

Писмена се тужба подноси у три примерка, — ако пак тужбу покреће одветник сирочадскога стола, у два примерка — с потребним бројем рубрума.

§ 707. На допуну недостатака писмене тужбе, као и на одбацивање тужбе примењују се одредбе §-а 140. и 141., с том допуном да се тужба има одбацивати и онда ако тужилац очевидно није овлашћен на подастирање предлога.

Ако суд нађе да тужбу не треба одбацивати, онда за заступање интереса малолетника одређује старатеља ствари и за припрему усмене расправе именује изаслатога судију. У осталом сходно се примењује § 655.

§ 708. О решењу писмене тужбе обавештавају се: старатељ ствари на другом примерку, тужилац и одветник сирочадскога стола и отац или тотор (§ 704.) рубрумом.

Ако тужбу не покрене одветник сирочад-

скога стола, онда се један примерак писмене тужбе с решењем доставља надлежном сирочадском столу.

709. Сирочадски сто по пријему писмене тужбе дужан је све околности и доказе, који су му познати и који утичу на решавање ствари, без одлагања ставити до знања судбеноме столу, исправе пак мора послати у оригиналу или у овереном препису, у колико не би могао бити без тих оригинала. Уједно је сирочадски сто дужан саопћити судбеноме столу имена, места пребивања и степен сродства оних сродника, од којих се може очекивати какав обавештај о ствари.

Обавештај сирочадскога стола издаје се изаслатоме или умољеноме судији.

§ 710. Припремни поступак није јаван.

Изаслати се судија и службено стара о томе, да се, узев у обзир чињенице и доказе које странке наведу, стање ствари расветли и да се набаве докази.

Изаслати судија може странке, родитеље, татора, као и сроднике, чије се саслушање учини као целисходно за расветљење ствари, позвати да му и лично предстану и да искажу што знају о ствари, а на оне који му не предстану или неће да даду исказе може применити последице ускраћења сведочења. Дужан је даље и малолетнога лично саслушати; но осим наредбе да се предведе, друго принудно средство према њему не може употребити. Од овог саслушања може се одустати, ако наилази на велике тешкоће.

Околности, на основу којих се сведочење може

ускратити, ослобађају и приликом овога преслушања дужности да се о нечему да исказ, но сродници само на основу сродничкога односа исказ не могу ускратити.

Изаслати судија може саслушања, споменута у трећој алинеји, извршити и путем молбе (§ 226.).

§ 711. Ако се због телесних или душевних недостатака малолетникових моли да се малолетност продужи, изаслати судија дужан је једноме или више вештака поверити да испитају стање малолетника и да поднесу о томе своје мишљење. При извиђају са стране вештака, изаслати судија треба најмање једанпут да буде присутан.

Извиђај се у случају потребе има извршити путем молбе.

Приликом решавања писмене тужбе, суд може назначити вештака или вештаке, којима се има поверити извиђај.

Ако се умно стање малолетника, изван поступка који је у течају, сходно овоме §-у већ испитало, суд може одустати од новог извиђаја.

§ 712. Суд може на молбу наредити, да се малолетник на време које не прелази шест недеља смести у завод за лечење, ако је по мњењу лекарских вештака потребно дуже време да се посматра умно стање малолетниково, и ако се то посматрање друкчије не може извршити. Од смештања у завод за лечење треба одустати, ако је оно штетно по здравље малолетниково.

Пре доношења оваке одлуке треба саслушати лица означена у §-у 704.

Против решења којим се одређује смештање у завод за лечење, има место утоку који има одгону силу.

§ 713. После правноснажности пресуде о продужењу малолетности, првостепени суд је дужан отправке те пресуде послати сирочацкоме столу, даље дужан је продужење малолетности забележити у грунтовној књизи и исто јавно објавити. Ова објава бива тако да се једанпут обнародује у званичном листу, изложи код судбенога стола и да се саопшти надлежном општинском поглаварству.

Дејство продужења малолетности почиње с првим даном после публиковања у новинама.

§ 714. Трошак око поступка, ако се тужба уважи, терети малолетника, иначе пак тужиоца.

За одветника сирочацкога стола трошак сноси државни ерар. Државни ерар предујмљује трошак, који би био дужан предујмити одветник сирочацкога стола или старатељ ствари.

Суд може и одветника сирочацкога стола осудити на подношење трошка, који је проузрокован очевидном његовом погрешком (§ 435.).

§ 715. Обнови парнице нема места.

Но продужење малолетности може се поново молити било на основу истог било на основу другог узрока за продужење, ако тужилац наведе чињенице или доказе, који у пређашњем поступку нису били употребљени.

§ 716. У колико из овога одсека не следује што друго, у поступку ради продужења малолетности примењују се сходно у првоме одсеку јед-

наесте главе установљени прописи о парницама ради ништавости брака, с тим одступањем да се у §§-има 661., 672., 673. и 678. уместо државнога тужиоца има разумети одветник сирочадскога стола, — даље да се у случају §-а 666. поступак има наставити, ако тужбу прихвати које од лица која су по §-у 704. овлашћена као странке, — и на послетку да се уместо §-а 667. који је наведен у §-у 671. има разумети § 710.

717. Укинути продужење малолетности надлежан је искључиво онај судбени сто, који је одредио продужење малолетности.

Укидање продужења малолетности може предложити, осим лица која су на то по §-у 703. овлашћена, и онај чију је малолетност суд продужио. Ако укидање моли малолетник, онда судбени сто на његову молбу одређује старатеља ствари, који је дужан што пре, у случају потребе на молбу малолетникову, покренути поступак у року који одреди суд.

Укидање малолетности ступа на важност с даном који долази после дана кад је пресуда постала правноснажна.

У осталом на поступак се имају сходно применити прописи о поступку за продужење малолетности (§§-и 704.—716.).

ОДСЕК II.

ПОСТУПАК О СТАВЉАЊУ ПОД СТАРАТЕЉСТВО И О УКИДАЊУ СТАРАТЕЉСТВА.

718. За стављање пунолетника под старатељство надлежан је искључиво онај судбени сто, у

чијем је подручју општа надлежност онога кога треба ставити под старатељство. У погледу домородаца, који у овим областима немају опште надлежности, меродавна је последња овоземна општа надлежност.

Да се под старатељство стави малолетник, који је умоболан или глувонем који знацима не зна да саопшти своје мисли (§ 1. зак. чл. VI.: 1885.), на то је искључиво надлежан онај судбени сто, у чијем се подручју налази седиште турске власти такога малолетника.

§ 719. Да се под старатељство стави умоболан или глувонем пунолетник [тачка а) §-а 28. зак. чл. XX.: 1877.] или малолетник (§ 1. зак. чл. VI.: 1885.) који знацима не зна да саопшти мисли, то могу тужбом молити сродници у правој линији, побочни сродници до деце од браће и сестара закључно, супруг, односно законски им заступник, на послетку одветник сирочадскога стола.

§ 720. Суд покретање поступка може учинити зависним од подношења лечничког уверења лекара у државној или општинској служби.

У осталом на поступак се имају сходно применити §§-и 704.—716.

§ 721. Да се пунолетник на основу тачке б) и в) §-а 28. зак. чл. XX.: 1877. стави под старатељство, то молбом може молити само лице које треба ставити под старатељство, даље тужбом његови сродници у правој линији, супруг, односно њихов законски заступник, а у случају §-а 4. зак. чл. VI.: 1885. и одветник сирочадскога стола.

§ 722. Ако неко на основу претходнога §-а

сам моли да се стави под старатељство, онда он своју молбу у том погледу, уз ознаку законскога узрока за стављање под старатељство, може поднети писмено или усмено. Усмена се молба узима на записник пред председником или судијом кога он на то овласти, у случају потребе уз потврду личне идентичности. Писмену молбу треба снабдети потписом који ће оверити судија или јавни бележник, или ју треба поднети преко овлашћеника који је на то исправом јавнога бележника нарочито и изречно опуномоћен.

Ако о личној идентичности или о опуномоћењу не постоји никаква сумња, суд решењем наређује стављање под старатељство, у противном случају молбу одбацује.

У случају да се нареди стављање под старатељство, § 713. има се сходно применити.

§ 723. Ако стављање под старатељство на основу тачке б) и в) §-а 28. зак. чл. XX.: 1877. не моли сâм онај који се има ставити под старатељство, онда се § 704., § 705., прва алинеја §-а 706., § 707., прва алинеја §-а 708. и §§-и 710—716. примењују с овим одступањима.

Онога који се има ставити под старатељство треба без постављања старатеља позвати на поступак, у случају тачке б) §-а 28. зак. чл. XX.: 1877. пак суд ономе који се има ставити под старатељство може, према потреби, именовати старатеља за заступника

О покретању поступка мора бити извештен и одветник сирочадскога стола. У осталом поступак тече без учешћа одветника сирочадског стола,

при чему остаје му право мешања у случају §-а 4. зак. чл. VI.: 1885. (§ 704.).

Исти се прописи примењују на поступак и у том случају, ако који од оних који су на молбу овлашћени предложи, да се објави да је и на његов захтев наређено стављање под старатељство, које је наређено по молби онога који се ставља под старатељство.

§ 724. Остају недирнути §§-и 5—9. зак. чл. VI.: 1885.

§ 725. За укидање старатељства надлежан је искључиво онај исти судбени сто, који је наредио стављање под старатељство.

§ 726. На укидање стављања под старатељство има се, за време малолетности онога који је под старатељством, сходно применити друга, трећа и четврта алинеја §-а 717.

§ 727. Ако је под старатељство стављен пунолетник, онда укидање старатељства може молити он или његов старатељ, а у случају тачке а) §-а 28. зак. чл. XX.: 1877., као и у случају §-а 1. зак. чл. VI.: 1885. сем ових и одветник сирочадскога стола,

§ 728. Ако је стављање под старатељство у смислу §-а 722. наређено само на молбу онога ко је под старатељством, онда укидање старатељства може тражити само онај ко је под старатељством. Укидање се има наредити решењем на просту молбу онога ко је под старатељством. На молбу се има сходно применити § 722. Решење којим се наређује укидање старатељства има се доставити не само молиоцу него и ста-

ратељу и одветнику сирочадскога стола. Уток поднесен против таког решења има одгодну силу.

§ 729. Осим случаја претходнога §-а, у поступак ради укидања старатељства има се позвати старатељ, затим онај ко је под старатељством, даље странка која је молила стављање под старатељство, а ако се странка не може наћи или не станује у овоземству, онда одветник сирочадскога стола, ако је пак стављање под старатељство наређено против умоболника или глуво-немога који се знацима не може споразумети, свакако и одветник сирочадскога стола, при чему ономе који је овлашћен да моли стављање под старатељство у смислу последње алинеје §-а 704. остаје право мешања.

Укидање старатељства ступа на снагу с даном који долази иза правноснажности пресуде.

У осталом сходно се примењују на поступак §§-и 704—712., прва алинеја §-а 713. и §§-и 714—716.

ОДСЕК III.

ПОСТУПАК КОЈИМ СЕ НАПАДА УКИДАЊЕ ВРШЕЊА ОЧИНСКЕ ВЛАСТИ.

§ 730. За проглашење ништавости одлуке турске власти о укидању вршења очинске власти (§ 22. зак. чл. XX.: 1877.) искључиво је надлежан онај судбени сто, у чијем је подручју се диште првостепене турске власти.

§ 731. На поступак треба сходно применити §§-е 704.—708., 710., 714. и 716.

У поступку учествују тужилац, одветник сирочадскога стола и тотор.

Суд тужбу службено одбацује и онда, ако је податрпа после истека три месеца, одређених по §-у 22. зак. чл. XX.: 1877.

Сирочадски сто кад прими писмену тужбу, списе о поступку турске власти шаље суду, који исте списе предаје изаслатоме или умољеноме судији.

Судбени сто правноснажну пресуду, уз повратак списка турске власти, саопштава сирочадскоме столу.

Против правноснажне пресуде има места обнови парнице.

ГЛАВА ЧЕТНАЕРТА.

ПОСТУПАК О ПРОГЛАШЕЊУ УМРЛИМ.

§ 732. Да се нестало лице прогласи умрлим, то може молити супруг тога лица, наследник, а осим њих свако ко је правно заинтересован да се утврди смрт несталога.

§ 733. По поступку прописаном у овој глави суд онога, ко је нестало и чија се смрт због тога не може доказати, проглашује умрлим:

1) у случају да је од рођења његова прошло тридесет година, ако о њему, рачунајући од краја оне године у којој је по чувењу још био у животу, десет година нема никаква гласа;

2) у случају да је од рођења његова прошло седамдесет година, ако о њему, рачунајући од

краја оне године у којој је по чувењу још био у животу, пет година нема никакво гласа;

3) у случају да је учествовао у рату, па је у току рата нестао, ако од тога доба о њему нема гласа, ма да је, рачунајући од краја оне године у којој је рат завршен, прошло три године;

4) у случају да је претрпео бродолом, ако од то доба о њему нема гласа, ма да је, рачунајући од бродолома, прошло три године; или

5) у случају да је под другим околностима био у животној опасности, ако од то доба о њему нема гласа, ма да је од престанка околности која је изазвала животну опасност прошло три године.

Претпоставља се да је поморска лађа претрпела бродолом, ако о њој годину дана нема трага, рачунајући од краја оне године у којој је по чувењу лађа још постојала. Као дан бродолома сматра се последњи дан рока од те године дана.

Ако се престанак околности која је изазвала животну опасност не може утврдити, онда се у тачци 5. наведени рок од три године рачуна од онога времена, у којем је према приликама морала престати околност која је изазвала животну опасност.

§ 734. У случају проглашења умрлим, суд као време смрти утврђује оно време, у којем је, по подацима поступка о проглашењу умрлим, вероватно наступила смрт.

У недостатку таквих података, као време смрти треба узети дан, који долази иза дана кад је наступило време у којем се у случају тачке 1. и

2. претходнога §-а могло извршити проглашење умрлим; у случају тачке 3. пак крај оне године у којој је рат завршен, у случају тачке 4. време кад се збио бродолом, у случају пак тачке 5. оно време кад је престала околност која је изазвала животну опасност.

Ако се као време смрти утврди само дан, онда крај дана треба сматрати као тренутак кад је смрт наступила.

У случају проглашења умрлим, претпоставља се да је за умрлог проглашени умро у тренутку, који је у пресуди, којом је проглашење умрлим изречено, утврђен као време његове смрти.

§ 735. За поступак надлежан је искључиво онај судбени сто, у чијем је подручју била последња општа надлежност несталога. У погледу домородаца, чија је последња општа надлежност, у колико се може доказати, била у иноземству, меродавна је последња овоземна општа надлежност.

§ 736. У молби треба вероватним учинити овлаштеност на молбу, а и чињенице које служе за основ молби за проглашење умрлим.

Ако суд нађе да су поднесени подаци довољни за покретање поступка, онда несталом лицу поставља старатеља и уједно издаје оглас, којим несталога позива а и све оне који имају знања о томе да је исти у животу, да суд или старатеља обавесте да је нестали у животу, јер ће се у противном случају нестати, по истеку рока у огласу, судски прогласити да је умро.

Оглас треба код судбенога стола изложити,

а молитељ треба да га да у званичне новине три пута публиковати. Суд може и службено наредити, да се оглас објави и у другим, евентуално и у иноземним новинама, и то за трајања огласног времена и више пута.

Огласно време износи годину дана, које се има рачунати од дана који долази иза трећег уврштења огласа у званичне новине.

Старатељ ствари се о решењу извештава на другом примерку молбе, молитељ пак на рубруму. Ако нестали има старатеља кога је именovala турска власт, о решењу има се и он извести на рубруму.

§ 737. Суд старатеља обавештава службено о извештајима који су дошли суду: да је нестали у животу, а и старатељ је дужан без одлагања пријавити суду податке, које иначе дозна о томе да је нестали у животу.

§ 738. По истеку огласног рока молитељ може, ако докаже да је оглас правилно објављен, молити за усмену расправу.

§ 739. Свако ко је овлаштен молити проглашење умрлим, може се поступку придружити и исти наставити.

§ 740. Председник је дужан постарати се да се извештаји, који су суду приспели о томе: да је нестали у животу, на усменој расправи потпуно прикажу, и у случају потребе председник исте извештаје даје једноме члану или перовођи да их прочита.

Чињенице, из којих се може закључити да је нестали у животу, суд узима и службено у обзир,

и ради расветљења тих чињеница може се и службено распитивати, а може наредити да се отпочне и доказни поступак. О тим чињеницама и доказима странке треба саслушати, пре него што се донесе одлука.

Прописи, који одређују последице ако се о чињеницама или о исправама пропусте учинити изјаве, даље они који прописују последице признања некога права или признања неких чињеница пред судом, не могу се применити на изјаве или на пропуштања старатеља.

Странке сведоке или вештаке, а тако исто ни противну странку не могу ослободити од заклетве.

Преслушање странке под заклетвом може се наредити само ради допуне других доказа. Уговореним заклетвама, као и заклетвама коју утврде странке (§ 377.), нема места у поступку за проглашење умрлим.

§ 741. Ако на дан расправе не предстане молитељ, или ако предстали молитељ не тражи расправу, онда суд решењем изриче да је поступак престао, изузев случај ако која од странака, које су такође овлашћене да покрену поступак (§ 732.), молбу прихвати.

Решење којим се изриче да је поступак престао губи важност, ако не-дошавши молитељ односно придружилац (§ 739.) у строгом року од петнаест дана, рачунајући од достављања решења, моли да се одреди ново расправно рочиште.

Странка, која у смислу овога §-а моли да се одреди ново расправно рочиште, у случају

пропуштања којег од доцнијих рочишта, не може се више користити таком молбом, али може своје пропуштање поправити повраћајем.

Ако старатељ пропусти расправно рочиште, онда ће суд расправу, уз одређење новог рочишта, службено одгодити. У случају потребе суд ће немарнога старатеља отпустити и уместо њега именовати новог старатеља.

Не може се применити § 439., 440., 443., прва алинеја §-а 445., као ни прва ни трећа алинеја §-а 446., а § 442. налази примене тако да против одлуке којом се одређује ново расправно рочиште нема места утоку. Алинеја 2—7. §-а 445. има се применити сходно §-у 740.

§ 742. Трошак око поступка, амо подразумевајући и награду и трошак старатеља ствари, у сваком случају сноси молилац. У случају да се нестали прогласи умрлим, молилац може захтевати да му се из оставине несталога накнади потребни трошак.

§ 743. Суд у питању проглашења умрлим одлучује пресудом.

У пресуди којом се неко проглашује умрлим мора се тачно утврдити дан, а према могућности и час дана, који се претпоставља као час смрти несталога.

§ 744. У призивном поступку § 512. се не може применити, али по прописима који су установљени за случај §-а 513. призив треба решити само онда, ако је призив предат против пресуде донесене у предмету приговора за спречавање парнице или ако је пресуда нападнута само у питању

подношења и количине парничних трошкова. Осим тих случајева, ствар се пред призивним судом мора поново расправити, без обзира на ограничење призивне молбе и противмолбе.

У призивном поступку не може се применити § 222., као ни § 275., а ни оно одређење §-а 283. и 293., по којима суд може доказ због задоцњења одбацити.

Изостанак правилно позваних странака или старатеља са призивне расправе не спречава решење призива.

Призивну или придружну молбу изостале странке чита из призива или из припремнога списка перовођа или који члан суда.

У призивном поступку сходно се примењује § 740.

§ 745. У ревизионом поступку § 544. не може се применити.

§ 746. Против пресуде на основу тачке 1—11. §-а 563. има места обнови парнице.

У случају да се молба одбије, молба ради проглашења умрлим може се поновити и без обнове парнице, ако се оснива на новим чињеницама које у ранијој пресуди нису решене.

Проглашење умрлим не искључује доказивање, да је нестали умро пре или после, или да је још у животу. Ради тога да се то утврди, може како нестали тако и ма који од заинтересованих против молиоца или његових правних последника и тужбу покренути.

§ 747. У колико из ове главе не следује што друго, на поступак о проглашењу умрлим имају

се применити прописи поступка судбенога стола.
§ 748. Сходно се примењују § 732. и §§-и 735—747. с ниже наведеним одступањима и у том случају, ако се чињеница смрти којег лица, која се јавном исправом не може потврдити, има да докаже другим којим путем.

У оглас, што се тиче времена и места смрти, треба унети оно што је изнесено у молби.

Огласни рок суд може снизити на три месеца.

У пресуди треба истаћи тренутак смрти (§ 743.), или ако се то не може установити, дан када не-стали несумњиво није више живео.

ГЛАВА ПЕТНАЕСТА

ПОСТУПАК О ПОНИШТЕЊУ ИСПРАВА.

§ 749. Поништај изгубљене исправе може тражити последњи поседник исправе, или онај ко из исправе може изводити какво право.

Поништење исправе моли се код онога краљ. срескога суда, на чијем се подручју налази место испуне, условљено у исправи, или где је општа надлежност издаваоца исправе; у недостатку такве надлежности пак код онога среског суда, у чијем је подручју била општа надлежност издаваоца у време издавања исправе.

У молби молилац треба да наведе име, сталеж или занимање и место становања издаваоца исправе, и да прикаже препис исправе или да изведе њену битну садржину, а и све оно што је потребно да се исправа распозна. Молилац је

даље према потреби дужан по могућности вероватном учинити и ту околност, да је ту исправу имао, или да из исправе може тражити неко право, затим да је исправа изгубљена или да је уништена.

Ако суд нађе да поднети подаци нису довољни, онда молбу може ради допуне недостатка вратити, или о том може молиоца саслушати непосредно или путем умољенога судије.

Молби даље треба приложити у потребним примерцима оглас са слогом одређеним у §-у 750. Ако молилац не приложи потребне примерке исти се имају службено зготовити.

§ 750. Ако суд није надлежан, или ако се недостаци молбе не могу накнадити, исто тако ако молилац ради допуне враћену му молбу поново поднесе недостатно, молба се има одбацити.

Ако не постоји ни један од случајева споменутих у претходној алинеји, суд издаје оглас, у којем, уз саопштење битне садржине исправе и података потребних за распознавање исте, позива поседника исправе, да је у току године дана, рачунајући од дана који долази иза трећег уврштења огласа у званичне новине, покаже суду, пошто ће суд у противном случају исправу, по истеку огласнога рока, прогласити ништавном.

Оглас се код суда има изложити, а молилац га има у званичне новине три пута уврстити. Суд може и службено наредити, да се оглас објави и у другим, евентуално и у иноземним новинама, те да се то за време огласнога рока и понови.

Суд о издавању огласа извештава молиоца, затим издаваоца исправе или његове правне последнике, а и оне о којима се чини да су у ствари заинтересовани.

§ 751. На молбу странке која моли за поништај исправе, суд једновременно с издавањем огласа или у току поступка наређује дужнику, да по исправи до даље судске наредбе обвезу не испуњује, а у случајевима за то згодним уједно га опомиње, да своју обвезу може испунити депоновањем у судски депозит.

Против решења, ако се молба не уважи, има места утоку.

§ 752. Ако се исправа покаже у року означеном у огласу, суд онда решењем укида поступак за уништење исправе, и уједно ставља ван снаге наређење које је евентуално на основу претходнога §-а учинио.

Решење треба саопћити лицима наведеним у последњој алинеји §-а 750., као и онима који код суда евентуално пријаве своје право на исправу.

§ 753. Ако се исправа не покаже у року одређеном у огласу, онда суд исправу на молбу молиоца решењем проглашује за ништавну.

Решење се има саопћити лицима која су наведена у другој алинеји претходнога §-а, а и код суда се има изложити.

§ 754. У колико из ове главе не следује што друго, на поступак за уништење исправе треба применити прописе о поступку пред среским судом.

ОПШТИНСКО СУЂЕЊЕ.

§ 755. Општинско суђење врше:

1) у варошима с муниципалним правом и у варошима с уређеним магистратом један или више управних чиновника, које тога ради одреди скупштина;

2) у великим општинама кнез с једним чланом општинскога савета и с бележником или са замеником овога;

3) у малим општинама кнез са два члана општинскога поглаварства;

4) у срезovima престонице Будимпеште среске варошке судије (§ 22. зак. чл. XXXIII. : 1893.).

У малим општинама писмене послове, ако поглаварство нема другог за то згодног члана, врши окружни бележник или његов заменик, или други који становник те општине кога на то позове поглаварство. Ако записник води окружни бележник, један од чланова поглаварства, одређених у 3) тачци, треба да буде окружни бележник.

Варош с муниципалним правом и варош с уређеним магистратом могу се поделити и на више подручја.

§ 756. Министар унутрашњих дела може ради вршења општинскога суђења именовати примирнога судију, ако му се тога ради варош с муниципалним правом непосредно, а представничко тело вароши с уређеним магистратом и поглаварство велике општине или поглаварство више малих општина, сједињених у једно окружно бележништво, путем административнога одбора обра-

те с молбом, — и ако препоруче лице које има потребну интелектуалну и моралну квалификацију, а и оно се изјасни да је готово примити се тога звања.

За подручје више малих општина, сједињених у једно окружно бележништво, може се именувати и један примирни судија.

У подручју рада примирнога судије може у §-у 755. наведени општински суд поступити само у случају замењивања.

§ 757. За примирнога судију не може бити именован:

- 1) државни чиновник;
- 2) општински и окружни бележник;
- 3) адвокат и адвокатски кандидат, уведен у списак адвоката;
- 4) краљ. јавни бележник;
- 5) онај ко припада активном контингенту оружане силе или жандармерије;
- 6) свештеник или помоћни свештеник у служби код које црквене општине, даље калуђер и учитељ.

§ 758. У делокруг општинскога суђења (примирнога судије) спадају парнице због плаћања у новцу, због извршења каквога посла или због покретних ствари, ако вредност парничнога предмета не прелази педесет круна.

Не спадају у делокруг општинскога суђења:

- 1) парнице које су без обзира на вредност упућене у делокруг судбенога стола, као ни оне парнице у којима закон одређује искључиву надлежност;

2) парнице којима је предмет право наследства, заједничка тековина, као и удовичко право;

3) парнице које потичу из деоничарског или задружног односа;

4) тужбе које се могу покренути на основу меничкога закона, даље тужбе које потичу из трговачких упутница, бонова или чекова, из упутница јавнога стоваришта или из једнога дела исте, као и тужбе које потичу из других папира који се могу индорсатом преносити;

5) парнице ради накнаде штете, ако потичу из повреде прописа који се односе на законску заштиту патената, заштитних марака, као и обртничких узорака;

6) парнице које посебан закон изузима из делокруга општинскога суђења или их упућује у делокруг срескога суда.

Ако надлежни општински суд због којег узрока, који је наведен у §§-има 59—62., не може поступити, парницу треба покренути пред среским судом.

Овај § не искључује да тужилац своје потраживање пред среским судом може остваривати путем платежнога налога.

§ 759. Ако општински суд изрекне недостатак свога делокруга, редован суд не може парницу одбити из свога делокруга због узрока да парница спада у делокруг општинскога суђења.

Ако се туженик упусти у парницу, суд околност да парница спада у делокруг општинскога суђења не може узети у обзир.

Одлука суда не може се нападати правним

средством са разлога да ствар спада у делокруг опћинскога суда.

§ 760. Надлежност опћинскога суђења одређују §§-и 19.—26., 28., 29., 31. и 37.

Позив пред општински суд туженоме се може у сваком случају доставити само у седишту или на подручју општинскога суда који поступа.

§ 761. Ако општински суд поступак који је пред њим покренут не заврши за тридесет дана, а тужилац пре него што се пресуда прогласи, односно пре него што се поравнање закључи, општинском суду пријави да одустаје од тога поступка, онда он своје потраживање може остваривати пред среским судом.

§ 762. Општински суд вишак трошка, који је наступио услед заступања, не може досудити на терет противнику.

Извршење пресуде има се наредити у пресуди. Извршење бива на начин како се утерује јавна пореза.

§ 763. Ствар коју општински суд својом одлуком реши, незадовољна странка може за петнаест дана, рачунајући од саопштења одлуке, изнети пред срески суд.

Нападање ма које врсте, поднесено против одлуке опћинскога суда, сматра се као преношење ствари пред срески суд.

Пријаву о томе треба усмено или писмено учинити код опћинскога суда који поступа, а општински суд записник најдаље за осам дана шаље оном среском суду у чије подручје спада.

Ако се ствар изнесе пред срески суд, спровођење извршења може се прострети само до

обезбеђења потраживања, и због тога, — изузев случајеве претходне јавне продаје нормиране у извршном закону, — јавна продаја се не може наредити а ни извршити, заплењено потраживање не може се пренети на повериоца, готов новац не може се упутити на исплату, а ни предмет осуде се не може предати повериоцу.

Записник о спровођењу извршења треба након тако исто послати среском суду.

Срески суд кад прими записник опћинскога суда, службено позива странке на прихватање парнице и на расправу ствари.

§ 764. У стварима, које су у смислу претходнога §-а од општинскога суда пренесене пред срески суд, а које по §-у 758. спадају у делокруг опћинскога суђења, треба применити прописе поступка пред среским судом с овим одступањима:

1) ако која странка на одређену расправу не дође, на последице пропуштања има се применити § 445. с тим одступањем, да се при решавању ствари има узети у обзир садржина записника о поступку пред општинским судом;

2) против пресуде нема места контрадикцији.

Према резултату парнице срески суд одлучује и о подношењу трошкова, који су настали пред опћинским судом и који се ту могу одредити.

У расправном записнику треба навести само наредбени део пресуде и кратке разлоге за њу.

Што се тиче извршења, срески суд издаје наређење и онда, ако је општински суд већ спровео извршење.

Друга и трећа алинеја има се применити и

онда, ако тужилац своје потраживање на основу §-а 761. тражи пред среским судом.

§ 765. Сходном применом §-а 563. и 564. пресуда општинскога суда и пред њим склопљено поравнање може се тужбом напасти у року означеном у §-у 567.

Тужбу треба покренути код онога срескога суда, у чијем се подручју налази општински суд који је у ствари поступио.

На поступак се примењују прописи поступка пред среским судом. Расправу и доношење одлуке, у колико је то потребно услед узрока нападаја, треба проширити и на предмет тужбе која је покренута пред општинским судом.

§ 766. Опуномоћују се министар унутрашњих дела и министар правде, да у границама овога закона наредбом пропишу правила поступка о општинском суђењу и да ова према указаној потреби измене и допуне.

ГЛАВА СЕДАМНАЕСТА.

ИЗБРАНИ СУДОВИ.

§ 767. Уговор у избраном суду важи само онда, ако је писмено састављен, ако се односи на одређено спорно питање или на спорна питања која у будућности могу настати из некога одређеног правног односа, и ако странке о предмету уговора могу слободно располагати.

§ 768. Ако се у уговору о избраном суду не именује избрани судија или чланови избранога суда, и ако у уговору нема друкчијега расположења како да се састави избрани суд, онда свака

странка бира по једног судију. Парнични саучесници бирају укупно; ако се у избору лица не споразумеју, одлучује већина гласова; а у недостатку већине одлучује коцка.

§ 769. Ако се странке споразумеју у начин избора, онда се о избору судија саставља писмено, назначују њихова имена, сталеж или занимање и место становања, као и то да се изабране судије суђења примају.

§ 770. Свака странка може позвати свога противника, да од пријема позива за петнаест дана изврши своје изборно право. Позивач у позиву мора уједно извршити и своје изборно право.

Вршење изборнога права бива тако, да странка своје противнику саопшти име, сталеж или занимање и место становања онога судије којег је она изабрала, а тако исто и изјаву судије да се суђења прима.

Позив противне странке, као и саопштење које је избрани судија, бива путем краљ. јавног белажника или путем срескога суда.

§ 771. Ако избрани судија, који није именован у уговору, умре или суђење због другог ког узрока не може да врши, или одрече да испуни примљену дужност, онда странка своје изборно право врши поново, и на вршење тога права може бити позвана (§ 770.).

§ 772. Ако странка, која је у смислу §-а 770. позвана да изабере судију, позиву не одговори, онда позивач може одустати од уговора о избраном суду, или пак код редовнога суда може молити да уместо његова противника суд именује избраног судију. Суд о молби може одлучити без саслушања противника.

Овај се § примењује и онда, ако странка, која је своје изборно право већ извршила, на позив изабере судију, који се у смислу §-а 774. мора искључити или који неће да испуни примљену дужност.

§ 773. Изабрани судија може се само на основу своје писмене изјаве принудити да се суђења прими. Потписивање писмена, које у себи садржи наименовање или избор судије, сматра се као писмени пристанак.

Чим се изјава о пристанку саопшти противнику, изабрани судија у недостатку основаног узрока од суђења може одступити само с пристанком обе странке.

Изабраног судију, који без основаног узрока не испуни обвезу која потиче из пријема избора или који оклева с испуњењем те обвезе, редован суд осудиће на молбу ма које странке, по саслушању његову, на новчану глобу до две хиљаде круна. Против решења донесеног у овом питању има места утоку.

Осим тога тако изабрани судија дужан је свакој странци накнадити проузроковани трошак и штету.

§ 774. Из узрока наведених у §-у 59. и 61. може се искључити и изабрани судија. Могу се искључити даље: жене, малолетници, они који су под старатељством или стечајем, слепи, глуви и неми, као и они који су осуђени на губитак звања или на обуставу вршења политичких права, за време трајања споредне им кззне.

Странка, која сама или споразумно са својим противником изабере судију, искључење судије

може молити само у том случају, ако је узрок за искључење наступио само после избора или јој тек тада дошао до знања.

Молба ради искључења може се поднети пред редовним судом, и суд о тој молби одлучује на основу усмене расправе, у случају потребе после саслушања судије кога треба искључити. Против решења има места утоку.

§ 775. Уговор о избраном суду, у колико за дотичне случајеве не садржи друго наређење, губи важност:

1) ако се који од изабраних судија, именованих у уговору, не прими суђења, ако умре или суђење због другог ког узрока не може да врши, или пак ако одрече испуњење примљене обвезе;

2) ако се за пресуду избраног суда потребна већина гласова не добије, а у случају да се изабрани суд састоји из два члана, ако се не постигне једногласност;

3) у случајевима §§-а 772. и 780.

У случајевима тачке 2) и 3) уговор о избраном суду, који је склопљен за ствари које ће у будућности наступити из одређеног правног односа, губи важност само у погледу ствари о којој је реч.

§ 776. У недостатку другачијег споразума странака, изабрани суд по своме нахођењу одређује начин свога поступка, али је ипак дужан странке саслушати, односно дати им прилике да поднесу своје представке, и дужан је стање ствари расветлити.

И у овоме поступку има места заступању од стране адвоката.

Изабрани суд о своме поступку води записник.

Ако странке заједнички не одреде како ће се наградити чланови изабраног суда, онда награде одређује сам изабрани суд. Против таквога утврђивања може се уложити уток оном суду, који би ван случаја уговора о изабраном суду поступио као призивни суд.

§ 777. Избрани суд сведоке и вештаке може преслушати само онда ако му предстану, али ни њих а ни странке не може заклетити.

Избрани суд принудне мере не може наређити а ни глобу одредити.

§ 778. Ако изабрани суд нађе за потребно да се изврши каква судска радња коју сам не може предузети, он ће се тога ради обратити надлежном среском суду (§ 14.). Срески суд је овлашћен да у погледу преслушања сведока или вештака, као и у погледу извршења увиђаја учини и така наређења која припадају парничном суду.

§ 779. Избрани суд може поступак наставити и завршити га пресудом, све ако која странка и тврди: да уговор о изабраном суду не важи, или да није закључен за ствар која се има решити, или да који члан суда у тој ствари не може поступати, претпостављајући да те околности правноснажном судском одлуком још нису утврђене.

§ 780. Ако изабрани суд ма из кога узрока оклева с решавањем ствари, онда редован суд на молбу ма које странке за доношење пресуде одређује погодан рок, па ако тај рок безуспешно истече, уговор о изабраном суду за случај о којем је реч губи важност.

Суд о молби одлучује решењем после усмене расправе, а у случају потребе после саслушања чланова изабраног суда. Против решења има места утоку.

Овај § не искључује примену §-а 773.

§ 781. Избрани суд, ако се састоји из више од два члана, и ако у уговору нема другог наређења, одлучује већином гласова.

Ако се при доношењу одлуке не постигне тражена већина гласова, а код изабраног суда који се састоји из два члана ако се не постигне једногласност, онда је изабрани суд о томе дужан извести странке.

§ 782. Избрани суд је дужан пресуду образложити, изузев случај да у уговору има другог одређења о томе.

Пресуду треба снабдети датумом и сваки члан изабраног суда треба пресуду да потпише. Исто тако чланови изабраног суда треба да потпишу и редовном суду упућену молбу, као и поравнање које странке закључе пред изабраним судом.

Избрани суд предсталим странкама доставља отправак пресуде као и поравнања, и на оригиналу пресуде или поравнања њиховим потписом потврђује да су пресуду односно поравнање примили.

Избрани суд оригиналну пресуду или поравнање дужан је депоновати код редовног суда. Ако изабрани суд отправак пресуде или поравнања по трећој алинеји не достави, дужан је суду уједно послати и отправак, а суд ће га доставити странкама по прописима као што се туженику доставља писмена тужба с позивом пред суд.

§ 783. Пресуда и поравнање избраног суда има исту важност као правоћна судска пресуда.

§ 784. Пресуда избраног суда може се тужбом пред редовним судом прогласити за неважну:

1) ако није уопште било уговора о избраном суду, или ако исти није био пуноважно закључен, или ако није закључен за ствар о којој се решавало, а исто тако ако је уговор пре него што је пресуда донесена изгубио важност;

2) ако се повредило које наређење уговора или закона, које се односи на састав избраног суда или на доношење одлуке;

3) ако је при доношењу одлуке учествовао судија, кога је правноснажно решење редовног суда искључило, или чије искључење странка, пре доношења пресуде избраног суда, без своје кривице није могла да изрази;

4) ако странка противно §-у 776. није саслушана;

5) ако се пресуда простире и преко молбе странака, или ако противно §-у 782. није образложена;

6) ако нису одржани прописи §-а 782. односно потписивања оригиналне пресуде;

7) ако пресуда обвезује на радњу која је законом забрањена, или ако је пресуда у своме наредбеном делу неразумљива;

8) у случајевима, у којима на основу тачке 4., 5., 7., 8. и 9. има места обнови парнице.

Поравнање закључено пред изабраним судом, може се пред редовним судом напасти тужбом на основу тачке 7. и 8. овога §-а.

§ 785. Да се пресуда избраног суда на основу тачке 3., 4., 5. и 8. претходнога §-а, а исто тако да се поравнање закључено пред изабраним судом на основу тачке 8. претходнога §-а прогласи неважним, парницу треба покренути за деведесет дана. Овај је рок строги рок, и он се рачуна од достављања отправка пресуде односно поравнања, ако је пак странка тек доцније сазнала да постоји узрок који пресуди или поравнању одузима важност, или је тек доцније дошла у положај да се истим узроком може користити, онда се рок рачуна од дана кад је странка узрок сазнала односно кад се истим могла користити.

§ 786. Ако странка пред редовним судом покрене тужбу ради тога да се пресуда избраног суда или поравнање закључено пред истим судом прогласи неважним, онда редован суд може на молбу и без саслушања противне странке наредити да се извршење пресуде или поравнања избраног суда привремено обустави, ако се из податрих података покаже да ће тужба вероватно имати успеха. Суд може своју одлуку, донесену у предмету обуставе, по молби опозвати.

Против решења којим се изриче обустава извршења или опозив обуставе, нема места посебном правном средству.

§ 787. Под редовним судом који се наводи у овој глави има се разумети суд, који би у ствари имао делокруг и надлежност, кад не би постојао случај уговора о избраном суду. Исти је суд на основу пресуде или поравнања избраног суда надлежан и за наређење извршења.

Ако би према томе више судова били надлежни, надлежним се сматра и остаје онај суд, којем се која странка или избрани суд прво обрати.

§ 788. Прописи ове главе у недостатку другачијих законских одредаба примењују се и на оне избране судове, који се наређују тестаментима или другим којим начином који је законом дозвољен.

ГЛАВА ОСАМНАЕСТА.

ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ.

§ 789. Под овоземством у овом закону разумеју се све земље угарске свете круне, а под изразом „овоземни“ или „домородац“ разуме се угарски држављанин.

У колико је по међународним уговорима одређено што друго, прописи главе једанаесте, дванаесте, тринаесте и четрнаесте не налазе примене.

§ 790. У овом закону реч „војнички“ односи се на војску, ратну морнарицу, домобранску војску, народну одбрану и жанлармерију.

Под оружаном силом (§ 2. зак. чл. VI.: 1889.) треба разумети војску, ратну морнарицу, домобранску војску и народну одбрану.

§ 791. Новчана казна одређена по овом закону у случају да се не може наплатити има се претворити у притвор, и то свота која не прелази пет круна у притвор од једнога дана, а свота која прелази двадесет круна у притвор од толико дана, да се уместо сваких почетих двадесет круна примени притвор од једнога дана.

На основу овога закона изречена новчана глоба не може се претворити у притвор.

У осталом на начин како се одмеравају, наплаћују и нашто се употребљују новчане казне и новчане глобе, примењују се, у колико овај закон не одређује што друго, исти прописи, који постоје за новчане казне и глобе, које одмерава суд на основу казненога парничног поступника.

§ 792. О времену кад ће ступити овај закон у живот и о прелазним одредбама говори посебан закон.

Извршење овога закона поверава се министру правде, а што се тиче опћинскога суђења министру правде и министру унутрашњих дела.

О СПРОВОЂЕЊУ У ЖИВОТ ЗАК. ЧЛ. I.: 1911. О ГРАЂ. ПАРН. ПОСТУПНИКУ

(ЗАК. ЧЛ. LIV.: 1912)

ОДСЕК I.

ОДРЕДБЕ О СПРОВОЂЕЊУ У ЖИВОТ.

§ 1. Зак. чл. I.: 1911. о грађанском парничном поступнику ступа у живот у дан који наредбом одреди министар правде, но најдоцније 1. септембра 1914. године.

§ 2. Важност грађанскога парничног поступника и овога закона протеже се на цело земљиште угарске државе, изузев Хрватску и Славонију.

§ 3. Ступањем на снагу грађанскога парничног поступника губе важност сви они правни прописи, који се односе на питања регулисана грађанским парничним поступником и овим законом.

Нарочито губе важност:

зак. чл. LIV.: 1868. о грађанском судском поступнику и зак. чл. LIX.: 1881. о измени тога законског чланка, изузев §§-е 94—99. последњега зак. чланка (§ 24);

§ 7. и 8. зак. чл. XVIII.: 1874. о одговорности због смрти или тешке телесне повреде проузроковане жељезницама;

зак. чл. XXII.: 1877. о поступку у мањим грађанским парничким стварима;

зак. чл. XVIII.: 1893. о сумарном поступку;

зак. чл. XIX.: 1893. платежним налозима;

зак. чл. XVII.: 1907. о измени зак. чланка

XVIII.: 1893. о грађанском судском поступнику и сумарном поступку;

оглавље III. и IV. зак. чл. VII.: 1912. о измени појединих организационих и поступних уредаба за правосуђе;

наредбе о поступку у трговачким и меничким стварима, о продужењу малолетности, о укидању вршења очинске власти и о стављању под старатељство, у стварима којима је предмет авторско право, исто тако у стварима о отказу кирије и испражњењу стана.

§ 4. У важности остају поступни прописи, који су одређени којим законом за целу област земаља свете круне угарске. Нарочито остају у важности:

зак. чл. I.: 1868. о концентрисаном вођењу грунтовнице за жељезнице и канале у земљама свете круне угарске и зак. чл. LXI.: 1881. о измени тога законског чланка;

зак. чл. XXXVI.: 1876. о обезбеђењу заложних исправа;

одредбе трговачкога закона (зак. чл. XXXVII.: 1875.), на основу којих странка може молити за претходни судски увиђај и саслушање вештака (§§-и 347, 371, 409 и 481);

зак. чл. XLI.: 1881. о експропријацији и зак. чл. VII.: 1898. о допуни истог зак. чланка;

зак. чл. XVI.: 1884. о авторском праву;

зак. чл. XVI.: 1909. о суђењу угарскога дворског главнога маршалата, и

посебни прописи о аустро-угарској банци.

§ 5. У важности остају законске одредбе о судском поништењу вредносних папира који су

предмет јавнога промета (зак. чл. XXXIII.: 1881.), о судском поништењу трговачких упутница и смештишних прижалица (§§-и 298, 452. зак. чл. XXXVII.: 1875.), меница (§§-и 77—80. зак. чл. XXVII.: 1876.), даље о судском поништењу заложних листова (§ 14. зак. чл. XIV.: 1881.), уложних књижица поштанске штедионице (§ 21. зак. чл. IX.: 1885.), као и исправа угарског земљишног кредитног завода, земаљскога земљишног кредитног завода малих поседника, земаљскога савеза угарских земљишних кредитних завода и исправа аустро-угарске банке (чл. 99. основних правила приложених зак. чланку XXVI.: 1887.) и чекова (§§-и 20., 21. зак. чл. LVIII.: 1908.).

Под судом споменутим у §-у 77. зак. чл. XXVII.: 1876. и у §-у 20. зак. чл. LVIII.: 1908. има се од сада разумети судбени сто.

У колико се не косе с одредбама грађанскога парничног поступника или овога закона, у важности остају и они прописи, који се односе на молбе судских власти ван области важности грађанскога парничног поступника, или се односе на молбе које се имају извршити ван области важности грађанскога парничног поступника (§ 105.).

§. 6. Остају на снази:

прописи о уређењуседа, нарочито о урбаријалном одвајању, о саразмерењу, о комасацији, о подели пашњака и прописи за друге ствари сличне природе;

закони о укидању кућних задруга (зак. чл. XXIV.: 1885. и зак. чл. XII.: 1898.);

§ 89. и 90. зак. чл. XXI.: 1886. о муниципијама, као и § 86., 87. и 144. зак. чл. XXII.: 1886. о општинама и § 115. и 116. зак. чл. XXXVI.: 1872. о образовању и уређењу муниципије главнога града Будимпеште;

зак. чл. XVI.: 1894. о оставинском поступку, с изменом учињеном у VI. оглављу зак. чл. VII.: 1912. и у §-у 27. овога закона;

наредбе о уређењу поступка у стварима фидеи-комиса, издане на основу зак. чл. LIV.: 1868., затим наредбе о оставинским стварима католичких првосвештеника, издане на основу §-а 109. зак. чл. LIX.: 1881., даље наредбе о поступку у случајевима престапа упућених на основу §-а 28. зак. чл. XXXIV.: 1897. у делокруг трговачких судова, и то с тим додатком да се те наредбе до наређења законодавства привремено, по потреби, могу изменити и допунити.

§ 7. Остају на снази одредбе посебних закона, које поједине ствари без обзира на парничну вредност упућују у делокруг краљ. среских судова, даље по којима у §-у 2. грађ. парн. поступника ненаведене поједине ствари спадају у делокруг краљ. судбених столова или у делокруг будимпештанскога краљ. судбенога стола.

Ствари, које су посебним законом упућене у делокруг будимпештанскога краљ. трговачког и меничног судбенога стола, од сада спадају у делокруг будимпештанскога краљ. судбенога стола.

Остају на снази и одредбе посебних закона, које за поједине ствари садрже посебне прописе о надлежности.

§ 8. Правни прописи, по којима казнени суд може одлучивати о приватноправном потраживању, или по којима се остваривање приватноправнога потраживања упућује у делокруг посебнога суда или управне власти, остају нетакнути.

Нетакнути остају даље и они правни прописи, по којима грађанској парници мора претходити поступак друге власти.

§ 9. Где се ранији правни пропис позива на одредбе којег закона или другог правнога прописа који је §-ом 3. стављен ван снаге, ту се уместо тога од сада има разумети дотична одредба грађ. парн. поступника и овога закона. По томе се, дакле, уместо сумарнога поступка или записничкога поступка код среских судова од сада има разумети грађ. парн. поступником одређени поступак пред среским судом, а уместо редовнога поступка или записничкога поступка пред судбеним столом од сада се има разумети грађ. парн. поступником одређени поступак пред судбеним столом.

У колико се, у недостатку посебне одредбе, у поступку одређеном ранијим правним прописом, који не спада под §§-е 4., 5. и 6., примене који од оних правних прописа који су §-ом 3. стављени ван снаге, од сада ће важити дотични прописи грађанскога парничног поступка.

§ 10. Остају на снази одредбе §-а 8. зак. чл. IX. : 1868. о припадницима грчко-источне вере, као и одредба §-а 1. зак. чл. XXV. : 1881. о решавању спорних питања грчко-источних црквених

општина у погледу цркава, црквених или закладних добара и школа које припадају црквама, у колико се односе на делеговани суд, на опроштеност поступка од таксених марака и пристојби, и на решавање њихово преко реда. У осталом на ове се парнице, у области важности грађанскога парничног поступника, примењују оне одредбе тога поступника, које се односе на поступак пред судбеним столом, с том разликом да обнови парнице нема места на основу тачке 11. §-а 563. грађ. парн. поступника.

§ 11. На место друге и треће алинеје §-а 24. зак. чл. XXXI. : 1871. о уређењу првостепених судова важе ове одредбе:

Грунтовну власт врше краљ. срески судови.

Министар правде може наредбом одредити да се грунтовна власт једнога срескога суда прошири и на подручје другог или више других среских судова, који спадају у округ истога судбеног стола.

Овај § не дира прописе за рударске грунтовне власти.

§ 12. У парницама, које су до сада спадале у делокруг грунтовне власти, — амо подразумевајући и парнице одређене §-ом 168. зак. чл. LX. : 1881. — на делокруг и надлежност као и на поступак имају се применити одредбе грађанскога парничног поступника.

И на парнице о грунтовној исправци протеже се § 39. грађ. парн. поступника.

У парницама ради грунтовнога брисања, ради грунтовне исправке и ради укидања заједничке

сопствености некретнина тужба се, — изузев нову тужбу односно противтужбу (189. гр. п. пост.) покренути на расправи, — мора поднети код грун-товне власти (§§-и 134., 135. грађ. парн. пост.). Грунтова власт одлучује о грунтовној прибе-лешци, и писмену тужбу с овереним грунтовым изводом доставља суду који је означен у писменој тужби. Парнични суд грунтовне податке узима службено у обзир.

У парници ради грунтовног брисања и ради исправке грунтовнице парнични суд правноснажну пресуду или судско поравнање такве важности доставља службено грунтовној власти, која служ-бено чини расположење о дотичном убележењу, односно о брисању грунтовне прибелешке. Достав-љање отпада, ако остваривање грунтовне услуге, обавезно изречене у пресуди или у поравнању, зависи од којег услова или од још неиспуњене противуслуге, или ако странка која добије пар-ницу моли да се достављање не изврши.

У осталом остају нетакнути посебни прописи о овим парницама.

§ 13. У ванпарничним грунтовым стварима о утоцима против решења среских судова одлу-чује краљ. судбени сто, а о утоцима против ре-шења другостепених судова, — у колико томе има места, — одлучује краљ. курија.

У осталом остају нетакнути посебни прописи о ванпарничним грунтовым стварима.

§ 14. На место §-а 28. зак. чл. XXXI.: 1871. ступа ова одредба:

Министар правде се опуномоћава, да спора-

зумно с министром финансија и министром трго-вине путем наредбе одреди како ће се руковати и чувати судски депозити, нарочито како ће се исти примати, колику ће камату носити, како ће се на исплату упућивати, исплаћивати и обрачу-навати, кад ће застарети, и депозити не у готовом новцу како ће се уновчити.

§ 15. На место §-а 5. зак. чл. XXXIV.: 1871. о угарском земљишном кредитном заводу ступа следећа одредба:

Земљишни кредитни завод може, у случају да закон не одређује надлежност искључиво, своје потраживање остваривати и пред судом означеним у дужничкој обвезници, истављеној према одредби зак. чл. XXXIV.: 1871.

У осталом, с изменом означеном у другој алинеји §-а 7., остају на снази посебни прописи о угарском земљишном кредитном заводу, о зе-маљском земљишном кредитном заводу малих по-седника и о земаљском савезу угарских земљи-шних кредитних завода.

§ 16. На место §-а 39. зак. чл. XXXIV.: 1874. о правилнику за адвокате ступа следећа одредба:

Ко није адвокат и ма да на то није овлашћен, исто тако и онај ко с прекорачењем границе своје овлашћености у виду заната или уз награду за-ступа странке пред судом или власти, њима под-неске саставља или се за то нуди, исто тако и онај ко се гради да има право упражњавања адвока-тисања, чини изгред и има се казнити новчаном казном до шест стотина круна.

Заступање оптужбе као накнадни приватни

оптужилац може примити и одветник оне адвокатске коморе, на чијем је подручју изгред учињен.

§ 17. Стављају се ван закона §§-и 56., 58. и 59. зак. чл. XXXIV.: 1874. о правилнику за адвокате.

Губи важност § 62. зак. чл. XXXIV.: 1874., у колико у грађанским парничним стварима важност опуномоћења одређује према противној странци.

На место призива споменутог у §-у 66. зак. чл. XXXIV.: 1874. има се разумети уток по грађанском парничном поступнику, с тим да утоку има места и против одобравајућега решења другог степенога суда.

У §-у 78. зак. чл. XXXIV.: 1874. на место §-а 56. грађанскога судског поступника треба разумети § 64. казненога парничног поступника.

Одредбе зак. чл. XXXIV.: 1874., које су на снази, у колико грађански парнични поступник и овај закон не одређује што друго, даље зак. чл. XXIV.: 1907., којим је измењен зак. чл. XXXIV.: 1874. о правилнику за адвокате, остају нетакнути.

Одредбе зак. чл. XXVIII.: 1887. о измени неких расположења зак. чл. XXXIV.: 1874., у колико казнени парнични поступник и грађански парнични поступник не садрже расположење о кажњењу адвоката, остају на снази.

§ 18. Адвокат може у грађанским парничним и ванпарничним стварима, — амо подразумевајући и извршне ствари, — у течају или после свршетка ствари молити, да му суд према ње-

говој странци утврди доспеле награде и издатке. Така се молба, уз приказ трошковника, има поднети ономе суду, који је у тој ствари у првом степену поступио и поступа; у извршној ствари молба се има поднети код онога суда, који је у првом степену одлучио о одређењу извршења. Суд о молби може донети одлуку без усмене расправе (§ 254. гр. п. пост.)

Исто тако и странка може код суда, означенога у претходној алинеји, молити да овај утврди адвокаторе доспеле награде и издатке. Ако странка не приложи адвокатов трошковник, суд ће адвокату за приказ трошковника на молбу одредити сходан рок (§ 450. гр. п. пост.). Ако адвокат у одређеном року трошковник не прикаже, суд ће се при утврђењу награде и издатака ограничити само на податке, који су му познати из поступка који је пред њим текао, и на податке које му подастре странка. Ако трошковник прикаже странка или адвокат, треба применити претходну алинеју.

Странка може и онда лично поступити, или се може дати заступити по опуномоћенику, одређеном у тачкама 1—4. §-а 95. грађ. парн. поступника, ако би за ствар и обавезно било заступство по адвокату.

При утврђењу адвокатских награда и издатака, а у недостатку посебнога упутства странке, треба узети у обзир: да ли је рад или поступак адвокатор био у интересу странке оправдан, и да ли је исти требало извршити брижљивошћу једнога уредног адвоката, осим тога при утврђењу награда треба узети у обзир вредност и други значај

самога предмета, даље и оно време и умни рад који је био потребан за правилно опремање ствари, за претходно проучавање и поступке који су за то потребни.

Ако странка који рад или другу коју чињеницу оспори као основу које ставке у трошковнику, онда суд, у колико из поступка обављенога пред њим не може да утврди: да ли су се те радње и чињенице збиле, награду и издатак по дотичној ставци неће одредити.

Против решења донесенога у предмету утврђења, може се непосредно вишем суду поднети уток у једном степену.

Ако је у погледу адвокатских награда или издатака у течају парница или поступак који је одређен овим §-ом, адвокат је овлашћен новац, који је у тој ствари за странке утерао, до величине наравнате награде и издатака, уместо да га изда странци, сместити у судски депозит. Трошак око депозита, према резултату парнице или према резултату поступка за утврђење, сносиће странка или адвокат.

Странка је дужна парнични трошак или трошак другог којег поступка, на који је осуђена у корист противне странке, платити у руке адвокату противне странке, ако је противника кад је пресуда изречена заступао адвокат. Према потраживањима трећег лица, на такав трошак адвокат има право првенства.

§ 19. На место §§-а 73. и 74. зак. чл. XIV.: 1876. о уређењу народнога здравља ступају ове одредбе:

Неко лице, које се као умоболно доведе у државну или приватну болницу за умоболне или у другу коју болницу, управитељ дотичнога завода може примити само привремено; и о томе је дужан одмах чим прими таког болесника поднети извештај краљ. среском суду, на чијем је подручју дотични завод или болница. Срески суд ће одмах чим прими такав извештај поверити једноме лечнику као вештаку, да на лицу места, без одлагања, прегледа умно стање пријављенога, лица. Прегледање такога умоболника, који је смештен у државном лечилишту за умоболне, у којој државној или у другој којој јавној болници, може се као вештаку поверити старешини дотичнога завода за умоболне или старешини његова одељења за умоболне, или којем лечнику тога завода.

Пријављено лице или ма који његов припадник (§ 719. грађ. парн. пост.) може захтевати, да се о његову трошку употреби као контролни орган још један вештак, који може бити присутан при увиђају и приликом увиђаја може изнети своје примедбе како о увиђају тако и о лечничком мњењу о умноме стању умоболника. На основу тога да се као контролни орган жели употребити још један вештак, рочиште увиђаја се не сме одгодити.

Суд чим се сврши увиђај одмах решењем одлучује о томе: да ли се дотично лице може примити у завод за умоболне или не. Ако се одмах не може утврдити, да ли је дотично лице умоболно или није, суд ће ради посматрања умнога стања

такога лица одредити потребни рок, који се на образложену представку дотичнога вештака може и продужити. Вештак у том случају, по истеку рока, о резултату посматрања подноси поново извештај, на основу кога суд, — евентуално пошто се увиђај понови, — доноси одлуку о томе: да ли се дотично лице може примити у завод за умоболне. Суд у својој одлуци, којом ускраћује да се дотично лице прими у завод, чини распо-
ложење и о томе: да ли дотично лице може до правноснажности те одлуке остати у заводу или не.

Суд таку одлуку службено доставља: приватној странци која моли да се лице прими у завод за умоболне, даље управитељу дотичнога завода или болнице, затим надлежном сирочадском столу ради покретања евентуалнога поступка за стављање под старатељство, на послетку између припадника, одређених §-ом 719. грађ. парн. поступника, онима чије је име и стоноване суду познато.

Против решења може се непосредно вишем суду поднети уток у једном степену.

§ 20. Ако се у питању: да ли је лице које је примљено у завод за умоболне оздравило или је још умоболно, између управитеља завода и законскога заступника или припадника (§ 719. гр. п. пост.) појави каква разлика у схватању, онда о отпуштању дотичнога лица из завода, на молбу законскога заступника односно припадника, или на представку управитеља дотичнога завода, одлучује суд који је означен у претходном §-у.

На такав поступак суда треба сходно при-

менити одредбе претходнога §-а, но с том разликом да суд као вештака не може употребити управитеља или лечника дотичнога завода.

§ 21. Губи важност последња и претпоследња алинеја §-а 11. зак. чл. XX.: 1877. о уређењу туторских и старатељских ствари.

На место треће и четврте алинеје §-а 13. зак. чл. XX.: 1877. ступа ова одредба:

Ако међу родитељима брачна парница још није у течају, ма да они живе одвојено, а они се нису споразумели о томе: ко од њих двоје да задржи дете код себе, или ако се не постарају како треба о издржавању свога детета, онда о смештању и издржавању детета, по сласлушању најближих сродника, привремено доноси одлуку туторска власт.

§ 22. Уместо тужбе о позивању у суд, споменуте у §§-има 124—126. зак. чл. XX.: 1877., треба разумети тужбу одређену другом алинејом §-а 130. грађ. парн. поступника.

Ако на тужбу тутор или старатељ суду прикаже обрачун, онда суд решењем укида парницу, туженика осуђује на сношење парничкога трошка и обрачун доставља туторској власти.

§ 23. Парнице о нападају на неко право, одређене III. оглављем првога дела зак. чл. XVII.: 1881. (закона о стецишту), могу се покренути пред судом надлежним по грађанском парничном поступнику, или се могу покренути и пред оним судом који је одредио отварање стецишта, а ако парница с обзиром на вредност не спада у делокруг тога суда, онда се могу покренути и пред сре-

ским судом, на чијем је подручју седиште суда који је наредио отварање стедишта. Губи важност § 36. зак. чл. XVII.: 1881.

Уместо прописа трговачкога поступка, споменутога у првој алинеји §-а 145. зак. чл. XVII.: 1881., треба разумети прописе грађанскога парничног поступника; на место последње алинеје пак ступа ова одредба: За парнице о истинитости и распоређивању потраживања надлежан је стедишни суд, а ако парница, — с обзиром на вредност предмета, — спада у делокруг среског суда, онда је надлежан искључиво онај срески суд, на чијем је подручју седиште суда који је одредио отварање стедишта. Код истих судова треба поступак продужити и онда, кад § 10. зак. чл. XVII.: 1881. продужење парнице упућује стедишном суду. У таком се случају § 392. грађ. парн. поступника има сходно применити.

Прва алинеја §-а 152. зак. чл. XVII.: 1881. измењује се тако, да се у парницама поверилаца масе, даље оних којима припада право на противпотраживање или на посебно намирење, покренутим против староца масе, на надлежност имају применити одредбе прве алинеје овога §-а.

На место друге и треће алинеје §-а 163. зак. чл. XVII.: 1881. ступа ова одредба: Ако сређење обрачуна мирним путем на расправи не успе, онда ће стедишни повереник приговоре против обрачуна, као и изјашњења на те приговоре узети у записник, и списе ће приказати стедишном суду. Стедишни суд ће рачунополагача, а и онога ко чини приговор, службено позвати на прихва-

тање парнице и на мериторну расправу. У осталом на поступак се примењују прописи грађанскога парничног поступника.

§ 24. За посебне судове будимпештанске продуктне и ефектне берзе, као и покрајинских сместишта за продукте и жито (зак. чл. II.: 1870.), остају привремено на снази до даљег наређења законодавства §§-и 94—99. зак. чл. LIX.: 1881., с том изменом да на место претпоследње и последње алинеје §-а 97. зак. чл. LIX.: 1881. ступају ове одредбе:

Обнови парнице нема места. У случају тачке 4—9. §-а 563. грађ. пар. пост., међутим, тужбом пред редовним судом може се одузети важност пресуди посебнога суда, а на основу тачке 4., 5. и 8. §-а 564. грађ. парн. пост. и поравнању склопљеном пред посебним судом. На ту парницу треба сходно применити §§-е 785. и 786. грађ. парн. поступника.

§ 25. Министар правде и министар трговине могу дозволити, да у првој алинеји претходнога §-а наведена берза или сместиште за продукте и жито може установити посебан суд.

На такав посебан суд примењује се претходни §.

§ 26. Под изразом „редован пут закона“ у другој алинеји §-а 176. обртничког закона, садржаног у зак. чл. XVII.: 1884, без обзира на вредност парничнога предмета, треба разумети срески суд.

У стварима, које се од обртне власти, односно од одбора за помирење пренесу пред суд,

надлежан је искључиво онај срески суд, на чијем је подручју седиште обртне власти или обртне задруге.

Ако обртна власт или одбор за помирење правноснажно изрекну недостатак свога делокруга, суд због недостатка претходнога поступка (тач. 2. §-а 186. грађ. парн. пост.) не може ускратити поступак.

Поступак у стварима пренесеним пред суд, у осталом одредиће министар правде наредбом.

§ 27. На место друге алинеје §-а 42. зак. чл. XVI.: 1894. о оставинском поступку ступа ова одредба:

Ако заинтересоване странке не захтевају процену, вредност некретнине треба утврдити по процењеној вредности, потврђеној званичном сведошвом о порези и процени.

На место седме алинеје §-а 124. зак. чл. XVI.: 1894. ступа ова одредба:

О утоку у другом степену одлучује краљ. судбени сто, а у трећем степену краљ. курија.

§ 28. На молбу да се на основу §-а 141. зак. чл. XXXI.: 1894. пресуда о одвојењу од постеље и стола претвори у пресуду о разводу брака, и да се на основу §-а 142. зак. чл. XXXI.: 1894. дејство пресуде о разводу брака прошири, треба применити § 683. грађ. парн. пост. с том разликом, да се тужба има покренути пред судом који је надлежан по §-у 639. грађ. парн. поступника.

§ 29. На место друге алинеје §-а 14. зак. чл. XXV.: 1896. о поседима малокућана (прњавораца) у мајурима и о другим поседима сличне природе ступа ова одредба:

Тужба спада у делокруг краљ. среских судова, а искључиво под надлежност онога среског суда, на чијем је подручју некретнина.

Губе важност §§-и 16—34. зак. чл. XXV.: 1896., и министар правде се опуномоћава да наредбом одреди поступак о откупу.

У осталом зак. чл. XXV.: 1896. остаје нетакнут.

§ 30. На место зак. чл. X.: 1898. о измени §-а 3. зак. чл. LIX.: 1881. ступа ова одредба:

У грађанским стварима, које нису одређене грађанским парничним поступником, краљ. судбени сто као првостепени суд доноси у сенату од три лица само ове одлуке:

1) одлуку засновану на §-у 60. и 61. зак. чл. XXXIII.: 1894. о државним матицама;

2) одлуку којом решава жалбу против адвоката (§ 66. зак. чл. XXXIV.: 1874.);

3) одлуку засновану на §-у 11., 43., 56., 144., 206. и 207. зак. чл. XXXV.: 1874., као и на §-у 15. зак. чл. VII.: 1886. о краљ. јавним бележницима;

4) у стедишном поступку, у поступку о фидеикомисима, о експроприацијама, о рударским судовима, и у поступку о уређењуседа (нарочито о урбаријалном одвајању, о саразмерењу, о комасацијама и т. д.) све оне одлуке, које су и до сада доношене у сенатима од три лица.

У грађанским стварима, које нису одређене грађанским парничним поступником, одлуке ненабројене под тачкама 1—4. доносе код краљ. судбених столова судије појединачно.

На темељу да је судбени сто у сенату од три лица донео одлуку, која је овим §-ом упућена у делокруг појединачном судији, нема места правном средствву.

Правни прописи, којима се снабдевање и припрема ствари или судских радњи упућених у делокруг судбенога стола поверава појединачним судијама, остају нетакнути.

ОДСЕК ДРУГИ.

ОДРЕДБЕ ИЗВРШНОГА ПОСТУПКА.

§ 31. Измењује се § 1. зак. чл. LX.: 1881. овако:

Намирно извршење може се спровести на основу извршиве јавне исправе.

Извршиве су јавне исправе:

- 1) правноснажна пресуда или решење грађанскога суда;
- 2) пред грађанским судом склопљено правноснажно судско поравнање, које има дејство судске пресуде;
- 3) извршиви налог (§ 592., 609. грађ. парн. пост.), отказ или позив (§ 628. грађ. парн. пост.);
- 4) пресуда грађанскога суда, која је без обзира на правно средство проглашена извршивом;
- 5) још неправноснажно решење грађанскога суда, које се утоком одгодне силе не може напаст, у колико извршење његово није обустављено или забрањено (§ 566. грађ. парн. пост.);
- 6) извршива одлука грађанскога суда, донесена у ванпарничној ствари;

7) у тачкама е) — h) §-а 1. зак. LX.: 1881. набројене одлуке, исто тако и свака одлука и јавна исправа, коју посебно законско наређење прогласи извршивом јавном исправом.

§ 32. На место §-а 2. зак. чл. LX.: 1881. ступају ове одредбе:

Извршење у случају тачке 1—6. претходнога §-а одређује првостепени суд, који је у ствари поступио.

У случају тачке е) §-а 1. зак. чл. LX.: 1881., изузев изабране судове (§ 787. грађ. парн. пост.), у случају тачке f) без изузетка, а у случају тачке h) онда ако посебан законски пропис не одређује што друго, извршење одређује онај срески суд, на чијем је подручју седиште првостепенога суда или власти која је у ствари поступила. На земљишту престонога и главнога града Будимпеште у смислу ове алинеје извршење одређује краљ. срески суд IV. округа Будимпеште.

У осталим случајевима посебна законска одређења казују, који је суд надлежан да одреди извршење.

§ 33. На место §-а 3., 4. и 5. зак. чл. LX.: 1881. ступају ове одредбе:

Да се извршење одреди на основу иноземне извршиве јавне исправе, за то је меродаван међународни уговор који постоји с дотичном државом. У недостатку такога уговора извршење се сме одредити само онда, ако је установљена узајамност, и:

1) ако је извршење засновано на правноснажној судској одлуци којег грађанског или трго-

вачког суда, или на судском поравнању истога дејства;

2) ако против судске одлуке или поравнања не постоји која околност набројена у §-у 414. грађ. парн. поступника.

Изјава министра правде о узајамности обавезна је за судове. У случају сумње иста се изјава има службено затражити.

У тим случајевима о одређењу извршења одлучује онај суд, који је у смислу §-а 18. зак. чл. LX.: 1881. надлежан за спровођење извршења. Ако се ради извршења замоле више судова, о одређењу извршења одлучује суд који је именован на првом месту, и он о својој одлуци обавештава остале судове. Ако је за испуњење молбе надлежан не замољени него други који суд, замољени ће суд молбу послати ономе суду, и о томе ће обавестити иноземни суд који му је молбу послао.

§ 34. На место прве алинеје §-а 6. зак. чл. LX.: 1881. ступа ова одредба:

У колико закон не одређује што друго, одређење извршења треба молити писменим поднеском, истављеним у три примерка, и први примерак треба снабдети оригиналном исправом, која служи као основа за одређење извршења. Судска одлука или судско поравнање може се с позивом на оригинал који је код суда приложити и у обичном препису.

§ 35. На место §-а 9. зак. чл. LX.: 1881. ступају ове одредбе;

Ако се извршење моли на основу одлуке грађанског суда, онда ће суд који одреди извршење у погледу одређења извршења утврдити: да ли је судска одлука која служи као основа за извршење правилно саопштена, да ли је правно средство одгодне силе или контрадикција поднесена у законитом времену, да ли има у смислу закона места такм правном средству или контрадикцији. Ако у такм случају првостепени суд нареди извршење правним средством нападнуте одлуке, на то извршење дотле, док призивни суд правно средство не реши, треба применити § 41. овога закона. Ако се извршење моли онда кад су списи вишем суду већ поднесени, онда странка која извршење моли приликом тражења извршења дужна је приказати отправак или оверен препис одлуке или дела те одлуке без разлога, и, — ако је одлука дужнику саопштена достављањем, — онда и оверен препис потврде о достављању.

Ако се извршење на основу извршиве одлуке призивнога суда моли онда кад списи те ствари још нису приспели натраг првome суду (§§-и 511., 546. грађ. парн. пост.), онда првome примерку молбе ради извршења треба приложити отправак или оверен препис одлуке, на коју бележник призивнога сената у облику клаузуле треба да забележи дан објављења и достављања те одлуке, и, ако у законитом року није предата ревизиона молба, онда и ту околност.

Ако право на извршење зависи од каквога услова или од испуњења какве противуслуге, онда је поверилац дужан доказати да је такав услов на-

ступии или да је противуслуга испуњена, а исто тако и остале предуслове извршивости, у колико се исти не могу утврдити из списка који су код суда.

§ 36. Измењује се § 10. зак. чл. LX.: 1881. тако, да у случају §-а 33. овога закона суд о одређењу намирнога извршења на молбу иноземнога суда одлучује без саслушања странака. Суд службено узима у обзир околности, одређене §-ом 33. овога закона. Ако суд о тим околностима има какве сумње, а ту сумњу не могу да разбију ни подаци саме молбе или њених прилога, онда од иноземнога суда може тражити обавештај.

Ако замољени суд одбије одређење извршења, има се применити § 17. грађ. парн. поступника.

Против решења о наређеном извршењу, у смислу §-а 40. овога закона има места утоку. Осим тога дужник против решења о наређеном извршењу може код суда који исто одреди поднети у току од петнаест дана, рачунајући од достављања решења, приговор због тога што је извршење одређено противно §-у 33. овога закона.

Приговор има одгодну силу, одређену §-ом 41. овога закона. Услед приговора суд о одређењу извршења одлучује по саслушању странака решењем (§ 40.). У осталом на приговор треба сходно применити §§-е 134., 135., 140. и 141. грађ. парн. поступника; § 141. треба и онда применити ако странка приговор поднесе задоцњено.

Приговор заснован на околностима, набројеним у тачкама 4., 5. и 6. §-а 414. грађ. парн. поступника, може се поднети и после рока одређенога у претходној алинеји.

Губи важност последња алинеја §-а 10. зак. чл. LX.: 1881.

У колико међународни уговор што друго не одређује, овај § не налази примене.

§ 37. Друга алинеја §-а 22. зак. чл. LX.: 1881. допуњује се тако, да одредбу те алинеје треба применити и на народни празнични дан.

§ 38. На место §-а 28. зак. чл. LX.: 1881. ступају ове одредбе:

Како суд који одређује извршење, тако и суд који је надлежан да извршење спроведе, дужан је извршење на молбу дужника обуставити или га сузити на мањи обим, ако дужник јавном исправом докаже да је одлука, на основу које је извршење одређено, правнослажном судском одлуком промењена, стављена ван снаге или ограничена.

У оваким случајевима суд према приликама наређује да се и обеснаже већ спроведене извршне радње.

Дужник против кога је спроведено извршење, може у парници која је у течају молити и пред позивним судом, да му се накнади штета проузрокована претходним извршењем.

§ 39. На место §-а 30. зак. чл. LX.: 1881. ступају ове одредбе:

Ако је право на извршење сасвим или делимиче нестало, или ако је давањем одгађања обустављено, дужник може код суда који одреди извршење покренути тужбу, да се извршење укине, ограничи или обустави:

а) у случају извршења заснованог на суд-

ској одлуци, на основу такве чињенице, која се збила онда кад се у парничном поступку који претходи одлуци, по прописима грађанскога парничног поступника, иста већ није могла остварити;

б) у случају извршења заснованог на судском поравнању, на основу такве чињенице, која се збила после склапања поравнања;

в) у случају извршења одређеног на основу исправе јавнога бележника, и то ради укидања или ограничења извршења и онда, ако су предуслови извршивости сасвим или делимиче недостајали. Губе важност §§-и 113.—122. зак. XXXV.: 1874. и §. 29. зак. чл. VII.: 1886.

Против пресуде призивнога суда, којом се пресуда првостепенога суда одобрава, нема места ревизији.

Пресуда о укидању, ограничењу или о обустави извршења, има дејство означено у §-у 38., 41. и 43. овога закона.

§ 40. Против судскога решења, донесенога у току извршног поступка, — амо подразумевајући и извршење одређено на основу исправе јавнога бележника, — има места утоку, у колико закон правно средство не искључује.

О утоцима против решења срескога суда, донесених у извршном поступку, одлучује краљ. судбени сто, а о утоцима против решења другостепенога суда, у колико утоку има места, одлучује краљ. курија.

Против решења о одређеном извршењу на основу молбе иноземнога суда рок за уток је

петнаест дана. Против решења другостепенога суда, донесенога на уток против такога решења, утоку има места и онда, ако другостепени суд одобри решење првостепенога суда; исто се правило има применити и на решење другостепенога суда, које се донесе на уток против решења којим се решава приговор, поднесен у смислу §-а 36. овога закона.

У колико закон не одређује што друго, против решења другостепенога суда даљем утоку нема места. Против решења о одређеном извршењу, — амо подразумевајући и извршење ради осигурања, а и судску забрану, — има места утоку. У осталом на уток треба применити прописе грађанскога парничког поступника.

Против поступка, расположења или одлуке изасланика, има места представци.

Губи важност § 34. зак. чл. LX.: 1881.

§ 41. На место §-а 36. зак. чл. LX.: 1881. ступају ове одредбе:

До правноснажног решења представке, — изузев случај §-а 104. зак. чл. LX.: 1881., — јавна се продаја не може обавити, свота утекла услед извршења не може се употребити на подмирење повериоца, него се има положити у судске руке; узапђено потраживање се на повериоца не може принети, нити му се може упутити на исплату; у случају пак извршења ради издавања заменивих покретнина или вредносних папира предмет осуде може се само узаптити и ставити под забрану, у случају пак да нема предмета осуде, има места узапћењу до снаге еквивалента онога предмета.

У колико зак. чл. LX.: 1881. или овај закон не одређују што друго, одредбе претходне алинеје треба применити у сваком случају, у којем закон некој радњи приписује одгодну силу на продужење извршења, или кад суд по грађанском парничном поступнику или по овом закону извршење обустави у току поступка.

§ 42. На место §-а 39. зак. чл. LX.: 1881. ступају ове одредбе:

На продужење извршења по §-у 41. овога закона има одгодну силу и она још неправноснажна одлука, која промени, стави ван снаге, разреши или ограничи одлуку, која је служила као основ одређењу извршења.

Ако судска одлука поврати расположење одлуке, која је служила као основ извршењу, извршење се мора наставити.

Последњу алинеју §-а 38. овога закона треба применити и у случају овога §-а.

§ 43. На место §-а 40. зак. чл. LX.: 1881. ступају ове одредбе:

Има места противизвршењу, ако одлуку, на основу које је извршење одређено и спроведено, правноснажна судска одлука промени, стави ван снаге или ограничи.

У овим случајевима противизвршењу има места и онда, ако дужник ради спречавања извршења својевољно намири повериоца, али то вреди само онда, ако се намирење збило или уз посредовање суда, или пред изаслатим лицем приликом извршног поступка, или ако се оно докаже јавном исправом.

Противизвршење се обавља по прописима извршења.

Последња алинеја §-а 38. овога закона има се применити и у случајевима овога §-а.

§ 44. Измењује се § 42. зак. чл. LX.: 1881. тако, да се под призивом споменутим у том §-у има разумети правно средство, и да одредба тога §-а по парници ради ништавости, као и одредба о поништају пресуде губи важност.

Претпоследња алинеја §-а 42. губи важност, а за начин обезбеђења меродаван је § 127. грађ. парн. поступника.

§ 45. Допуњује се § 92. зак. чл. LX.: 1881. с тим, да на писмену тужбу о неком потраживању иначе треба применити §§-е 134. и 135. грађ. парн. поступника.

§ 46. На место 1. алинеје §-а 97. зак. чл. LX.: 1881. ступају ове одредбе:

У парници о неком потраживању онај ко нешто захтева не може се користити повраћајем у пређашње стање, а у случају да пропусти рочиште за прихватање парнице не може молити да се понови позив у суд (§ 439. грађ. парн. пост.). Контрадикцији и обнови парнице нема места.

§ 47. Прва алинеја §-а 143. зак. чл. LX.: 1881. измењује се тако, да грунтова власт не одлучује пресудом него решењем.

На место последње алинеје §-а 143. зак. чл. LX.: 1881. ступају ове одредбе:

Странка, која у овом поступку претрпи правну повреду, може своје потраживање остваривати редовним путем закона.

У случају овога §-а јавна се продаја може молити само онда, ако се код грунтовой власти, за тридесет дана од правноснажности решења те власти, не докаже да је парница покренута. У случају да се докаже покретање парнице, јавна се продаја може молити само после правноснажности одлуке којом се парница завршује.

§ 48. На место прве алинеје §-а 148. зак. чл. LX.: 1881. ступа ова одредба:

У недостатку процене по вештаку, одређене §-ом 22. зак. чл. XLI.: 1908., искљична се цена има утврдити на основу процењене вредности некретности, потврђене званичном сведоџбом о порези и процени.

§ 49. На место §-а 222. зак. чл. LX.: 1881. ступају ове одредбе:

Ако је извршењу предмет какав посао или друго какво чињење, поверилац може у молби ради извршења молити, да се дужник на то извршење, одређењем сходнога рока, саразмерном новчаном глобом присили.

Новчану глобу судија утврђује у решењу о одређењу извршења. У случају да се посао не изврши, на нову молбу повериоца треба, ради утеривања те своте, на покретности и непокретности дужника одредити намирно извршење.

У случају безуспешности такога поступка, шта више и без тога поступка, поверилац може молити извршење да се утера еквивалент посла у готовом новцу. На утврђење и утеривање тога еквивалента треба применити § 217.

Прву алинеју треба сходно применити и онда,

ако је дужник обвезан да нешто трпи или да нешто напусти.

У сумарним парницама о репозицијама и у сумарним парницама о границама суд у првој алинеји наведена наређења може учинити и у своме привременом расположењу ради заштите поседнога стања. (§ 580. гр. п. пост.)

Одредбе §-а 219. треба применити и у случајевима извршења одређених овим §-ом.

§ 50. На место §-а 223. зак. чл. LX.: 1881. ступа ова одредба:

С подношењем тужбе једновременно или после подношења тужбе има места извршењу ради обезбеђења: ако је предмет тужбе потраживање на наплату одређене своте новца, и тужилац постанак, износ и плативост потраживања докаже јавном исправом, или приватном исправом изданом сходно §-у 317. грађ. парн. пост., или пак меницом, трговачком упутницом, боном или чеком, који се у смислу §§-а 606.—620. грађ. парн. пост. могу остваривати путем платежнога поступка, а уједно ако искаже и вероватност какве опасности.

У случају исказа вероватности какве опасности, на основу осудне пресуде грађанскога суда, која гласи на плаћање одређене новчане своте, пре истека рока за правно средство има такођер места извршењу ради обезбеђења.

§ 51. На место §-а 224. зак. чл. LX.: 1881. ступа ова одредба:

На основу осудне пресуде за потраживање на плаћање у готовом новцу, исто тако на основу платежних налога издатих на менице, трговачке

упутнице, бонове или чекове (§§-и 606.—620. грађ. парн. пост.), по истеку рока за испуњење има места извршењу ради обезбеђења, ако обвезана странка одлуку за времена нападне контрадикцијом или правним средством одгодне силе, односно приговором.

§ 52. Ако суд у осудној пресуди за потраживање у готовом новцу одреди за испуњење краћи рок од онога који је установљен за правно средство или за контрадикцију, и пресуду без обзира на правно средство прогласи извршивом, извршењу ради обезбеђења има места тек онда, ако осуђена странка у року за испуњење пресуди не удовољи.

§ 53. У првој алинеји §-а 234. зак. чл. LX.: 1881. уместо разрешења или поништења пресуде треба разумети разрешење пресуде, у другој алинеји тога §-а пак под уништењем треба разумети стављање пресуде ван снаге.

§ 54. Тачка б) §-а 237. зак. чл. LX.: 1881. измењује се тако, да судској забрани има места:

б) на основу осудне пресуде у парници која је покренута ради одређене ствари или права, ако се туженик користи контрадикцијом или правним средством одгодне силе по извршење.

Али ако суд одреди за испуњење краћи рок од рока за правно средство или за контрадикцију, и пресуду без обзира на правно средство не прогласи извршивом, онда судској забрани има места већ онда, ако осуђена странка пресуди у року за и пуњење не удовољи.

§ 55. Под приватном исправом потпуне до-

казне силе, споменутом у зак. чл. LX.: 1881., треба разумети приватну исправу издану сходно §-у 317. грађ. парн. пост.

У колико зак. чл. LX.: 1881. наређује парнични или ванпарнични сумарни поступак, и у извршном поступку треба применити прописе, одређене у грађ. парн. поступнику за среске судове. За парнице, које искрсну у току извршнога поступка, међутим остају на снази посебне одредбе зак. чл. LX.: 1881., у колико овај закон не одређује што друго.

У случајевима, где зак. чл. LX.: 1881. наређује ванпарнични сумарни поступак, саслушање, расправу или доказивање, нема места преслушању странака под заклетвом а ни заклетви о поравнању.

§ 56. Одредбе зак. чл. LX.: 1881., које у питањима, која се у извршном поступку имају решити пресудом, говоре о дејству призива и о искључењу призива против пресуда другостепених судова, сходно треба применити и на ревизиону молбу.

§ 57. Право сиромаштва се може молити и у извршном поступку.

§ 58. Одредбе овога закона за извршни поступак треба применити у оним извршним стварима, у којима је извршење мољено после ступања овога закона у живот; али у извршном поступку, заснованом на судским одлукама донесеним по поступним прописима пре ступања овога закона у живот, нема места примени §§-а 31., 35., 38., 42., 43., прве алинеје §-а 44., §§-а 52., 53. и 54., него место њих треба применити прописе, који

су важили пре ступања овога закона у живот. Краљ. срески судови ће утоке, предате против њихових решења у извршном поступку, после ступања овога закона у живот поднети краљ. судбеном столу и онда, ако су утоци предати пре ступања овога закона у живот. Утоке, приспеле краљ. судбеној табли пре ступања овога закона у живот, решава краљ. судбена табла.

За парнице које се појаве у извршном поступку, важе одредбе §§-а 59.—63.

ОДСЕК III.

ПРЕЛАЗНЕ ОДРЕДБЕ.

§ 59. У сумарним парницама, у којима срески суд онда, кад грађ. парн. поступник ступи у живот, још није довршио расправу која претходи доношењу пресуде, треба после ступања грађ. парничног поступника у живот на даљи поступак, амо подразумевајући и правно средство, применити прописе грађ. парн. поступника за поступак пред среским судовима.

Но у питању судскога делокруга и надлежности важе и у тим парницама досадашњи прописи; али ако суд у том питању још није донео одлуку, због недостатка делокруга или надлежности парница се не може укинути, претпостављајући да парница по грађ. парн. поступнику спада у делокруг и надлежност суда.

§ 60. У сумарним парницама, у којима је срески суд онда, кад грађ. парн. поступник ступи у живот, довршио расправу која претходи

доношењу пресуде, на даљи поступак, амо подразумевајући и правно средство, треба применити досадашње поступне прописе, у колико § 63. не одређује што друго. Али ако је суд по правном средству, у случају разрешења или преиначења пресуде првостепенога суда, парницу ради даље расправе и ради доношења пресуде, било пре ступања грађ. парн. поступника у живот било после тога, упутио натраг првостепеноме суду, а тај суд онда, кад је грађ. парн. поступник ступио у живот, нову расправу још није довршио, на даљи поступак, амо подразумевајући и правно средство, треба применити прописе грађ. парн. поступника.

За сумарне парнице, у којима у смислу §-а 222. зак. чл. XVIII.: 1893. треба применити досадашње законе који су претходили томе закону, важи и после ступања грађ. парн. поступника у живот § 222. зак. чл. XVIII.: 1893.

§ 61. У грађанским стварима, које су у течај стављене пред судбеним столовима пре ступања грађ. парн. поступника у живот, (нарочито: редовне парнице, — амо подразумевајући трговачке и меничне парнице, као и грунтове парнице, — даље рударске парнице, парнице одређене зак. чл. XXV.: 1896., брачне парнице, парнице о нападају на законитост рођења, ствари ради продужења малолетности, стављања под старатељство и укидања вршења очинске власти, ствари о проглашењу умрлим и о поништају исправа), на даљи поступак, амо подразумевајући и правно средство, треба применити досадашње прописе с том до-

пуном, да у времену после ступања грађ. парн. поступника у живот присутни заступници странака, после судскога приказа меритума парнице, на сваком степену могу по једним говором приказати стварно и правно стање садржано у списима. Противник се не може обвезати на плаћање трошка који је проузрокован тим говорима.

На даљи поступак треба применити досадашње прописе и у оним стварима, који су пред среским судовима у течају по прописима записничкога поступка.

§ 62. Ако се је туженик, пре ступања грађанскога парничкога поступника у живот, на основу тачке а) §-а 52. зак. чл. LIV.: 1868. исправом подвргао, ма којем редовном грађанском суду, који тужилац по својој слободној вољи може изабрати, тужилац тужбу на основу тога подвргавања, после ступања грађанскога парничнога поступника у живот, може покренути пред судом, који је за тужиоца надлежан по §§-има 21—28. грађ. парн. поступника.

§ 63. Ако је против неке пресуде или против некога судског поравнања, изреченога по прописима пре ступања грађанскога парничног поступника у живот, у смислу ранијих прописа било места обнови парнице или тужби о ништавости, онда против такве пресуде или против таког поравнања, после ступања грађанскога парничног поступника у живот, на основу §§-а 50. и 69—73. зак. чл. LIX.: 1881., као и на основу §-а 321. зак. чл. LIV.: 1868. има места тужби о ништавости и обнови парнице, али на поступак треба применити одредбе грађанскога парничног поступника

за обнову парнице с том разликом, да се тужба у сваком случају има покренути пред оним првостепеним судом, у чији делокруг с'вар спада по грађанском парничном поступнику. Овај суд у случају потребе списе основне парнице набавља службено.

§ 64. Обнова парнице, заснована на тач. 1. §-а 69. зак. чл. LIX.: 1881., и од сада се може покренути у року одређеном по досадашњим прописима. У осталом на тужбу о ништавости треба сходно применити рок обнове парнице засноване на тачкама 4., 5. и 6. §-а 563. грађ. парн. пост., а на обнову парнице рок обнове парнице засноване на осталим тачкама §-а 563. грађ. парн. пост., тако да у случају нападаја на пресуду, донесену пре ступања грађанскога парничног поступника у живот, рокове од шест месеци и од пет година, одређене §-ом 567. грађ. парн. пост., треба рачунати од ступања грађанскога парничног поступника у живот. Али ако је пређашњим прописима за обнову парнице и за тужбу о ништавости одређени рок истекао, или ако би се завршио пре, него рок који се има рачунати по §-у 567. грађ. парн. пост., обнова парнице се по истеку рока одређенога пређашњим прописима више не може покренути.

На расправу и решавање тужбе о ништавости и о обнови парнице, покренуте по прописима сумарнога поступника пре ступања грађанскога парничног поступника у живот, треба применити § 59. и 60. тако, да се тужба о ништавости има сматрати тужбом за обнову парнице.

§ 65. У поступку о платежним налозима, ако је странка молбу ради платежног налога поднела пре ступања грађанског парничног поступника у живот, треба применити одредбе зак. чл. XIX.: 1893.

Али ако суд у питању судског делокруга или надлежности, пре ступања грађанског парничног поступника у живот, још није донео одлуку, због недостатка делокруга или надлежности молба се не може одбацити онда, ако молба по прописима грађанског парничног поступника као молба за платежни налог спада у делокруг и надлежност суда.

На контрадикцију поднесену против платежног налога, издатог у смислу зак. чл. XIX.: 1893., треба после ступања грађанског парничног поступника у живот применити § 603. грађ. парн. пост.

§ 66. На поступак изабраног суда у случају, ако су странке исправу о уговору за изабрани суд иставиле пре ступања грађанског парничног поступника у живот, треба применити досадашње прописе.

Ако је пресуда изабраног суда или пред изабраним судом склопљено поравнање изречено пре ступања грађанског парничног поступника у живот, онда на призив, на повраћај и на тужбу о ништавости, као и на тужбу покренуту по последњој алинеји §-а 77. зак. чл. LIX.: 1881. ради уништења пресуде изабраног суда, треба применити § 77. зак. чл. LIX.: 1881.; али за поступак важе одредбе §§-а 57.—60. На нападај на пресуду

која је изречена или на нападај на поравнање које је склопљено после ступања грађанског парничног поступника у живот, имају се применити §§-и 784. и 785. грађ. парн. пост.

§ 67. Доказну силу исправа, издатих пре ступања грађанског парничног поступника у живот, суд пресуђује по прописима грађанског парничног поступника. Али приватна исправа, коју је издавалац оставио пре ступања грађанског парничног поступника у живот ради доказа некога правног посла, задржава доказну снагу која јој припада по праву постојалом у времену иставаљања и онда, ако она и не одговара формалностима, прописаним грађанским парничним поступником за приватне исправе потпуне доказне силе.

§ 68. Прелазне одредбе по општинском суђењу, прописане наредбом министар унутрашњих дела и министар правде.

§ 69. Краљ. срески судови ће утоке, предате против њихових решења у наследним и грунтовым стварима, после ступања овога закона у живот, поднети краљ. судбеним столовима и онда, ако су утоци предати пре ступања овога закона у живот.

Оваке утоке, који су краљ. судбеној табли приспели пре ступања овога закона у живот, решава краљ. судбена табла.

ОДСЕК IV.

ДЕЦИЗИЈЕ КРАЉ. КУРИЈЕ

§ 70. Ради очувања једнообразности у пра-

восуђу, спорна начелна питања одлучује у тај циљ образовано одељење краљ. курије (одељење правнога јединства) у овим случајевима:

1) ако који сенат краљ. курије у начелном питању хоће да одступи од одлуке краљ. курије, којом је исто начелно питање решено, и која је одлука објављена у службеном зборнику (§ 78.);

2) ако је краљ. курија донела одлуке на супротним начелним основама, или ако краљ. судбене табле, краљ. судбени столови или краљ. срески судови у начелним питањима воде супротне праксе, а председник краљ. курије или министар правде налазе за потребно да се за будуће осигура једнообразно решавање спорних начелних питања.

Ради решавања таквих начелних питања, у краљ. курији годишње треба образовати четири одељења, и то:

за опште грађанске ствари,
за грунтовне, урбаријалне ствари и ствари око уређења поседа,
за меничне, трговачке и стедишне ствари,
за кривичне ствари.

Свако одељење под председништвом председника, другог председника краљ. курије или њихових заменика састоји се — осим председника — из десет чланова. Чланови су између председника одељења и судија краљ. курије они, које председник краљ. курије, по претходном са слушању другог председника, председника одељења и сенатских старешина, додели у дотична

одељења. У одељења се по потреби на исти начин могу доделити и чланови-заменици.

У кривичним стварима правни лек у интересу правнога јединства решава одељење краљ. курије, образовано у смислу овога §-а. У осталом остају недирнуте одредбе зак. чл. XXXIII.: 1896. о правном леку у интересу правнога јединства.

§ 71. Спорно начелно питање треба решити у општој седници краљ. курије:

1) ако које одељење краљ. курије у начелном питању хоће да одступи од одлуке краљ. курије, која је у смислу претходнога §-а донесена ради очувања правнога јединства (од одлуке о правном јединству), или од одлуке која је донесена у општој седници краљ. курије;

2) ако председник краљ. курије или министар правде нађе за потребно да се преиначи одлука краљ. курије о правном јединству или одлука опште седнице

Ако је спорно начелно питање грађанско-правне природе, општа се седница образује из чланова грађанских сената; ако је спорно начелно питање казненоправне природе, из чланова казnenих сената; а ако искрсло начелно спорно питање није чисто ни грађанскоправне ни казненоправне природе, онда се мешовита општа седница образује из чланова свих грађанских и казnenих сената краљ. курије.

§ 72. Ако које одељење краљ. курије при начелном питању хоће да одступи од одлуке о правном јединству, донесене на основу §-а 70., или од одлуке опште седнице, које су уврштене у службени зборник краљ. курије (§ 78.), онда је пред-

седник дотичнога одељења дужан решавање ствари обуставити, спорно питање написмено саставити и приказати га председнику краљ. курије.

§ 73. Председник краљ. курије, кад сазна за случај да треба неко начелно питање решити (§§-и 70., 71.), у случају §-а 70. без одлагања сазваће одељење састављено према том §-у, а у случају §-а 71. општу седницу.

§ 74. Одељење за правно јединство подобно је за решавање само онда, ако је осим председника присутно десет чланова; општа седница је пак подобна за решавање само онда, ако је присутно најмање две трећине њених чланова.

Прво гласају судије, затим председници одељења; гласање почиње по чину најмлађи члан; председник гласа на послетку.

Одељење за правно јединство и општа седница своје одлуке доносе већином гласова присутних. У општој седници, у случају да се гласови поделе на једнако, одлуком постаје онај предлог којем се својим гласом придружи председник.

За преиначење одлуке опште седнице, потребне су две трећине гласова оних који су присутни у општој седници,

У сваком питању поднесеном пред одељење за правно јединство као и пред општу седницу, треба саслушати крунскога тужиоца или његова заменика.

§ 75. Судови су дужни придржавати се одлука за правно јединство (§ 70.), као и одлука опште седнице све дотле, док их општа седница краљ. курије не преиначи.

Обавезна сила одлуке о правном јединству и одлуке из опште седнице, почиње с петнаестим даном од дана кад је одлука објављена у званичном листу.

§ 76. Општа седница ма које краљ. судбене табле може на основу одлуке, донесене најмање двома трећинама присутних гласова, поднети објашњену представку: да се одлука краљ. курије о правном јединству или одлука опште седнице промени, у којем случају дотична општа седница краљ. курије решава питање поново.

Но решавање ствари из тога разлога није слободно обуставити.

§ 77. Овлашћује се министар правде да наредбом пропише подробна правила о донашању одлука по правном јединству и одлука из опште седнице краљ. курије, нарочито да пропише припремање, држање евиденције и саопштавање одлука начелнога значаја, сазивање, образовање и поступак одељења за правно јединство и опште седнице, начин саслушања крунскога тужиоца, доношење одлука, оверавање одлука, вођење књиге о таким одлукама и објављивање тих одлука.

§ 78. Из одлука опште седнице и одлука по правном јединству, као и из других начелних одлука краљ. курије треба службено сачинити зборник, односно у кривичним стварима треба саставити зборник који је сачињен на основу §-а 4. зак. чл. XVIII.: 1907.

Одбор одабира начелне одлуке, које треба унети у зборник.

Председник грађанскога правног одбора је

старешина грађанскога стручног одсека краљ. курије, а чланови су му старешине грађанских сената краљ. курије и крунски тужилац или његов заменик; казненоправном одбору је председник старешина казног стручног одсека краљ. курије, а чланови су му старешине казних сената краљ. курије и крунски тужилац или његов заменик.

Зборник, као званично издање краљ. курије, објављује министар правде.

Министар правде ће наредбом прописати поступак при одабирању и објављивању одлука.

§ 79. Губе важност § 13. зак. чл. XXV.: 1890. и § 3. и 4. зак. чл. XVIII.: 1907.

ОДСЕК V.

ОДРЕДБЕ О ИЗМЕНИ И ДОПУНИ СУДСКОГА УСТРОЈСТВА И УСТРОЈСТВА ТУЖИОШТАВА.

§ 80. У колико закон не одређује што друго, краљ. судбена табла у грађанским стварима одлучује у сенату образованом осим председника из два судије. Кад краљ. судбена табла као позивни суд одлучује у грађанским стварима које нису одређене грађанским парничним поступком, на образовање сената треба применити § 55. грађ. парн. поступника. У грађанским стварима, које нису одређене грађанским парничним поступком, на образовање сената код краљ. судбених столова и краљ. курије треба такођер применити § 55. грађ. пар. поступника.

§ 81. Код краљ. судбених столова устројавају се места сенатских председника.

Сенатски председници судбених столова спадају у VI. платежни разред државних чиновника; и они са судијама краљ. судбених табли и са судијама судбених столова и среских судова, који имају наслови карактер судија краљ. судбених табли, чине један земаљки статус. (§ 4. зак. чл. I.: 1907.).

§ 82. У сенатима судбених столова председава председник судбеног стола, сенатски председник или судија коме министар правде подари право да може управљати радом у сенату.

§ 83. Судија краљ. судбеног стола или краљ. среског суда може бити у току од једне године пре и после ступања грађанског парничног поступника у живот, свега дакле у току две године, премештен другом суду. Судија, у току петнаест дана од публикација његова премештаја у званичним новинама, дужан је изјаснити се ако премештај не прима. Ко премештај не прими, сматраће се као да се одрекао свога места; но ово наређење не дира расположење зак. чл. XI.: 1885. о умировљењу односно о коначној отпремнини.

У питању премештаја морају се саслушати све надзорне власти дотичног судије.

На основу овога §-а судију је слободно само једанпут преместити.

На основу овога §-а премештеном судији морају се накнадити прописни селидбени трошкови.

§ 84. С даном ступања овога закона у живот престаје рад будимпештанског краљ. трговачког и меничног судбеног стола, и код будимпештанског краљ. судбеног стола поставља се трговачки стручни одсек.

Услед престанка председничкога места код краљ. трговачког и меничног судбенога стола, снижава се број редовних судија краљ. курије (§ 3. зак. чл. XLIV.: 1895.) на шездесет и пет.

Особље тога судбенога стола — амо подра-
зумевајући и сталне вештаке и тумаче, — пре-
мешта се на одговарајућа места којем суду у
Будимпешти.

Решавање ствари, које су о дану ступања
овога закона у живот у течају код будимпештан-
скога краљ. трговачког и меничног судбенога стола,
спадаће у делокруг и надлежност будимпештан-
скога краљ. судбенога стола. Друге организационе
и прелазне одредбе услед престанка краљ. трго-
вачког и меничног судбенога стола одредиће ми-
нистар правде наредбом.

§ 85. Код будимпештанскога краљ. судбенога
стола установљава се место другог председника.
Други председник спада у VI. платежни разред
државних чиновника, и убраја се у погледу укуп-
нога броја међу оне који су наведени под тачком
3. §-а 50. зак. чл. XVII.: 1891.

Други се председник у смислу §-а 26. и 27.
зак. чл. XVII.: 1891. може именовати или снаб-
дети насловом и карактером куријалнога судије.
Такав се други председник не рачуна у број пред-
седника, наведених у §-у 28. зак. чл. XVII.: 1891.
и у §-у 11. зак. чл. VII.: 1912.

Председника код будимпештанскога судбеног
стола замењује други председник, код осталих суд-
бених столова пак заменика председнику одре-

ђује, на годину дана, између судија истога суд-
бенога стола на почетку године председник суд-
бене табле. Губи важност друга алинеја §-а 29.
зак. чл. XVII.: 1891., и одређење §-а 14. зак. чл.
XXX.: 1887. о замеништву.

§ 86. Код среских судова у грађанским пар-
ницама, и у поступку ради примања умоболника
у завод или ради његова отпуштања из завода,
подсудија нека не поступа, изузев случај ако у
то време код суда срески судија не ради, или у
тој ствари у смислу §§-а 59.—69. не може по-
ступити.

Радње које се имају извршити услед молбе,
даље изузетно, на основу наређења старешине
тога суда, неодгодиве радње може обавити и под-
судија.

Одредба овога §-а не дира важност по-
ступка.

§ 87. Министар правде може наредити да се
област срескога суда подели на два или више
округова.

У главном месту свакога таког округа један
судија дотичнога среског суда, у време које се у
напред утврди и објави, држаће судске дане.

Судске радње, које се обављају о судским
данима, одредиће министар правде наредбом.

О просторијама потребним за судске дане, о
осветљењу и грејању стараће се дотична општина.

§ 88. У стварима које су код суда у течају,
судије од странака, њихових заступника или од
трећега лица не смеју примати приватна саоп-
штења (информације).

МЕШОВИТЕ ОДРЕДБЕ.

§ 89. У погледу §-а 35. и 43. грађ. парн. поступника седиште срескога суда за околину пештанску сматра се као да је на подручју судбенога стола за околину пештанску, а у погледу §-а 23. овога закона седиште судбенога стола за околину пештанску сматра се као да је на подручју срескога суда за околину пештанску.

§ 90. У смислу грађанскога парничног поступника закупним уговором сматра се и онај уговор, код којег се закуп састоји у одређеном количнику приноса закупљенога предмета (закуп на пола).

§ 91. У стварима о уређењуседа и у стварима сличне природе, у стварима о експропријацији, као и у таким ванпарничним стварима, чије довршење захтева дуже време, виши суд, који у смислу §-а 68. грађ. парн. поступниказначи суд који има поступити, може на продужење поступка и службено упутити онај суд који је иначе надлежан, ако су у наведеном §-у означени узроци престали, а не показује се као целисходно да и даље поступи одређени суд.

У осталом и у овом случају треба сходно применити § 53. грађ. парн. поступника.

§ 92. На основу дужности, споменуте у §-у 325. грађ. парн. поступника, на молбу странке која доказује, противник је дужан исправу која је у његовим рукама показати нарочито онда,

ако је исправа издана у интересу странке која доказује, или сведочи о правном односу који се те странке тиче, или се односи на расправу која се због такога правног односа води с њене стране или са стране другогa кога у њеном интересу.

§ 93. У поступку о платежном налогу, ако странку не заступа адвокат, осим трошка за таксене марке и за поштарину не може се никоји други трошак ни награда нарахунати.

§ 94. Правноснажна пресуда донесена у парници, коју на основу одређења XII. главе грађанскога парничног поступника стави у течај муж ради нападаја на законитост деце, важи према свакоме.

§ 95. На лажан исказ странке која је преслушана под заклетвом (§§ 368.—376. грађ. парн. пост.), треба применити прописе одређене у казном закону за лажно сведочење.

§ 96. У колико не постоји дело које се има теже казнити, преступ чини и има се казнити затвором до три месеца и новчаном казном до хиљаде круна и онај ко без дозволе власти:

1) ма на који начин, у целости или делимице, објави расправу одржану пред грађанским или дисциплинарним судом с искључењем јавности;

2) ко у кривичној или дисциплинарној ствари, даље у ствари брачној, у ствари нападаја на законитост рођења, у ствари продужења малолетности, стављања под старатељство и укидања вршења очинске власти, у ствари примања у завод за умоболне или у одсек за умоболне у којој

болници, или у ствари отпуштања из таког завода, — које су ствари пред грађанским судом стављене у течај, — у целости или делимице објави који поднесак или који спис власти, који сама власт није изнела на јавност.

Која је власт позвана да да таку дозволу, то одређује опћом наредбом министар правде.

Овај се § не може применити на објављивање одлука у правним стручним листовима, у правним или другим научним збиркама или у другој тисканици сличнога циља, претпоставивши да у објави имена странака нису ни почетним словима назначена.

§ 97. На расправама пред колегијалним судовима (краљ. курија, краљ. судбена табла, поротни суд, краљ. судбени сто, краљ. управни суд) заступник адвокату не може бити адвокатски приправник, него само адвокат или адвокатски заменик (§ 2. зак. чл. VII.: 1912.).

§ 98. Над фидеи-комисом надзор води онај судбени сто, на чијем подручју лежи глава поседа. Ако се на тој основи надлежност не може утврдити, надлежни судбени сто одредиће министар правде.

Судбени сто, који је позван да врши надзор, надлежан је и у ванпарничним фидеи-комисним стварима.

§ 99. На подручју среских судова, који су ван седишта краљ. јавних бележника, истинитост потписа имена (ручног знака), препис исправе приказане од странке, као и изводе из трговачких књига може оверити и срески суд, који у

томе раду, уместо досадашњих прописа, поступа по прописима који постоје за јавне бележнике.

Прописе о оверењу исправа, које су код суда, садрже судска пословна правила.

§ 100. Јавне власти и веродостојна звања дужна су, било на молбу странака било на молбу судова, издати веродостојне отправке о исправама које су код њих на чувању.

У случају ускраћења отправки, странка се са својом тужбом може ради лека обратити оном судбеном столу, на чијем је подручју дотична јавна власт или веродостојно звање. Ако веродостојно звање не одговори својој дужности да отправак изда, судбени сто ће га оглобити глобом од хиљаде круна. На утеривање и на употребу те глобе треба применити § 791. грађ. парн. поступника.

§ 101. За употребу у иноземству министар правде издаје сведоџбу о којем закону или о којем другом писаном правном пропису, који у области државе важи или је важио.

Министар правде може дати оваку сведоџбу и о томе, да у области државе о неком правном односу нема у важности закона или другог писаног правног прописа.

У сведоџби треба од речи до речи навести одредбе дотичнога закона или другог правног прописа, а не треба наводити тумачење нити примену закона или прописа на правни случај.

§ 102. Правилнике о изнајмљивању станова, прописане статутом муниципија и вароши с уређеним магистратом, ако их одобри министар уну-

трашњих дела и министар правде, па их и објаве у службеним новинама, судови су дужни примењивати при решавању ствари о изнајмљивању станова.

§ 103. Судска пословна правила прописује министар правде наредбом.

§ 104. Овлашћује се министар правде, да ванпарнични поступак у трговачким и меничким стварима, даље ванпарнични и извршни поступак у рударским стварима, као и поступак у смислу зак. чл. XVI.: 1884. о авторском праву, да својевољну судску процену и употребу правосуднога лечничког савета у грађанским стварима пропише наредбом; затим наредбом да пропише награде сведока и вештака, и тарифу о адвокатским наградама, исто тако ношење одређенога одела код суда, на послетку да своје наредбе, издане на основу грађ. парн. поступника и овога закона, може по потреби изменити и допунити.

Министар правде се овлашћује даље, да с министром унутрашњих дела и с министром финансија споразумно наредбом пропише процену вредности некретнина, а и начин издавања званичних сведоцаба о порези и процени.

Министар правде се овлашћује и на то, да прописе извршнога поступка, утврђене зак. чл. LX.: 1881., зак. чл. XLI.: 1908., зак. чл. VII.: 1912. и другим одсеком овога закона, даље законске прописе о устројству судова и државних тужиоштава сабере у јединствену целину. Та се јединствена целина мора приказати земаљском сабору.

§ 105. Министар правде се овлашћује, да последњом алинејом §-а 5. задржане прописе о молбама које потичу од судских власти изван области важности грађанскога парничног поступника, као и прописе о молбама које се имају извршити ван области важности грађ. парн. поступника, путем наредбе може изменити, допунити, ставити ван снаге, и да може издати нове такве прописе, у колико наведени прописи нису законом устављени.

Министар правде може наредбом прописати: да ли се и у колико се може последња алинеја §-а 29., претпоследња алинеја §-а 31. и последња алинеја §-а 45. грађ. парн. поступника применити према купцу или туженику, који станује на земљишту Хрватске и Славоније или Босне и Херцеговине.

§ 106. О сударима делокруга према судским и другим властима, које нису на подручју важности грађ. парн. поступника, суд подноси извештај министру правде. Док не стигне изјава министра правде, којом се решава судар, суд ће се ограничити на расположења, која се укажу као потребна ради очувања јавнога интереса, или ради обезбеђења приватних интереса странака или циља самога поступка.

Изјава министра правде је обавезна за судове.

§ 107. У Фијуми се поставља краљ. срепски суд.

За град Фијуму и њену околину важе и даље постојећи прописи о језику судства.

Министар правде се овлашћује, да грађански парнични поступник и овај закон за Фијуму и њену околину може с потребним изменама према тамошњим приликама спровести у живот.

§ 108. Овај закон ступа у живот једновремено с грађанским парничним поступником; но министар правде се овлашћује, да поједине одредбе овога закона може и раније спровести у живот, и да може ради спровођења у живот учинити претходно потребна организациона и друга расположења и пре ступања овога закона у живот.

§ 109. Извршење овога закона се поверава министру правде, министру унутрашњих дела, министру финансија и министру трговине.

САДРЖАЈ

ooo

А) ГРАЂАНСКИ ПАРНИЧНИ ПОСТУПНИК

(Зак. чл. I. : 1911.)

I. Судови.

Страна

1. Судски делокруг	3
2. Правна помоћ	10
3. Судска надлежност	12
4. Унутрашња организација судова	24
5. Искључење судских лица	25

II. Странке.

1. Парнична способност	30
2. Саучесници у парници	32
3. Учествовање трећих лица у парници	34
4. Пуномоћници и адвокати	37
5. Право сиромаштва	46
6. Кауција	51

III. Поступак пред судовима првога степена.

1. Писмена тужба и други поднесци	52
2. Позив пред суд	59
3. Достављање	64

	Страна
4. Расправа о прихватању парнице	74
5. Припремање мериторне расправе	83
6. Мериторна расправа	87
7. Припремни поступак у парницама о полагању рачуна, о одвојењу имања и у другим сличним парницама	104
8. Доказни поступак	107
9. Сведоци	115
10. Исправе	130
11. Увиђај	139
12. Вештаци	144
13. Преслушање странке под заклетвом и заклетва странке	150
14. Претходни доказни поступак	155
15. Судске одлуке	158
16. Парнични трошак	173
17. Пропуштање	177
18. Повраћај у пређашње стање и контрадикција	185
19. Прекид и обустава поступка	190
IV. Правна средства.	
1. Призив	194
а) Поступак за случај усмене расправе о призиву	197
б) Поступак за случај јавнога рефарисања о призиву	210
2. Ревизија	213
3. Утоци	223
V. Обнова парнице	
227	
VI. Поступак у сум. парницама о репозицијама и у сум. парницама о гра- ницама	
233	

	Страна
VII. Суђење у рударским стварима	235
VIII. Поступак о платежним налозима	238
IX. Налози на основу меница, тргова- чких упутница, бонова и чекова	246
X. Поступак у предмету укидања на- јамних односа	252
XI. Поступак у брачним стварима.	
1. Поступак у брачним парницама	260
2. Поступак по имовинскоправним тужбама у брачним парницама	284
XII. Поступак у парницама за нападај на законитост деце	
286	
XIII. Поступак ради продужења малолетно- сти, ради стављања под старатељство, и поступак којим се напада укидање вршења очинске власти.	
1. Поступак ради продужења малолетности и ради укидања истога продужења	288
2. Поступак о стављању под старатељство и о укидању старатељства	294
3. Поступак којим се напада укидање вршења очинске власти	298
XIV. Поступак о проглашењу умрлим	299
XV. Поступак о поништењу исправа	306

	Страна
XVI. Општинско суђење	309
XVII. Избрани судови	314
XVIII. Завршне одредбе	322

**Б) О СПРОВОЂЕЊУ У ЖИВОТ ЗАК. ЧЛ.
I. : 1911. О ГРАЂ. ПАРН. ПОСТУПНИКУ
(Зак. чл. LIV. : 1912.)**

1. Одредбе о спровођењу у живот	325
2. Одредбе извршнога поступка	342
3. Прелазне одредбе	356
4. Децизије краљ. курије	361
5. Одредбе о измени и допуни судскога устрој- ства и устројства тужиоштава	366
6. Мешовите одредбе	370

33409